Hallituksen esitys Eduskunnalle vakuutuskassalaiksi ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Vuodelta 1942 oleva avustuskassalaki ehdotetaan korvattavaksi vakuutuskassalailla. Esitys perustuu yhteisöoikeudelliselta osaltaan vuonna 1979 uudistettuun vakuutusyhtiölakiin ja vuonna 1978 uudistettuun osakeyhtiölakiin. Esityksen jäsentely noudattaa pääosin näiden lakien jäsentelyjä.

Esityksen tavoitteena on kassan jäsenten ja muiden vakuutettujen etujen suojaaminen. Kassan vähimmäisjäsenmääriä koskevat säännökset uudistetaan. Pakollinen jäsenyys kassassa rajoitetaan nykyiseen lakiin verrattuna koskemaan vain tarkoin rajattuja tapauksia. Samoin kassan jäsenten ja osakkaiden lisämaksuvelvollisuutta rajoitetaan.

Kassan jäseneksi pyrkivän tiedonantovelvollisuutta, kassan vastuun rajoittamista ja etuuden suorittamista koskevat säännökset vastaisivat vakuutuksenottajan ja vakuutetun asemaa vakuutussopimussuhteissa.

Avustuskassan johdon rakennetta ja toimivaltasuhteita on tarkennettu ja selvennetty vakuutusyhtiölain mukaisesti. Hallituksen asemaa on selvennetty kassan keskeisenä toimielimenä. Toimitusjohtaja ehdotetaan kassan pakolliseksi toimielimeksi. Kassankokousta koskevissa säännöksissä turvattaisiin jäsenten ja osakkaiden oikeudet nykyistä tehokkaammin.

Avustuskassasta annettavan informaation määrää ehdotetaan lisättäväksi sekä suhteessa jäseniin ja osakkaisiin että ulkopuolisiin henkilöihin. Vähemmistösuojaa laajennetaan muun muassa tilinpäätöksen vahvistamismenettelyssä ja kassankokouksessa tapahtuvassa äänioikeuden käytössä.

Selvitystilaa ja purkamista sekä vastuunsiirtoa koskevat säännökset ovat nykyistä lakia yksityiskohtaisemmat. Esitys sisältää säännökset myös kassojen sulautumisesta ja jakautumisesta, joita voimassa olevassa laissa ei lainkaan säännellä.

Vakuutuskassojen yhdistyksen yhteyteen ehdotetaan perustettavaksi uusi oikeussuojaelin, vakuutuskassalautakunta, jonka tehtävänä on antaa lausuntoja vakuutuskassa-asioissa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan sen hyväksymistä ja vahvistamista seuraavan kalenterivuoden alusta. Laissa on useiden säännösten osalta varattu siirtymäaika, jonka kuluessa kassojen tulee saattaa toimintansa lain mukaiseksi.

311840G

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

YLEISPERUSTELUT ... 3

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys ... 3
1.1. Yleistä ... 3
1.1.1. Avustuskassa vakuutuslaitoksena ... 3
1.1.2. Avustuskassojen historiaa ... 3
1.2. Muutoksen syyt ja tavoitteet ... 4
1.3. Keinot ... 5

2. Nykyinen tilanne ... 6
2.1. Lainsäädäntö ... 6
2.1.1. Avustuskassalaki ... 6
2.1.2. Yhteisöoikeudellista lainsäädäntöä ... 7
2.1.3. Eräät lakisääteiset vakuutukset ... 7
2.1.4. Muuta lainsäädäntöä ... 8
2.2. Käytäntö ... 8
2.2.1. Yleistä ... 8
2.2.2. Tilastotietoja avustuskassatoiminnasta ... 9
2.3. Ulkomainen oikeus ... 10

3. Ehdotettujen muutosten pääkohdat ... 10
3. 1. Toimintapiiri ... 10
3. 2. Vähimmäisjäsenmäärä ja pakollinen jäsenyys ... 11
3. 3. Vakuutuskassan perustaminen ... 11
3. 4. Vakuutuskassan johto ... 12
3. 5. Kassankokous ... 12
3. 6. Tilintarkastus ja tilinpäätös ... 12
3. 7. Vakuutusmaksut ja vastuuvelka sekä etuudet ... 12
3. 8. Vakuutuskassojen valvonta ja rekisteröinti ... 13
3. 9. Selvitystila ja purkaminen ... 13
3.10. Sulautuminen ja vastuun siirtäminen ... 13
3.11. Jakautuminen ... 13
3.12. Vahingonkorvausvelvollisuus ja rangaistussäännökset ... 14
3.13. Vakuutuskassojen yhdistys ja vakuutuskassalautakunta ... 14

4. Asian valmistelu ... 15
4.1. Valmisteluelimet ... 15
4.2. Lausunnonantajat ... 16

Sivu

5. Ehdotuksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutuksen ... 16

6. Muita ehdotukseen vaikuttavia seikkoja ... 16

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT ... 17

1. Lakiehdotusten perustelut ... 17
1.1. Vakuutuskassalaki ... 17
1 luku Yleisiä säännöksiä ... 17
2 luku Vakuutuskassan perustaminen ... 23
3 luku Vakuutuskassan johto ... 28
4 luku Kassankokous ... 34
5 luku Tilintarkastus ja erityinen tarkastus ... 42
6 luku Tilinpäätös ... 47
7 luku Vakuutusmaksut ja vastuuvelka ... 51
8 luku Vakuutuskassan vastuun rajoittaminen ja etuuden maksaminen ... 53
9 luku Vakuutuskassojen valvonta ... 58
10 luku Vakuutuskassarekisteri ... 61
11 luku Selvitystila ja purkaminen ... 62
12 luku Sulautuminen ja vastuun siirtäminen ... 69
13 luku Jakautuminen ... 73
14 luku Vahingonkorvausvelvollisuus ... 76
15 luku Erinäisiä säännöksiä ... 79
16 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ... 84
1.2. Sairausvakuutuslaki ... 87

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset ... 88

3. Voimaantulo ... 88

4. Säätämisjärjestys ... 88

LAKITEKSTIT ... 89

1. Vakuutuskassalaki ... 89

2. Laki sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta ... 120

LIITE ... 121

Rinnakkaisteksti ... 121

2. Laki sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta 121

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Yleistä

1.1.1. Avustuskassa vakuutuslaitoksena

Avustuskassa on määritelmällisesti vakuutuslaitos, joka vakuutusliikettä harjoittamatta sille suoritettavia maksuja vastaan antaa jäsenelleen tai tämän omaiselle sairausavustusta, myöntää jäsenelleen työttömyysavustusta, vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä sekä jäsenen omaiselle perhe-eläkettä, suorittaa jäsenensä kuoltua kertakaikkista hautausavustusta sekä työstään tai toimestaan eronneelle kertakaikkista eroavustusta tai harjoittaa muuta sosiaalista henkilövakuutustoimintaa.

Avustuskassat on tilastoinnissa luokiteltu myöntämänsä pääasiallisen korvauslajin perusteella eläkekassoihin, sairauskassoihin sekä hautaus- ja eroavustuskassoihin. Avustuskassalain (471/42) voimaan tullessa kassojen toiminta oli pelkästään vapaaehtoista henkilövakuutustoimintaa, mutta lakisääteisten sosiaalivakuutusjärjestelmien syntymisen myötä kassat ovat voineet ottaa hoitaakseen myös lakisääteisiä toimintamuotoja. Eläkekassat voivat toimintapiirissään harjoittaa työntekijäin eläkelain (395/61, jäljempänä TEL) ja yrittäjien eläkelain (468/69, jäljempänä YEL) mukaista toimintaa sekä vapaamuotoista lisäeläketoimintaa ja näiden toimintojen erilaisia yhdistelmiä. Vastaavasti sairauskassat voivat harjoittaa sairausvakuutuslain (364/63, jäljempänä SVL) mukaista toimintaa ja myöntää vapaaehtoisia lisäetuuksia. Sairausvakuutuslain mukaista toimintaa joko yksinomaan tai muun toiminnan ohessa harjoittavaa sairauskassaa sanotaan sairausvakuutuslaissa työpaikkakassaksi. Yksinomaan lisäetuuksia myöntävää sairauskassaa sanotaan vakiintuneen käytännön mukaisesti täydennyskassaksi.

Avustuskassatoiminnalle on luonteenomaista, että toiminta tapahtuu rajatussa toimintapiirissä. Avustuskassan toimintapiirin muodostavat yleisimmin jonkin työnantajan tai työnantajaryhmän työntekijäkunta tai osa siitä. Kassa ei voi hankkia jäseniä toimintapiirinsä ulkopuolelta. Vakuutusmaksua kassat voivat saada sekä jäseniltä jäsenmaksuina että työnantajilta kannatusmaksuina. Kannatusmaksua maksavaa työnantajaa kutsutaan osakkaaksi. Ylin päättämisvalta kassan asioissa on kassankokouksella, johon myös osakkaalla on oikeus osallistua. Osakkaalla on lisäksi oikeus nimetä osa hallintoelinten jäsenistä ja tilintarkastajista.

Avustuskassojen valvontaviranomaisena toimii sosiaali- ja terveysministeriö, joka muun muassa vahvistaa kassojen säännöt ja pitää avustuskassarekisteriä. Kassojen valvontaa ja rekisteröintiä on lakisääteisen eläke- ja sairausvakuutustoiminnan osalta siirretty osittain eläketurvakeskukselle ja kansaneläkelaitokselle. Kassojen lakisääteisenä yhteiselimenä toimii Avustuskassojen yhdistys.

1.1.2. Avustuskassojen historiaa

Maamme ensimmäiset avustuskassat ovat saaneet alkunsa ammattikuntalaitoksesta. Ensimmäiset kassat niin sanotut ammattilaatikot perustettiin 1700-luvun alkupuoliskolla. Ammattikunnan kassasta maksettiin avustusta sairauden tai kuoleman kohdatessa.

Samantapaisia kuin ammattikuntien kassat olivat rautatehtaitten työväkeä varten perustetut avustuskassat, niin sanotut rautioinlaatikot. Sekä ammattikuntien kassojen että rautioinlaatikoiden toiminta loppui kuitenkin 1800-luvun puolivälin jälkeen. Kassatoimintaa jatkettiin tämän jälkeen yleisissä työläisten ja käsityöläisten kassoissa, jotka sairaus- ja hautausavustusten ohella saattoivat myöntää myös eläkkeitä.

Teollistumisen edistyessä alettiin perustaa myös niin sanottuja tehdaskassoja. Vanhin edelleenkin toimiva tehdaskassa Finlayson & Co O/Y Puuvillatehtaan työntekijäin sairaus-, hautausapu- ja eläkekassa, nykyään Finlaysonin Tampereen tehtaitten Sairauskassa, on perustettu vuonna 1846.

Edellä mainitut kassat oli perustettu pääasiassa ruumiillisen työn tekijöitä varten. Myös henkisen työn tekijöille alettiin kuitenkin perustaa kassoja 1800-luvulla. Näitä kassoja perustettiin esimerkiksi yksityisen liikkeen palveluksessa tai julkisoikeudellisessa toimisuhteessa olevia henkilöryhmiä varten.

Vasta vuonna 1897 työntekijäin apukassoista annetulla asetuksella kassat tulivat ensimmäistä kertaa julkisen viranomaisen valvontaan. Kassat olivat tosin aikaisemminkin voineet hakea senaatin tai kuvernöörin vahvistuksen sään-

nöilleen, mutta menettely ei ollut pakollinen. Mitään varsinaista kassatoiminnan valvontaa ei ollut järjestetty.

Työntekijäin apukassalla tarkoitettiin mainitussa asetuksessa sellaista sairaus- tai eläkekassaa, joka oli perustettu käsityöläisiä, ammatti- tai muita työntekijöitä taikka heihin verrattavia henkilöitä varten ja joka jäsenten suorittamia maksuja vastaan avusti heitä sairauden, työkyvyttömyyden tai vanhuuden kohdatessa tai myös osakkaan kuoltua antoi hautausapua taikka avusti kuolleen leskeä tai lapsia. Kassojen tuli laatia sääntönsä siten, että ne sisälsivät määräyksiä erinäisistä asetuksessa tarkemmin määritellyistä seikoista kuten maksuista, eduista, kassan hallinnosta ja kassan vakavaraisuusvaatimuksista. Kassan säännöille oli haettava julkisen viranomaisen vahvistus. Kassojen valvonta oli teollisuushallituksen sittemmin sosiaaliministeriön tehtävänä.

Asetuksen suurimmaksi puutteeksi jäi sen rajoittaminen koskemaan ainoastaan niin sanottuja työntekijäin apukassoja. Osaan kassoja ei tästä syystä sovellettu asetusta lainkaan. Mainitusta syystä asetuksen soveltamisessa aiheutui myös rajanveto-ongelmia.

Edellä mainittua asetusta uudistamaan asetettiin vuonna 1907 komitea, jonka mietintö vuodelta 1911 ei kuitenkaan johtanut uudistuksiin. Senaatin päätöksellä vuonna 1917 määrättiin pidettäväksi julkista rekisteriä työntekijäin apukassoista, mutta lainsäädännön tasolla uudistussuunnitelmiin ryhdyttiin seuraavan kerran vasta 1930-luvulla. Vuonna 1933 nimittäin asetettiin komitea, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus uudeksi apukassalaiksi. Komiteanmietintö valmistui vuonna 1939 (komiteanmietintö 1939:2).

Komitean asettamisvuonna vakuutustoimintaa koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin voimakkaasti. Tuona vuonna säädettiin laki kotimaisista vakuutusyhtiöistä (174/33), vakuutussopimuslaki (132/33), laki ulkomaalaisen vakuutuslaitoksen oikeudesta harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa (175/33) sekä laki keskinäisistä vahinkovakuutusyhdistyksistä (185/33). Uudistettu lainsäädäntö koski kuitenkin vain vakuutustoimintaa liikemäisesti harjoittavia vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä sekä näiden kanssa sopimussuhteessa olevia vakuutuksenottajia. Kassojen toiminta oli luonteeltaan sosiaalista henkilövakuutustoimintaa. Komitean tarkoituksena olikin kaiken muun kuin vakuutusliikkeenä harjoitetun vakuutustoiminnan saattaminen uuden lain alaisuuteen.

Komiteanmietinnön perusteluissa pyrittiin selventämään avustuskassatoiminnan tunnusomaisia piirteitä. Erona vakuutusliikkeenä harjoitettuun henkilövakuutustoimintaan nähtiin muun muassa se, ettei kassavakuutus käsitä yhtä täsmällisesti määrättyä korvausta kuin varsinaisen vakuutusliikkeen alalla. Tämä piirre ilmenee siinä, että määräyksiä avustuksen suuruudesta ja siitä suoritettavasta maksusta voidaan sääntöihin sisältyvinä muuttaa sääntöjä muuttamalla. Sen sijaan vakuutusliikkeenä harjoitetussa vakuutustoiminnassa ei voida tehdä tällaisia vakuutussopimuksen muuttamista merkitseviä muutoksia ilman vakuutuksenottajan nimenomaista suostumusta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota kassojen pääsyehtoihin eli kassojen rajoitettuihin toimintapiireihin. Kassojen maksamien avustusten todettiin olevan yleensä suhteellisen pieniä. Kassatoiminnasta todettiin myös puuttuvan ne liikemäisen toiminnan tunnusmerkit, joita vakuutusliikkeenä harjoitetussa vakuutustoiminnassa voitiin havaita.

Komiteanmietintöön perustuva avustuskassalaki annettiin 1942. Laki tuli voimaan seuraavan vuoden alusta ja sillä kumottiin vuonna 1897 apukassoista annettu asetus.

1.2. Muutoksen syyt ja tavoitteet

Avustuskassalakiin on sen voimaantulon jälkeen tehty ainoastaan joitakin, lähinnä muodollisia muutoksia. Kuitenkin avustuskassatoiminnan luonne on lain voimaantulon jälkeen olennaisesti muuttunut lakisääteisen eläke- ja sairausvakuutusjärjestelmän syntymisen myötä. Lakisääteisen ja myös sopimuksiin perustuvan sosiaaliturvan kehittyminen on myös heijastunut kassojen harjoittaman vapaaehtoisen toiminnan luonteeseen ja painottumiseen.

Kassatoiminnan luonteen muuttumisen johdosta jo lain nimeä ja käsitettä avustuskassa voidaan pitää harhaanjohtavana. Myös avustuskassan ja vakuutusyhtiön välistä rajaa ei nykyisessä laissa ole riittävän selvästi määritelty. Tämä koskee erityisesti kassan toimintapiiriä. Lakiin sisältyy myös nykyisin täysin tarpeettomia säännöksiä. Eräitä kassan toimintoja ei laissa ole säännelty lainkaan.

Pakollisen jäsenyyden mahdollistavasta säännöksestä ja sen tarpeellisuudesta on esitetty

erilaisia mielipiteitä kassatoiminnan piirissä olevien eri ryhmien keskuudessa. Säännöstä on sekä puollettu että vastustettu. Lain avustuskassan rekisteröimiseen, hallintoon ja selvitystilaan sekä purkamiseen liittyvät säännökset ovat monilta osin puutteelliset. Kassojen sulautumisesta ja jakautumisesta ei nykyisessä laissa ole lainkaan säännöksiä. Myös vastuunsiirtoa koskevat säännökset vaativat tarkistamista.

Lain vakuutusteknisiä rahastoja ja oman pääoman rahastoja koskevat säännökset vaativat myös uudelleenarvioinnin. Tällöin tulee erityisesti harkittavaksi niiden kassojen asema, jotka ovat saaneet poikkeusluvan pitää vakuutustekniset rahastonsa laissa säädettyä pienempänä eli niin sanotut jaotuskassat. Tarkistamista kaipaavat myös vakuutusteknisten rahastojen katetta koskevat säännökset.

Avustuskassalain vanhentuneisuus ja puutteellisuus on erityisesti korostunut, kun avustuskassatoimintaan läheisesti liittyvät yhteisöoikeudelliset lait, vakuutusyhtiölaki (1062/79) ja osakeyhtiölaki (734/78), tulivat voimaan vuoden 1980 alusta. Myös vakuutusyhdistyksiä koskeva lainsäädäntö uusittiin vuonna 1987.

Avustuskassalaissa nykyisin olevat puutteet ovat niin huomattavat, ettei lain uudistamista ole tarkoituksenmukaista toteuttaa osittaisuudistuksella. Tästä syystä ehdotetaan kokonaan uuden, avustuskassalain korvaavan lain säätämistä. Kassojen harjoittaman toiminnan vakuutuksellisen luonteen korostamiseksi ehdotetaan avustuskassa-nimityksestä luopumista. Kyseinen laitostyyppi olisi ehdotuksen mukaan nimeltään vakuutuskassa. Uusi laki olisi yhdenmukaisesti vakuutuskassalaki. Tältä osin ehdotus vastaa avustuskassalain uudistamista 1960-luvulla suunnitelleen avustuskassatoimikunnan mietintöä. Ehdotuksella pyritään kehittämään avustuskassojen toimintaedellytyksiä siten, että kassoista tulisi vakuutuslaitoksia, jotka pystyvät hoitamaan nykyaikaista vakuutustoimintaa sen edellyttämällä tehokkuudella ja asiantuntemuksella.

Ehdotetulla vakuutuskassalailla on tarkoitus kumota nykyisen lain lisäksi myös lain toimeenpanoasetus. Uuden lain säätäminen edellyttää myös uuden toimeenpanoasetuksen säätämistä. Lisäksi joudutaan uudistamaan kassojen valvontaan ja rekisteröimiseen liittyviä valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö joutuisi lain voimaantulon yhteydessä antamaan uuteen lakiin liittyviä ohjeita ja määräyksiä esimerkiksi kassojen kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä.

Avustuskassojen yhdistys jatkaisi kassojen lakisääteisenä yhteiselimenä. Yhdistyksen nimeksi tulisi kuitenkin Vakuutuskassojen yhdistys. Ehdotettu uudistus edellyttää myös yhdistyksen sääntöjen uudistamista.

Kassojen tulisi hakea vahvistus uuden lain mukaisille säännöilleen määräajassa lain voimaantulon jälkeen. Myös kassojen laskuperusteet tulisivat uusittaviksi. Kassojen avustuskassalain nojalla saamien poikkeuslupien jatkuvuus tulisi myös erikseen harkittavaksi.

1.3. Keinot

Kun otetaan huomioon avustuskassojen harjoittaman toiminnan taloudellinen ja vakuutuksellinen luonne, on tarkoituksenmukaista, että avustuskassalain uudistus mahdollisimman pitkälti toteutetaan vakuutusyhtiölainsäädännön pohjalta. Tämä on erityisen perusteltua eläkekassojen toiminnan osalta, koska nämä kassat toiminnallisesti ovat sangen lähellä keskinäistä eläkevakuutusyhtiötä. Myös uusi vakuutusyhdistyksiä koskeva lainsäädäntö pohjautuu yhteisöoikeudelliselta osaltaan vakuutusyhtiölakiin ja osakeyhtiölakiin. Toisaalta kovin pitkälle menevään yhdenmukaisuuteen ei ole mahdollisuutta päästä, koska avustuskassat eivät harjoita vakuutusliikettä ja koska avustuskassatoiminta eräissä olennaisissa seikoissa, kuten esimerkiksi kannatusmaksun suorittajien osallistumisessa hallintoon ja kassojen rekisteröimiskäytännössä, huomattavasti eroaa vakuutusyhtiöiden toiminnasta. On myös otettava huomioon, että sairauskassojen sekä hautaus- ja eroavustuskassojen toiminta on niin paljon pienimuotoisempaa eläkekassojen toimintaan verrattuna, että vakuutustoiminnan ohella niiden toiminnassa esiintyy paljolti yhdistystoiminnan kaltaisia piirteitä.

Lakiteknisesti uudistus voidaan toteuttaa eri tavoilla. Voidaan laatia täysin itsenäinen laki tai ottaa ehdotukseen säännökset vain siltä osin kuin vakuutuskassatoiminnan erityispiirteet sitä edellyttävät ja viitata muilta osin vakuutusyhtiölakiin. Vakuutusyhtiöön sovelletaan osakeyhtiölakia, jollei vakuutusyhtiölaissa toisin säädetä. Tästä seuraisi, että myös eräät osakeyhtiölain säännökset tulisivat sovellettaviksi vakuutuskassoihin. Sen vuoksi voimassa

olevan lainsäädännön selvittäminen tulisi eräissä tapauksissa sangen vaikeaksi.

Tämän vuoksi valmistelussa on päädytty täysin itsenäiseen lakiin, vaikka näin joudutaankin toistamaan muiden lakien säännöksiä. Valmistelutyön kuluessa on myös harkittu, tulisiko kutakin kassatyyppiä varten säätää omat erilliset säännöksensä. Tähän ei kuitenkaan ole menty, koska eri kassatyypeillä eroista huolimatta on myös suuri määrä yhteisiä asioita, jotka vaativat samanlaista sääntelyä kaikkien kassojen osalta. Näin ollen kutakin kassatyyppiä koskevien erillissäännösten ohella olisi tullut kirjoittaa myös kaikkia kassoja koskevat yhteiset säännökset, mikä olisi huomattavasti vaikeuttanut lain luettavuutta.

Lakiehdotus on kirjoitettu samaa järjestelmää käyttäen kuin vakuutusyhtiölaki ja sen taustalakina oleva osakeyhtiölaki sekä vakuutusyhdistyslaki. Ehdotus jakautuu 16 lukuun. Kun ehdotuksessa on varsin pitkälle otettu huomioon vakuutusyhtiölain ja osakeyhtiölain periaatteet, ovat myös ehdotuksen perustelut monissa kohdin yhteneväiset näiden lakien perustelujen kanssa. Lakiehdotuksen ja edellä mainittujen lakien tulkinnan tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen. Myös säännösten tulkinnassa on käytettävä apuna vakuutusyhtiölain ja osakeyhtiölain perustelujen sisältämiä tulkintaperiaatteita.

Ehdotus vakuutuskassalaiksi on voimassa olevaa avustuskassalakia laajempi. Lakiehdotuksen sääntely on monissa kohdin nykyistä lakia yksityiskohtaisempaa. Ehdotukseen sisältyy monia täysin uusia säännösryhmiä, joilla pyritään kassatoiminnan kehittämiseen.

2. Nykyinen tilanne

2.1. Lainsäädäntö

2.1.1. Avustuskassalaki

Avustuskassojen toimintaa sääntelee nykyisin avustuskassalaki. Lain voimaantulon jälkeen oli kaikkien yksityisvakuutustoimintaa harjoittavien laitosten toiminta saatu lakisääteisen sääntelyn piiriin. Uuden lain tarkoituksena oli kehittää avustuskassatoimintaa noudattaen tarpeellista jatkuvuutta ja välttäen liian jyrkkiä muutoksia oleviin oloihin.

Avustuskassalaki jakaantuu 16 lukuun, joissa säädetään muun muassa avustuskassan perustamisesta, vakuutusteknisistä rahastoista, tilinpäätöksestä, hallinnosta, rekisteröimisestä, purkamisesta ja vastuun siirtämisestä sekä kassojen toiminnan valvonnasta. Lakiin sisältyy kaiken kaikkiaan 110 pykälää.

Kassojen moninaisista toimintamuodoista johtuen laissa on vain vähän rajoittavia säännöksiä ja valvontaviranomaisena toimivalla sosiaali- ja terveysministeriöllä on runsaasti harkintavaltaa lakia sovellettaessa. Ministeriön laajasta harkintavallasta on esimerkkinä lain 107 §, jonka mukaan ministeriö voi erityisestä syystä myöntää kassalle poikkeuksia lain säännöksistä. Kyseisen pykälän perusteella ministeriö on myöntänyt eräille kassoille esimerkiksi vakuutusmaksurahaston ja täyden vararahaston määrää koskevia poikkeuslupia.

Avustuskassalakia on sen säätämisen jälkeen muutettu vain vähän. Yleensä muutokset ovat olleet seurausta muussa avustuskassatoimintaan läheisesti liittyvässä lainsäädännössä tapahtuneista muutoksista. Työntekijäin eläkelain säätämisen yhteydessä vuonna 1961, jolloin mahdollistettiin avustuskassalain alaisen eläkekassan toimiminen työntekijäin eläkelain mukaisena vakuutuslaitoksena vakuutusyhtiöiden ja eläkesäätiöiden ohella, lisättiin lakiin uusi 4 §:n 2 momentti ja samoin uusi 107 a §. Sairausvakuutuslain säätämisen yhteydessä vuonna 1963, jolloin mahdollistettiin avustuskassalain alaisen sairauskassan toimiminen sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien antajana eli niin sanottuna työpaikkakassana sairausvakuutustoimistojen ohella, muutettiin avustuskassalain 8 ja 20 §:ää. Vuonna 1968 muutettiin lain 22 §:ää, joka koskee vakuutusmaksurahaston ja korvausrahaston laskuperusteita. Vuonna 1973 muutettiin lain 25 §:ää uuden kirjanpitolain (655/73) johdosta. Vuonna 1979 lain 39 § yhdenmukaistettiin vastaamaan vahingonkorvauslaissa (412/74) omaksuttuja periaatteita. Vuonna 1985 lakiin sisältyvät markkamäärät muutettiin vastaamaan nykyistä hintatasoa sekä sidottiin ne työntekijäin eläkelain mukaiseen palkkaindeksiin ja tehtiin mahdolliseksi siirtää yrittäjien eläkelain mukaista vakuutustoimintaa harjoittavien avustuskassojen valvontatehtäviä eläketurvakeskukselle. Viimeksi lakia on muutettu vuonna 1990, jolloin lakiin lisättiin säännös avustuskassojen tilinpäätöstietojen julkisuudesta.

Samassa yhteydessä kuin avustuskassalaki säädettiin myös laki avustuskassalain 52 §:n 2 momentin soveltamisesta ennen sanotun lain

voimaantuloa myönnettyihin eläkkeisiin (472/42). Laki koskee tilannetta, jossa avustuskassa on avustuskassalain 52 §:n 2 momentin nojalla päättänyt pienentää eläkkeitä. Lain nojalla päätös koskee myös eläkkeitä, jotka kassa on myöntänyt ennen avustuskassalain voimaantuloa. Laki säädettiin perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Avustuskassalain 108 §:n nojalla annetussa avustuskassalain toimeenpanosta annetussa asetuksessa (909/42) on muun muassa vakuutusmaksurahaston katetta koskevia säännöksiä sekä runsaasti avustuskassan hallintoon ja rekisteröimiseen liittyviä säännöksiä. Asetuksessa säädetään myös kassojen lakisääteisenä yhteiselimenä toimivan Avustuskassojen yhdistyksen tehtävistä. Asetus jakautuu kymmeneen lukuun, jotka sisältävät kaiken kaikkiaan 36 pykälää.

2.1.2. Yhteisöoikeudellista lainsäädäntöä

Vakuutusyhtiölaki on lähinnä yhteisöoikeudellinen laki, jossa säädetään vakuutusyhtiön perustamisesta, toimiluvasta, hallinnosta, osakkaiden oikeuksista, vakuutusyhtiöiden valvonnasta sekä henkivakuutuksesta ja muusta pitkäaikaisesta vakuutuksesta. Vakuutusyhtiölaki koskee sekä vakuutusosakeyhtiöitä että keskinäisiä vakuutusyhtiöitä. Sen sijaan laki ei koske Suomessa toimivia ulkomaisia vakuutuslaitoksia, joista säädetään ulkomaisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta Suomessa annetussa laissa (635/89).

Vakuutusyhtiö voidaan perustaa ainoastaan, jos valtioneuvosto antaa toimiluvan. Yksityiskohtaiset määräykset yhtiön hallinnosta ja toiminta-alueesta sisältyvät yhtiöjärjestykseen, jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa erikseen kullekin vakuutusyhtiölle. Vakuutusyhtiölain nojalla vakuutustoimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Vakuutusyhdistyslaki (1250/87) säätelee vakuutusyhdistysten toimintaa. Vakuutusyhdistykset ovat yleensä pieniä enintään 40 kunnan alueella toimivia ja osakkaiden keskinäiseen vastuuseen perustuvia vakuutuslaitoksia. Laki sisältää vastaavat yhteisöoikeudelliset säännökset vakuutusyhdistyksistä kuin vakuutusyhtiölaki vakuutusyhtiöiden osalta.

Eläkesäätiöiden toiminnasta säädetään vuonna 1955 annetussa eläkesäätiölaissa (469/55). Lain 20 §:n nojalla eläkesäätiön suoritus- ja konkurssitilasta noudatetaan soveltuvin osin, mitä avustuskassalaissa säädetään.

Työttömyyskassojen toiminnasta säädetään vuonna 1985 voimaan tulleessa työttömyyskassalaissa (603/84). Työttömyyskassan tarkoituksena on työttömyysturvalaissa (602/84) tarkoitetun ansioturvan ja työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaisen ansiotuen järjestäminen jäsenilleen. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää työttömyyskassarekisteriä, johon kassa on merkittävä.

2.1.3. Eräät lakisääteiset vakuutukset

Vuonna 1964 Suomessa tuli voimaan sairausvakuutuslaki. Lain yleissäännöksen mukaan jokainen Suomessa asuva henkilö on vakuutettu sairauden varalta tämän lain mukaisesti. Vakuutuksen perusteella suoritetaan korvausta myös raskauden ja synnytyksen johdosta. Sairausvakuutuslain nojalla vakuutetulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta tarpeellisista kustannuksista.

Sairausvakuutuslain mukaan on mahdollista avustuskassan toimiminen sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien antajana kassan jäsenille ja heidän perheenjäsenilleen sekä eläkkeelle siirtyneille työntekijöille ja näiden perheenjäsenille. Kassassa vakuutettu henkilö nostaa tällöin sairausvakuutuslain mukaiset etuudet avustuskassasta kansaneläkelaitoksen paikallistoimiston asemasta. Sairausvakuutuslain 61 §:n 1 momentin nojalla työpaikkakassa voidaan perustaa työpaikoille, joiden työntekijät ovat saman työnantajan palveluksessa. Työpaikkakassa voidaan perustaa myös useampien työnantajien työntekijöiden keskuuteen, mutta tällöin edellytetään, että työnantajien toiminta muodostaa hallinnollisen ja taloudellisen kokonaisuuden ja että erityiset syyt puoltavat menettelyä.

Sairausvakuutuslain 61 §:n 2 momentin nojalla työpaikkakassasta on soveltuvin osin voimassa, mitä sairausvakuutustoimikunnasta säädetään. Saman momentin nojalla sosiaali- ja terveysministeriö voi siirtää työpaikkakassan sääntöjen hyväksymistä, rekisteröimistä ja valvontaa koskevia tehtäviä kansaneläkelaitokselle. Tämän säännöksen nojalla ministeriö antoi

vuonna 1964 päätöksen työpaikkakassojen rekisteröimistä ja valvontaa koskevien tehtävien siirtämisestä kansaneläkelaitokselle (445/64). Päätöksen nojalla yksinomaan lakisääteistä sairausvakuutustoimintaa harjoittavien sairauskassojen avustuskassarekisterin pitäminen siirrettiin ministeriöltä kansaneläkelaitokselle. Samoin tarkastusten suorittaminen ja toiminnan valvominen siirrettiin kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se liittyy sairauskassan harjoittamaan lakisääteiseen sairausvakuutustoimintaan. Kansaneläkelaitoksen rekisterissä on ollut ainoastaan muutama sairauskassa rekisteröitynä.

Vuonna 1962 voimaan tulleen työntekijäin eläkelain mukaan työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan lain mukaiset vähimmäisehdot täyttävän eläketurvan työntekijöilleen. Työntekijällä on lain mukaan oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja osa-aikaeläkkeeseen sekä hänen omaisillaan oikeus perhe-eläkkeeseen. Työntekijäin eläkelaissa on yksityiskohtaiset säännökset eläkkeen laskemistavasta, yhteensovituksesta ja eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja kulujen jakaantumisesta.

Työntekijäin eläkelain mukaan eläketurvan järjestäminen on mahdollista myös avustuskassalain mukaisessa määrätyn työnantajan tai määrättyyn työnantajaryhmään kuuluvien yritysten palveluksessa olevia työntekijöitä varten perustettavassa eläkekassassa.

Vuonna 1962 annettiin valtioneuvoston päätös eräiden avustuskassojen ja eläkesäätiöiden rekisteröimistä ja valvontaa koskevien tehtävien siirtämisestä eläketurvakeskukselle (316/62). Päätöksen nojalla yksinomaan TEL-toimintaa harjoittavien eläkekassojen avustuskassarekisterin pitäminen siirrettiin silloisesta sosiaaliministeriöstä eläketurvakeskukselle. Samoin tarkastusten suorittaminen ja toiminnan valvominen siirrettiin eläketurvakeskukselle siltä osin kuin se liittyy eläkekassan harjoittamaan TEL-toimintaan.

Yrittäjien eläkelain mukaan Suomessa asuva yrittäjä on vakuutettava vastaavalla tavalla kuin työntekijä työntekijäin eläkelain mukaan. Yrittäjä on velvollinen ottamaan yrittäjien eläkelain mukaisen vakuutuksen työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavasta vakuutusyhtiöstä tai eläkekassasta. Myös yrittäjien eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkekassojen rekisteröintiä ja valvontaa koskevat tehtävät on eräiden, yrittäjien eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien, avustuskassojen rekisteröimistä ja valvontaa koskevien tehtävien siirtämisestä eläketurvakeskukselle annetulla valtioneuvoston päätöksellä (936/85) siirretty eläketurvakeskukselle. Eläketurvakeskuksessa pidettävässä avustuskassarekisterissä on ollut ainoastaan muutama eläkekassa rekisteröitynä.

2.1.4. Muuta lainsäädäntöä

Vuonna 1973 annetun kirjanpitolain 39 §:n nojalla kirjanpitovelvollisuudesta ja kirjanpidosta sekä tilinpäätöksen julkistamisesta on voimassa, mitä niistä on erikseen muualla laissa säädetty tai mitä asianomainen viranomainen muun lain nojalla on määrännyt. Avustuskassalain 6 luvussa on eräitä tilinpäätökseen liittyviä säännöksiä. Avustuskassalaki on tältä osin siten erityislaki. Avustuskassalain 25 §:n nojalla avustuskassan kirjanpidossa on sen estämättä, mitä kirjanpitolaissa on säädetty, noudatettava sosiaali- ja terveysministeriön antamia määräyksiä. Ministeriö on antanut kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevat ohjeet erikseen eläkekassoille, sairauskassoille sekä hautaus- ja eroavustuskassoille. Kirjanpitolaki on näin ollen avustuskassojen osalta voimassa vain siltä osin kuin avustuskassalaissa tai ministeriön yleiskirjeissä ei ole muuta määrätty.

Vakuutuksenottajan ja vakuutusliikettä harjoittavan vakuutuslaitoksen välistä sopimusta sääntelee vuonna 1933 annettu vakuutussopimuslaki. Laki ei koske avustuskassoja, koska näissä kassojen säännöt korvaavat erillisen vakuutussopimuksen. Vakuutussopimuslain kokonaisuudistus on parhaillaan vireillä oikeusministeriössä.

2.2. Käytäntö

2.2.1. Yleistä

Avustuskassat tarjoavat vakuutetuilleen suuren määrän erilaisia etuuksia. Avustuskassat on käytännössä luokiteltu myöntämänsä pääasiallisen korvauslajin perusteella eläkekassoihin, sairauskassoihin sekä hautaus- ja eroavustuskassoihin kuten jaksossa 1.1.1. on jo mainittu.

Sairauskassat voivat harjoittaa sairausvakuutuslain mukaista toimintaa ja myöntää vapaaehtoisia lisäetuuksia. Sairausvakuutuslain

61 §:n 1 momentin mukaisen työpaikkakassan toimintaa on selostettu jaksossa 2.1.3. Täydennyskassa on vakiintuneen kielenkäytön mukaan sairauskassa, joka harjoittaa pelkästään lakisääteistä sairausvakuutusturvaa täydentävää lisäetuustoimintaa. Erona työpaikkakassaan on lähinnä se, että täydennyskassan jäsenet joutuvat nostamaan sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta, kun työpaikkakassan jäsenet saavat sekä lakisääteiset etuudet että lisäetuudet kassasta.

Sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset määräytyvät sairausvakuutuslain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Lain mukaisina etuuksina maksetaan esimerkiksi kustannuksia, jotka aiheutuvat lääkärin antamasta hoidosta, lääkärin määräämistä tutkimus- ja hoitotoimenpiteistä ja lääkkeistä. Lisäksi korvataan päivärahana sairaudesta johtuvaa ansionmenetystä sekä suoritetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa.

Sairauskassan lisäetuudet määräytyvät kunkin kassan sääntöjen mukaan. Eri kassojen lisäetuuskorvauksissa on tästä syystä huomattavia eroja. Lisäetuuksina voidaan maksaa lakisääteisiin etuuksiin liittyviä omavastuuosuuksia sekä myös etuuksia, joita esimerkiksi sairausvakuutuslain nojalla ei yleensä suoriteta lainkaan kuten sairaaloitten hoitopäivämaksuja, silmälaseja, hammashoitoa ja hautausavustuksia. Kassat voivat lisäksi maksaa lakisääteisiä päivä- ja äitiysrahoja täydentäviä lisäpäivärahoja.

Eläkekassojen etuudet voidaan myöntää joko lakisääteisinä TEL- tai YEL-eläkkeinä taikka vapaaehtoisina lisäeläkkeinä. Eläkekassojen toiminta kustannetaan työnantajien suorittamilla kannatusmaksuilla ja sijoitustuotoilla tai joissakin tapauksissa myös jäsenten suorittamilla jäsenmaksuilla. Lisäetuuksina voidaan myöntää erilaisten eläkkeiden lisäksi myös päivärahoja ja hautausavustuksia.

Hautaus- ja eroavustuskassoissa korvaukseen oikeuttavana vakuutustapahtumana pidetään jäsenen eläkkeelle siirtymistä tai kuolemaa. Kassojen sääntöjen mukaan myös tietyn iän saavuttaneella jäsenellä voi olla oikeus sääntöjen mukaiseen etuuteen. Eroavustuksen edellytyksenä on yleensä tietyn vähimmäisajan kestänyt jäsenyys kassassa. Hautausavustuksella tarkoitetaan ennalta määrätyn suuruista korvausta, jonka tarkoituksena on kattaa hautauksesta aiheutuvat kustannukset. Avustus voi olla suurempikin kuin tosiasialliset kustannukset, mutta erotuksena henkivakuutuksesta se ei kuitenkaan saa olla suhteettoman suuri kustannuksiin nähden. Hautausavustuksen suuruus voidaan määritellä monella eri tavalla. Ensiksikin avustus voidaan maksaa kassalle esitettyjen laskujen suuruisena, jolloin ainoastaan todelliset kustannukset korvataan. Toiseksi avustus voi olla määritelty säännöissä absoluuttisena markkamääränä. Kolmanneksi avustuksen suuruus voidaan sitoa palkan määrään. Esimerkiksi eläkekassat yleisesti maksavat kolmen kuukauden palkkaa vastaavaa hautausavustusta, joka samalla on suurin hautausavustus, joka työntekijäin eläkelain nojalla voidaan suorittaa. Käsitteellisesti hautausavustus tulee pitää erillään vakuutusyhtiöiden harjoittamasta henkivakuutustoiminnasta.

2.2.2. Tilastotietoja avustuskassatoiminnasta

Kassojen lukumäärä

Avustuskassalain säätämisen jälkeen avustuskassojen lukumäärä oli korkeimmillaan 1940-luvun puolivälissä nousten tällöin lähes 400:aan. Tämän jälkeen kassojen lukumäärä on tasaisesti laskenut. Vuoden 1990 lopussa toiminnassa olevien kassojen lukumäärä oli 222. Näistä eläkekassoja oli 26, joista lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoitti 12, ja sairauskassoja 186, joista SVL-toimintaa harjoitti 99, sekä hautaus- ja eroavustuskassoja kymmenen.

Kassojen jäsenmäärä

Avustuskassojen yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 1945 lopussa vajaat 200 000 jäsentä. Vuoden 1989 lopussa yhteinen jäsenmäärä oli 327 000 jäsentä, joista 97 000 oli eläkekassojen jäseniä, 178 000 sairauskassojen jäseniä ja 52 000 hautaus- ja eroavustuskassojen jäseniä. Varsinaisten jäsenten lisäksi sairauskassoissa oli vakuutettuina noin 21 000 jäsenten perheenjäsentä.

Avustuskassojen jäsenmäärä vaihtelee suuresti. Vuoden 1989 lopussa pienimmän kassan jäsenmäärä oli 31 ja suurimman 17 098.

Vakuutusmaksut

Avustuskassojen vakuutusmaksutulo koko-

naisuudessaan vuonna 1989 oli 2 083 miljoonaa markkaa. Summaan eivät sisälly sairauskassojen sairausvakuutusrahastolta saamat varat sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien maksua varten. Kassojen vapaaehtoiseen toimintaan liittyvästä maksutulosta oli jäsenmaksujen osuus 219,7 miljoonaa markkaa ja työnantajien kannatusmaksujen osuus 827,9 miljoonaa markkaa.

Vakuutusmaksutulo jakaantui vuonna 1989 kassatyypeittäin seuraavasti:

		milj. mk
Sairauskassat		
Jäsenmaksut	186,0	
Kannatusmaksut	115,2	301,2
Eläkekassat		
Lakisääteisten eläkkeiden osalta		
TEL:n mukainen	986,3	
YEL:n mukainen	49,3	1 035,6
Muiden eläkkeiden osalta		
Jäsenmaksut	19,0	
Kannatusmaksut	712,7	731,7
Hautaus- ja eroavustuskassat		
Jäsenmaksut	14,7	
Kannatusmaksut	—	14,7
		2 083,2

Taulukkoon sisältyvä eläkekassojen maksutulo TEL-toiminnan osalta sisältää paitsi työnantajan kannatusmaksut myös työntekijäin eläkelain 11 §:n mukaisesti rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen perusteella työntekijöiltä perityt jäsenmaksut.

Korvaukset

Eläkekassat maksoivat vuonna 1989 eläkkeitä yhteensä 1 077,6 miljoonaa markkaa. Näistä oli TEL- ja YEL-eläkkeiden osuus 607 miljoonaa markkaa.

Sairauskassat maksoivat vuonna 1989 sairauskorvauksia 650,7 miljoonaa markkaa. Näistä sairausvakuutuslain mukaisten korvausten osuus oli 368,4 miljoonaa markkaa, joka saatiin sairausvakuutusrahastosta.

Hautaus- ja eroavustuskassojen suorittamat korvaukset vuonna 1989 olivat 11,8 miljoonaa markkaa.

Kassojen vakuutustekniset rahastot ja oma pääoma

Avustuskassojen vakuutusteknisten rahastojen suuruus oli vuoden 1989 lopussa eläkekassoissa 10 500 miljoonaa markkaa, sairauskassoissa 17,5 miljoonaa markkaa sekä hautaus- ja eroavustuskassoissa 50,9 miljoonaa markkaa. Oman pääoman määrä eläkekassoissa oli 8,4 miljoonaa markkaa, sairauskassoissa 182 miljoonaa markkaa sekä hautaus- ja eroavustuskassoissa 31,2 miljoonaa markkaa.

2.3. Ulkomainen oikeus

Suomen avustuskassatoiminta on kehittynyt omaan suuntaansa eikä täsmälleen vastaavaa toimintaa ole toteutettu muissa maissa. Lähinnä vastaavaa toimintaa harjoittavat Ruotsin avustusyhdistykset, joiden toiminta perustuu vuonna 1972 annettuun lakiin (Lag om understödsföreningar, SFS 1972:262).

Ruotsissa avustusyhdistykset jaetaan neljään ryhmään, eläkekassoihin, sairauskassoihin, hautausavustuskassoihin sekä sairaus- ja hautausavustuskassoihin. Kassojen toimintaperiaatteet vastaavat lähinnä lisäetuuksia myöntävien suomalaisten avustuskassojen toimintaperiaatteita. Kassat eivät harjoita lakisääteistä sairaus- tai eläkevakuutustoimintaa. Vuoden 1972 lain säätämisen jälkeen ei niin sanottuja avoimia kassoja, joissa liittyminen kassaan esimerkiksi määrätyllä alueella on ollut mahdollista kenelle tahansa, ole saanut enää perustaa.

3. Ehdotettujen muutosten pääkohdat

3.1. Toimintapiiri

Voimassa olevassa laissa ei ole avustuskassan toimintapiiriä rajoittavia säännöksiä. Lain mukaan toimintapiiri on ainoastaan pitänyt mainita kassan säännöissä. Erityisesti lakisääteisen eläkevakuutustoiminnan osalta on toimintapiiriin liittyvien säännösten puuttuminen nykyisestä lainsäädännöstä koettu puutteena.

Vakuutuskassan toiminnan tulee olla sosiaalista henkilövakuutustoimintaa, jota kassa ei saa harjoittaa liikemäisesti. Yleensä on lähdetty siitä, että jos kassojen toimintapiiri on määri-

telty riittävän täsmällisesti ja suppeasti, ei vakuutusliikkeelle ominainen liikemäisyys voi tulla kyseeseen. Kun eläkevakuutuksia koskevaa vakuutusliikettä saa harjoittaa ainoastaan vakuutusyhtiö, voidaan toimintapiirimääräyksellä rajata ehdotetun lain mukaan sallittu toiminta. Näistä syistä lakiehdotuksessa on pyritty täsmällisesti määrittelemään ne rajat, joiden sisällä vakuutuskassa voi harjoittaa toimintaansa.

Kun vakuutuskassa voi myöntää korvauksia ainoastaan toimintapiirissä oleville henkilöille, on ehdotuksen toimintapiiripykälässä otettu huomioon sairauskassoissa nykyisin niin sanottuina sivuvakuutettuina olevat perheenjäsenet sekä työnantajan palveluksesta eläkkeelle siirtyneet henkilöt. Eläkekassoissa sekä hautausja eroavustuskassoissa voidaan toimintapiirissä säilyttää edelleen ne henkilöt, jotka muutoin olisivat eronneet toimintapiiristä, mutta joiden vakuutusta kassassa on jatkettu.

Jos toimintapiiri on määritelty yhdistystyyppisen organisaation avulla, ei kassan toimintapiiriä enää voida laajentaa yhdistyksen sääntöjä muuttamalla.

3.2. Vähimmäisjäsenmäärä ja pakollinen jäsenyys

Nykyisen lain vähimmäisjäsenmääriä koskevat säännökset sallivat hyvinkin pienten kassojen perustamisen. Kun otetaan huomion erityisesti lakisääteisen sairausvakuutus- ja eläkevakuutustoiminnan kehittyminen avustuskassalain säätämisen jälkeen, on tilanne niin olennaisesti muuttunut, että avustuskassojen vähimmäisjäsenmäärä on katsottu tarpeelliseksi arvioida uudelleen.

Kun aikaisemmin lakisääteistä järjestelmää ei ollut tai se oli kehittymätön, oli tarkoituksenmukaista, että kynnys kassan perustamiselle ei ollut korkea. Näin sellaisetkin väestöryhmät, joilla ei ollut käytettävissä muita tukimuotoja, olivat ainakin jonkinlaisen toimeentuloturvan piirissä. Nykyisin vastaavaa tarvetta ei ole, koska lakisääteiset järjestelmät kattavat perusturvan. Edellyttämällä suurempia jäsenmääriä kassojen turvaavuus paranee vakuutustoiminnan satunnaisia heilahteluja vastaan. Pienissä kassoissa toiminnan taso lisäksi jää usein vaatimattomaksi jo siitäkin syystä, ettei päätoimisia toimihenkilöitä yleensä ole varaa palkata.

On myös kiinnitettävä huomiota siihen, että lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien kassojen järjestelmä on vaihtoehto TEL-kassojen osalta eläkesäätiöiden ja eläkevakuutusyhtiöiden toiminnalle sekä YEL-kassojen osalta eläkevakuutusyhtiöiden toiminnalle. Tällöin esimerkiksi eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien työntekijöiden vähimmäismäärän ja eläkekassan vähimmäisjäsenmäärän tulisi olla yhtä suuret.

Avustuskassalain säätämisen aikaan lakisääteinen sosiaaliturva oli kehittymätöntä. Sen vuoksi oli tarkoituksenmukaista, että kassan jäsenyys oli pakollista. Työntekijä ei tällöin voinut harkita jättäytymistä kassatoiminnan ulkopuolelle. Nykyisin on tilanne toinen. Mikäli on kysymys vapaaehtoisesta lisäedusta, tulee jokaisella työntekijällä olla oikeus harkita, haluaako hän lakisääteisten etuuksien lisäksi ryhtyä suorittamaan kassaan maksuja ja siten hankkia lisäetuuksia. Erityisesti pakollinen jäsenyys ei sovi sellaisiin avustuskassoihin, joissa työnantaja ei osallistu kannatusmaksua suorittamalla kassatoimintaan.

Milloin on kysymys lakisääteisen eläkejärjestelmän hoitamisesta avustuskassan muodossa, on tilanne toinen. Vaikka eläkekassa, eläkesäätiö ja eläkevakuutusyhtiö on asetettu vaihtoehtoisiksi ratkaisuiksi, ei ole tarkoituksenmukaista, että saman työnantajan työntekijöiden eläkkeiden hoito jaetaan eri laitosten kesken. Sen vuoksi on luonnollista, että lakisääteisten järjestelmien osalta jäsenyys kassassa on pakollista. Edelleen saattaa olla tarkoituksenmukaista, että sairausvakuutuslain mukaisen toiminnan osalta noudatetaan samaa periaatetta.

3.3. Vakuutuskassan perustaminen

Vakuutuskassan perustamista koskevat lakiehdotuksen 2 luvun säännökset vastaavat pääasiassa voimassa olevaan lakiin sisältyviä periaatteita. Perustamistoimet on kuitenkin määritelty täsmällisemmin ja yksityiskohtaisemmin kuin avustuskassalaissa. Ehdotuksen mukaan vakuutuskassan perustaminen edellyttää edelleen sitä, että sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa kassan säännöt. Ministeriöllä on valta jättää säännöt vahvistamatta, jos aiottu kassatoiminta vaarantaa alan tervettä kehitystä. Ministeriö voi lisäksi edellyttää kassalta riittävää takuupääomaa tai pohjarahastoa, jos kassan toiminnan laatu ja laajuus sitä vaatii.

3.4. Vakuutuskassan johto

Lakiehdotuksen 3 lukuun kirjoitetut kassan johtoa koskevat säännökset merkitsevät pääasiassa noudatetun nykyisen käytännön jatkumista. Lakiehdotuksessa on kuitenkin uusia pakottavia säännöksiä johdon kokoonpanosta ja työnjaosta. Kassankokous on säilytetty ylimpänä toimielimenä. Hallituksella on ehdotuksen mukaan päävastuu kassan hallinnosta. Toimitusjohtaja ehdotetaan pakolliseksi toimielimeksi, jolle kuuluu kassan juoksevan hallinnon hoitaminen. Vakuutuskassalle voidaan tiettyjen edellytysten vallitessa perustaa myös hallintoneuvosto. Hallintoneuvostolle kuuluvat tehtävät on ehdotuksessa säännelty yksityiskohtaisesti eikä hallintoneuvostolle voida antaa muita kuin laissa mainittuja tehtäviä. Hallintoneuvoston päätehtävänä olisi hallituksen ja toimitusjohtajan hoitaman kassan hallinnon valvonta.

3.5. Kassankokous

Koska lakiehdotuksen mukaan hallituksen toimintavaltuuksia on täsmennetty ja toimitusjohtaja on pakollinen toimielin, on kassankokousta koskevissa säännöksissä pyritty turvaamaan kassan jäsenten ja osakkaiden oikeudet. Kassankokouksessa noudatetaan kassan hallinnosta tuttua pariteettiperiaatetta. Osakkailla ei saa olla yhteensä suurempaa äänimäärää kuin kokouksessa edustettujen jäsenten äänimäärä on. Päättämisvalta kassankokouksessa voidaan siirtää säännöissä olevalla määräyksellä jäsenten ja osakkaiden keskuudestaan valitsemille edustajille. Jäsenillä ja osakkailla on oikeus saada ennakolta tietoja kassankokouksessa käsiteltävistä asioista. Jäsenellä on myös ehdoton oikeus asiamiehen käyttöön kassankokouksessa. Lakiehdotuksessa on tarkistettu kassankokouksen päätöksen pätemättömäksi julistamista ja muuttamista koskevia säännöksiä.

3.6. Tilintarkastus ja tilinpäätös

Avustuskassalaissa tilintarkastus on suhteellisen niukasti säännelty. Kassatoiminnan luonne kuitenkin edellyttää, että tilintarkastus hoidetaan tehokkaasti. Sen vuoksi lakiehdotuksessa on pyritty täsmällisin säännöksin täyttämään tarkastuksen tehokkuusvaatimus.

Lakiehdotuksen 5 luvussa on korostettu tilintarkastajille asetettuja pätevyysvaatimuksia ja lisätty heidän valtuuksiaan. Tilintarkastusta koskevien asiakirjojen julkisuutta on myös täsmennetty. Tilintarkastajana voisi toimia ehdotuksen mukaan myös tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan tehtävät säännellään voimassa olevan lain säännöksiä täsmällisemmin. Tilintarkastajilla olisi läsnäolo-oikeus ja -velvollisuus kassankokouksessa. Ehdotus sisältää lisäksi täsmälliset säännökset tilintarkastajan esteellisyydestä. Varsinaisen tilintarkastuksen suorittamisesta ei ehdotukseen sisälly yksityiskohtaisia säännöksiä, vaan se on sidottu hyvään tilintarkastustapaan. Vakuutuskassan jäsenten ja osakkaiden vähemmistölle on annettu oikeus vaatia erityisen tarkastuksen toimittamista.

Vakuutuskassan tilinpäätöksen osalta lakiehdotus on erityislaki, jota kirjanpitolaki täydentää. Kirjanpitolakia sovelletaan vakuutuskassoihin, mikäli ehdotetussa laissa tai sen nojalla annettavissa määräyksissä ei poiketa kirjanpitolaista. Ehdotuksen mukaan vakuutuskassan tilinpäätös laaditaan siten ehdotetun lain 6 luvun ja kirjanpitolain sekä sosiaali- ja terveysministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Lakiehdotuksen tilinpäätössäännöksissä on pyritty parantamaan kassoista annettavaa tilinpäätöstietoa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus antaa määräyksiä ja lausuntoja tilinpäätössäännösten soveltamisesta.

3.7. Vakuutusmaksut ja vastuuvelka sekä etuudet

Vakuutuskassan perimille vakuutusmaksuille tai niiden perusteille olisi edelleenkin haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus. Voimassa olevan lain mukaiset vakuutusmaksurahasto ja korvausrahasto on muutettu vastaamaan vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain mukaisia vakuutusmaksuvastuuta ja korvausvastuuta. Vastuuvelka määritellään eri tavalla siitä riippuen, onko kyseessä eläkekassa vai muuta toimintaa harjoittava vakuutuskassa.

Avustuskassalain etuuden suorittamista koskevat säännökset ovat vanhentuneet. Lakiehdotuksessa vakuutuskassan vastuun rajoittamiseen liittyvät säännökset on kirjoitettu ottaen huomioon oikeusministeriössä valmisteilla oleva vakuutussopimuslain kokonaisuudistus. Lakiehdotuksessa on myös säännökset etuudelle

maksettavasta viivästyskorotuksesta ja -korosta sekä kassan oikeudesta kuitata perusteettomasti maksettu etuus.

3.8. Vakuutuskassojen valvonta ja rekisteröinti

Vakuutuskassojen valvontaa koskeviin nykyisiin säännöksiin ei ole tehty asiallisesti merkittäviä muutoksia. Sosiaali- ja terveysministeriön harkintavaltaa lakia sovellettaessa on kuitenkin supistettu siten, ettei lakiehdotukseen sisälly avustuskassalain 107 §:n kaltaista säännöstä, jonka mukaan ministeriöllä olisi oikeus myöntää kassalle poikkeuksia lain säännöksistä. Ministeriön valvontatehtävät on lakiehdotuksessa muuten säilytetty nykyisen laajuisina. Tehtävien sisältöä on kuitenkin täsmennetty. Ministeriölle on annettu oikeus kieltää eräiden kassankokouksen päätösten toimeenpano. Avustuskassojen yhdistyksen velvollisuudesta avustaa ministeriötä kassojen valvonnassa ei ole otettu lakiehdotukseen säännöstä. Eläketurvakeskus ja kansaneläkelaitos valvoisivat lakisääteistä vakuutustoimintaa harjoittavia kassoja nykyisessä laajuudessa.

Vakuutuslaitosten rekisteröimiskäytännössä on nykyisin eroja laitostyypistä riippuen. Vakuutusyhtiöt ja vakuutusyhdistykset on merkitty kaupparekisteriin. Sosiaali- ja terveysministeriössä pidetään vakuutusyhtiöiden toimiluparekisteriä, avustuskassarekisteriä, eläkesäätiörekisteriä ja työttömyyskassarekisteriä. Nyt tehtävä ehdotus vakuutuskassarekisteriksi perustuu siihen, että kassojen rekisteröimiskäytäntö säilytettäisiin ennallaan kuitenkin siten, että erilliset eläketurvakeskuksessa ja kansaneläkelaitoksessa pidettävät rekisterit lakkautettaisiin ja niissä olevat tiedot siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriössä pidettävään vakuutuskassarekisteriin.

3.9. Selvitystila ja purkaminen

Lakiehdotuksessa on kassan selvitystilasta ja purkamisesta nykyistä lakia yksityiskohtaisemmat säännökset. Selvitysmenettely on tehty mahdollisimman yhdenmukaiseksi vakuutusyhtiöiden ja -yhdistysten selvitysmenettelyn kanssa. Selvitystilaan asettamisen perusteet on uudistettu. Selvitystilaan asettaminen voi tapahtua joko lain pakottavan säännöksen perusteella tai kassankokouksen vapaaehtoisella päätöksellä. Ministeriölle on annettu oikeus kieltää kassaa luovuttamasta tai panttaamasta omaisuuttaan sellaisissa tapauksissa, joissa ministeriö katsoo kassan joutuneen tai olevan joutumassa purkamistilaan.

3.10. Sulautuminen ja vastuun siirtäminen

Voimassa olevaan lakiin verrattuna lakiehdotuksen sulautumista koskevat säännökset ovat kokonaan uusia. Sääntelyn puutteellisuuden vuoksi lakiehdotuksessa on pyritty antamaan sulautumisen ja vastuunsiirron osalta täsmälliset säännökset, jotka soveltuvin osin ovat yhtenevät vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä koskevan sääntelyn kanssa. Yhtenä sulautumismenettelynä on lakiehdotuksessa myös niin sanottu kombinaatiofuusio, jossa kaksi tai useampi vakuutuskassa sulautuu perustamalla uuden vakuutuskassan. Lakiehdotuksessa on myös täsmällisesti säännelty se ajankohta, jolloin sulautuminen katsotaan tapahtuneeksi. Sulautuminen ja vastuunsiirto edellyttävät sosiaali- ja terveysministeriön suostumusta. Ministeriön suostumuksen hakemiselle ehdotetaan säädettäväksi määräaika, jotta sulautuminen saatettaisiin loppuun käsitellyksi kohtuullisessa ajassa. Kassan jäsenille ja osakkaille on annettu oikeus saada ennakkoinformaatiota sulautumisen kannalta olennaisista tapahtumista.

3.11. Jakautuminen

Lakiehdotukseen on otettu myös säännökset vakuutuskassan jakautumisesta eli kassan varojen jakamisesta toisen kassan kanssa. Ehdotettu sääntely koskisi ensisijaisesti sairauskassoja, mutta ei lainkaan eläkekassoja, koska näillä kassoilla ei esiinny niitä ongelmia, joita sääntelyllä halutaan vähentää. Sääntely on katsottu tarpeelliseksi esimerkiksi niitä tapauksia varten, joissa työpaikkakassan toimintapiirissä olevista työnantajayrityksistä osa kuten yksittäinen teollisuuslaitos, myydään uudelle yrittäjälle. Esiintyneissä tapauksissa uuden työnantajan palvelukseen siirtyneet jäsenet ovat joutuneet eroamaan työpaikkakassasta, mikäli uusi työnantaja ei ole voinut olla kassan toimintapiirissä.

Tällaisessa tilanteessa saattaa olla tarkoituksenmukaista, että vanha kassa jaetaan siten,

että uuden työnantajan palvelukseen siirtyvien työntekijöiden osuus kassan varoista siirretään siihen kassaan, jonka jäsenyyteen työntekijät ovat liittyneet. Sääntelyn tarpeellisuus on tullut ajankohtaiseksi erityisesti sen vuoksi, että yrityskauppojen määrä on vuosittain lisääntynyt ja näillä kaupoilla on myöskin merkitystä kassatoimintaan.

Vakuutuskassan jakautumisen sääntely on tarpeen senkin vuoksi, että eräissä sairauskassoissa omat pääomat ovat kassan toimintaperiaatteet huomioon ottaen nousseet huomattavan suuriksi. Tässä tilanteessa saattaa olla kohtuutonta, että uuden työnantajan palvelukseen siirtyvät työntekijät menettävät oikeutensa vanhaan kassaan jääviin varoihin, vaikka myös he ovat jäsenmaksuillaan kartuttaneet kassan varoja. Sairauskassan säännöt on yleensä laadittu siten, ettei eroavalla jäsenellä ole oikeutta kassan varoihin.

Yrityskauppojen yhteydessä kassat ovat halunneet joko jakaa varoja kassasta eroamaan joutuville jäsenille tai siirtää niitä perustettavalle uudelle kassalle. Menettelyä ei kuitenkaan ole hyväksytty, koska nykyisen laintulkinnan mukaan varoja olisi silloin käytetty kassan toiminnalle vieraaseen tarkoitukseen. Usein käytetty keino on ollut se, että kassa on purettu ja jäljellä olevat varat jaettu jäsenille, jotka halutessaan ovat voineet perustaa kaksi uutta kassaa tilalle. Purkamismenettely on hankala ja yksinkertaisempaa on, jos yrityskaupan yhteydessä toisen työnantajan palvelukseen siirtyvien työntekijöiden keskuuteen perustettavalle kassalle voitaisiin siirtää varoja suoraan toimivasta kassasta.

3.12. Vahingonkorvausvelvollisuus ja rangaistussäännökset

Lakiehdotuksen 14 lukuun sisältyvät säännökset kassan perustajien, toimielinten jäsenten, tilintarkastajien, osakkaiden sekä jäsenten korvausvelvollisuudesta heidän aiheuttamastaan vahingosta. Korvausperusteet ovat samat kuin vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä koskevissa laeissa. Ehdotuksessa on myös korvauksen sovittelua koskeva säännös. Kassankokouksessa myönnettävän vastuuvapauden vaikutuksia on supistettu yhdenmukaisesti muun yhteisöoikeuden kanssa. Korvausoikeuden vanhenemiselle ehdotetaan säädettäväksi erityiset, kymmenen vuoden yleistä vanhentumisaikaa lyhyemmät vanhentumisajat.

Lakiehdotuksen 15 luvussa on eräitä prosessioikeudellisia säännöksiä. Ehdotus sisältää myös rangaistussäännöksiä vakuutuskassatoiminnan luvattomasta harjoittamisesta, vakuutuskassarikoksesta, vakuutuskassarikkomuksesta ja vakuutussalaisuuden luvattomasta ilmaisemisesta.

3.13. Vakuutuskassojen yhdistys ja vakuutuskassalautakunta

Avustuskassalain 105 §:n nojalla avustuskassat ovat järjestäytyneet sosiaali- ja terveysministeriön alaiseksi yhdistykseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on ollut vahvistaa yhdistyksen säännöt. Yhdistyksen tehtävänä on ollut huolehtia avustuskassojen yhteisten asioiden hoitamisesta sekä avustaa sosiaali- ja terveysministeriötä kassojen valvonnassa. Vakuutuskassojen lakisääteisen yhteiselimen olemassaolo on edelleenkin tarpeellista. Myös ehdotukseen sisältyvän vakuutuskassalautakunnan perustaminen yhdistyksen yhteyteen omalta osaltaan edellyttää, että kaikki kassat ovat yhdistyksen jäseniä.

Avustuskassatoiminnassa on koettu puutteena, ettei kassan lisäetuuksia koskevien päätösten osalta ole olemassa erityistä keinoa hakea oikaisua kassan päätökseen. Lakisääteisten etuuksien osalta tilanne on toinen. Työpaikkakassojen sairausvakuutuslain mukaista korvausasiaa koskeviin päätöksiin voidaan hakea muutosta alueellisilta sosiaalivakuutuslautakunnilta, joiden päätöksiin voidaan edelleen hakea muutosta tarkastuslautakunnalta. Eläkekassan antamasta työntekijäin eläkelain ja yrittäjien eläkelain mukaisesta päätöksestä puolestaan voidaan valittaa eläkelautakuntaan ja tämän päätöksestä edelleen vakuutusoikeuteen.

Avustuskassan lisäetuuspäätökseen tyytymättömälle edunsaajalle on ollut ainoana mahdollisuutena oikaisun saamiseksi nostaa kanne kassaa vastaan yleisessä alioikeudessa. Oikeus kassan myöntämään lisäetuuteen on saattanut myös välillisesti ratketa sairausvakuutuslain ja työntekijäin eläkelain valituselimissä, mikäli lisäetuuden myöntäminen kassan säännöissä on sidottu kyseisen lakisääteisen etuuden suorittamiseen. Näissäkin tapauksissa erimielisyyttä saattaa kuitenkin syntyä myös lisäetuuden

määrästä, jonka osalta voidaan joutua alioikeusmenettelyyn.

Nykyistä tilannetta ei voida pitää vakuutettujen ja edunsaajien oikeusturvan kannalta riittävänä. Oikeudenkäyntimenettely on sinänsä oikeudenmukainen ja se sisältää myös mahdollisuuden saattaa asia valitusteitse ylempien tuomioistuinten ratkaistavaksi. Oikeudenkäyntimenettely ei kuitenkaan täytä kuin osittain sosiaalivakuutusetuuksien muutoksenhakujärjestelmille yleisesti asetettuja nopeuden, joustavuuden, varmuuden ja halpuuden kriteerejä. On oletettavissa, että oikeudenkäyntimenettelyn monimutkaisuus ja myös sen kustannukset ovat vaikuttaneet siihen, ettei avustuskassojen lisäetuuksiin liittyviä erimielisyyksiä juurikaan ole käsitelty alioikeuksissa. Juttujen vähälukuisuudesta johtuen ei myöskään minkäänlaista yhtenäistä avustuskassojen lisäetuuksiin liittyvää oikeuskäytäntöä ole päässyt syntymään. Yleisillä tuomioistuimillakaan ei voida olettaa olevan sellaista avustuskassatoiminnan tuntemusta, jota voidaan edellyttää pelkästään kassojen lisäetuusasioita käsittelevältä muutoksenhakuelimeltä.

Avustuskassojen myöntämien lakisääteisten etuuksien osalta on olemassa joustava muutoksenhakujärjestelmä. Vakuutetun ja edunsaajan kannalta on tarpeen, että muutoksenhakujärjestelmä myös lisäeduissa on samantyyppinen. Myös sosiaali- ja terveysministeriö on pitänyt tärkeänä korvauslautakunta-tyyppisen toimielimen perustamista. Vuonna 1983 ministeriö pyysi Avustuskassojen yhdistystä selvittämään tällaisen lautakunnan perustamiseen liittyviä seikkoja. Ministeriön yhteydenoton perusteella päädyttiin kokeilemaan sopimuspohjaisen korvauslautakunnan toimintaa kassojen lisäetuustoimintaan liittyvissä erimielisyysasioissa. Kokeilu on jatkunut tähän päivään asti ja siitä saadut kokemukset ovat myönteisiä. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että lautakunta vakinaistetaan ja että sen tehtävät säännellään lain tasolla. Tästä syystä lakiehdotukseen on otettu säännökset Vakuutuskassojen yhdistyksen yhteydessä toimivasta vakuutuskassalautakunnasta.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluelimet

Avustuskassalain uudistamistyö aloitettiin jo vuonna 1965, jolloin sosiaali- ja terveysministeriö asetti avustuskassatoimikunnan tarkistamaan avustuskassoja koskevaa lainsäädäntöä ja laatimaan asian johdosta tarpeelliseksi katsotut ehdotukset. Toimikunnan mietintö, joka sisälsi muun muassa ehdotuksen uudeksi vakuutuskassalaiksi, valmistui vuonna 1969 (komiteanmietintö 1969:B 64). Toimikunnan ehdotukset rakentuivat paljolti vuonna 1952 annetun vakuutusyhtiölain pohjalle. Toimikunta piti tarkoituksenmukaisena kaikkien vakuutuksen harjoittamista koskevien säännösten yhdenmukaistamista niiltä osin kuin se on mahdollista riippumatta siitä, minkä lain alaisesta laitoksesta on kysymys.

Kassojen vakavaraisuuden kannalta olennainen uudistusehdotus oli vakuutusyhtiölain toimintapääomaa vastaavien säännösten sisällyttäminen lakiehdotukseen. Myös omien rahastojen kartuttamista koskevat säännökset ehdotettiin yhdenmukaistettaviksi vakuutusyhtiöiden kanssa. Sama koski vakuutusteknisiä rahastoja ja niiden katteena olevien varojen sijoittamista. Kassojen harjoittaman työntekijäin eläkelain ja sairausvakuutuslain mukaisen toiminnan vaikutukset uuteen lakiin oli otettu huomioon ehdotuksessa. Toimikunnan mietintö ei kuitenkaan johtanut avustuskassalain kokonaisuudistukseen tiedossa olleiden kirjanpitolain ja osakeyhtiölain uudistamishankkeiden johdosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuonna 1978 avustuskassalakityöryhmän, jolle annettiin tehtäväksi tutkia avustuskassalain muutostarve, erityisesti ottaen huomioon avustuskassatoiminnassa ja avustuskassatoimintaan läheisesti liittyvässä muussa lainsäädännössä avustuskassalain säätämisen jälkeen tapahtuneet muutokset. Työryhmä totesi, ettei avustuskassalain uudistamista ole tarkoituksenmukaista lain vanhentuneisuuden johdosta toteuttaa osittaisuudistuksina. Myöskään avustuskassatoimikunnan mietintöön sisältyvää ehdotusta vakuutuskassalaiksi ei voitu ottaa kokonaisuudistuksen perustaksi, koska uusi vakuutusyhtiölaki oli tullut voimaan vuoden 1980 alusta. Myös muussa avustuskassalainsäädäntöön suoraan tai välillisesti vaikuttavassa lainsäädännössä oli tapahtunut huomattavia muutoksia toimikuntamietinnön antamisen jälkeen.

Työryhmä valmisteli luonnoksen uudeksi vakuutuskassalaiksi uuden vakuutusyhtiölain pohjalta ja ottaen huomioon muussa lainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Lisäksi val-

misteltiin luonnokset eräiden avustuskassatoimintaan liittyvien lakien muuttamiseksi sekä luonnokset eräiksi ehdotettuun uuteen lakiin liittyviksi valtioneuvoston sekä sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiksi. Työryhmä ei kuitenkaan saanut työtään valmiiksi sille asetetun määräajan puitteissa eikä luovuttanut asiasta erillistä mietintöä.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15 päivänä lokakuuta 1986 avustuskassalakitoimikunnan, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus avustuskassalain uudistamisesta. Toimikunnan tuli työssään erityisesti ottaa huomioon avustuskassatoiminnassa ja siihen läheisesti liittyvässä lainsäädännössä avustuskassalain säätämisen jälkeen tapahtuneet muutokset sekä soveltuvin osin myös avustuskassatoimikunnan mietintöön sisältyvät ehdotukset ja avustuskassalakityöryhmän sosiaali- ja terveysministeriölle jättämän aineiston.

Tämä hallituksen esitys vakuutuskassalaiksi perustuu avustuskassalakitoimikunnan mietintöön (komiteanmietintö 1989:16) ja siitä saatuihin lausuntoihin.

4.2. Lausunnonantajat

Avustuskassalakitoimikunnan mietinnöstä on saatu lausunnot Avustuskassojen yhdistykseltä, eläketurvakeskukselta, Eläkesäätiöyhdistykseltä, Helsingin kaupunginhallitukselta, kansaneläkelaitokselta, Kuluttajien vakuutustoimistolta, Liiketyönantajain Keskusliitto LTK r.y.:ltä, oikeusministeriöltä, Suomen Aktuaariyhdistys r.y.:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.:ltä, Suomen Säästöpankkiliitolta, Suomen Työnantajain Keskusliitolta, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitolta, Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK r.y.:ltä ja Työeläkelaitosten Liitto r.y. TELA:lta.

Lausunnoissa on yleisesti pidetty avustuskassalain kokonaisuudistusta tarpeellisena ja tärkeänä. Ehdotettu vakuutuskassalaki on lausunnonantajien mukaan laaja ja yksityiskohtainen säännöstö, etenkin, kun otetaan huomioon sen suppeahko soveltamisala. Eräissä lausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että ehdotettu laki on vaikeaselkoinen ja tulkinnanvarainen, koska eri kassatyyppejä koskevat säännökset on sijoitettu samaan lakiin. Ehdotuksen useista yksityiskohdista esiintyy erilaisia mielipiteitä kuten muun muassa toimintapiirimääritelmästä ja sen vaikutuksesta vanhojen kassojen toimintapiireihin, vähimmäisjäsenmäärävaatimuksesta ja pakollisen jäsenyyden rajoittamisesta.

Lausunnonantajien esittämiä näkökohtia on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esitystä lopulliseen muotoon saatettaessa.

5. Ehdotuksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Ehdotettu laki ei toteutuessaan tule aiheuttamaan valtiolle ja kunnille uusia kustannuksia. Vakuutustarkastusten kustannusten korvaamiseksi kassoilta perittävistä varoista tosin saatetaan joutua maksamaan eräitä kassan selvityskustannuksia ja toimitsijoiden palkkioita, mutta nämä kulut todennäköisesti tulevat olemaan niin vähäisiä, ettei niillä ole korottavaa vaikutusta tarkastusmaksuun. Ehdotuksen toteutuminen merkitsee sitä, että kaikki kassat joutuvat tekemään muutoksia sääntöihinsä. Tästä aiheutuu kassoille ylimääräisiä kustannuksia. Myös vakuutuskassojen yhdistykseen perustettava vakuutuskassalautakunta aiheuttaa yhdistykselle jonkin verran lisäkuluja.

6. Muita ehdotukseen vaikuttavia seikkoja

Ehdotuksella vakuutuskassalailla ei ole vaikutusta muuhun vakuutusalan yhteisölainsäädäntöön.

Oikeusministeriössä on valmisteilla vakuutussopimuslain kokonaisuudistus. Lakiehdotuksen kannalta merkityksellistä ovat etenkin vakuutussopimuslain henkilövakuutusta koskevien säännösten uudistaminen.

Esitystä laadittaessa on otettu huomioon Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen syntyminen ja sen vaikutus vakuutuskassatoimintaan. Sopimuksen vaikutukset näkyvät siinä, että Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia ei ole ehdotuksessa asetettu huonompaan asemaan Suomen kansalaisiin verrattuna, kun kysymys on vakuutuskassan hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenyydestä sekä perustajan, toimitusjohtajan taikka tilintarkastajan henkilöllisyydestä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Vakuutuskassalaki

1 luku. **Yleisiä säännöksiä**

Luku sisältää vakuutuskassan määritelmän sekä kassan vähimmäisjäsenmäärää koskevat säännökset. Voimassa olevasta laista kokonaan puuttuvat kassan toimintapiiriä ja kassan yritysomistusta rajoittavat säännökset on sisällytetty lukuun. Lisäksi siihen sisältyy eräitä muita kassatoimintaan liittyviä yleisluonteisia säännöksiä.

1 §. Pykälässä vakuutuskassa on määritelty soveltuvin osin voimassa olevan lain 1 §:ää vastaavalla tavalla. Kassojen harjoittaman vakuutustoiminnan korostamiseksi laitostyypistä käytetään laissa avustuskassalaista poiketen nimitystä vakuutuskassa. Uusi nimitys myös yhdenmukaistaa vakuutuslaitoksista käytettävän terminologian, johon luettaisiin vakuutusyhtiö, vakuutusyhdistys ja vakuutuskassa.

Vakuutuskassa on määritelmällisesti sosiaalista henkilövakuutustoimintaa harjoittava vakuutuslaitos, joka voi myöntää lakiedotuksessa mainittuja vakuutusetuuksia. Toiminta ei kuitenkaan saa olla vakuutusliikettä. Pykälässä ei ole tarkemmin määritelty vakuutusliikkeen käsitettä kuten ei muuallakaan Suomen lainsäädännössä. Säännöksellä on kuitenkin keskeinen merkitys tehtäessä eroa vakuutuskassan ja vakuutusyhtiön harjoittaman henkilövakuutustoiminnan välille.

Joitakin yleisiä vakuutusliikkeelle tyypillisiä piirteitä voidaan mainita. Vakuutusliikkeelle on luonteenomaista, että joku liikemäisesti sitoutuu vastiketta vastaan tekemään tietyn suorituksen epävarman tapahtuman sattuessa. Liikemäisyys edellyttää yleensä voiton tavoittelua tai sen saamisen mahdollisuutta.

Vakuutuskassan toiminnasta puuttuu liikemäisyys siinä mielessä, että sitä ei harjoiteta voiton tavoittelun tai sen saamisen mahdollisuuden vuoksi. Vaikka kassatoiminta voi olla hyvinkin laajaa ylittäen kenties pienempien vakuutusyhtiöiden toiminnan laajuuden, tapahtuu se kuitenkin aina rajatussa toimintapiirissä, jossa kassalla ei yleensä ole tarvetta esimerkiksi markkinoida vakuutuksia tai kilpailla jäsenistä muiden kassojen kanssa.

Vakuutusliikkeen harjoittamiseen olennaisesti kuuluvat vapaa kilpailu, markkinointi ja voiton tavoittelu siis yleensä puuttuvat vakuutuskassatoiminnasta. Sen sijaan yleiset liikeperiaatteet kuten kustannusvastaavuuden periaate ja toiminnan tehokkuusvaatimus, koskevat myös vakuutuskassoja. Vakuutuskassan ja vakuutusyhtiön välisten erojen selventämiseksi on 4 §:ään sisällytetty tarkemmat säännökset kassan toimintapiiristä.

Voimassa olevan lain 1 § sisältää eräitä nykytilanteen kannalta tarpeettomia säännöksiä. Avustuskassat eivät käytännössä myönnä työttömyysavustusta, koska toiminta on edullisempaa järjestää työttömyyskassalain alaisessa työttömyyskassassa. Pykälässä mainittuja julkisoikeudellisia laitoksia, jollainen on ollut esimerkiksi Kouluvirkakunnan eläkekassa, ei enää nykyisin ole toiminnassa. Pykälässä oleva maininta yhdistyksistä, jotka varsinaisen toimintansa ohella antavat myös sairaus- ja hautausavustusta, on tarpeeton, koska kyseisten yhdistysten toiminta ei tältä osin ole vakuutustoimintaa.

Pykälän 1 momentin johdantolauseesta on jätetty pois nykyisessä laissa oleva maininta kassalle suoritettavista maksuista. Mainintaa ei ole pidetty tarpeellisena, koska maksuvelvollisuus on itsestään selvä osa vakuutustoimintaa. Toisaalta kassassa vakuutetut henkilöt eivät aina itse maksa vakuutusmaksuja kassalle. Esimerkiksi työnantaja voi kannatusmaksuillaan vastata kassatoiminnan kustannuksista. Sairausvakuutuslain mukaiset työpaikkakassat eivät myöskään peri lainkaan vakuutusmaksuja lakisääteisen toiminnan osalta, vaan varat tähän toimintaan saadaan kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahastosta.

Pykälän 1 momentin 1—5 kohdassa on lueteltu ne etuudet, joita vakuutuskassa voi myöntää. Luetteloa laadittaessa on otettu huomioon myös kassojen nykyisin harjoittama lakisääteinen toiminta. Yleensäkin on pidettävä perusteltuna, jollei erityisistä syistä muuta johdu, että kassat voisivat lisäetuuksina korvata samoja etuuksia kuin lakisääteisinäkin etuuksina.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa on lueteltu eläke-etuudet, joita kassa voi myöntää. Voimassa olevassa laissa mainittuihin etuuksiin on lisätty työttömyys- ja osa-aikaeläkkeet.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa mainitaan sairauden, vian tai vamman johdosta suoritet-

tavat korvaukset. Käsitteellisesti samaa tarkoittavasta sanasta sairausavustus on luovuttu lakiehdotuksessa muutenkin omaksutun terminologian mukaisesti. Tämän kohdan nojalla korvattaisiin kustannuksia, jotka aiheutuvat esimerkiksi lääkärinpalkkioista, lääkkeistä, sairaalan hoitopäivämaksuista, laboratoriotutkimuksista ja fysikaalisesta hoidosta. Myös sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä maksettava päiväraha kuuluu tämän kohdan nojalla maksettaviin korvauksiin.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaan on otettu uutena asiana kuntoutuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen. Koska kuntoutusta korvataan työntekijäin eläkelain, yrittäjien eläkelain ja kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91) nojalla, on katsottu aiheelliseksi mahdollistaa korvausmenettely myös kassojen lisäetuustoimintana. Kuntoutuksella lakiehdotuksessa tarkoitetaan sekä ennalta ehkäisevää kuntoutusta, jolla pyritään estämään sairaus tai työkyvyttömyys, sekä työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi annettua kuntoutusta. Korvattava kuntoutus tulisi tarkemmin määritellä kassan säännöissä. Kuntoutus voitaisiin säännöissä rajata esimerkiksi koskemaan ainoastaan lakisääteistä kuntoutusta tai sitten se voidaan rajoittaa ainoastaan lakisääteistä kuntoutusta täydentäväksi toiminnaksi esimerkiksi siten, että kassa korvaisi lakisääteisen kuntoutuksen kustannuksista mahdollisesti jäävän omavastuuosuuden. Kassan säännöissä voidaan mahdollistaa korvausten maksaminen sellaisestakin kuntoutuksesta, joka ei ole lainkaan sidoksissa lakisääteiseen kuntoutukseen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa mainitaan korvausmuotona hautausavustus. Termiä hautausavustus ei ole katsottu tarpeelliseksi muuttaa, koska sen käyttö on vakiintunut muissakin yhteyksissä esimerkiksi kansaneläkelaissa ja työntekijäin eläkelain lisäeläkevakuutuksessa.

Pykälän 1 momentin 1—4 kohtaan sisältyvä luettelo etuuksista, joita kassa voi myöntää, ei ole tyhjentävä. Esimerkiksi kassojen nykyäänkin myöntämiä eroavustuksia työstään eroaville jäsenille ei ole katsottu tarpeelliseksi mainita erillisenä korvausmuotona. Momentin 5 kohtaan on tästä syystä otettu säännös, joka mahdollistaa muidenkin kuin laissa nimenomaisesti mainittujen korvausten myöntämisen. Sen seikan arvioiminen, onko jonkin muun etuuden myöntäminen lain mahdollistamaa sosiaalista henkilövakuutustoimintaa, jäisi kassan sääntöjen vahvistajan eli sosiaali- ja terveysministeriön harkintaan.

Pykälän 2 momentissa on säännös siitä, että 1 momentissa tarkoitettua vakuutustoimintaa saa harjoittaa ainoastaan vakuutuskassassa, jollei muualla laissa toisin säädetä. Toiminnan luvattomaan harjoittamiseen liittyvistä rangaistusseuraamuksista säädettäisiin 162 §:ssä.

Työttömyyskassalain alainen työttömyyskassa on määritelmällisesti myös vakuutuskassa. Kun tarkoituksena on, ettei työttömyyskassoihin sovelleta vakuutuskassalakia, on pykälän 3 momenttiin otettu tästä selventävä säännös.

2 §. Avustuskassalain säätämisen jälkeen kassoille on annettu oikeus myös lakisääteisen toiminnan (TEL, YEL ja SVL) harjoittamiseen. Avustuskassalaissa ei kuitenkaan ole asiaan liittyviä säännöksiä. Välillisesti lakisääteisen toiminnan harjoittaminen tulee esille TEL- ja YEL-toiminnan osalta eräissä lain pykälissä kuten 4 ja 107 a §. Sairausvakuutuslain mukaisen toiminnan osalta työpaikkakassojen toiminta on säännelty pelkästään sairausvakuutuslaissa. Oikeustilan selkiinnyttämiseksi pykälään on otettu säännös, jonka nojalla lakisääteistä toimintaa harjoittaviin kassoihin sovelletaan ehdotettua vakuutuskassalakia, mikäli erillislaeista ei muuta johdu.

Voimassa olevassa laissa ei myöskään ole rajoitettu sitä, mitä erilaisia korvaustoimintoja sama kassa voi harjoittaa. Korvaustoimintojen erilaisuuden vuoksi pykälään on sisällytetty säännös, jossa kielletään samaa kassaa harjoittamasta sairausvakuutuslain mukaista toimintaa ja eläkevakuutustoimintaa. Vapaaehtoisia sairausetuuksia ja eläkkeitä voitaisiin sen sijaan myöntää myös samasta kassasta. Uusi säännös vahvistaisi nykyisen käytännön, koska toiminnassa olevissa sairausvakuutuslain mukaisissa työpaikkakassoissa ei nykyisin ole lainkaan sääntömääräistä eläkevakuutustoimintaa.

3 §. Pykälässä määritellään eräät laissa runsaasti käytetyt käsitteet.

Lakiehdotuksessa vakuutuskassa on yleisnimitys lain alaisille laitoksille. Perinteisesti kassat on esimerkiksi avustuskassatilastossa jaettu kolmeen ryhmään myöntämänsä pääasiallisen avustuksen perusteella: sairauskassoihin, eläkekassoihin sekä hautaus- ja eroavustuskassoihin. Voimassa olevassa laissa nimitykset sairauskassa ja eläkekassa esiintyvät ainoastaan lain 8 §:ssä, joka koskee kassan nimeä. Kun lakiehdotukseen sisältyy useita säännöksiä, jotka

koskevat pelkästään sairauskassoja tai eläkekassoja, on pykälän 1 ja 2 kohtaan sisällytetty näiden kassojen määritelmät. Eläkekassan tarkoituksena on pääasiallisesti myöntää eläkkeitä ja sairauskassan korvausta sairauden johdosta. Se, milloin vaatimus eläke- tai sairausvakuutustoiminnan pääasiallisuudesta on täytetty, ratkaistaisiin tapaus tapaukselta. Tällöin olisi kiinnitettävä huomiota muun muassa siihen, kuinka suuri osa vakuutetuista kuuluu pääasiallisen toiminnan piiriin ja mikä osa kassan vakuutusmaksutuloista ja korvausmenoista vastaa tätä toimintaa.

Pykälän 3 kohdassa on määritelty vakuutuskassan toimintapiiri. Vastaavaa määritelmää ei sisälly voimassa olevaan lakiin. Toimintapiiri muodostuisi niistä henkilöistä, jotka voivat olla kassassa vakuutettuina. Määritelmästä seuraa, että henkilö voisi kuulua toimintapiiriin olematta kassan jäsen. Jäsenyyden ollessa pakollinen kaikki toimintapiiriin kuuluvat ovat jäseniä (15 §). Toisaalta jäsenyydelle voitaisiin asettaa rajoittavia ehtoja kuten esimerkiksi tietyn iän saavuttaminen tai märätyn ajan kestänyt työsuhde. Toimintapiiriin kuulumisesta ei kuitenkaan seuraisi mitään velvoitteita kassaa kohtaan ennen jäsenyyden alkamista. Eräiden toimivien kassojen säännöissä toimintapiiri on määritelty siten, ettei kaikilla toimintapiiriin kuuluvilla ole oikeutta liittyä kassan jäseneksi. Tällaista toimintapiirisäännöstä on pidettävä lakiehdotuksen toimintapiirimääritelmän vastaisena.

Pykälän 4 kohta sisältää kassan jäsenen määritelmän. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly vastaavaa määritelmää. Jäsen on kassassa vakuutettu henkilö, jolla on äänioikeus kassankokouksessa. Kassan säännöissä olisi määrättävä, kenellä on kyseinen äänioikeus (12 §). Kohtaan on lisäksi sisällytetty selventävä säännös siitä, ettivät kassassa niin sanottuina sivuvakuutettuina olevat henkilöt ole kassan jäseniä. Heitä ei näin ollen otettaisi huomioon esimerkiksi sovellettaessa 6 §:ssä olevia vähimmäisjäsenmääräsäännöksiä. Käytännössä tässä tarkoitettuja sivuvakuutettuja on erityisesti sairausvakuutuslain mukaisissa työpaikkakassoissa, joissa perheenjäsenet voivat olla vakuutettuina varsinaisen jäsenen ohella sekä lakisääteisen toiminnan että lisäetuustoiminnan osalta.

Voimassa olevassa laissa käytetään termiä "jatkuvan kannatusmaksun suorittaja". Pykälän 5 kohta sisältää säännöksen, jonka nojalla jatkuvan kannatusmaksun suorittajasta käytetään laissa nimitystä osakas. Osakas on yleensä kassan toimintapiiriin kuuluvien henkilöiden työnantaja, mutta laki ei aseta estettä sille, että osakkaana voidaan pitää muutakin jatkuvan kannatusmaksun suorittajaa. Kassan säännöissä olisi määrättävä, ketkä ovat kassan osakkaita ja miten maksu määräytyy (12 §). Kannatusmaksun tulee olla jatkuvaa eli maksun suorittamisvelvollisuus on kassan säännöissä määrätyin ehdoin voimassa toistaiseksi ja voi ainoastaan säännöissä määrätyin edellytyksin lakata kuten osakkaan eroamisella. Satunnainen lahjoitustyyppinen suoritus ei tee maksun suorittajasta lainkohdan tarkoittamaa osakasta.

4 §. Kassojen toimintapiirit ovat perinteisesti olleet luonteeltaan rajoitettuja. Yleisimmin toimintapiirin on muodostanut määrätyn työnantajan työntekijäkunta tai osa siitä esimerkiksi työntekijäasemassa olevat tai määrätyllä paikkakunnalla työskentelevät henkilöt. Toimintapiiriin kuuluvat usein myös eri työnantajan palveluksessa olevat henkilöt. Toimintapiiri on lisäksi voitu määritellä esimerkiksi ammatin tai rekisteröidyn yhdistyksen jäsenyyden perusteella. Sairausvakuutuslain mukainen työpaikkakassa voidaan perustaa yhden tai useamman työnantajan työntekijöiden keskuuteen. Lain 61 §:n 1 momentissa on tällaisen kassan toimintapiiriä rajoitettu siten, että mikäli kysymyksessä on useampi työnantaja, on näiden toiminnan muodostettava taloudellinen ja hallinnollinen kokonaisuus. Lisäksi edellytetään, että erityiset syyt puoltavat menettelyä. Säännöstä on sovellettu siten, että työpaikkakassan toimintapiirin ovat voineet muodostaa emoyhtiön, sen tytäryhtiöiden ja näihin verrattavien muiden yhteisöjen palveluksessa olevat henkilöt. Hallinnollisesti työpaikkakassan on pitänyt muodostaa sellainen kokonaisuus, että sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien myöntämistä sen kautta on voitu pitää tarkoituksenmukaisena. Sen, täyttyvätkö laissa mainitut edellytykset, ratkaisee viime kädessä sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaessaan työpaikkakassan säännöt. Edellä 2.1.3. jaksossa tarkoitetun ministeriön päätöksen mukaan säännöistä on kuitenkin hankittava ensin kansaneläkelaitoksen lausunto.

Työntekijäin eläkelain 3 §:n 1 momentin nojalla lain mukainen eläketurva voidaan järjestää myös avustuskassalain mukaisessa määrätyn työnantajan tai määrättyyn työnantaja-

ryhmään kuuluvien yritysten palveluksessa olevia työntekijöitä varten perustettavassa eläkekassassa. Säännöksessä ei tarkemmin säädetä, mitä vaatimuksia työnantajaryhmään kuulumiselle tulisi asettaa. Yrittäjien eläkelain 17 §:n 1 momentin nojalla työntekijäin eläkelain 3 §:n 1 momenttia sovelletaan myös yrittäjien eläkelain mukaiseen eläketurvaan.

Pykälän 1 momentissa on lueteltu ne henkilöryhmät, jotka voivat muodostaa vakuutuskassan toimintapiirin. Yhden työnantajan yhteydessä toimivalle kassalle ei ole asetettu mitään toimintapiirirajoituksia. Useamman työnantajan tapauksessa toiminta olisi aina mahdollista, jos työnantajat muodostavat taloudellisen ja hallinnollisen kokonaisuuden. Tällainen kokonaisuus syntyy lähinnä usean yrityksen muodostaessa konsernin. Säännöstä tulisi tulkita yhdenmukaisesti sairausvakuutuslain 61 §:n 1 momentin kanssa.

Useamman työnantajan työntekijät voivat kuulua toimintapiiriin myös, jos työnantajat muodostavat kokonaisuuden esimerkiksi toimialan samankaltaisuuden vuoksi, mutta eivät muodosta taloudellista eikä hallinnollista kokonaisuutta. Tällöin kuitenkin vaadittaisiin, että kassatoiminnan harjoittaminen on työnantajaryhmän keskuudessa perusteltua. Kassatoiminnan tulisi luontevasti liittyä työnantajaryhmän muuhun toimintaan ja eri työnantajilla tulisi olla toiminnallinen yhteys keskenään. Vakuutuskassan perustaminen saattaa olla järkevä toimenpide esimerkiksi pankkiryhmittymän keskuuteen, johon kuuluu useita itsenäisiä pankkityönantajia, vaikka nämä eivät muodosta taloudellista eikä hallinnollista kokonaisuutta.

Eri työnantajia voi yhdistää myös muu toimialan samankaltaisuuteen verrattava seikka. Esimerkiksi edellä mainittuun pankkiryhmittymään voi kuulua itsenäisiä yrityksiä kuten ATK-palveluyrityksiä, jotka eivät harjoita pankkitoimintaa, mutta kuitenkin palveluillaan tukevat sitä. On tarkoituksenmukaista, että myös näiden yritysten työntekijöillä olisi mahdollisuus kuulua pankkiryhmittymän yhteisen kassan toimintapiiriin. Sen seikan, onko kassatoiminnan harjoittaminen ryhmän keskuudessa perusteltua, ratkaisisi viime kädessä sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaessaan kassan säännöt.

Toimintapiirin voi muodostaa myös henkilöryhmä, joka on määritelty ammatin tai ammattialaan kuulumisen taikka rekisteröidyn yhdistyksen jäsenyyden perusteella. Esimerkiksi yrittäjien eläkelain mukaisesti kassassa vakuutetut on yleisesti määritelty kassan toimintapiiriin ammatin tai ammattialaan kuulumisen perusteella. Myös tässä tapauksessa vaadittaisiin, että kassatoiminnan harjoittaminen on tämän ryhmän keskuudessa perusteltua.

Pykälän 2 momentissa on selventävä säännös, jonka nojalla toimintapiirin voisi muodostaa myös osa 1 momentissa luetelluista henkilöryhmistä. Toiminnalle 1 momentissa asetettu perusteltavuusvaatimus koskee myös tässä momentissa tarkoitettua toimintapiiriä.

Eräissä kassoissa niiden sääntöjen nojalla on nykyisin mahdollista jatkaa vakuutettuna olemista, vaikka toimintapiiriin kuulumisen edellytykset muutoin esimerkiksi työsuhteen päättymisen vuoksi lakkaavat olemasta. Pykälän 3 momentti sisältää säännöksen, joka mahdollistaisi tämän menettelyn jatkamisen myös uuden lain voimassa ollessa.

Pykälän 4 momentti mahdollistaa 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden perheenjäsenten sekä kassan toimintapiirissä olevan työnantajan palveluksesta eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden sekä näiden perheenjäsenten kuulumisen kassan toimintapiiriin. Säännös antaa mahdollisuuden jatkaa kassoissa toteutettua käytäntöä. Eläkeläisten osalta säännös liittyy lisäksi vuonna 1988 sairausvakuutuslain 61 §:ään tehtyyn muutokseen, jonka nojalla on mahdollista eläkeläisten vakuuttaminen työpaikkakassassa myös sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien osalta.

5 §. Lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla vakuutuskassan toimintapiirin voi muodostaa henkilöryhmä, joka on määritelty rekisteröidyn yhdistyksen jäsenyyden perusteella. Toiminnan perusteltavuusvaatimuksesta seuraa, että sosiaali- ja terveysministeriö joutuu kassan sääntöjä vahvistaessaan tarkistamaan rekisteröidyn yhdistyksen säännöt siltä osin, kenellä yhdistyksen sääntöjen nojalla on oikeus liittyä yhdistyksen jäseneksi. Koska vakuutuskassoilla ja yhdistyksillä on eri rekisteriviranomaiset, eivät yhdistyksen sääntöihin myöhemmin tehtävät muutokset yleensä tule lainkaan sosiaali- ja terveysministeriön tietoon. Näin kassan toimintapiiri voi muuttua olennaisesti ilman, että valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus puuttua asiaan. Tästä syystä pykälä sisältää säännöksen, jonka tarkoituksena on estää kassan toimintapiirin muuttaminen pelkästään yhdistyksen sääntöjä muuttamalla.

6 §. Avustuskassan vähimmäisjäsenmäärää koskevat säännökset sisältyvät voimassa olevan lain 3 §:ään. Yksinomaan sairausavustusta saman sairauden johdosta enintään 60 päivältä myöntävän sairauskassan tai yksinomaan vanhuuseläkettä myöntävän eläkekassan vähimmäisjäsenmäärä on 30. Vähimmäisjäsenmäärää koskevat säännökset on tämän jälkeen porrastettu kassan myöntämien etuuksien mukaan siten, että vähimmäisjäsenmäärän tulee olla suurin eli 300 silloin, kun kassa myöntää sairausavustusta saman sairauden johdosta pitemmältä ajalta kuin 180 päivältä tai antamatta vanhuuseläkettä myöntää työkyvyttömyys- tai perhe-eläkettä. Eräille poikkeusluvan saaneille jaotusperiaatteella toimiville kassoille eli kassoille, joiden vakuutustekniset rahastot eivät täytä avustuskassalain vaatimuksia, on vahvistettu sääntöjä, joissa vähimmäisjäsenmäärän on edellytetty olevan huomattavasti laissa säädettyjä suuremmat.

Pykälän 1 momentissa on säännökset vakuutuskassan vähimmäisjäsenmääristä. Kassan säännöissä olisi 12 §:n mukaan mainittava kassan vähimmäisjäsenmäärä, joka voi olla laissa säädettyä määrää suurempikin. Jäsenmäärän tulisi olla vähintään 300, jos vakuutuskassa harjoittaa SVL:n, TEL:n tai YEL:n mukaista toimintaa. Sama vaatimus koskee vakuutuskassaa, joka lisäeläkkeinä myöntää työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeitä. Pelkästään muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavassa kassassa jäsenmäärän olisi oltava vähintään 100.

Ehdotetut vaatimukset eivät muuta sairausvakuutuslain mukaisen työpaikkakassan vähimmäisjäsenmäärää, joka avustuskassalain 3 §:n nojalla on ollut 300. Työpaikkakassoille on kuitenkin vahvistettu sääntöjä, joissa jäsenmäärä on ollut pienempikin kuin 300. TEL- ja YEL-toimintaa harjoittavien eläkekassojen osalta vähimmäisjäsenmäärävaatimus nousisi ehdotuksen mukaan 50:stä 300:aan. Tällä ei ole toiminnassa olevien kassojen kannalta kuitenkaan merkitystä, koska kaikissa toiminnassa olevissa kassoissa on vähintään lakiehdotukseen sisältyvä määrä jäseniä. TEL-toimintaa harjoittavien eläkekassojen osalta vähimmäisjäsenmäärän korottamista voidaan pitää perusteltuna siitäkin syystä, että TEL-toimintaa harjoittavan eläkesäätiön toimintapiiriin tulee työntekijäin eläkelain 3 §:n 1 momentin nojalla kuulua vähintään 300 työntekijää. Pelkästään lisäetuuksia myöntävissä kassoissa lakiehdotukseen sisältyvät jäsenmäärävaatimukset ovat monissa tapauksissa ankarammat kuin mitä kassoilla voimassa olevissa säännöissä on.

Pykälän 2 momentin nojalla sosiaali- ja terveysministeriö voisi erityisistä syistä myöntää poikkeuksia 1 momenttiin sisältyvistä vähimmäisjäsenmäärää koskevista vaatimuksista. Lakiehdotuksen 179 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi erityisestä siirtymäajasta, jonka kuluessa vakuutuskassan olisi täytettävä uuden lain vähimmäisjäsenmäärää koskevat vaatimukset. Niissä tapauksissa, joissa kassa ei täytä uuden lain vaatimuksia määräajassa, sosiaali- ja terveysministeriö voi harkintansa mukaan hyväksyä kassan toiminnan jatkamisen pienemmälläkin jäsenmäärällä. Lain edellyttämänä erityisenä syynä näissä poikkeustilanteissa voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että kassan vakavaraisuus on riittävällä omalla pääomalla tai muutoin riittävästi turvattu ja että kassan hoitotaso täyttää kaikki kassoilta yleensä vaaditut edellytykset. Vastaavasti ministeriö voisi hyväksyä toimintansa aloittavalle uudelle kassalle lain edellyttämää pienemmän vähimmäisjäsenmäärän. Uusien kassojen osalta poikkeuslupamenettelyä kuitenkin tulisi soveltaa suhteellisen tiukasti, koska muuten lain tarkoitus saattaa hämärtyä ja menettää merkityksensä.

7 §. Pykälässä säädetään siitä, mitä toimintaa vakuutuskassa saa harjoittaa. Lisäksi pykälässä on rajoitettu kassan oikeutta lainanottoon sekä oikeutta omistaa osuuksia kassan toimintaan liittymättömissä yrityksissä.

Pykälän 1 momentti sisältää säännöksen, jonka nojalla kassa saa harjoittaa ainoastaan lakiehdotuksen 1 §:ssä tarkoitettua sosiaalista henkilövakuutustoimintaa. Tarkoituksena on, ettei kassa pääomiensa turvin ryhdy harjoittamaan sen tarkoitusperille vierasta toimintaa, jolloin varsinainen vakuutustoiminnan hoitaminen ja siihen kuuluva varojen sijoitusvarmuus saattaisi vaarantua.

Vakuutustoiminnan periaatteille on vierasta, että toimintaa harjoitetaan lainapääoman turvin. Erityisesti lainan ottaminen sijoitustarkoituksessa ei ole hyväksyttävää. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut vakuutusyhtiöille ja vakuutusyhdistyksille lainanottoa koskevat ohjeet, joiden mukaan pääperiaatteena on, että vakuutusliikkeen laajuus on sopeutettava sellaiseksi, että sen harjoittaminen on mahdollista ilman lainanottoa.

Avustuskassalaissa on niukasti säännöksiä kassan oikeudesta ottaa lainaa. Lain 7 §:n 1 momentin 18 kohdan mukaan kassan säännöis-

sä on mainittava, saako ja missä määrin hallitus ottaa lainoja kassan nimeen. Avustuskassalain 4 §:ssä olevan säännöksen, joka kieltää avustuskassaa harjoittamasta sen tarkoitukselle vierasta toimintaa, on katsottu rajoittavan kassan lainanotto-oikeutta. Asiaintilan selkeyttämiseksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä koskeva lainanottokielto säädettäväksi koskemaan myös vakuutuskassoja. Joissakin tapauksissa lainanotto olisi kuitenkin hyväksyttävää ja perusteltua. Näin on poikkeussäännöksen mukaan silloin, kun lainaa tarvitaan tilapäisesti maksuvalmiuden ylläpitämiseen tai omien toimitilojen hankkimiseen. Joskus muulloinkin kassalla saattaa poikkeuksellisesti olla tarvetta luottojen hankkimiseen. Tällöin se olisi mahdollista erityisen painavista syistä ja edellyttäen, että ministeriö antaisi siihen luvan.

Pykälän 3 momentissa on rajoitettu vakuutuskassan oikeutta yritysomistukseen. Koska kassan toiminnan tulee liittyä kassan harjoittamaan henkilövakuutustoimintaan, myös sijoitustoimintaa tulee hoitaa siten, ettei kassan voida katsoa sijoitustensa turvin ryhtyvän hoitamaan vierasta liiketoimintaa. Lakiehdotukseen otetut säännökset vastaavat soveltuvin osin vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä koskevassa lainsäädännössä olevia vastaavia rajoituksia.

Vakuutuskassa saisi ehdotuksen mukaan omistaa enintään 20 prosenttia osakeyhtiön osakepääomasta. Samalla omistusoikeus on rajoitettu 20:een prosenttiin yhtiön kaikkien osakkeiden äänimäärästä. Kassa ei kuitenkaan saisi sijoittaa tällaisen yhtiön tai samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden osakkeisiin enempää kuin 10 prosenttia kassan taseen loppusummasta. Rajoitukset eivät koskisi yhtiöitä, joiden toiminta liittyy vakuutuskassan toimintaan, esimerkiksi yhtiötä, joka hoitaa kassan ATK-toiminnot, eivätkä myöskään asunto- tai kiinteistöyhtiöitä. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi kuitenkin lakiehdotuksen mukaan myöntää yksittäistapauksessa poikkeuksia lain vaatimuksista. Tämän luvan antaminen olisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Sen estämiseksi, että vakuutuskassa yhdessä sellaisten osakeyhtiöiden kanssa, joissa kassalla on osake-enemmistö tai vastaava määräämisvalta, voisi kiertää 3 momentissa säädettyjä omistusrajoituksia, kielletään 4 momentissa kassaa omistamasta tällaisten yhtiöiden kanssa enempää kuin 3 momentissa mainitun määrän muiden yhtiöiden osakkeista.

Pykälän 5 momentti sisältää säännöksen, jonka nojalla pykälässä säädettyjä omistusoikeutta rajoittavia säännöksiä sovellettaisiin myös muihin yrityksiin kuin osakeyhtiöihin. Jotta sijoitustoiminta on turvallista, on tarpeen, että kassa saa sijoittaa varoja vain sellaiseen yritykseen, jossa kassan vastuu yrityksen sitoumuksista rajoittuu sijoitettujen varojen määrään. Sen vuoksi ehdotetaan, että kassa ei saisi olla osakkaana yrityksessä, jossa se joutuu rajoittamattomaan vastuuseen yrityksen sitoumuksista. Niinpä kassa ei saisi olla osakkaana esimerkiksi avoimessa yhtiössä eikä kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä.

8 §. Kassatoiminnan yhteydessä etenkin eläkekassoihin kertyy vakuutusteknisenä vastuuvelkana pääomia, joiden sijoittaminen tuottavasti ja turvaavasti on yksi vakuutustoiminnan pääperiaatteita. Sijoitustoiminnan tavoitteena tulee olla se, että pääomat sijoitetaan tavalla, joka turvaa vakuutettujen ja korvauksensaajien edut sekä pitää vakuutusmaksutason kohtuullisena. Sen lisäksi on otettava huomioon kassan maksuvalmius. Sijoitustoimintaa koskevia säännöksiä on esimerkiksi kansaneläkelain 60 §:ssä sekä eläkesäätiölain 4 §:ssä. Vastaavan sisältöinen säännös on otettu myös lakiehdotuksen käsiteltävänä olevaan pykälään.

Vakuutuskassa ei lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin mukaan saisi harjoittaa muuta kuin vakuutuskassatoimintaa. Tästä syystä pykälässä on lisäksi säännös, jonka mukaan kassan omaisuutta ei saa käyttää tarkoitukseen, joka on tälle toiminnalle ilmeisesti vierasta. Sama periaate on voimassa olevan lain 31 §:ssä.

9 §. Avustuskassalain 2 §:n mukaan kassan vastuulla olevien avustusten suuruus on määrättävä siten, että syntyy turvaava suhde yksityisen vastuuvaaran ja kassan kaikkien avustussitoumusten aiheuttaman vastuuvaaran välille. Lakiehdotuksen esillä olevassa pykälässä on vakuutuskassojen osalta siirrytty vakuutusyhtiöissä ja -yhdistyksissä noudatettavaan käytäntöön. Kassan hallituksen tehtävänä on siis järjestää kassan toiminta siten, että turvaava suhde vastuumenojen vaihtelun ja kassan vastuukyvyn välillä säilyy. Riittävä turvaavuus on mahdollista saada aikaan esimerkiksi jälleenvakuutuksella, joka nimenomaisesti on mainittu pykälässäkin. Muuna keinona voidaan mainita riittävän suurien omien pääomien hankkiminen. Sosiaali- ja terveysministeriö valvontaviranomaisena voi tarvittaessa antaa kassoille

ohjeita siitä, milloin tällaisen turvaavan suhteen on katsottava syntyneen.

2 luku. **Vakuutuskassan perustaminen**

Luku sisältää vakuutuskassan perustamiseen liittyvät säännökset. Luku sisältää varsinaisten perustamistointen lisäksi myös kassan sääntöihin liittyviä säännöksiä. Voimassa olevassa laissa perustamiseen liittyvät säännökset ovat lain 2 luvussa ja avustuskassalain toimeenpanosta annetun asetuksen (909/42) 1 luvussa.

Vakuutuskassan perustamista koskevat säännökset on pyritty laatimaan mahdollisimman yhdenmukaisiksi vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain perustamissäännösten kanssa. Voimassa olevaan lakiin verrattuna nämä säännökset sisältävät uudistuksia muun muassa perustajien lukumäärän ja itse perustamismenettelyn yksityiskohtaisen sääntelyn osalta.

10 §. Pykälä sisältää vakuutuskassan perustajaa koskevat säännökset.

Nykyisin avustuskassan perustaminen edellyttää vähintään kolmea jäseneksi aikovaa perustajaa. Perustajien tehtävät ovat lähinnä hallinnollisia eikä heidän lukumäärällään ole merkitystä kassan toiminnan kannalta. Vakuutusyhtiölaissa on vakuutusyhtiön perustaminen yhdenkin henkilön tai yhteisön toimesta tehty mahdolliseksi. Samoin vakuutusyhdistyksen perustamiseen tarvitaan vain yksi henkilö tai yhteisö. Näistä syistä myös ehdotetussa laissa on päädytty siihen, että yksikin henkilö voisi perustaa kassan. Tämä periaate on pykälän 1 momentissa. Perustajilta ei myöskään enää vaadittaisi, että he aikovat kassan jäseniksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi perustajaa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Euroopan talousaluetta koskeva sopimus velvoittaa talousalueeseen kuuluvan valtion poistamaan sellaiset säädökset, jotka estävät muiden jäsenvaltioiden kansalaisia tai muussa jäsenvaltiossa kotipaikan omaavia yhteisöjä perustamasta toimipaikkaa vastaanottavaan maahan samoin edellytyksin ja samoin oikeuksin kuin tuon maan kansalaiset. Tästä syystä perustajana voisivat olla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiset tai yhteisöt ja säätiöt, joiden kotipaikka sijaitsee Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osalta yhtiön velvoitteista henkilökohtaisesti vastuussa olevien yhtiömiesten tulee olla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisia. Vakuutusyhtiölakia vastaavalla tavalla voisi muukin henkilö, yhteisö tai säätiö olla perustajana edellyttäen, että sosiaali- ja terveysministeriö on antanut siihen luvan.

Pykälän 2 momenttiin on kirjoitettu nykyinen yhteisöoikeuden yleinen periaate, jonka mukaan vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla perustajana.

11 §. Nykyisin avustuskassa on perustettava perustamiskirjalla, johon on liitetty ehdotus avustuskassan säännöiksi. Muita säännöksiä perustamiskirjan sisällöstä laissa ei ole annettu.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin yksityiskohtaisesti siitä, mitä perustamiskirjan tulee sisältää. Säännös vastaa pääosin vakuutusyhtiölain 2 luvun 3 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 2 luvun 2 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perustamiskirjan päiväämisestä ja allekirjoittamisesta. Jos perustajia olisi useampia kuin yksi, on heidän jokaisen allekirjoitettava perustamiskirja.

Pykälän 2 momentin mukaan perustamiskirjan tulisi sisältää ehdotus kassan säännöiksi, minkä lisäksi siinä on lueteltu ne seikat, jotka perustamiskirjassa on mainittava. Perustamiskirjassa tulisi siten olla tiedot perustajista sekä siitä tavasta, jolla perustamiskokous kutsutaan koolle. Jos vakuutuskassalla on takuupääomaa tai pohjarahasto, on niistä perustamiskirjassa ilmoitettava yksityiskohtaiset tiedot.

12 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan sääntöjen vähimmäissisällöstä. Vastaava luettelo on avustuskassalain 7 §:n 1 momentissa, joka sisältää 25 kohtaa. Kassan säännöt voivat vähimmäismääräysten lisäksi sisältää määräyksiä sellaisista seikoista, jotka voidaan saattaa voimaan ainoastaan ottamalla sääntöihin asiaa koskeva erityinen määräys. Toisaalta taas tietystä lain säännöksestä voitaisiin poiketa, mikäli asiasta otetaan määräys kassan sääntöihin. Poikkeaminen ei kuitenkaan olisi sallittua, jos on kysymys lain pakottavista säännöksistä.

Pykälän 1—3 kohdat vastaavat voimassa olevan lain 7 §:n 1 kohtaa ja niiden tarkoituksena on yksilöidä kassa.

Jos kassalla on takuupääoma tai pohjarahasto, on niistä annettava säännöissä tarkemmat tiedot. Kassan sääntöihin on myös otettava maininta siitä, mitä on määrätty takuupääoman korosta. Lisäksi pykälän 4 ja 5 kohdan mukaan on mainittava takuupääoman takaisinmaksamisesta. Pykälän 6 kohdan mu-

kaan sääntöihin on otettava määräys kassan pienimmästä jäsenmäärästä. Asiaa koskeva säännös on 6 §:ssä.

Pykälän 7 ja 8 kohta koskee kassan jäseniä ja osakkaita. Säännöissä on lakiehdotuksen mukaan määrättävä, ketkä ovat kassassa jäseniä tai muita vakuutettuja, miten he eroavat ja missä tapauksessa heidät voidaan erottaa kassasta. Voimassa olevasta laista poiketen vastaavat tiedot on ehdotuksen mukaan annettava myös kassan osakkaista.

Pykälän 9—11 kohta vastaa nykyisen lain 11 ja 12 kohtaa. Pykälän 12 kohdan mukaan säännöissä olisi oltava määräys kassan varojen sijoittamisesta. Kohdan määräys liittyy 8 §:ään, jossa asiasta on tarkempi säännös. Pykälän 13 kohdan mukaan säännöissä tulisi mainita hallituksen oikeudesta ottaa lainaa kassan lukuun. Kassan oikeudesta yleensä ottaa laina on säännös 7 §:n 2 momentissa. Pykälän 14 kohdan mukaan säännöissä olisi myös mainittava siitä, ketkä ovat velvollisia suorittamaan kassalle vakuutusmaksua ja siitä, miten maksu määräytyy. Vakuutusmaksulla lakiehdotuksessa tarkoitetaan sekä jäsenten suorittamia maksuja että osakkaiden maksamia kannatusmaksuja.

Nykyisin voidaan määrätä, että kassalle maksuja suorittavat ovat velvollisia maksamaan lisämaksua. Lisämaksua voidaan käyttää lain 30 §:n 1 momentin mukaan tilinpäätöksen vajauksen peittämiseen. Lisämaksuvelvollisuus voi olla rajaton tai säännöissä määrätyllä tavalla rajoitettu. Lakiehdotuksen 76 §:n 1 momentissa lisämaksuvelvollisuutta on rajoitettu siten, että lisämaksu voi olla enintään tilivuodelta suoritettavan maksun suuruinen. Vaikka lisämaksuvelvollisuutta onkin olennaisesti rajoitettu, tulee 15 kohdan mukaan säännöissä siitä kuitenkin mainita, jos tällainen velvollisuus katsotaan kassan toiminnan kannalta tarpeelliseksi. Jos taas lisämaksuvelvollisuutta ei ole, tulee siitäkin ottaa maininta kassan sääntöihin. Vakuutusmaksun ja lisämaksun suorittamisen laiminlyönnistä aiheutuvat seuraamukset on 16 kohdan mukaan samoin mainittava.

Pykälän 17—19 kohtaan on otettu nykyistä lakia yksityiskohtaisemmat säännökset siitä, mitä seikkoja säännöissä on mainittava hallituksen, tilintarkastajien, hallintoneuvoston ja edustajiston osalta. Uutta voimassa olevaan lakiin verrattuna on se, että sääntöihin on otettava määräys hallituksen ja mahdollisen hallintoneuvoston jäsenten sekä tilintarkastajien eroamisiästä.

Pykälän 20—22 kohdan mukaan sääntöihin on otettava tarkemmat määräykset äänioikeudesta kassankokouksessa, kokouskutsusta ja varsinaisessa kassankokouksessa käsiteltävistä asioista. Sääntely vastaa pääosin voimassa olevan lain 7 §:n 20—22 ja 24 kohtaa.

Pykälän 23 kohdassa oleva säännös kassan nimenkirjoitusoikeudesta vastaa nykyisen lain 7 §:n 17 kohtaa. Samoin 24 kohdassa oleva maininta siitä, miten jäljelle jäävä omaisuus on kassan purkautuessa käytettävä, on asialliselta sisällöltään nykyisen lain mukainen.

13 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan säännöille ja niiden muutoksille haettavasta sosiaali- ja terveysministeriön vahvistuksesta.

Osakeyhtiölain antamisen yhteydessä poistettiin osakeyhtiöiden osalta yhtiöjärjestyksen vahvistamismenettely. Vakuutusyhtiö- ja vakuutusyhdistyslaissa vahvistusmenettely kuitenkin säilytettiin osana sosiaali- ja terveysministeriön suorittamaa valvontaa. Samasta syystä lakiehdotuksessa on säilytetty vakuutuskassan sääntöjen vahvistamismenettely. Perustettavana olevan kassan sääntöjä ministeriö ei kuitenkaan saisi vahvistaa ennen kuin osakkaaksi aikova on ilmoittanut hyväksyvänsä sääntöihin sisältyvät osakasta sitovat velvoitteet. Pykälän 1 momentti vastaa sisällöltään nykyisen lain 6 ja 53 §:ää.

Vakuutuskassatoiminnan luonne huomioon ottaen on tärkeää, että valvontaviranomaiselle kuuluu kassatoiminnan terveen kehityksen seuraaminen. Luontevimmin tämä tapahtuu sääntöjä tai niiden muutoksia vahvistettaessa, koska kassan koko toiminta perustuu nimenomaan sääntöihin. Täten pykälän 2 momentin mukaan sääntöjen vahvistamisen edellytyksenä olisi, ettei aiotun vakuutustoiminnan katsota vaarantavan alan tervettä kehitystä. Terveeseen kassatoimintaan kuuluu etenkin se, että uudella kassalla jo alunperin on riittävät edellytykset menestykselliseen toimintaan ja että jäsenet voivat luottaa kassan kykyyn suorittaa sääntöjen mukaiset etuudet. Sääntöjen olisi luonnollisesti oltava lainmukaiset esimerkiksi jäsenmäärän tai toimintapiirin suhteen ennen kuin vahvistaminen voidaan suorittaa. Muunlaisia vaatimuksia sääntöjen vahvistamiselle ministeriö ei voisi asettaa.

Sääntöjen tai niiden muutosten vahvistamisen edellytykseksi ministeriö voisi pykälän 3 momentin mukaan asettaa riittävän takuupääoman tai pohjarahaston hankkimisen. Tällöin olisi otettava huomioon erityisesti kassan toi-

minnan laatu ja laajuus. Jos kassan toimintapiiri ja jäsenpohja ovat laajat tai jos osakas huomattavassa määrin kannatusmaksuillaan osallistuu kassan kustannuksiin, voidaan tällaisen kassan riskien satunnaisheilahtelut tehokkaasti tasata ilman omiakin pääomia. Jos taas kassan jäsenmäärä on vähäinen ja toimintapiiri suppea eikä työnantaja tue kassaa kannatusmaksuilla, tilapäinenkin vahinkomenojen kasvu saattaa vaarantaa kassan vakavaraisuuden. Tällaisilta kassoilta voitaisiin herkemmin vaatia omia pääomia joko takuupääoman tai pohjarahaston muodossa. Ministeriö voisi tämän säännöksen nojalla aina paitsi uutta kassaa perustettaessa myös aikaisemmin rekisteröidyn kassan muuttaessa sääntöjään, vaatia kassalle riittäviä oman pääoman rahastoja. Sääntömuutoksiin liittyvä omien pääomien kartuttaminen liittyy tilanteisiin, joissa sääntömuutosten asiasisältö vaatii kassan vakavaraisuuden lisäämistä.

14 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan nimestä.

Pykälän 1 momentin mukaan vakuutuskassalla olisi aina oltava joko suomen- tai ruotsinkielinen nimi. Säännös ei estä sitä, että kassa käyttää nimestään muunkin kielistä ilmaisua, kunhan ainakin yksi nimen ilmaisu on jommalla kummalla kotimaisella kielellä. Kassoilla voi olla tarvetta käyttää nimeään esimerkiksi saamen- tai englanninkielisenä. Avustuskassalain 8 §:ää vastaavalla tavalla vakuutuskassan suomenkieliseen nimeen olisi sisällyttävä sana "vakuutuskassa" tai "sairauskassa" taikka "eläkekassa". Kassan ruotsinkieliseen nimeen olisi vastaavasti sisällytettävä näiden sanojen ruotsinkieliset ilmaisut. Sen sijaan nimen muunkielisiin ilmaisuihin vastaavia sanoja ei tarvittaisi.

Jotta vakuutuskassa voitaisiin selvästi yksilöidä ja erottaa toisista vakuutuskassoista, pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että kassan nimen on selvästi erotuttava muiden vakuutuskassojen nimistä. Nimi ei myöskään saisi olla hyvän tavan vastainen eikä omiaan johtamaan harhaan. Nimen olisi esimerkiksi vastattava mahdollisimman hyvin kassan toimintapiiriä tai yleensä kassan toimintaa. Myös osakkaana olevan työnantajan toimintaa tai nimeä voidaan käyttää kassan nimessä kuten nykyisin monet kassat tekevätkin.

Siltä varalta, että kassa aikoo käyttää nimeään kaksi- tai useampikielisenä, pykälän 3 momentissa on säännös, jonka mukaan jokainen nimen ilmaisu olisi mainittava kassan säännöissä. Mahdollisten sekaannusten välttämiseksi erikielisten nimien olisi vastattava toisiaan.

15 §. Voimassa olevan lain 104 §:n nojalla työnantajan suostumuksella voidaan kassan sääntöihin ottaa määräys, jonka mukaan työnantajan työssä olevat henkilöt ovat pakollisesti kassan jäseniä. Jäsenyys on nykyään pakollinen useimmissa sairauskassoissa ja myös yhdessä hautaus- ja eroavustuskassassa. Pakollinen jäsenyys on katsottu työsuhteen ehdoksi. Työnantajan suostumuksen ei ole katsottu edellyttävän, että työnantaja osallistuisi kassan toimintaan myös kannatusmaksun suorittajana. Avustuskassalaissa ei säädetä työnantajan suostumuksen peruuttamisesta tai suostumuksen voimassaolosta. Useissa toimivissa kassoissa työnantajan suostumus onkin voitu antaa jo vuosikymmeniä sitten.

Eläkekassoissa pakollisesta jäsenyydestä on yleisesti luovuttu silloin, kun siihen liittyisi myös velvollisuus suorittaa jäsenmaksua. Sen sijaan TEL-toimintaa harjoittavissa eläkekassoissa jäsenyys on kassassa vakuutetuille henkilöille TEL-toiminnan osalta pakollinen. Tämä käytäntö perustuu työntekijäin eläkelain 3 §:n 1 momentista ilmenevään periaatteeseen, jonka mukaan työnantaja voi vapaasti valita sen eläkelaitoksen, jossa järjestää työntekijöillensä mainitun lain mukaisen eläketurvan.

Lakiehdotuksessa pakollinen jäsenyys on rajoitettu koskemaan vain tiettyjä tilanteita.

Pykälän 1 momentin mukaan pakollinen jäsenyys säilyisi jokseenkin nykymuotoisena sairausvakuutuslain mukaisen toiminnan osalta. Nykyinen lainsäädäntö ei edellytä, että sairausvakuutuslain mukaisessa työpaikkakassassa on pakollinen jäsenyys, mutta käytännössä lähes jokaisen työpaikkakassan säännöissä on pakolliseen jäsenyyteen liittyvä määräys. Momentin mukaan työpaikkakassan säännöissä voisi olla sairausvakuutuslain mukaisen toiminnan osalta pakollista jäsenyyttä koskeva määräys, joka voidaan kuitenkin vahvistaa sääntöihin ainoastaan työnantajan suostumuksella ja edellyttäen, että kansaneläkelaitos vaatii sitä. Lakiehdotuksen 179 §:ssä on säännös siirtymäajasta, jonka kuluessa kassan tulee saattaa toimintansa lain mukaiseksi pakollisen jäsenyyden osalta. Lisäetuustoiminnan osalta jäsenyys ei voi olla pakollinen, jos kassan jäsenet maksavat jäsenmaksua.

Nykyisessä laissa on koettu puutteena se, ettei siinä ole säännöstä työnantajan pakollista

jäsenyyttä koskevan suostumuksen peruuttamisesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tästä seikasta. Suostumus olisi voimassa vielä kuusi kuukautta sen jälkeen, kun ilmoitus peruuttamisesta on saapunut kassalle.

Pykälän 3 momentin mukaan työntekijäin eläkelain mukaisen toiminnan osalta pakollisen jäsenyyden mahdollistava menettely säilyisi ennallaan. Työntekijöiden kannalta saattaa olla edullista, että työnantaja muissakin tilanteissa omalla kustannuksellaan järjestää vakuutusturvan työntekijöilleen vakuutuskassan kautta. Momentissa oleva säännös mahdollistaa tällaisen menettelyn jatkossakin. Pääsääntönä siis on, että vakuutusturvan järjestäminen tulee tapahtua kokonaan työnantajan kustannuksella. Tästä periaatteesta on poikkeuksena ainoastaan työntekijäin eläkelain 11 §:n mukainen lisäetujärjestelmä, jonka aiheuttamiin kustannuksiin myös työntekijät voivat osallistua. Pakollinen jäsenyys koskisi myös tätä järjestelyä.

16 §. Pykälässä säädettäisiin takuuosuusmerkinnän muodosta ja muotomääräyksen laiminlyönnin vaikutuksesta sekä ehdollisen takuuosuusmerkinnän vaikutuksesta, mikäli perustettavana oleva vakuutuskassa aikoo muodostaa takuupääomaa.

Pykälän 1 momentin mukaan perustettavan kassan takuuosuuksien merkintä olisi tehtävä erityiseen merkintäasiakirjaan. Merkintäasiakirjaan on jäljennettävä perustamiskirja sekä sääntöjen vahvistamisesta annettu sosiaali- ja terveysministeriön päätös. Mikäli takuuosuuksien merkinnässä ei ole noudatettu momentissa säädettyä muotoa, on seurauksena pätemättömyys sikäli, ettei kassa voi vedota merkintään ja vaatia maksua sen perusteella. Edellytyksenä kuitenkin on, että merkitsijä ilmoittaa virheestä sosiaali- ja terveysministeriölle ennen kuin kassa on merkitty vakuutuskassarekisteriin. Ministeriöllä ei ole velvollisuutta tarkastaa jokaista merkintälistaa mahdollisten virheiden löytämiseksi, vaikkakin se voi, jos siihen katsotaan oleva syytä, vaatia myöskin merkintälistat tarkastettavakseen.

Pykälän 2 momentissa on säännös takuuosuusmerkinnän pätemättömyydestä. Momentin mukaan merkintä on pätemätön, jos se on tapahtunut vastoin perustamiskirjan määräyksiä. Pätemättömyys on sikäli ehdollista, että siitä on tehtävä ilmoitus ministeriölle ennen kuin kassa on rekisteröity. Jollei tällaista ilmoitusta ole tehty, merkinnän pätemättömyys korjautuu ja merkintä on merkitsijää sitova.

Sivullisen etu huomioon ottaen ehdotetaan pykälän 3 momentissa säädettäväksi, ettei takuuosuuden merkitsijä voi kassan rekisteröimisen jälkeen vedota siihen, että perustamiskirjaan otetun ehdon täyttäminen on laiminlyöty. Säännöksen tarkoituksena on estää takuupääoman väheneminen kassan rekisteröimisen jälkeen.

17 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, ketkä päättävät takuuosuusmerkinnän hyväksymisestä ja merkitsijälle annettavien takuuosuuksien lukumäärästä. Pykälän 1 momentin mukaan perustajat päättäisivät näistä seikoista harkintansa mukaan. Harkinnalle on kuitenkin asetettu se rajoitus, että perustajalla on oikeus saada vähintään se määrä takuuosuuksia, jonka hän perustamiskirjassa on ilmoittanut merkitsevänsä.

Jolleivät perustajat anna merkitsijöille takuuosuuksia merkinnän mukaisesti, tulisi pykälän 2 momentin mukaan heille ilmoittaa siitä viivytyksettä.

18 §. Pykälä sisältää yksityiskohtaiset säännökset vakuutuskassan perustamisesta. Kassan perustamisesta päätettäisiin 1 momentin mukaan perustamiskokouksessa, joka olisi pidettävä vuoden kuluessa siitä, kun sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut kassan säännöt.

Kassan perustamisesta päättäisivät 2 momentin mukaan joko perustajat tai takuuosuuden omistajat edellyttäen, että heillä on kassan sääntöjen mukaan äänioikeus.

Perustaminen tapahtuisi yleensä siten, että perustajat kutsuvat hyväksymänsä takuuosuuden merkitsijät perustamiskokoukseen sillä tavoin kuin perustamiskirjassa kokouskutsusta määrätään. Kokous voitaisiin kuitenkin 3 momentin mukaan pitää eräissä tapauksissa ilman kutsua. Näin olisi silloin, kun takuuosuuden merkitsijöillä ei kassan sääntöjen mukaan ole äänioikeutta. Tällöin kassan perustamisesta päättävät yksinomaan perustajat. Jos perustamiskokoukseen tulee toimittaa kutsu, on momentissa mainitut asiakirjat pidettävä nähtävillä ennen perustamiskokousta.

Nämä asiakirjat on lisäksi esitettävä alkuperäisinä perustamiskokouksessa pykälän 4 momentin mukaan. Kokouksessa on perustajien ilmoitettava tietyt takuuosuuksien merkintään liittyvät tiedot. Nämä tiedot on myös merkittävä kokouspöytäkirjaan.

19 §. Lakiehdotuksen tämä pykälä sisältää tarkempia säännöksiä päätöksenteosta perusta-

miskokouksessa. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly nimenomaisia säännöksiä niistä edellytyksistä, joiden vallitessa perustamiskokouksessa voidaan tehdä päätös kassan perustamisesta. Säännös vastaa asialliselta sisällöltään vakuutusyhdistyslain 2 luvun 9 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perustamispäätöksen edellyttämästä määräenemmistöstä perustamiskokouksessa. Määräenemmistön lisäksi on kokouksessa osoitettava, että kassan säännöt on vahvistettu ja että takuupääoman kaikki osuudet on merkitty ja maksettu tai että pohjarahasto on luovutettu perustajille kassaa varten. Jolleivät nämä edellytykset täyty, kassan perustaminen raukeaa.

Sen jälkeen kun perustamiskokouksessa on tehty päätös perustamisesta, on kokouksen valittava 2 momentin mukaan kassalle hallitus ja tilintarkastajat sekä kassan sääntöjen niin määrätessä hallintoneuvosto.

Sen lisäksi mitä tässä pykälässä perustamiskokouksesta säädettäisiin, on siihen 3 momentin mukaan sovellettava lakiehdotuksen kassankokousta koskevia säännöksiä ja kassan sääntöjen määräyksiä.

20 §. Vakuutuskassan perustamisessa viimeisen vaiheen muodostaa kassan rekisteröiminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kassan perustamisesta vakuutuskassarekisteriin tehtävälle ilmoitukselle kolmen kuukauden määräaika perustamispäätöksestä lukien. Nykyisessä laissa ei rekisteri-ilmoitukselle säädetä määräaikaa. Rekisteri-ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä on säännös lakiehdotuksen 103 §:ssä. Jollei rekisteröinti-ilmoitusta mainitussa ajassa tehdä tai jos rekisteröiminen evätään, kassan perustaminen raukeaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteri-ilmoitukseen liitettävästä hallituksen vakuutuksesta ja tilintarkastajien antamasta todistuksesta. Säännös vastaa vakuutusyhtiölain 2 luvun 11 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 2 luvun 11 §:ää.

21 §. Vakuutuskassan perustaminen raukeaa, jollei kassaa ilmoiteta rekisteröitäväksi säädetyssä ajassa tai jos rekisteröiminen jostakin syystä evätään (20 §). Perustamisen rauetessa olisivat perustajat yhteisvastuullisesti vastuussa takuupääoman ja pohjarahaston sekä niiden tuoton palauttamisesta.

22 §. Pykälässä on takuuosuuden maksamiseen liittyviä säännöksiä. Säännös vastaa osakeyhtiölain 2 luvun 11 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 2 luvun 12 §:ää. Koska takuupääoma on maksettava kokonaisuudessaan ennen kassan perustamista, tulevat 2—4 momentti käytännössä sovellettavaksi vain takuupääomaa korotettaessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alikurssikiellosta. Takuuosuudesta on siis maksettava vähintään sen nimellisarvon suuruinen maksu.

Pykälän 2 momentissa kiellettäisiin takuuosuuden merkitsijää kuittaamasta merkintään perustuvaa velkaansa saamisellaan kassalta. Velan kuittaaminen voi kuitenkin tapahtua kassan hallituksen suostumuksella. Hallituksen on tällöin harkittava, ettei kuittaaminen aiheuta kassalle tai sen velkojille vahinkoa. Vahinkoa ei yleensä synny, jos kassa on maksukykyinen ja takuuosuuden merkitsijän vastasaaminen on selvä ja kiistaton.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin takuuosuusmerkintään perustuvan velan luovutus- ja panttauskiellosta. Kielto merkitsee myös sitä, ettei tällaista saamista voida ulosottolain 4 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan ulosmitata. Kassan joutuessa konkurssiin takuuosuusmerkintään perustuva saaminen kuuluu konkurssisäännön 45 §:n mukaan konkurssipesään.

Pykälän 4 momentissa olisi säännös maksuvastuusta takuuosuuden luovutuksen yhteydessä, jos luovutus tapahtuu ennen kuin takuuosuus on kokonaan maksettu. Luovutuksen saaja on merkitsijän ohella vastuussa takuuosuuden maksamisesta sen jälkeen, kun hän on ilmoittanut saantonsa kassalle.

23 §. Pykälässä säädettäisiin niin sanotusta kvalifioidusta perustamisesta eli perustajien tekemästä sopimuksesta, jonka mukaan pohjarahaston maksaminen tai takuuosuuden merkitseminen voisi tapahtua siten, ettei kassalle maksettavaa määrää tarvitsisi suorittaa rahana, vaan muunlaisena omaisuutena. Pykälän mukaan tällaisesta apporttiehdosta on otettava määräys perustamiskirjaan. Sen jälkeen kun kassa on perustettu, ei apporttiehdolla ole merkitystä kassalle, minkä vuoksi ehdon sisällyttäminen kassan sääntöihin ei ole tarpeellista.

Apporttiomaisuudelle on pykälässä asetettu se vaatimus, että omaisuuden tulee soveltua kassan harjoittaman vakuutustoiminnan tarkoitukseen. Tämä vaatimus on katsottu tarpeelliseksi sen vuoksi, että kassa alkuvaiheessaan tarvitsee huomattavasti varoja juoksevan toiminnan hoitamiseen. Alkuvaiheessa joudutaan kassalle luomaan organisaatio. Tästä aiheutuu suurempia kustannuksia kuin myöhempinä vuosina. Harkittaessa soveltuuko tietty omaisuus apporttiomaisuudeksi, tulee varmis-

taa, että omaisuuden arvo on arvioitu oikein. Toisin sanoen 22 §:n 1 momentissa säädettyä alikurssikieltoa ei saisi rikkoa apporttiehtoa käyttämällä. Sen lisäksi on otettava huomioon omaisuuden laatu kuten esimerkiksi se, soveltuuko tarjottu kiinteistö kassan toimitiloiksi tai onko omaisuus helposti rahaksi muutettavissa kuten osakkeita tai muita pörssissä vaihdettavia arvopapereita.

24 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan rekisteröimisen ja kassan puolesta ennen sen rekisteröimistä tehtyjen sopimusten ja muiden oikeustointen vaikutuksista.

Voimassa olevan oikeuden mukaisesti lakiehdotuksessa on lähtökohtana se, ettei vakuutuskassaa itsenäisenä oikeushenkilönä ole olemassa ennen rekisteröintiä. Tämän mukaisesti pykälän 1 momentissa säädettäisiin, ettei kassa voi ennen rekisteröintiä hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia eikä myöskään hakea, kantaa tai vastata tuomioistuimissa tai muiden viranomaisten luona. Ennen rekisteröintiä kassa ei myöskään voi hankkia jäseniä. Vastaava periaate on ilmaistu nykyisen lain 12 §:ssä.

Ennen rekisteröintiäkin kassan toimilla on oikeusvaikutuksia perustamistointen johdosta. Sen vuoksi säädettäisiin, että hallitus voi tänä aikana käyttää puhevaltaa kassan perustamista koskevissa asioissa. Toimenpiteistä johtuvista velvoitteista olisivat 2 momentin mukaan vastuussa toimeen osallistuneet tai siitä päätöksen tehneet yhteisvastuullisesti. Vastuu siirtyy kuitenkin kassalle rekisteröimisen jälkeen, mikäli on kysymys perustamiskirjasta johtuvasta tai perustamiskokouksen jälkeen syntyneestä velvoitteesta. Kassan puolesta toimineet siis vapautuvat vastuusta siitä riippumatta, onko toinen sopijapuoli antanut siihen suostumuksensa vai ei. Jos on kysymys velvoitteista, jotka ovat syntyneet ennen perustamiskokousta tai joita ei ole mainittu perustamiskirjassa, vastuu niiden osalta ei siirry, ellei kassa ota vastuuta niistä itselleen. Kassan puolesta toimineet eivät silloin myöskään vapaudu vastuusta ilman velkojan suostumusta.

Kassan sopimuskumppanilla, joka on tehnyt kassan kanssa sopimuksen ennen kuin kassa on rekisteröity, olisi 3 momentin mukaan oikeus eräin edellytyksin luopua sopimuksesta. Jos sopimuskumppani sopimusta tehtäessä tiesi kassan olevan rekisteröimätön, sopimus sitoo häntä. Sopimuskumppani vapautuisi vain, jos kassan perustaminen raukeaa 20 §:n nojalla. Jollei taas sopimuskumppani tiennyt kassan olevan rekisteröimätön, hänellä olisi oikeus luopua sopimuksesta joka tapauksessa. Luopumisoikeus kuitenkin lakkaa kassan tullessa rekisteröidyksi.

3 luku. **Vakuutuskassan johto**

Luku sisältää muuta yhteisöoikeutta vastaavat säännökset vakuutuskassan johdosta. Kassan johto koostuu siten hallituksesta ja toimitusjohtajasta tai kassanjohtajasta. Kassalla voi olla myös hallintoneuvosto. Voimassa olevaan lakiin verrattuna huomattavin uudistus on toimitusjohtajaa koskevien säännösten sisällyttäminen lakiehdotukseen.

Vakuutuskassojen hallinto eroaa muiden yhteisöjen hallinnosta kassoissa noudatettavan pariteettiperiaatteen vuoksi. Kassan hallitusta ja mahdollista hallintoneuvostoa valittaessa kassan jäsenet ja osakkaat valitsevat siten edelleen toisistaan riippumatta määrätyn osan näiden toimielinten jäsenistä. Lakiehdotus ei sisällä tähän käytäntöön liittyviä muutoksia. Samaa periaatetta noudatetaan valittaessa tilintarkastajia (56 §).

Voimassa olevan lain 36 §:n 3 momentin mukaan kassan hallituksella ei ole oikeutta luovuttaa tai kiinnityttää kassan kiinteää omaisuutta ilman kassankokouksen tai hallintoneuvoston suostumusta. Muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla tästä vaatimuksesta on lakiehdotuksessa luovuttu.

Lakiehdotukseen otettujen säännösten lisäksi myös eräät sairausvakuutuslain mukaiset määräykset koskevat SVL:n mukaisten työpaikkakassojen hallituksia. Lain 61 §:n 2 momentin nojalla työpaikkakassan hallituksesta on nimittäin soveltuvin osin voimassa, mitä sosiaalivakuutustoimikunnasta on laissa säädetty.

25 §. Pykälä sisältää säännökset hallituksen jäsenten lukumäärästä, valinnasta ja toimikaudesta.

Pykälän 1 momentissa on säilytetty voimassa olevan lain vaatimus, jonka mukaan hallituksessa tulisi olla vähintään kolme jäsentä. Vaatimus on yhdenmukainen niiden säännösten kanssa, jotka koskevat vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistysten hallituksia. Kassoissa noudatettavan pariteettiperiaatteen ja kassojen muidenkin toimintaperiaatteiden vuoksi kolmijäseniset hallitukset ovat käytännössä olleet harvinaisia. Tähän on osittain vaikuttanut myös se, että sairausvakuutuslain mukaisia

työpaikkakassoja on koskenut mainittuun lakiin perustuva vaatimus, jonka mukaan työpaikkakassan hallituksessa tulee olla vähintään viisi jäsentä.

Voimassa olevassa laissa ei ole hallituksen varajäseniä koskevia säännöksiä. Työpaikkakassoissa on kuitenkin edellytetty henkilökohtaisia varajäseniä. Lakiehdotuksen mukaan varajäsenten valinta ei yleensä ole pakollista. Kassan säännöissä on mainittava hallituksen jäsenten ja mahdollisten varajäsenten lukumäärä tai vähimmäis- ja enimmäismäärä sekä eroamisikä (12 §). Mikäli varajäseniä valitaan, saadaan heitä valita enintään yhtä monta kuin hallituksessa on varsinaisia jäseniä. Jolleivät säännöt sisällä asiaa koskevia määräyksiä, kassankokouksen tulee varajäseniä valitessaan päättää, missä järjestyksessä varajäsenet tulevat varsinaisten jäsenten tilalle.

Mainittuun momenttiin on sisällytetty myös työpaikkakassojen hallituksen jäsenten lukumäärää ja jäsenten henkilökohtaisia varajäseniä koskevat säännökset. Tätä on pidetty perusteltuna, koska sairausvakuutuslaissa ei ole tähän liittyviä selventäviä säännöksiä, joten vaatimukset on tähän asti johdettu sosiaalivakuutustoimikuntaa koskevasta lain 61 §:n 2 momentista. Sairausvakuutuslain 43 §:n 2 momentin mukaan sosiaalivakuutustoimikuntaan kuuluu muun muassa kaksi lääkärijäsentä. Tästä syystä työpaikkakassojen sääntöihin on otettu määräys luottamuslääkäristä, joka olematta hallituksen jäsen osallistuu tarvittaessa hallituksen kokouksiin. Koska säännöissä oleva määräys turvaa työpaikkakassan lääketieteellisen asiantuntemuksen tarpeen, ei lakiehdotukseen ole katsottu tarpeelliseksi ottaa säännöstä luottamuslääkäristä.

Hallituksen valinta kuuluu 2 momentin mukaan yleensä kassankokoukselle. Niissä kassoissa, joissa on hallintoneuvosto, hallituksen valinta olisi hallintoneuvoston tehtävänä, jollei valinnan suorittaminen kassan sääntöjen mukaan kuulu kassankokoukselle (38 §:n 2 mom.).

Kassan hallitukselle kuuluu muun muassa kassan varainhoidon valvontaan liittyviä tehtäviä (vrt. 33 §). Kassalle kannatusmaksua suorittavalla osakkaalla on tästä syystä erityinen intressi osallistua hallituksen toimintaan. Momentissa on säilytetty säännökset, jotka turvaavat osakkaan tai osakkaiden mahdollisuuden valita osa hallituksen jäsenistä.

Voimassa olevan lain 32 §:n 2 momentin nojalla kannatusmaksun suorittajien ei tarvitse valita hallituksen jäseniä kassankokouksessa. Lakiehdotuksen mukaan hallituksen jäsenten vaali suoritettaisiin kassankokouksessa riippumatta siitä, onko kysymyksessä jäsenten tai osakkaiden suorittama vaali. Jäsenet ja osakkaat valitsevat kassankokouksessa erillisissä vaaleissa kassan säännöissä määrätyn määrän hallituksen jäseniä. Valittavien hallituksen jäsenten määrän ei lakiehdotuksen mukaan enää tarvitse olla suorassa suhteessa jäsen- ja kannatusmaksuihin nähden kuten nykyinen laki on edellyttänyt. Nykyistä lakia vastaavalla tavalla osakkaiden valitsemien hallituksen jäsenten määrä ei kuitenkaan saa olla enempää kuin puolet hallituksen jäsenten yhteismäärästä. Toisaalta estettä ei ole myöskään sille, että osakas luopuu kokonaan oikeudestaan valita hallituksen jäseniä.

Osakkaiden kannalta kassankokouksessa suoritettavalla vaalilla on käytännön merkitystä tilanteissa, joissa kassalla on useita osakkaita. Yhden osakkaan tapauksessa joudutaan käytännössä vain kirjaamaan osakkaan äänioikeuden käyttäjän ilmoitus osakkaan valitsemista hallituksen jäsenistä. Nykyisestä tilanteesta poiketen osakas ei kuitenkaan voisi kassankokousten välisenä aikana enää vaihtaa valitsemiaan hallituksen jäseniä.

Voimassa olevan lain nojalla hallituksen jäsenen toimikausi voi olla enintään kolme vuotta. Muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla toimikausi on pykälän 3 momentissa ehdotettu pidennettäviksi enintään neljäksi vuodeksi.

Toimikauden pituutta koskeva rajoitus ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan koske kassan toimitusjohtajaa, joka kassan sääntöihin otettavan määräyksen perusteella voidaan valita hallituksen jäseneksi määräämättömäksi ajaksi. Sairausvakuutuslain mukaisessa työpaikkakassassa ei toimitusjohtajaa kuitenkaan voitaisi valita hallituksen jäseniksi määräämättömäksi ajaksi, koska työpaikkakassan hallituksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä sosiaalivakuutustoimikunnasta säädetään ja kyseisen toimikunnan toimikausi on neljä vuotta (SVL 43 §).

Hallituksen jäsenen toimikauden päättymisestä ei voimassa olevassa laissa ole säännöksiä. Lakiehdotuksen mukaan toimikausi päättyisi joko valinnan suorittaneen kassankokouksen päättyessä tai tilikauden päättyessä. Ehdotuksen 70 §:ssä säädetään, että vakuutuskassan tilikausi on kalenterivuosi.

Pykälän 4 momentin mukaan hallituksen varajäseniin sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin varsinaisiin jäseniin silloin, kun he toimivat varsinaisten jäsenten tilalla.

26 §. Pykälä sisältäisi pakottavan säännöksen vakuutuskassan toimitusjohtajasta. Nykyisessä laissa ei ole toimitusjohtajaa koskevia säännöksiä. Eräissä kassoissa on kuitenkin ollut sääntömääräisesti toimihenkilönä toimitusjohtaja, josta on käytetty myös nimitystä kassanjohtaja.

Jokaisessa kassassa tulee lakiehdotuksen mukaan olla toimitusjohtaja. Tarkoituksena on, että kassassa aina on henkilö, joka hoitaa kassan asioita lakiin perustuvan vastuun alaisena. Menettely on yhdenmukainen muun yhteisölainsäädännön kanssa.

Vakuutuskassojen toimintaperiaatteiden vuoksi toimitusjohtajan nimike ei luontevasti sovellu kaikkeen kassatoimintaan. Tästä syystä pykälä sisältää säännöksen, jonka mukaan kassan säännöissä voidaan toimitusjohtajasta käyttää nimitystä kassanjohtaja. Ilman laissa olevaa erillistä säännöstäkin on katsottava, että sanan kassanjohtaja johdannaiset kuten eläkekassanjohtaja sekä sairauskassanjohtaja ovat mahdollisia. Kassan säännöissä on mainittava, että kassalla on toimitusjohtaja, jona toimii kassanjohtaja. Jolleivät tehtävät vastaa laissa säädettyjä toimitusjohtajan tehtäviä, on käytettävä muita tehtävänimikkeitä kuten kassanhoitaja tai muu vastaava. Kassojen säännöissä nykyään olevat toimitusjohtajaa tai kassanjohtajaa koskevat määräykset eivät sellaisenaan muuta asianomaista henkilöä lain tarkoittamaksi toimitusjohtajaksi. Toisaalta lakiehdotuksen toteuduttua ei enää ole tarpeellista ottaa sääntöihin muiden kassan palveluksessa olevien henkilöiden kuin toimitusjohtajan tehtäviin liittyviä säännöksiä.

Toimitusjohtaja voisi olla pää- tai sivutoiminen. Kassojen koon huomioon ottaen ei lakiin ole katsottu tarpeelliseksi sisällyttää varatoimitusjohtajaa koskevia säännöksiä.

Toimitusjohtajan nimittää pääsääntöisesti hallitus. Sellaisessa kassassa, jossa on hallintoneuvosto, voitaisiin tehtävä kassan sääntöihin otettavalla määräyksellä antaa sille. Kassan säännöissä ei sen sijaan voida määrätä, että kassankokous voisi valita toimitusjohtajan.

27 §. Kuten jo edellä 10 §:n 1 momentin perusteluissa on esitetty, Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen voimaantulon myötä sovellettaviksi tulevat Euroopan yhteisöjen perusperiaatteet kieltävät asettamasta muiden Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia erilaiseen asemaan Suomen kansalaisiin verrattuna. Tästä syystä pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että vakuutuskassan hallituksen jäsenten tulisi olla Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisia. Toimitusjohtajaa koskisi sama vaatimus sillä lisäyksellä, että hänen tulisi asua Suomessa. Asuinpaikkavaatimusta ei voida pitää diskriminointikiellon vastaisena, koska se koskee samalla tavalla niin Suomen kuin muidenkin Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia. Asuinpaikkavaatimuksen asettamisella pyritään helpottamaan kassan valvontaa ja tiedon kulkua kassan johdon ja jäsenten välillä. Ehdotuksen 34 §:n nojalla toimitusjohtajalle asetettu asuipaikkavaatimus koskee myös kassan nimenkirjoittajaa. Hallintoneuvoston jäseniä koskee 37 §:n 4 momentin mukaan hallituksen jäsenten kansalaisuusvaatimus.

28 §. Pykälässä on säännökset hallituksen jäsenen eroamisesta ja erottamisesta.

Hallituksen jäsenen vapaaehtoisesta eroamisesta ei nykyinen laki sisällä säännöksiä. Pykälän 1 momentin mukaan hallituksen jäsen voisi milloin tahansa erota toimestaan ilmoitettuaan asiasta kassan hallitukselle. Ilmoitus hallitukselle on katsottu riittäväksi eikä erillistä ilmoitusta hallintoneuvostolle tarvitse tehdä, vaikka hallintoneuvoston tehtävänä olisikin uuden hallituksen jäsenen valinta eronneen tilalle. Hallituksen jäsenyys on luottamustoimi, josta jäsen voi milloin tahansa erota ilmoittamatta eroamiseen erityistä syytä.

Hallituksen jäsenen voisi erottaa se, joka on hänet valinnut eli kassankokous tai hallintoneuvosto. Erottamista koskevaan päätöksentekoon saavat kuitenkin osallistua vain ne, joilla on oikeus valita uusi hallituksen jäsen erotetun tilalle. Erottamista koskevaa päätöstä ei tarvitse perustella. Jos hallituksen jäsenen toimi tulee kesken toimikauden avoimeksi eli jos hän kuolee, eroaa tai erotetaan tai jollei hallituksen jäsen enää täytä laissa asetettuja kelpoisuusvaatimuksia, tulisi hänen tilalleen 2 momentin mukaan varajäsen. Jollei varajäsentä ole, hallituksen muiden jäsenten olisi huolehdittava siitä, että uusi jäsen valitaan jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Siinä tapauksessa, että kassankokous valitsee hallituksen, voitaisiin hallituksen täydentäminen siirtää siihen kassankokoukseen, jossa vaali on muutoinkin toimitettava,

mikäli hallitus jäljellä olevine jäsenineen ja varajäsenineen on päätösvaltainen.

Pykälän 3 momentissa on voimassa olevan lain 92 §:n mukaisesti säilytetty sosiaali- ja terveysministeriön oikeus ryhtyä toimenpiteisiin siinä tapauksessa, ettei kassalla ole vakuutuskassarekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta. Ministeriön toimivalta on lakiehdotuksessa ulotettu myös siihen tapaukseen, ettei kassalla ole rekisteriin merkittyä toimitusjohtajaa.

Pykälän 4 momentissa on mainittu ne henkilöt, jotka voivat tehdä 3 momentissa tarkoitetussa tapauksessa hakemuksen ministeriölle. Hakemuksen teko ei ole edellytyksenä toimenpiteisiin ryhtymiselle, vaan ministeriön tulisi ryhtyä pykälässä säädettyihin toimenpiteisiin oma-aloitteisestikin, mikäli asiantila on muutoin ministeriön tiedossa.

29 §. Pykälä sisältää hallituksen puheenjohtajaa koskevat säännökset. Voimassa olevassa laissa ei ole puheenjohtajaa koskevia säännöksiä, vaan ne on yleensä sisällytetty kassan sääntöihin.

Puheenjohtajan valitseminen kuuluu 1 momentin mukaan yleensä hallitukselle itselleen. Hallitusta valittaessa voitaisiin kuitenkin päättää toisinkin eli kassankokous tai hallintoneuvosto voisi valita puheenjohtajan. Kassan toimielimille kuuluvaa päätösvaltaa ei voitaisi kassan säännöissä rajoittaa siten, että puheenjohtaja voidaan valita vain kassan jäsenten tai osakkaiden valitsemien hallituksen jäsenten keskuudesta.

Hallitukseen voidaan valita myös varapuheenjohtaja. Sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja on valittava hallituksen varsinaisten jäsenten keskuudesta. Momentissa rajoitetaan lisäksi toimitusjohtajan oikeutta toimia hallituksen puheenjohtajana. Toimitusjohtaja voisi olla puheenjohtajana vain silloin, kun kassalla on hallintoneuvosto. Kiellon perusteena on hallituksen velvollisuus valvoa toimitusjohtajan toimintaa. Jos hallituksen johdossa on se, johon valvonta kohdistuu, ei valvonta ole tehokasta. Tilanne on toinen sellaisilla kassoilla, joilla on hallituksen toimintaa valvova hallintoneuvosto. Estettä ei sen sijaan ole siihen, että toimitusjohtaja on hallituksen tavallinen jäsen.

Hallituksen puheenjohtajan erityistehtävänä olisi 2 momentin mukaan hallituksen koollekutsuminen. Yksikin hallituksen jäsen voi vaatia hallituksen kokoontumista. Momentissa on lisäksi toimitusjohtajalle annettu oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa hallituksen kokouksissa. Hallitus voi kuitenkin yksittäistapauksissa evätä läsnäolo-oikeuden. Epääminen ei saa kuitenkaan tapahtua niin usein, että läsnäolo-oikeus muuttuu näennäiseksi.

30 §. Pykälä sisältää hallituksen kokouksessa pidettävää pöytäkirjaa koskevat säännökset.

Voimassa olevassa laissa ei ole hallituksen pöytäkirjaa koskevia säännöksiä. Pöytäkirjaa ja sen tarkastamista koskevat määräykset on yleensä sisällytetty kassojen sääntöihin. Sairausvakuutuslain mukaisia työpaikkakassoja koskevat lisäksi sairausvakuutusasetuksen (473/63) 25 §:n määräykset pöytäkirjaan merkittävistä asioista.

Pykälä asettaisi velvoitteen laatia hallituksen kokouksesta pöytäkirja. Pöytäkirjan muodosta ei lakiin ole otettu tarkempia säännöksiä, joten se voi olla esimerkiksi lyhyehkö päätöspöytäkirja. Hallituksen puheenjohtaja ja pöytäkirjan laatija allekirjoittavat pöytäkirjan. Pöytäkirjan tarkastamisesta ei ole otettu erillistä säännöstä lakiin, joten muuta pöytäkirjan tarkastamista ei välttämättä tarvita. Kassan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä pöytäkirjan tarkastamistavasta tai kassan hallitus voi siitä erikseen päättää. Mikäli pöytäkirjaa ei tarkasteta seuraavassa hallituksen kokouksessa, erillinen pöytäkirjan tarkastaja valittaneen erityisesti silloin, kun hallituksen puheenjohtaja itse on samalla pöytäkirjan laatija.

Toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan, vaikkei hän olisikaan hallituksen jäsen. Eriävän mielipiteen merkityttäminen pöytäkirjaan ei kuitenkaan aina riitä vapauttamaan hallituksen jäsentä tai toimitusjohtajaa vastuusta.

31 §. Pykälä sisältää säännökset hallituksen päätösvaltaisuudesta sekä hallituksen päätökseltä vaadittavasta määräenemmistöstä. Vastaavia säännöksiä ei ole voimassa olevassa laissa. Kassojen säännöt kuitenkin yleensä sisältävät asiaan liittyviä määräyksiä.

Pykälän 1 momentissa asetetaan hallituksen päätösvaltaisuuden edellytykseksi, että kokouksessa on saapuvilla enemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä tai varajäsenistä. Tätä vaatimusta voidaan tiukentaa kassan sääntöjen määräyksin. Päätösvaltaisuus lasketaan hallituksen varsinaisten jäsenten lukumäärän perusteella. Päätöksenteolle asetetaan lisäksi vaatimus, jonka mukaan kaikille hallituksen jäsenille tai varajäsenille on varattava tilaisuus osal-

listua kokoukseen, mikäli se on käytännössä mahdollista. Muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla ehdotukseen ei sisälly yksityiskohtaisia pakottavia säännöksiä hallituksen kokoukseen toimitettavasta kutsusta.

Pykälän 2 momentin mukaan hallitus voisi ratkaista asian enemmistöpäätöksin. Jos äänet jakautuvat tasan, voittaisi puheenjohtajan kannattama mielipide. Ehdotukseen otetun pakottavan säännöksen nojalla päätöksen on kuitenkin oltava yksimielinen, jos hallitus on päätösvaltainen kahden jäsenen läsnäollessa. Säännöksen tarkoituksena on rajoittaa hallituksen puheenjohtajan valtaa tilanteessa, jossa kolmijäsenisen hallituksen kokoukseen osallistuu ainoastaan kaksi hallituksen jäsentä. Kassan sääntöjen määräyksin voidaan muissakin tilanteissa vaatia yksimielisyyttä tai ainakin määräenemmistöä.

32 §. Pykälässä säädettäisiin hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan esteellisyydestä. Säännös koskisi myös muita henkilöitä, joilla on 34 §:n mukaan kassan nimenkirjoitusoikeus. Sairausvakuutuslain mukaisen työpaikkakassan hallituksen jäsenen esteellisyyttä koskee lisäksi lain 71 §:n säännös, jonka mukaan esteellisyydestä on voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaressa on tuomarin esteellisyydestä säädetty. Pykälä vastaa asiasisällöltään voimassa olevan lain 37 §:n 1 momenttia. Hallituksen jäsenen esteellisyydestä kassankokouksessa säädetään ehdotuksen 43 §:ssä.

Esteellisyys voisi tulla kyseeseen erityisesti päätettäessä kassan sääntöjen mukaisten etuuksien myöntämistä, mutta myös esimerkiksi asianomaisen henkilön ja kassan välisistä sopimuksista johtuen. Esteellisyys ei edellytä selvitystä tosiasiallisen eturistiriidan olemassaolosta, vaan riittää se, että ristiriita todetaan mahdolliseksi. Esteellisyyssäännös koskisi muitakin tilanteita kuin vain kassan hallituksen kokouksia.

Vakuutuskassatoiminnan luonteen vuoksi on katsottu tarkoituksenmukaiseksi muuta yhteisölainsäädäntöä ankarampi esteellisyyssäännös. Esimerkiksi osakeyhtiöissä yhtiön ja ulkopuolisen välisissä sopimuksissa esteellisyys syntyy vasta, kun sopimuksesta on odotettavissa huomattavaa henkilökohtaista etua ja tämä etu samalla on ristiriidassa yhtiön edun kanssa.

33 §. Vakuutuskassan toimielinten välinen työnjako on lakiehdotuksessa säännelty samalla tavalla kuin muualla yhteisölaeissa.

Ehdotuksen sisältämän työnjaon mukaisesti jonkin asian kuuluminen kassankokouksen tehtäviin vaatii, että siitä on nimenomainen säännös. Hallintoneuvoston tehtävät on lueteltu laissa tyhjentävästi. Muutoin kassan asiat kuuluvat hallitukselle ja toimitusjohtajalle ilman asiasta kulloinkin olevaa erityistä säännöstäkin.

Pykälässä säädettäisiin hallituksen ja toimitusjohtajan välisestä työnjaosta.

Hallitus on kassan ylin toimielin. Pykälän 1 momentissa on yleissäännös hallituksen tehtävistä. Hallituksen tehtävänä olisi huolehtia kassan hallinnon ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Kassan hallitukselle kuuluvat periaatteessa kaikki tehtävät, jollei lakiin tai kassan sääntöihin sisälly toisenlaisia säännöksiä tai määräyksiä. Yleissäännöksen lisäksi lakiehdotuksessa on useita erityissäännöksiä, joiden mukaan tietty tehtävä kuuluu nimenomaan hallitukselle.

Toimitusjohtaja puolestaan huolehtisi kassan juoksevasta hallinnosta hallituksen valvonnan alaisena ja tämän antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Juoksevan hallinnon rajat määräytyvät kassan toiminnan laajuuden ja muissa yhteisöissä muodostuneen käytännön nojalla.

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena ei ole muuttaa hallitukselle nykyisen lainsäädännön nojalla kuuluvia tehtäviä. Hallituksen tehtävistä on yleissäännös avustuskassalain toimeenpanoasetuksen 6 §:ssä. Lisäksi asetuksessa säädetään useita erityistehtäviä hallituksen tehtäviksi kuten esimerkiksi velvollisuus pitää jäsenluetteloa. Lakiehdotuksen mukaan hallitus vastaa yhteisvastuullisesti sille kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Ilman lakiehdotuksessa olevaa nimenomaista säännöstäkin hallitus voisi edelleen jakaa tehtäviä jäsentensä kesken ja antaa niitä myös hallitukseen kuulumattomien henkilöiden toimeksi. Tehtävien antaminen ulkopuolisille ei edellyttäisi nykyisen lain 35 §:n tavoin kassan säännöissä olevaa valtuutusta. Sairausvakuutuslain mukaisissa työpaikkakassoissa tehtävien antamista kassan toimihenkilöille rajoittaa kuitenkin lain 47 §:n 2 momentin säännös, jonka nojalla lakisääteisten korvausasioiden ratkaiseminen voidaan siirtää vain siinä laajuudessa kuin kansaneläkelaitos on antanut ratkaisuoikeuksia omille toimihenkilöilleen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hallituksen ja toimitusjohtajan tehtävänjaosta kassan kirjanpidon ja varainhoidon osalta. Hallituksen tehtävänä on valvonnan asianmukainen järjes-

täminen. Päävastuu kirjanpidon lainmukaisuudesta ja varojen hoidon järjestämisestä on toimitusjohtajalla.

34 §. Pykälässä on säännökset vakuutuskassan edustamisesta sekä kassan nimenkirjoittajista.

Hallituksella olisi 1 momentin mukaan yleinen kelpoisuus edustaa kassaa ilman eri toimeksiantoa. Tätä yleistä toimivaltaa rajoittaisivat lain pakottavat säännökset hallituksen ja kassankokouksen välisestä työnjaosta, kassan säännöissä mahdollisesti olevat määräykset ja kassan ylempien toimielinten ehkä tekemät päätökset. Toimitusjohtajan oikeudesta edustaa kassaa säädetään 35 §:ssä.

Kassan hallituksella olisi aina oikeus kassan nimenkirjoittamiseen. Selvitysmiesten oikeudesta kirjoittaa kassan nimi selvitystilan aikana säädetään 117 §:ssä.

Kassan säännöissä on mainittava, kenellä on oikeus kirjoittaa kassan nimi (12 §). Pykälän 1 momentin mukaan kassan säännöissä voitaisiin määrätä, että nimen kirjoittamisoikeus voidaan hallituksen lisäksi myöntää tietyssä asemassa oleville henkilöille. Tällainen asemakohtainen nimenkirjoittamisoikeus voidaan antaa hallituksen puheenjohtajalle, hallituksen jäsenelle ja toimitusjohtajalle. Kassan säännöissä voitaisiin lisäksi määrätä, että hallitus voi antaa nimenkirjoittamisoikeuden nimetylle henkilölle. Tällaisia henkilöitä ovat hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan lisäksi lähinnä kassan palveluksessa olevat toimihenkilöt. Nimenkirjoittajan osalta on voimassa, mitä säädetään toimitusjohtajan toimikelpoisuudesta sekä esteellisyydestä.

Pykälän 2 momentissa olevan säännöksen perusteella kassan nimen kirjoittamisoikeutta voitaisiin rajoittaa vain siten, että kahdella tai useammalla henkilöllä on ainoastaan yhdessä oikeus kirjoittaa kassan nimi. Koska muunlaista rajoitusta ei saa merkitä vakuutuskassarekisteriin, ei nimenkirjoittajan edustamisoikeutta voitaisi vastaisuudessa rajoittaa ainoastaan kassan säännöissä määrättyihin tiettyihin asioihin.

Oikeus nimenkirjoittamiseen lakkaa, kun asianomainen eroaa tai erotetaan siitä asemasta, jonka perusteella hänellä on nimenkirjoitusoikeus. Mikäli oikeus nimenkirjoittamiseen on perustunut hallituksen päätökseen, on nimenkirjoitusoikeus näissä tapauksissa peruutettava uudella päätöksellä.

Pykälän 3 momentin mukaan hallitus voisi milloin tahansa peruuttaa nimenkirjoittajalle antamansa valtuutuksen. Vilpittömässä mielessä olevaan kolmanteen henkilöön peruuttamisella on oikeudellista merkitystä vasta sen jälkeen, kun siitä on tehty merkintä vakuutuskassarekisteriin.

35 §. Pykälässä säädettäisiin toimitusjohtajan yleisestä kelpoisuudesta edustaa vakuutuskassaa. Tämä oikeus on rajoitettu ainoastaan niihin toimiin, jotka 33 §:ssä säädetään kuuluviksi toimitusjohtajalle. Toimitusjohtajalla voi lisäksi olla kassan nimen kirjoittamisoikeus, mutta tämä ei lakiehdotuksen mukaan ole pakollista.

36 §. Pykälä sisältää säännökset hallitusta ja muita vakuutuskassan edustajia koskevista toimivallan rajoituksista.

Pykälän 1 momenttiin sisältyy muuta yhteisölainsäädäntöä vastaava yleislauseke, jolla hallitusta, toimitusjohtajaa ja nimenkirjoittajia kielletään ryhtymästä sellaiseen toimenpiteeseen, josta saattaa syntyä kassan jäsenelle, osakkaalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua kassan, toisen jäsenen tai osakkaan kustannuksella. Säännös koskee oikeustoimien lisäksi kassan sisäisiin asioihin liittyviä päätöksiä.

Pykälän 2 momentti koskee päätösten täytäntöönpanoa. Säännös koskisi varsinaisten päätösten lisäksi myös ylemmän toimielimen antamien muiden määräysten noudattamista. Täytäntöönpanevan toimielimen on tutkittava tehdyn päätöksen laillisuus. Ilman laissa olevaa nimenomaista säännöstäkin on selvää, että lain ja kassan sääntöjen ohella tällöin on otettava huomioon myös muut asianmukaisesti annetut määräykset kuten esimerkiksi valvontaviranomaisen antamat päätökset ja ohjeet. Vastaava kassankokouksen päätöksiä koskeva säännös sisältyy nykyisen lain toimeenpanoasetuksen 6 §:ään.

Jos ylemmän toimielimen päätös on lainvastaisena pätemätön, ei sitä saa panna täytäntöön. Mikäli virheellinen päätös korjaantuu moiteajan kuluttua, jollei sitä ole moitittu, on päätös tämän jälkeen pantavissa täytäntöön.

37 §. Lakiehdotuksen 37 ja 38 §:ään on sisällytetty useimmat hallintoneuvostoa koskevat säännökset. Sääntely vastaa muussa yhteisölainsäädännössä noudatettuja periaatteita. Voimassa olevassa laissa hallintoneuvostoa koskevat säännökset sisältyvät lain 40 §:ään. Toiminnassa olevissa kassoissa hallintoneuvosto on suhteellisen harvinainen toimielin.

Pykälän 1 momentissa hallintoneuvoston perustaminen on jätetty sosiaali- ja terveysministeriön harkinnasta riippuvaiseksi. Kassan toiminnalta edellytetään tiettyä laatua ja laajuutta, jotta sillä voi olla hallintoneuvosto. On selvää, ettei hallintoneuvostoa voida perustaa aivan pieniin kassoihin. Lain edellyttämät toiminnan laadun ja laajuuden kriteerit hallintoneuvoston perustamiselle täyttyisivät esimerkiksi suurissa eläkekassoissa, joissa jäsenistö on jakautunut ympäri maan. Tällaisissa kassoissa hallinnon tehokas valvonta saattaa vaatia hallintoneuvoston perustamista.

Pykälän 2 momentin mukaan hallintoneuvoston vähimmäisjäsenmäärä olisi viisi. Kassan säännöissä olisi mainittava hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä tai jäsenten enimmäis- ja vähimmäismäärä, heidän toimikautensa sekä eroamisikä (12 §).

Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa kassan hallintoa. Hallintoneuvoston riippumattomuuden turvaamiseksi on ehdotuksessa kielletty hallituksen jäsentä tai varajäsentä taikka toimitusjohtajaa toimimasta hallintoneuvoston jäsenenä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hallintoneuvoston vaalista. Hallintoneuvoston valitseminen kuuluu kassankokoukselle. Pariteettiperiaatteen mukaisesti kassan sääntöihin voidaan ottaa määräys, että osakkaat voivat valita enintään puolet hallintoneuvoston jäsenistä. Myös tämä vaali on suoritettava kassankokouksessa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin hallintoneuvoston jäsenen vaalikelpoisuudesta, toimikaudesta, eroamisesta ja erottamisesta. Nämä määräytyisivät hallituksen jäsentä koskevien säännösten mukaisesti. Lisäksi eräät muut hallitusta ja sen jäseniä koskevat säännökset ovat soveltuvin osin voimassa myös hallintoneuvostoon nähden. Hallintoneuvostolla tulee siten olla puheenjohtaja. Puheenjohtajan valinnasta ja tehtävistä on voimassa, mitä hallituksen puheenjohtajasta säädetään. Hallintoneuvoston kokouksesta on laadittava pöytäkirja samalla tavoin kuin hallituksen kokouksista. Hallintoneuvoston päätösvaltaisuudesta sekä päätökseltä vaadittavasta määräenemmistöstä on vastaavasti voimassa, mitä hallituksen osalta säädetään. Hallintoneuvoston jäsenet ovat myös samojen esteellisyyssäännösten alaisia kuin hallituksen jäsenet.

38 §. Pykälässä mainitaan hallintoneuvoston tehtävät. Laki on siinä määrin tyhjentävä, ettei hallintoneuvostolle voida antaa muita tehtäviä kuin mitkä on laissa mainittu. Hallintoneuvoston tehtävät ovat osittain sellaisia, että ne kuuluvat suoraan lain nojalla sille tai sellaisia, jotka kassan sääntöihin otettavin määräyksin voidaan siirtää sille.

Hallintoneuvostolle kuuluisivat aina pykälän 1 momentin mukaan hallituksen ja toimitusjohtajan hoitaman hallinnon valvonta sekä lausunnon antaminen varsinaiselle kassankokoukselle tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen johdosta. Hallintoneuvosto voisi myös aina antaa hallitukselle ohjeita asioista, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä. Hallintoneuvoston päätehtävänä oleva hallituksen ja toimitusjohtajan hoitaman kassan hallinnon valvonta tapahtuu näiden toimielinten antamien selvitysten perusteella. Hallitus ja toimitusjohtaja ovat velvollisia antamaan hallintoneuvostolle sen tehtävien täyttämiseen tarpeellisia tietoja.

Jollei kassan säännöissä toisin määrätä, kuuluisi hallintoneuvostolle 2 momentin mukaan hallituksen valitseminen ja sen jäsenten palkkioiden määrääminen. Kassan sääntöjen määräyksen perusteella voitaisiin toimitusjohtajan ottaminen ja hänen palkkaeduistaan päättäminen antaa hallintoneuvostolle.

Lakiehdotukseen ei ole sisällytetty muissa yhteisölaeissa olevaa säännöstä siitä, että hallintoneuvosto voitaisiin kassan sääntöihin otettavin määräyksin oikeuttaa päättämään asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka muutoin olennaista muuttamista. Kassojen toiminnassa näihin tilanteisiin liittyy yleensä tarve muuttaa sääntöjä eikä kassankokoukselle kuuluvaa päätösvaltaa tästä syystä voida siirtää hallintoneuvostolle.

4 luku. **Kassankokous**

Luku sisältää vakuutuskassan kassankokousta koskevat säännökset. Ehdotusta laadittaessa on soveltuvin osin otettu huomioon erityisesti vakuutusyhtiöiden yhtiökokousten ja vakuutusyhdistysten yhdistyskokousten osalta toteutettu sääntely.

39 §. Pykälä koskee osallistumisoikeutta kassankokoukseen. Kassankokouksena toimivasta edustajistosta säädetään 40 §:ssä.

Voimassa olevan lain tapaan pykälän 1

momentissa on lähtökohtana, että jäsenet ja osakkaat käyttäisivät heille kassan asioissa kuuluvaa päättämisvaltaa kassankokouksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan jokaisella jäsenellä ja osakkaalla olisi oikeus osallistua kassankokoukseen ja käyttää siellä puhevaltaa. Tilintarkastajan oikeudesta olla läsnä kassankokouksessa säädetään 67 §:ssä. Hallituksen jäsenillä ja toimitusjohtajalla on jo tehtäviensäkin perusteella oikeus olla läsnä kassankokouksessa. Kassankokous voi lisäksi aina päättää, että muukin henkilö voisi olla läsnä.

Eräiden kassojen nykyisissä säännöissä on määräyksiä, joiden mukaan äänioikeuden käyttäjien on ennalta ilmoittauduttava kassalle saadakseen osallistua kassankokoukseen. Pykälän 3 momentin mukaan vastaava säännös olisi edelleen mahdollista sisällyttää sääntöihin. Viimeisen ilmoittautumispäivän tulisi kuitenkin olla aikaisintaan viisi päivää ennen kokousta. Ennakkoilmoittautumismenettely tulee kyseeseen erityisesti suurehkoissa kassoissa, joissa kokousjärjestelyt vaativat ennakkotietoa kassankokouksen osanottajamäärästä. Menettely ei sen sijaan olisi lainkaan mahdollinen, mikäli kassankokouksena toimii 40 §:ssä tarkoitettu edustajisto.

40 §. Pykälä sisältää vakuutuskassan edustajistoa koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan kassan säännöissä voitaisiin määrätä, että päättämisvaltaa kassankokouksessa käyttävät erikseen valitut edustajat. Säännös poikkeaa nykyisen lain 41 §:stä siinä, että edustajat tulisi valita jäsenten ja osakkaiden keskuudesta. Käytännössä säännös rajoittaa vain jäsenten oikeutta valita edustajistoon muita kuin toisia kassan jäseniä, koska työnantajaosakkaat ovat yleensä juridisia henkilöitä, joiden päättämisvaltaa edustajistossa käyttävät osakkaita edustavat asiamiehet.

Edustajiston jäsenten lukumäärästä ja edustajiston jäsenten toimikaudesta ei nykyisessä laissa ole säännöksiä. Koska edustajisto on luonteeltaan kassankokous, ei aivan pienten edustajistojen muodostamista voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tästä syystä pykälän 2 momenttiin on sisällytetty säännös, jonka mukaan edustajistossa tulee olla vähintään kymmenen edustajaa. Hallituksen jäsenen toimikautta vastaavalla tavalla myös edustajien toimikausi voisi olla enintään neljä vuotta.

Edustajistoa koskevia yksityiskohtaisia säännöksiä ei ole mahdollista sisällyttää lainsäädäntöön. Edustajiston jäsenmäärä, toimikausi ja jäsenten valitsemistapa on lakiehdotuksen 12 §:n mukaan mainittava kassan säännöissä. Tämän lisäksi 2 momenttiin on sisällytetty säännös, jonka mukaan sääntöihin tai erilliseen vaalijärjestykseen on sisällytettävä edustajiston vaalia koskevat tarkemmat säännökset. Siinäkin tapauksessa, että vaalijärjestys on oma säännöistä erillinen asiakirjansa, katsotaan sen sisältyvän sääntöihin, minkä vuoksi vaalijärjestys ja siihen tehtävät muutokset on vahvistutettava sosiaali- ja terveysministeriössä.

Voimassa olevan lain 107 a §:n 3 momentin nojalla sosiaali- ja terveysministeriöllä on ollut mahdollisuus hyväksyä sääntöjä, joissa työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavan eläkekassan edustajiston jäsenten valitseminen on siirretty kassan toimintapiiriä edustaville työnantaja- ja työntekijäjärjestöille. Tarvetta tällaiseen menettelyyn ei kuitenkaan ole esiintynyt eikä lakiehdotukseen tästä syystä sisälly vastaavaa säännöstä.

41 §. Pykälä koskee äänioikeutta vakuutuskassan kassankokouksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan kassankokouksessa kullakin jäsenellä olisi yksi ääni. Voimassa olevassa laissa on vastaava säännös, mutta sosiaali- ja terveysministeriö on voinut saman lainkohdan nojalla hyväksyä sääntöjä, joissa äänimäärät on porrastettu esimerkiksi sen mukaan, mihin etuuksiin jäsen on ollut oikeutettu. Menettely on kuitenkin jäänyt suhteellisen harvinaiseksi eikä muutoinkaan ole katsottu olevan erityisiä syitä ehdottaa sitä enää uuteen lakiin.

Nykyinen laki ei sisällä säännöksiä oikeudesta käyttää asiamiestä tai avustajaa kassankokouksessa. Eräiden kassojen säännöissä asiamiehen käyttö on kuitenkin ollut kokonaan kiellettyä tai se on ollut sillä tavalla rajoitettua, että asiamiehenä on voinut toimia ainoastaan toinen kassan jäsen.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen, joka mahdollistaa asiamiehen käyttämisen kassankokouksessa. Jäsenen oikeus käyttää asiamiestä on ehdoton, toisin sanoen kassan säännöissä ei enää voitaisi kieltää jäseneltä oikeutta asiamiehen käyttöön. Kassojen toimintapiirin suppeus ja niiden harjoittama toiminnan luonne huomioon ottaen on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että jäsen voisi valtuuttaa asiamiehekseen ainoastaan kassan toisen jäsenen. Asiamiehen käyttöä rajoitettaisiin siten, että asiamies voi edustaa enintään kahta muuta jäsentä. Näin hänen äänoikeutensa kassanko-

kouksessa olisi korkeintaan kolme ääntä hänen oma äänensä mukaan lukien. Ilman rajoitusta asiamies voisi kerätä suuren määrän valtakirjoja ja kassankokouksen päätösvalta voisi siten siirtyä harvoille aktiivijäsenille. Tällainen kehitys vakuutuskassatoiminnassa ei ole suositeltavaa.

Asiamiehen tulisi esittää kassankokouksessa päivätty ja yksilöity valtakirja. Koska valtakirjan tulee olla yksilöity, se joudutaan antamaan aina kutakin kassankokousta varten erikseen.

Muussa yhteisölainsäädännössä on omaksuttu periaate, jonka mukaan avustajan käyttäminen vakuutuskassan kassankokousta vastaavissa toimielimissä on sallittua. Myös kassankokouksessa avustajan käyttö olisi sallittua, koska lakiehdotus ei sisällä nimenomaista kieltoa käyttää avustajaa. Toisaalta kassan säännöissä avustajan käyttöä voidaan rajoittaa, koska lakiehdotuksessa ei ole tarkempia säännöksiä avustajan käyttöoikeudesta. Kassankokouksissa käsiteltävät asiat eivät yleensä ole sellaisia, että avustajan käyttö olisi tarpeellista.

Pykälän 3 momentin mukaan osakkaalla olisi kassankokouksessa sääntöjen mukaan määräytyvä äänimäärä. Voimassa olevan lain mukaan kyseinen äänimäärä on sidoksissa kannatusmaksujen ja jäsenmaksujen suhteeseen. Kyseisestä maksusidonnaisuudesta ehdotetaan luovuttavaksi vastaavasti kuin ehdotuksessa on hallituksen jäsenten osalta luovuttu (25 §). Sen sijaan ehdotetaan edelleen säädettäväksi, ettei osakkaiden äänimäärä kassankokouksessa saisi olla suurempi kuin kokouksessa edustettujen jäsenten äänimäärä yhteensä. Osakkailla ei voisi olla suurempaa äänimäärää kuin jäsenillä siinäkään tapauksessa, että osakkailla tilapäisesti olisi enemmistö kassankokouksessa. Kassan säännöissä on mainittava, kenellä on ääniöikeus kassankokouksessa ja miten äänimäärät jakaantuvat (12 §). Säännöissä voitaisiin osakkaiden äänimäärien jakautumisesta osakkaiden kesken määrätä vapaasti edellyttäen, että jakautumisperuste kohtelee osakkaita tasapuolisesti. Perusteena voitaisiin käyttää esimerkiksi osakkaiden kassaan maksamia kannatusmaksuja.

Edustajiston jäsenten äänioikeudesta on ehdotuksen 4 momentin mukaan voimassa, mitä jäsenten ja osakkaiden äänioikeudesta säädetään. Jäsenten valitsemilla edustajilla olisi siten aina yksi ääni. Osakkaiden edustajilla voisi olla muukin äänimäärä silloin, kun kassan säännöissä osakkaiden äänimäärä on suhteutettu kokouksessa läsnä olevien kassan jäsenten valitsemien edustajien yhteiseen äänimäärään. Osakkaiden edustajilla ei kuitenkaan saisi yhteensä olla suurempaa äänimäärää kuin jäsenten edustajilla. Muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla momentti sisältää myös kiellon siitä, ettei edustaja voi valtuuttaa toista käyttämään äänivaltaansa kassankokouksessa.

42 §. Pykälässä säädettäisiin kassankokouksen kokouspaikasta. Kassankokous olisi yleensä pidettävä kassan kotipaikassa. Kassan säännöissä on mainittava kassan kotipaikka, jonka on oltava Suomen kunta (12 §). Sääntely vastaa tältä osin nykyisiä säännöksiä.

Kassan säännöissä voitaisiin kassankokouksen pitopaikaksi määrätä myös jokin muu nimetty kunta Suomessa. Menettely tulisi erityisesti kyseeseen tilanteissa, joissa kassan jäsenistö jakaantuu selkeästi eri paikkakunnille esimerkiksi tuotantolaitosten sijainnin vuoksi. Kassan sääntöihin ei ehdotuksen mukaan sen sijaan enää olisi mahdollista ottaa säännöstä, jonka nojalla kassan hallitus voisi päättää kassankokouksen pitämisestä muualla kuin kassan kotipaikassa tai säännöissä erikseen nimetyssä kunnassa.

Erittäin painavista syistä kassankokous voitaisiin kuitenkin pitää muuallakin kuin säännöissä mainitussa kunnassa. Erittäin painavien syiden olemassaolon ratkaisisi sosiaali- ja terveysministeriö, jonka suostumus tarvitaan menettelyyn. Kassankokouksen pitäminen muualla voi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa kassan toimintapiirissä olevan työnantajan toiminta kassan säännöissä mainitussa kunnassa on loppunut eikä näillä paikkakunnilla enää ole kassan jäseniä.

43 §. Pykälässä säädettäisiin jäsenen, osakkaan, asiamiehen ja hallituksen jäsenen esteellisyydestä kassankokouksessa. Voimassa olevan lain 44 §:ssä säädetään yleisestä esteellisyydestä kassankokouksessa sekä hallituksen jäsenen erityisestä esteellisyydestä.

Osakas ja jäsen olisivat 1 momentin mukaan esteellisiä käsiteltäessä vastuuvapauden myöntämistä heille itselleen. Tätä esteellisyysperustetta ei ole mainittu nykyisessä laissa, mutta sääntely vastaa muita yhteisölakeja. Esteellisyys toteutuu myös käsiteltäessä jäsentä tai osakasta vastaan nostettavaa kannetta sekä vahingonkorvausvastuusta tai muusta velvoitteesta vapautumista. Esteellisyys koskee sekä niitä tapauksia, joissa jäsen tai osakas itse on asianomaisena, että tapauksia, joissa asian-

omaisella on odotettavissa olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa kassan edun kanssa. Näitä esteellisyyssääntöjä ei saa kiertää käyttämällä asiamiestä.

Esteellisyys kassankokouksessa merkitsee sitä, että asianomainen ei saa osallistua asiaa koskevaan äänestykseen eikä äänestystä edeltävään asian käsittelyyn kokouksessa.

Pykälän 2 momentissa on erityinen hallituksen jäseniä koskeva esteellisyyssäännös. Nykyistä lainsäädäntöä vastaavalla tavalla hallituksen jäsen olisi esteellinen ottamaan osaa tilinpäätöksen vahvistamista tai vastuuvapauden myöntämistä koskevan päätöksen tekemiseen. Hän ei myöskään saisi olla mukana valitsemassa tilintarkastajia, jotka suorittavat tarkastuksen hänen toimikaudeltaan. Momenttiin on lisäksi sisällytetty selkeyttävä säännös siitä, että hallintoneuvoston jäsen on kassankokouksessa esteellinen silloin, kun päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallintoneuvoston jäsenille.

44 §. Pykälä sisältää varsinaista kassankokousta koskevat säännökset ja se vastaa soveltuvin osin nykyistä lakia.

Pykälän 1 momentin mukaan varsinainen kassankokous olisi pidettävä neljän kuukauden kuluessa tilikauden eli kalenterivuoden päättymisestä. Säännös soveltuisi myös tilanteeseen, jossa tilikautta on 70 §:n mukaisesti jatkettu. Nykyisen lain 47 §:n 1 momentin mukaan varsinainen kassankokous on pidettävä viimeistään huhtikuussa.

Varsinaisen kassankokouksen pitäminen mainitussa määräajassa ei yleensä ole tuottanut vaikeuksia. Voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla sosiaali- ja terveysministeriö voisi kuitenkin kassan toiminnan laadun ja laajuuden huomioon ottaen vahvistaa kassan sääntöihin pitemmänkin määräajan kassankokouksen pitämiselle. Muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla tämä määräaika voisi kuitenkin olla enintään kuusi kuukautta tilikauden päättymisestä. Määräajan pidentäminen saattaa tulla kyseeseen erityisesti suurehkoissa eläkekassoissa, joissa tilinpäätöstä ei voida tehdä ennen kuin tarvittavat vakuutustekniset laskelmat ovat valmistuneet.

Varsinainen kassankokous olisi pidettävä vähintään kerran vuodessa. Kassan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä pidettäväksi useampiakin varsinaisia kassankokouksia. Jos kokouksia on useita, on yksi niistä pidettävä edellä sanotun määräajan kuluessa ja siinä on käsiteltävä pykälän 3 momentin 1—3 kohdassa mainitut asiat.

Pykälän 2 momentin mukaan varsinaisessa kassankokouksessa olisi esitettävä tilinpäätös eli tuloslaskelma, tase ja hallituksen antama toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus. Mikäli kassalla on hallintoneuvosto, on kassankokouksessa esitettävä myös hallintoneuvoston lausunto tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asioista, jotka on päätettävä varsinaisessa kassankokouksessa. Momentin 1—3 kohdassa päätettäviä asioita ovat tuloslaskelman ja taseen vahvistaminen, ylijäämän käyttäminen tai alijäämän peittäminen ja vastuuvapauden myöntäminen. Lisäksi varsinaisessa kassankokouksessa olisi käsiteltävä muut asiat, jotka lain tai kassan sääntöjen nojalla kuuluvat varsinaiselle kassankokoukselle.

Kassan säännöissä on mainittava varsinaisessa kassankokouksessa käsiteltävät asiat (12 §). Nykyisen lain 47 §:n 3 momentti on muun muassa edellyttänyt, että varsinaisessa kassankokouksessa valitaan hallitus ja tilintarkastajat sekä päätetään heidän palkkioistaan. Ehdotettu sääntely ei anna aihetta muuttaa tätä menettelyä, eikä estettä myöskään ole sille, että päätökset näiden asioiden osalta tehdään loppuvuoden aikana pidettävässä varsinaisessa kassankokouksessa kuten monessa kassassa on ollut käytäntönä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin niin sanotusta jatkokokouksesta. Sen mukaisesti voidaan eräiden tilinpäätösasioiden käsittely siirtää erityiseen jatkokokoukseen edellyttäen, että äänioikeutettujen yksinkertainen enemmistö kannattaa tällaista päätöstä. Jatkokokous olisi pidettävä vähintään kuukauden ja enintään kahden kuukauden kuluttua varsinaisen kassankokouksen pitämisestä. Menettely vastaa muussa yhteisölainsäädännössä toteutettua käytäntöä.

45 §. Pykälässä säädettäisiin ylimääräisestä kassankokouksesta. Säännös vastaa pääosin nykyisen lain 48 §:ää sekä muuta yhteisölainsäädäntöä.

Pykälän 1 momentin mukaan hallitus tai hallintoneuvosto voisi vaatia ylimääräisen kassankokouksen pitämistä. Nykyisessä laissa ei hallintoneuvostolle ole annettu ehdotonta oikeutta ylimääräisen kokouksen koollekutsumiseen. Ehdotuksen mukaan hallintoneuvosto

voisi kutsua kokouksen koolle silloinkin, kun hallituksen asiana on kokouksen koolle kutsuminen.

Ylimääräinen kassankokous olisi 2 momentin mukaan pidettävä myös silloin, kun jäsenet ja osakkaat, joilla on vähintään yksi kymmenesosa kassan kaikkien jäsenten ja osakkaiden yhteenlasketusta äänimäärästä, kirjallisesti sitä vaativat ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Kassan säännöissä yhden kymmenesosan vaatimusta voidaan vielä alentaa. Voimassa olevan lain 41 §:ssä säädetään edustajiston jäsenen oikeudesta kutsua ylimääräinen edustajiston kokous koolle. Jokainen edustajiston jäsen voi nykyisen lain nojalla vaatia ylimääräisen edustajiston kokouksen pitämistä, mutta kassan säännöissä voidaan määrätä toisinkin. Ehdotuksen mukaan riittää, että tämä oikeus on edustajiston jäsenillä, joilla on vähintään kymmenesosa kaikkien edustajien äänimäärästä. Ehdotus poikkeaa vakuutusyhtiölain 8 luvun 8 §:ssä säädetystä vakuutusyhtiön edustajistoa koskevasta säännöksestä, jossa vastaava kymmenesosa lasketaan edustajien lukumäärästä. Vakuutuskassassa kaikilla edustajiston jäsenillä ei välttämättä ole sama äänimäärä ja tästä syystä on perusteltua suhteuttaa vähimmäisvaatimus kaikkien edustajien äänimäärään.

Nykyisen lain mukaan tilintarkastajilla on ollut vain yhteisesti oikeus vaatia ylimääräisen kassankokouksen koollekutsumista. Lakiehdotuksen 3 momentissa on jokaiselle tilintarkastajalle annettu oikeus yksinkin vaatia ylimääräisen kassankokouksen pitämistä ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Sama oikeus olisi myös sosiaali- ja terveysministeriöllä.

Ylimääräistä kassankokousta koskevan kutsun toimittamisaikaa on pykälän 4 momentissa muiden yhteisölakien tavoin pidennetty yhdestä viikosta kahteen viikkoon.

46 §. Voimassa olevan lain 45 §:n 2 momentin mukaan äänioikeutetulla on oikeus saada haluamansa asia kassankokouksen käsiteltäväksi, jos tähän liittyvä ilmoitus tehdään hallitukselle vähintään kymmenen päivää ennen kokoukseen toimitettavaa kutsua. Ehdotetussa pykälässä on tämä jäsenille ja osakkaille kuuluva oikeus säilytetty. Muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla vaatimuksen esittämiselle säädettyä määräaikaa on kuitenkin muutettu siten, että vaatimus tulee esittää niin hyvissä ajoin, että vaatimus voidaan sisällyttää kokouskutsuun.

47 §. Pykälä sisältää säännökset siitä, kuka kutsuu kassankokouksen koolle. Pykälä vastaa soveltuvin osin voimassa olevan lain 49 §:ää sekä vakuutusyhdistyslain 7 luvun 11 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan kassankokouksen koollekutsuminen olisi nykyistä käytäntöä vastaavasti ensisijaisesti hallituksen tehtävä. Jos kassalla on hallintoneuvosto, kokouksen koollekutsuminen voitaisiin kassan sääntöihin otettavan määräyksen nojalla kuitenkin antaa hallintoneuvoston tehtäväksi.

Jos kassankokouksen koollekutsuminen laiminlyödään, sosiaali- ja terveysministeriö voisi pykälän 2 momentin nojalla kutsua kassankokouksen koolle kassan kustannuksella. Ministeriö voisi kutsua kokouksen koolle, jos osakas, jäsen tai muu momentissa mainittu henkilö tekee hakemuksen asiasta. Ministeriö voi kuitenkin myös oma-aloitteisesti aina kutsua kassankokouksen koolle.

48 §. Pykälässä säädettäisiin kassankokouksen kutsusta. Säännökset vastaavat eräin poikkeuksin vakuutusyhdistyslain 7 luvun 12 §:ää.

Kutsu kassankokoukseen tulisi 1 momentin mukaan toimittaa aikaisintaan neljä viikkoa ja viimeistään viikkoa ennen kokousta. Jos kassan sääntöjen mukaan jäsenen ja osakkaan on ilmoittauduttava kassalle saadakseen osallistua kokoukseen, viikon vähimmäisaika lasketaan viimeisestä ilmoittautumispäivästä. Kassan säännöissä voidaan kutsulle säädettyä vähimmäisaikaa pidentää.

Jatkokokoukseen olisi momentin mukaan toimitettava erillinen kutsu, jos se pidetään myöhemmin kuin neljän viikon kuluttua edellisen kokouksen pitämisestä. Muussa tapauksessa ei uutta kokouskutsua tarvitse toimittaa, jollei kokouksessa ole niin päätetty.

Jos kassan säännöissä määrätään, että tietyn asian käsittely edellyttää päätöksen tekemistä kahdessa kassankokouksessa, ei jälkimmäiseen kokoukseen saisi toimittaa kutsua ennen kuin ensimmäinen kokous on pidetty. Uutta voimassa olevaan lakiin verrattuna on, että jälkimmäiseen kokoukseen toimitettavassa kutsussa on mainittava edellisessä kokouksessa asiasta tehty päätös.

Kassan säännöissä on mainittava, millä tavalla kassankokouksen kutsu toimitetaan jäsenille ja osakkaille (12 §). Pykälän 2 momentin mukaan kutsu yleensä voidaan toimittaa ainoastaan sääntöjen mukaista menettelyä noudattaen. Erittäin painavista syistä sosiaali- ja terveysministeriö voisi kuitenkin hyväksyä muunkin kutsun toimittamistavan. Tällainen

tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun sanomalehti, jossa kokouskutsu sääntöjen mukaan on julkaistava, ei lakon vuoksi ilmesty tai silloin, kun lehti on kokonaan lakannut ilmestymästä.

Voimassa olevassa laissa ei ole kokouskutsun sisältöön liittyviä säännöksiä. Ehdotettuun momenttiin on muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavalla tavalla otettu säännös, jonka mukaan kutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävät asiat. Muun yhteisölainsäädännön mukaisesti sääntömuutoksen pääasiallinen sisältö on selostettava kokouskutsussa, jos kassankokouksessa käsitellään sääntöjen muuttamista.

Pykälän 3 momentissa ovat säännökset kassankokouksessa käsiteltävien tilinpäätösasiakirjojen nähtävilläpidosta ennen kokousta. Samat vaatimukset koskevat sääntömuutoksiin liittyviä asiakirjoja. Asiakirjat olisi pidettävä nähtävillä kassan toimistossa tai säännöissä määrätyssä muussa paikassa. Kassan toimistolla tarkoitetaan kassan kotipaikassa olevaa tilaa, jossa kassan palveluksessa olevat toimihenkilöt työskentelevät tai jossa kassan asioita muuten hoidetaan. Jollei kassalla ole selkeästi määriteltävissä olevaa toimistoa, sääntöihin on syytä ottaa määräys asiakirjojen nähtävilläolopaikasta. Paikka voidaan säännöissä olevan määräyksen perusteella jättää kassan hallituksen päätettäväksi. Toisaalta paikkaa ei saa määrätä siten, että asiakirjojen nähtävilläolo tosiasiallisesti vaikeutuu. Kokouskutsuun tulee sisällyttää tieto siitä, missä asiakirjat ovat nähtävinä. Tilinpäätösasiakirjojen nähtävilläoloon liittyvät nykyiset säännökset ovat avustuskassalain toimeenpanoasetuksen 8 §:ssä.

Pykälän 4 momentin mukaan kassankokouksessa äänioikeutetulla eli jäsenellä ja osakkaalla tai hänen edustajallaan olisi oikeus saada halutessaan jäljennökset tilinpäätökseen tai sääntömuutoksiin liittyvistä 3 momentissa tarkoitetuista asiakirjoista. Muusta yhteisölainsäädännöstä poiketen kassa voisi periä jäljennöksistä kulukorvauksen. Tätä on pidetty perusteltuna huomioon ottaen kassojen suuri jäsen- ja osakasmäärä. Perittävän maksun tulee vastata esimerkiksi kopioimisesta ja mahdollisesta postittamisesta aiheutuvia kustannuksia.

49 §. Jos kassankokous tekee päätöksen asiassa, jossa ei ole noudatettu kokouskutsua tai asiakirjan nähtäväksi asettamista koskevia säännöksiä, olisi päätös pätemätön ja sitä voitaisiin moittia 55 §:ssä säädetyllä tavalla. Kokouskutsu on voinut olla joko lain tai kassan sääntöjen vastainen. Poikkeuksena päätöksen pätemättömyydestä on se, että jäsenet ja osakkaat voivat yksimielisellä päätöksellä syrjäyttää minkä tahansa kokouskutsua koskevan säännön. Tällainen päätös vaatii joko kaikkien jäsenten ja osakkaiden tai pelkästään niiden suostumuksen, joita laiminlyönti koskee. Suostumus voidaan antaa ennen kokousta, kokouksen aikana tai sen jälkeen.

Kassankokouksena toimiva edustajisto olisi ehdotuksen mukaan aina laillinen kokouskutsusta riippumatta, jos kaikki edustajiston jäsenet ovat paikalla. Yhdenkin edustajan puuttuminen tekisi kokouksen päätökset moitteenvaraisiksi, koska poisjääminen on voinut johtua kokouskutsusta johtuvasta seikasta.

Kassankokouksessa voitaisiin yleensä tehdä päätöksiä ainoastaan kokouskutsussa mainituista asioista. Poikkeuksena olisi niiden asioiden käsittely, jotka lain tai kassan sääntöjen mukaan on käsiteltävä määrätyssä kokouksessa. Tällaiset asiat voidaan käsitellä kokouksessa, vaikkei niitä olisi mainittukaan kokouskutsussa. Kassankokous voisi lisäksi aina päättää ylimääräisen kassankokouksen koollekutsumisesta ilman, että asia olisi mainittu kokouskutsussa.

Kokouskutsussa tulisi mainita, vaikkei laissa olekaan asiaan liittyvää säännöstä, onko kysymyksessä varsinainen vai ylimääräinen kassankokous. Seikalla on merkitystä sikäli, että varsinaisessa kassankokouksessa käsitellään kokouskutsussa erikseen mainittujen asioiden lisäksi myös kassan säännöissä mainitut varsinaiselle kassankokoukselle kuuluvat asiat.

Pykälä vastaa pääosin nykyisiä säännöksiä.

50 §. Pykälässä ovat säännökset kassankokouksen puheenjohtajasta sekä kokouksessa pidettävästä pöytäkirjasta. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly puheenjohtajaa koskevia säännöksiä, mutta laissa on kokouksessa pidettävästä pöytäkirjasta säännös.

Pykälän 1 momentin mukaan kassankokouksen puheenjohtajan valitsisi aina kassankokous. Vakuutuskassan säännöissä ei voida asettaa rajoituksia kassankokouksen päättämisvallalle tässä asiassa. Valittava puheenjohtaja voi olla muukin kuin kassankokouksessa äänioikeutettu.

Pykälän 2 momentissa ovat nykyistä lakia yksityiskohtaisemmat säännökset kassankokouksen pöytäkirjan sisällöstä, allekirjoittamisesta, nähtävilläpidosta sekä säilyttämisestä.

Puheenjohtajan tehtäviin kuuluu huolehtia siitä, että kokouksessa pidetään pöytäkirjaa.

Kassankokouksessa läsnäolevista ei tarvitsisi laatia erillistä ääniluetteloa kuten muussa yhteisölainsäädännässä edellytetään, vaan äänoikeutetut ja heidän äänimääränsä merkittäisiin suoraan pöytäkirjaan. Yksinkertaisempaa menettelyä puoltaa se, että kaikilla jäsenillä on kassankokouksessa yksi ääni.

Kassankokouksessa tulee valita vähintään yksi pöytäkirjantarkastaja. Nykyinen laki edellyttää vähintään kahden pöytäkirjantarkastajan valintaa. Koska kassankokouksen osanottajat yleensä ovat myös äänioikeutettuja kokouksessa, ei ole katsottu aiheelliseksi luopua siitä vaatimuksesta, että pöytäkirjantarkastajan tulee olla myös äänioikeutettu kokouksessa.

Jäsenellä ja osakkaalla olisi oikeus saada jäljennös pöytäkirjasta tai sen osasta edellyttäen, että hän korvaa vakuutuskassalle tästä aiheutuvat kulut. Tältä osin menettely vastaa 48 §:n 4 momentissa tilinpäätösasiakirjojen ja sääntömuutosten osalta ehdotettua säädettyä menettelyä.

51 §. Pykälässä säädettäisiin kassankokouksen päätöksen edellyttämästä enemmistöstä. Nykyisen lain 50 §:ssä on vastaavia säännöksiä.

Jos kassankokouksessa on eri mielipiteitä, se mielipide voittaa, jonka kannalla on enemmän kuin puolet annetuista äänistä. Vaaditaan siis ehdoton eli yksinkertainen enemmistö. Tästä pääsäännöstä on poikkeuksena vaalit, joissa riittää suhteellinen enemmistö eli valituksi tulee se, joka saa eniten ääniä suhteessa muihin ehdokkaisiin. Mikäli äänestys tuottaa tasatuloksen, ratkaistaan vaali arvalla, kun taas muissa asioissa kassankokouksen kannanotto ratkeaa puheenjohtajan edustaman mielipiteen mukaan.

Lakiehdotus sisältää useita säännöksiä, joiden mukaan kassankokouksen päätökseltä vaaditaan määräenemmistö. Tällaisia ovat muun muassa kassan sääntöjen muuttamista sekä kassan purkamista ja sulautumista koskevat säännökset. Myös kassan säännöissä voidaan poiketa yksinkertaisesta ääntenenemmistöstä tai laissa säädetystä määräenemmistöstä. Poikkeaminen voi kuitenkin tapahtua vain tiukentamalla laissa säädettyjä vaatimuksia. Kassan sääntöihin voidaan myös ottaa määräys siitä, että päätökseen vaaditaan kahden kassankokouksen hyväksyminen.

52 §. Pykälän mukaan vakuutuskassan sääntöjen muuttamisesta voitaisiin päättää vain kassankokouksessa. Muuttamispäätös olisi kassankokouksessa tehtävä vähintään äänimäärällä, joka on kaksi kolmasosaa kokouksessa edustetusta äänimäärästä. Vastaava vaatimus sisältyy nykyisen lain 50 §:n 2 momenttiin. Tätä määräenemmistövaatimusta voitaisiin tiukentaa kassan sääntöjen määräyksin.

Sääntömuutosten vahvistamiselle on pykälässä asetettu eräitä lisäedellytyksiä sellaisissa tilanteissa, joissa muutokset koskevat välittömästi osakkaiden oikeuksia tai velvollisuuksia kassassa. Nämä säännökset tulisivat sovellettaviksi erityisesti kannatusmaksun määrää lisäävien sääntömuutosten osalta. Ehdotuksen mukaan sääntömuutos voitaisiin vahvistaa näissä tapauksissa vain, jos vähintään kaksi kolmasosaa osakkaista on muutoksen hyväksynyt. Hyväksymiseen riittää, että osakas on kassankokouksessa äänestänyt sääntömuutoksen puolesta ja seikka on todennettavissa. Muissa tapauksissa tarvittaisiin kirjallinen hyväksyminen, joka voidaan antaa ennen kassankokousta tai kassankokouksen jälkeen. Koska osakkaiden äänimäärät kassankokouksessa yleensä määräytyvät osakkaiden toiminnan laajuuden perusteella, on lisäksi katsottu tarpeelliseksi edellyttää, että muutoksen hyväksyneiden osakkaiden äänimäärä edustaa vähintään kahta kolmannesta kaikkien osakkaiden yhteisestä äänimäärästä, jos kaikki osakkaat olisivat olleet läsnä kokouksessa.

Ehdotettu sääntely poikkeaa nykyisen lain 53 §:n edellyttämästä menettelystä. Säännöstä on tulkittu siten, että sääntömuutoksen vahvistamisen edellytyksenä näissä tilanteissa on kaikilta kannatusmaksun suorittajilta saatu hyväksyminen sääntömuutokselle. Yksikin kannatusmaksun suorittaja on tällöin voinut estää sääntömuutoksen vahvistamisen. Vaikka säännös on aikanaan tarkoitettu kannatusmaksun suorittajien suojaksi, se on nykyisin johtanut kohtuuttomuuteen. Ehdotettu sääntely poistaa tämän epäkohdan, mutta ei toisaalta voi johtaa osakkaiden asettamiseen eriarvoiseen asemaan, koska tällainen päätöksenteko on kassankokouksessa kielletty (54 §).

53 §. Avustuskassatoiminnalle on ominaista, että maksettavien etuuksien suuruutta ja lajia ja etuuksien myöntämisen perusteita voidaan muuttaa sääntöjä muuttamalla. Voimassa olevan lain 52 §:n 1 momentin mukaan mahdollisuus etuuksien pienentämiseen kuitenkin ulottuu vain niihin tapauksiin, joissa etuuden saamisoikeutta ei vielä ole syntynyt. Nykyisin

sellaista kassan sääntöjen muutosta, joka koskee avustuksen tai avustuksen saantioikeuden rajoittamista, ei saa soveltaa avustukseen, joka on myönnetty ennen muutoksen voimaantuloa.

Myös lakiehdotuksessa on lähtökohtana, ettei etuutta siihen oikeutetun osalta saa jälkikäteen sääntöjä muuttamalla pienentää. Pykälän 1 momentissa on tämän sisältöinen säännös. Rajaksi momentissa on asetettu vakuutustapahtuma, jonka jälkeen pienentäminen ei enää ole mahdollista, koska vakuutetun oikeus korvaukseen syntyy tästä hetkestä.

Silloin kun on kysymys kahdesta tai useammasta toisiaan seuraavasta vakuutustapahtumasta, tulee harkittavaksi, sovelletaanko etuuden maksamiseen jokaisen vakuutustapahtuman jälkeen etuuden pienentämistä koskevia sääntömuutoksia. Työntekijäin eläkelakia muutettaessa on noudatettu periaatetta, jonka mukaan lakiin tehtyjä muutoksia sovellettaessa ensimmäinen vakuutustapahtuma on ratkaiseva. Uutena vakuutustapahtumana ei ole pidetty esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi eikä oikeuden syntymistä perhe-eläkkeen saamiseen eläkkeensaajan jälkeen.

Myös tässä lakiehdotuksessa on päädytty samaan ratkaisuun. Momentin toisen virkkeen mukaan uutena vakuutustapahtumana momenttia sovellettaessa ei pidettäisi työttömyyseläkkeen muuttumista työkyvyttömyyseläkkeeksi, eläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi eikä oikeuden syntymistä perhe-eläkkeen saamiseen eläkkeensaajan jälkeen. Säännösehdotus merkitsee sitä, että jos esimerkiksi työttömyyseläkkeellä olevan henkilön eläke muuttuu työkyvyttömyyseläkkeeksi ja edelleen vanhuuseläkkeeksi, tällaisen henkilön eläkeoikeuteen ei sovelleta sellaisia eläkettä heikentäviä sääntömuutoksia, jotka on tehty sen jälkeen, kun oikeus työttömyyseläkkeeseen on syntynyt.

Nykyisen lain 52 §:n 1 momentissa olevaa termiä "avustuksen rajoittaminen" on käytännössä tulkittu siten, että se tarkoittaa avustuksen markkamäärän pienentämisen lisäksi myös sen kasvun rajoittamista. Myös 1 momentissa ehdotettua termiä "etuuden pienentäminen" voidaan tulkita samalla tavalla.

Eläkekassojen maksamien eläkkeiden kasvua sääntelee tavallisesti sääntöihin otettu indeksiehto. Pykälän 1 momentin edellä mainittu tulkinta johtaa siihen, ettei indeksiehdonkaan rajoittamista saisi soveltaa sellaiseen eläkkeeseen, jonka saantioikeus on syntynyt ennen muutoksen voimaantuloa. Tämä puolestaan saattaa johtaa eläkekulujen liian voimakkaaseen kasvuun. Kassatoiminnan järkevän harjoittamisen ja kassan vakavaraisuuden turvaamisen vuoksi on perusteltua, että indeksikorotusjärjestelmää tulee voida muuttaa, jos olosuhteiden muutokset vaativat sitä. Indeksijärjestelmän muuttamisella ei tällöin alenneta jo myönnettyjä eläkkeitä, vaan päinvastoin pyritään turvaamaan niiden maksaminen tulevaisuudessa.

Edellä kerrotuista syistä pykälän 2 momentissa säädettäisiin, ettei 1 momentissa olevaa etuuden pienentämiskieltoa sovelleta sellaiseen sääntömuutokseen, joka rajoittaa etuuden tulevaa kasvua. Ehdotus merkitsee sitä, että sääntöihin sisältyvää indeksiehtoa voidaan muuttaa myös jo myönnettyjen eläkkeiden ja muiden etuuksien osalta siten, että etuuden kasvu tulevaisuudessa heikentyy siitä, mitä se oli etuutta myönnettäessä. Paitsi että indeksiehtoa voidaan muuttaa, voidaan se tarvittaessa myös poistaa kokonaan, jolloin etuuden markkamääräinen kasvu lakkaa.

Eläkkeiden koskemattomuus on yleensä pyritty hyvin pitkälle turvaamaan. Eläkkeet ja muut etuudet on laskettu niin sanottuihin saavutettuihin oikeuksiin, joihin puuttuminen tavalla tai toisella on edellyttänyt perustuslain säätämisjärjestyksen noudattamista. Tätä periaatetta ei kuitenkaan ole noudatettu indeksijärjestelmää muutettaessa. Kun työntekijäin eläkelain indeksisysteemiä muutettiin vuonna 1976 työntekijäin eläkelain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta annetulla lailla, muutos toteutettiin tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä säädetyllä lailla. Yhtenä perusteena tälle menettelylle eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi sosiaalivaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 1/1975 II vp), että lainmuutokset eivät johda kenenkään eläkkeensaajan eläkkeen markkamääräiseen pienenemiseen siitä, mitä eläke oli ennen muutosten voimaantuloa.

Myöskään käsiteltävänä oleva lainkohta ei johtaisi siihen, että etuuksia voitaisiin markkamääräisesti alentaa. Tästä syystä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

54 §. Pykälässä on niin sanottu yleislauseke, jonka tarkoituksena on suojata yksityisiä jäseniä, osakkaita ja vähemmistöryhmiä enemmistövallan väärinkäytöksiä vastaan. Lauseke kieltää tekemästä kassankokouksessa päätöstä, joka tuottaa jäsenelle, osakkaalle tai muulle

henkilölle epäoikeutettua etua vakuutuskassan, toisen jäsenen tai toisen osakkaan kustannuksella. Lausekkeeseen vetoaminen ei vaatisi, että enemmistö on tahallisesti koettanut hankkia itselleen tai jollekin muulle epäoikeutettua etua, vaan siihen voidaan vedota myös, vaikkei tällaista aikomusta ole ollut. Ehdotettu säännös on laajempi kuin voimassa olevan lain 51 §, joka kieltää tekemästä vain sellaista päätöstä, jolla jäsen tai avustuksensaaja asetetaan muita edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Vastaava yleislauseke on myös muissa yhteisölaeissa.

55 §. Pykälä koskee kassankokouksen päätöksen pätemättömyyttä ja moittimista. Lakiehdotuksen säännökset ovat nykyisen lain 101 §:ssä olevia kassankokouksen päätöksen moittimista koskevia säännöksiä yksityiskohtaisemmat. Ehdotettu sääntely vastaa pääosin muussa yhteisölainsäädännössä noudatettavia säännöksiä.

Jos kassankokouksen päätös on virheellinen, on se yleensä moitteenvarainen. Tällöin virheellistä päätöstä olisi moitittava tietyssä määräajassa uhalla, että päätös muutoin tulee päteväksi. Kanne olisi pykälän 2 momentin mukaan nostettava kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Määräaika on voimassa olevassa laissa kuusi kuukautta.

Tuomioistuimella olisi oikeus harkita, saadaanko päätöstä, jota olisi pitänyt moittia edellä mainitussa kolmen kuukauden määräajassa, moittia tämän määräajan päätyttyä. Tuomioistuimen harkintavalta koskisi ainoastaan jäsenen ja osakkaan kanneoikeutta. Tuomioistuin voisi sallia kanteen nostamisen edellyttäen, että viivästymiseen on ollut hyväksyttävä syy. Lisäksi vaadittaisiin, että päätöksen voimassa pitäminen olisi ilmeisen kohtuutonta. Kanteen nostaminen edellyttää, että päätöksen tekemisestä ei ole kulunut yhtä vuotta.

Jollei kassankokouksen päätöstä moitita edellä mainituissa määräajoissa, olisi päätöstä yleensä pidettävä pätevänä alusta alkaen. Moiteajan kuluessa ei virheellistä päätöstä saisi panna täytäntöön. Hallituksen on tarkastettava kassankokouksen päätösten pätevyys ennen niiden täytäntöönpanoa. Pykälän 3 momentissa luetellaan ne tapaukset, joissa kassankokouksen päätös olisi mitätön. Tällöin ei päätöstä tarvitsisi moittia määräajassa, vaan päätös pysyy pätemättömänä siitä riippumatta, milloin kanne nostetaan tai pätemättömyyteen muuten vedotaan.

Mitättömiä olisivat siten ensiksikin päätökset, jotka ovat lain pakottavien säännösten vastaisia. Toiseksi mitättömiä olisivat esimerkiksi 52 §:ssä tarkoitetut osakkaan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat päätökset, jollei riittävä määrä osakkaita ole päätöstä hyväksynyt. Säännös koskee myös tilanteita, joissa suostumusta koskeva vaatimus perustuu ainoastaan kassan sääntöihin. Kolmannen tapauksen mitättömyystilanteita muodostavat päätökset, jotka on tehty kokouksessa, johon ei ole toimitettu lainkaan kutsua, tai jos kokouskutsua koskevia säännöksiä tai määräyksiä on olennaisesti rikottu. Kokouskutsua koskevien säännösten tai määräysten olennaisella rikkomisella tarkoitetaan tapauksia, joissa kutsu on ollut olennaisesti puutteellinen siten, että esimerkiksi kokouksessa käsiteltäviä asioita ei ole kutsussa lainkaan yksilöity.

Tuomioistuin voisi 4 momentin mukaan muuttaa kassankokouksen tekemää päätöstä, jota on moitittu, edellyttäen, että voidaan todeta, minkä sisältöinen oikean päätöksen olisi pitänyt olla. Muussa tapauksessa tuomioistuin antamallaan päätöksellä julistaa kassankokouksen päätöksen pätemättömäksi. Tuomioistuimen ratkaisu sitoo kummassakin tapauksessa myös sellaisia jäseniä ja osakkaita, jotka eivät ole yhtyneet kanteeseen.

Pykälän 5 momentissa on nykyisen lain 101 §:n 3 momenttia vastaava säännös kassankokouksen päätöksen kumoamisesta tai muuttamisesta mahdollisesti syntyvän taloudellisen hyödyn käyttämisestä. Pykälää sovellettaisiin 6 momentin mukaan soveltuvin osin myös perustamiskokouksen päätösten moittimiseen. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 102 §:ssä. Säännöstä on kuitenkin tarkennettu ehdotuksessa siten, että kanteen vireillepanoa koskeva määräaika lasketaan kassan rekisteröimispäivästä eikä päätöksen tekemisestä.

5 luku. **Tilintarkastus ja erityinen tarkastus**

Luvussa säädettäisiin vakuutuskassojen tilintarkastuksesta ja erityisestä tarkastuksesta. Luku vastaa pääosin vakuutusyhtiöistä ja -yhdistyksistä voimassa olevaa sääntelyä.

56 §. Pykälässä on säännökset tilintarkastajien lukumäärästä ja heidän asettamisestaan. Säännös vastaa pääosin vakuutusyhtiölain 9 luvun 1 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 9 luvun 1 §:ää.

Tilintarkastajien ja varatilintarkastajien lu-

kumäärä sekä toimikausi on määrättävä kassan säännöissä (12 §). Kassan jäsenten ja osakkaiden etujen turvaamiseksi tilintarkastajia olisi kuitenkin oltava vähintään kaksi. Pykälän 1 momentissa on tätä vähimmäisvaatimusta koskeva säännös. Vähimmäisvaatimus on sama kuin nykyisen lain 54 §:ssä.

Tilintarkastajien valinnan suorittaa kassankokous. Voimassa olevan lain mukaan kannatusmaksun suorittajalla on oikeus valita yksi tilintarkastaja. Kassan hallinnon yleisperiaatteiden mukaisesti osakkailla olisi ehdotuksenkin mukaan oikeus kassankokouksessa valita osa tilintarkastajista, ei kuitenkaan enempää kuin puolet heidän yhteismäärästään. Muiden tilintarkastajien vaali jäisi jäsenten suoritettavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan kassankokouksen olisi valittava aina vähintään kaksi varatilintarkastajaa. Kaksi varatilintarkastajaa riittäisi myös silloin, kun varsinaisia tilintarkastajia on enemmän kuin kaksi. Varatilintarkastajista olisi voimassa, mitä varsinaisista tilintarkastajista säädetään.

57 §. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastajan toimikaudesta, eroamisesta, erottamisesta sekä uuden tilintarkastajan määräämisestä eräissä tapauksissa. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 2 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan tilintarkastajan toimikausi olisi määrättävä kassan säännöissä. Tilintarkastaja voitaisiin valita tehtäväänsä joko määräajaksi tai toistaiseksi. Jos tilintarkastaja valitaan määräajaksi, tehtävä päättyy sen varsinaisen kassankokouksen lopussa, joka pidetään hänen toimikauteensa sisältyvän viimeisen tilikauden päätyttyä. Jos tilintarkastaja valitaan varsinaisessa kassankokouksessa tarkastamaan kuluvan vuoden tilejä ja hallintoa, hänen toimikautensa kestäisi siihen kassankokoukseen asti, jossa tämän tilikauden tilinpäätöstä käsitellään.

Mikäli tilintarkastaja valitaan tehtäväänsä toistaiseksi, tehtävä päättyy silloin, kun uusi tilintarkastaja on valittu hänen tilalleen.

Pykälän 2 momentissa on säännös tilintarkastajan eroamisesta ja erottamisesta. Tilintarkastaja voisi erota toimestaan koska tahansa ilmoittamalla siitä hallitukselle. Eroamistaan tilintarkastajan ei tarvitse perustella. Tilintarkastajan erottamisesta taas päätettäisiin tilintarkastajan valintaa vastaavalla tavalla.

Hallitukselle on pykälän 3 momentissa asetettu velvollisuus huolehtia siitä, että uusi tilintarkastaja valitaan siinä tapauksessa, että tilintarkastajan toimi tulee avoimeksi kesken toimikautta, tai jos tilintarkastaja menettää kelpoisuutensa tarkastustoimeen eikä kassalla ole varatilintarkastajaa. Tilintarkastaja menettää kelpoisuutensa esimerkiksi silloin, kun hänet valitaan kassan hallitukseen tai kun hän muuten ryhtyy kassan palvelukseen. Uuden tilintarkastajan toimikausi kestää sen ajan, mikä on jäljellä edellisen tilintarkastajan toimikaudesta.

58 §. Vakuutuskassan tilintarkastajan pätevyysvaatimuksista ei säädetä voimassa olevassa laissa. Sosiaali- ja terveysministeriön kassoille antamissa kirjanpito-ohjeissa on kuitenkin suositeltu, että eläkekassoissa vähintään yhdellä tilintarkastajalla tulisi olla Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä (KHT tai HTM) pätevyys. Sairauskassojen sekä hautaus- ja eroavustuskassojen kirjanpito-ohjeissa on edellytetty, että tilintarkastajien tulee olla "kirjanpitoon perehtyneitä".

Kassatoiminnan taloudellinen luonne huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista, että tilintarkastajan pätevyysvaatimuksista säädetään laissa niin kuin vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä koskevissa laeissa onkin jo tehty.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin ne tilintarkastajan kelpoisuusehdot, jotka jokaisella tilintarkastajalla tulee olla. Vakuutuskassan tilintarkastajaksi voidaan valita luonnollinen henkilö taikka Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajalla tulee olla kassan toiminnan laadun ja laajuuden edellyttämä laskentatoimen, taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus ja kokemus. Säännös on joustava siinä määrin, että tilintarkastajan pätevyys riippuu kassan koosta ja toiminnan laadusta. Tilintarkastajan taloudellinen vastuu edellyttää hänen olevan siviilioikeudellisesti täysivaltainen. Tästä syystä vajaavaltainen ja konkurssissa oleva ei voisi olla tilintarkastajana. Säännös vastaa sisällötään tilintarkastusjärjestelmän kehittämistoimikunnan mietinnössä (Komiteanmietintö 1992:14) ehdotettuja tilintarkastajan kelpoisuusvaatimuksia.

Tilintarkastajaksi voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan valita myös Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Yhteisöllä on velvollisuus ilmoittaa kassalle se henkilö, jolla on päävastuu tilintarkastuksen suorittamisesta. Päävastuussa olevan henkilön kelpoisuudelle on asetettu eri

vaatimukset siitä riippuen, onko kyseessä Keskuskauppakamarin vai kauppakamarin hyväksymä yhteisö. Päävastuussa olevaan henkilöön sovelletaan 60 §:n säännöksiä tilintarkastajan esteellisyydestä ja kassalta olevasta rahalainasta sekä 67 §:n säännöksiä oikeudesta ja velvollisuudesta olla läsnä kassankokouksessa. Häntä koskee myös tämän pykälän 1 momentin säännökset.

59 §. Vakuutusyhtiössä tulee vähintään yhden tilintarkastajan olla KHT-tilintarkastaja. KHT-tilintarkastajien lukumäärä on kuitenkin Suomessa rajoitettu ja he toimivat yleensä suurimmissa kaupungeissa. Kun monet vakuutuskassat toimivat pienillä paikkakunnilla, ei voida edellyttää, että kaikilla kassoilla tulisi olla KHT-tilintarkastaja. Sen vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että KHT-tilintarkastajan sijasta voitaisiin valita myös HTM-tilintarkastaja.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi kassan hakemuksesta erityisistä syistä määrätä, että kassa saa KHT- tai HTM-tilintarkastajan sijaan valita muun 58 §:n 1 momentissa mainitut kelpoisuusehdot täyttävän tilintarkastajan. Poikkeuslupa tulisi yleensä myöntää vain silloin, kun KHT- tai HTM-tilintarkastajaa ei ole saatavissa. Luvan myöntäminen ei kuitenkaan saisi merkitä tilintarkastuksen tason laskua. Sen vuoksi poikkeuden hyväksyminen edellyttäisi, että valittu henkilö täyttää muut tilintarkastajalle asetetut pätevyysvaatimukset. Sosiaali- ja terveysministeriön lupa voi olla määräaikainen tai toistaiseksi jatkuva.

60 §. Nykyisin tilintarkastajaksi ei saa valita henkilöä, joka on kassan tai sen hallituksen jäsenen palveluksessa taikka on kassan tai hallituksen jäseneen sellaisessa suhteessa, josta aiheutuu tuomarin este. Lakiehdotuksessa tilintarkastajan esteellisyysperusteita on vielä lisää täsmennetty. Ne vastaavat osakeyhtiölain 10 luvun 5 §:n ja vakuutusyhdistyslain 9 luvun 5 §:n esteellisyysperusteita. Tilintarkastajan esteellisyys olisi voimassa sekä tilintarkastajan vaalia toimitettaessa että sen jälkeen. Jos tilintarkastaja tulee esteelliseksi toimikautenaan, on hän velvollinen eroamaan toimestaan.

Esteellisiä tilintarkastajaksi olisivat pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kassan hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja, koska he itse ovat tilivelvollisia ja heidän toimintansa kuuluu tilintarkastuksen piiriin. Esteellisyys on ulotettu myös hallintoneuvoston jäseniin, koska hallintoneuvoston tulee antaa lausunto kassankokoukselle tilintarkastajien laatimasta tilintarkastuskertomuksesta. Jos kassa omistaa toisesta yhteisöstä yli 20 prosenttia osakepääomasta tai omaa vastaavan määräämisvallan, ei tällaisen yhteisön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen taikka toimitusjohtaja myöskään ole riittävän itsenäinen ja puolueeton toimimaan kassan tilintarkastajana. Tämän lisäksi esteellisiä olisivat henkilöt, joiden tehtävänä on kassan kirjanpito tai varainhoito taikka hoidon valvonta. Esteellisyys on momentin 3 kohdan mukaan ulotettu myös edellä mainittujen henkilöiden lähisukulaisiin.

Tilintarkastajana ei 2 kohdan mukaan voi myöskään toimia henkilö, joka on kassan palveluksessa tai muuten alistus- tai riippuvuussuhteessa kassaan taikka hallituksen tai hallintoneuvoston jäseneen, toimitusjohtajaan tai henkilöön, joka hoitaa kassan kirjanpitoa tai varoja taikka valvoo näiden seikkojen hoitamista. Esteellisyyssäännökset eivät sen sijaan koske tilintarkastajien keskinäistä suhdetta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ehdoton kielto sille, että tilintarkastajalla saisi olla rahalainaa kassalta tai sellaiselta yhteisöltä, jonka osakepääomasta kassa omistaa vähintään 20 prosenttia tai joka omaa vastaavan määräysvallan. Henkilö, joka on taloudellisesti riippuvainen kassasta, ei sovi sen tilintarkastajaksi. Säännösehdotus merkitsee sitä, että kassankokouksen valitessa tilintarkastajaa tämä seikka on tutkittava ennen valinnan suorittamista. Jos valittavalla tilintarkastajalla on kassalta lainaa, tulee hänen joko maksaa laina pois ennen toimeen ryhtymistä tai kieltäytyä tehtävästä. Momentissa oleva kielto kohdistuu myös kassan hallitukseen, joka päättää lainan myöntämisestä.

61 §. Pykälässä säädettäisiin tapauksista, joissa sosiaali- ja terveysministeriön on määrättävä vakuutuskassalle tilintarkastaja. Säännös vastaa pääosin vakuutusyhtiölain 9 luvun 4 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 9 luvun 6 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön on määrättävä kassalle tilintarkastaja ensiksikin, jollei kassalla ole 59 §:n 1 momentin mukaista KHT- tai HTM-tilintarkastajaa, eikä kassalle ole myönnetty saman pykälän 2 momentin mukaista lupaa. Toiseksi ministeriön tulee määrätä tilintarkastaja, jollei valitulla tilintarkastajalla ole yleistä kelpoisuutta tai jos hän on 60 §:n mukaan esteellinen. Kolmanneksi ministeriön määräämisvelvolli-

suus koskee tilannetta, jossa kassan sääntöihin otettua tilintarkastajien lukumäärää tai kelpoisuutta koskevaa määräystä on rikottu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleisen edun vuoksi, että ilmoituksen ministeriölle saa tehdä kuka tahansa. Hallituksella on erityinen velvollisuus ilmoittaa kelpoisuusehdot täyttävän tilintarkastajan puuttumisesta, jollei se, jolle tilintarkastajan valitseminen normaalisti kuuluu, viivytyksettä suorita valintaa.

Pykälän 3 momentin mukaan ministeriön on ennen kuin se määrää tilintarkastajan kuultava kassan hallitusta. Ministeriön määräys on voimassa siihen asti, kunnes kassalle on säädetyssä järjestyksessä valittu tilintarkastaja ministeriön määräämän tilalle.

62 §. Pykälässä on tilintarkastajan tehtävän sisältöä koskeva säännös. Pykälä vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 7 §:ää.

Tilintarkastajan tulee 1 momentin mukaan tarkastaa kassan tilinpäätös ja kirjanpito sekä hallinto. Tilintarkastuksen laajuus määräytyy hyvän tilintarkastustavan mukaan. Tilintarkastus on ensisijaisesti laillisuusvalvontaa eli tilintarkastajien tehtävänä on valvoa, että kassa toimii lain ja sääntöjensä mukaisesti. Puhtaisiin tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin tilintarkastajat eivät yleensä voi puuttua.

Kassankokous voisi antaa tilintarkastajille ohjeita, jotka eivät saa olla pakottavien säännösten tai määräysten taikka hyvän tilintarkastustavan vastaisia. Tilintarkastajat olisivat 2 momentin mukaan velvollisia noudattamaan näitä ohjeita. Ohjeilla voidaan tilintarkastaja esimerkiksi määrätä toimittamaan vähintään tietty määrä tarkastuksia tilikauden aikana.

63 §. Pykälässä säädettäisiin hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudesta myötävaikuttaa tilintarkastuksen suorittamiseen. Kassan toimielimillä tosin on ilman nimenomaista säännöstäkin tähän velvollisuus, mutta asiasta tulisi olla selvyyden vuoksi säännös laissa. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 8 §:ää sekä pääosin osakeyhtiölain 10 luvun 8 §:ää.

Kassan johdon tulee antaa tilintarkastajille sellaista apua ja selvitystä, joka on tarpeen tilintarkastuksen toimittamiseksi. Mikäli hallitus ja toimitusjohtaja eivät anna tilintarkastajille tarvittavaa aineistoa, tilintarkastaja voi kieltäytyä saattamasta tehtäväänsä loppuun. Viime kädessä kassankokous voi vapauttaa toimitusjohtajan ja hallituksen tehtävistään, jolleivät nämä suostu avustamaan tilintarkastajaa.

64 §. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastuksen suorittamisesta tehtävästä merkinnästä, joka tehdään tilinpäätökseen. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 9 §:ää. Merkinnässä tulisi todeta, että tilintarkastus on toimitettu ja sitä koskeva kertomus annettu. Siinä tulee nimenomaisesti viitata tilintarkastuskertomukseen. Merkinnän tarkoituksena on sen seikan toteaminen, mitä tilinpäätöstä tarkastus on koskenut, mutta ei sen sijaan tarkastuksen asiasisällön arviointi. Merkintään ei näin ollen saa sisältyä arvoarvostelmia. Mikäli tilintarkastaja katsoo, ettei tuloslaskelmaa tai tasetta voida vahvistaa, olisi hänen kuitenkin selvyyden vuoksi tehtävä siitä merkintä tilinpäätökseen.

65 §. Voimassa oleva laki ei sääntele tilintarkastuskertomuksen sisältöä. Ehdotetussa pykälässä asiaa on käsitelty yksityiskohtaisesti. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 10 §:ää.

Tilintarkastuskertomus tulisi pykälän 1 momentin mukaan antaa jokaiselta tilikaudelta. Kertomuksen vastaanottaja on kassankokous, jolle se tulee hallituksen välityksellä. Kertomuksen on oltava kirjallinen asian luonteen vuoksi. Hallitukselle kertomus on luovutettava viimeistään kaksi viikkoa ennen sitä kassankokousta, jossa kertomus on esitettävä. Tämä aika voidaan kassan säännöissä määrätä pitemmäksikin. Ehdotuksen 71 §:n 3 momentin mukaan tilinpäätös on annettava tilintarkastajille vähintään kuukautta ennen kassankokousta. Ehdotuksen 48 §:n 3 momentin mukaan taas tilinpäätöstä koskevat asiakirjat, myös tilintarkastuskertomus, on pidettävä vähintään viikon ajan ennen kokousta äänioikeutettujen nähtävinä ja pyynnöstä lähetettävä heille.

Jolleivät tilintarkastajat pääse yksimielisyyteen tilintarkastuskertomuksen sisällöstä, on heillä kullakin oikeus saada mielipiteensä näkyviin.

Tarkastuskertomuksessa tilintarkastajien olisi 2 momentin mukaan lausuttava siitä, onko tilinpäätös laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Tällaisia säännöksiä on kirjanpitolaissa ja -asetuksessa (783/73) sekä sosiaali- ja terveysministeriön antamissa kirjanpitoa koskevissa ohjeissa. Kertomuksessa olisi ilmettävä tarkastuksen tulos myös muilta osin. Jos tilintarkastajat havaitsevat, ettei tilinpäätökses-

sä ole annettu niitä tietoja, jotka ehdotuksen 6 luvun mukaan on annettava, tilintarkastajien tulee tehdä asiasta kertomuksessa huomautus sekä antaa kertomuksessaan puuttuvat tiedot, mikäli se on mahdollista.

Tilintarkastajilta ei kaikissa tilanteissa voida vaatia, että he ovat selvillä siitä, kenen vastuulla kassan toiminnassa havaittu puute tai laiminlyönti on. Heidän olisi kuitenkin tarkastustoimessaan kiinnitettävä huomiota erityisesti kassan johdolla olevaan vastuuseen. Jos tilintarkastaja havaitsee jonkun kassan johtoon kuuluvan, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenen taikka toimitusjohtajan, toimineen tavalla, josta saattaa seurata vahingonkorvausvastuu kassaa kohtaan, tulisi hänen 3 momentin mukaan muistuttaa siitä tilintarkastuskertomuksessa. Muistuttamisvelvollisuus on olemassa myös silloin, kun kassan johdon todetaan rikkoneen ehdotettua lakia tai kassan sääntöjä ilman, että siitä aiheutuisi vahingonkorvausvelvollisuutta. Tilintarkastuskertomuksessa olisi myös mainittava tilintarkastajien kanta kassan johdolle myönnettävästä vastuuvapaudesta. Tilintarkastajilla on oikeus antaa kertomuksessaan muitakin kuin laissa nimenomaan säädettyjä tietoja. Heidän tulee kuitenkin pysyä tilintarkastukseen rajoittuvan tehtävänsä puitteissa eikä ilmaista esimerkiksi liikesalaisuuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan kertomuksessa olisi aina oltava maininta tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta. Samoin tilintarkastajien olisi lausuttava mielipiteensä hallituksen ehdotuksesta kassan yli- tai alijäämää koskeviksi toimenpiteiksi. Huomiota olisi kiinnitettävä etenkin siihen, onko hallituksen ehdotus lain ja kassan sääntöjen mukainen. Tilintarkastajien asiana ei sen sijaan ole puuttua ehdotuksen tarkoituksenmukaisuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö voisi 5 momentin mukaan valvontaoikeuksiensa nojalla antaa kassan tilintarkastuskertomuksesta tarkempia määräyksiä, joita kassat ovat velvollisia noudattamaan.

66 §. Tilintarkastajien tehtävään kuuluu myös tarpeelliseksi katsottujen huomautusten esittäminen kassan johdolle tarkastuksen kuluessa. Pykälässä säädettäisiin, että tällaiset huomautukset on merkittävä erilliseen pöytäkirjaan tai muuhun vastaavanlaiseen asiakirjaan. Näin voidaan säilyttää sellaisetkin tilintarkastajien lausumat, jotka eivät ole varsinaisia muistutuksia kassan johdolle ja joita ei ole tarpeen saattaa kassankokouksen tietoon. Tilintarkastuspöytäkirja ei ole julkinen asiakirja. Hallituksen tulee säilyttää pöytäkirja luotettavalla tavalla. Myöhemmillä tilintarkastajilla on oikeus tutustua pöytäkirjan sisältöön, koska pöytäkirjalla on huomattava merkitys tilintarkastuksen jatkuvuuden kannalta.

67 §. Pykälässä säädettäisiin tilintarkastajan oikeudesta ja velvollisuudesta olla läsnä kassankokouksessa. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 12 §:ää. Nykyisessä laissa tästä asiasta ei ole säännöksiä. Koska tilintarkastajan tarkastustoiminta käsittää yleensä kaiken, mitä kassassa tapahtuu, on tarpeen, että tilintarkastajalla on oikeus osallistua kassankokoukseen. Tällöin hänellä on myös oikeus käyttää puhevaltaa tehtävänsä piiriin kuuluvissa asioissa. Velvollisuus olla läsnä kassankokouksessa olisi vain silloin, kun kokouksessa käsitellään tilinpäätöstä tai muita kysymyksiä, joiden osalta tilintarkastajan läsnäolo voidaan pitää tarpeellisena.

68 §. Pykälässä on säännös tilintarkastajan oikeudesta ja velvollisuudesta antaa kassaa koskevia tietoja. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 13 §:ää. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Tilintarkastajalla on ilman nimenomaista säännöstäkin tiedonantovelvollisuus kassan hallitusta ja toisia tilintarkastajia kohtaan. Myös hallintoneuvostolla tulee olla laaja oikeus tietojen saantiin tilintarkastajilta. Sen sijaan kassan jäsenille, osakkaille tai kokonaan ulkopuolisille henkilöille tilintarkastaja voisi pykälän 1 momentin mukaan antaa tietoja vain siinä laajuudessa, kun se on mahdollista tuottamatta kassalle haittaa. Tilintarkastaja joutuu itse arvioimaan, aiheutuuko tietojen antamisesta kassalle haittaa. Yhdenvertaisuusperiaatteesta seuraa, että yksityiselle jäsenelle tai osakkaalle annetut tiedot on mahdollisuuksien mukaan saatettava muidenkin osakkaiden ja jäsenten tietoon. Osakkaalle, jäsenelle ja ulkopuoliselle annettavat tiedot on rajoitettu koskemaan ainoastaan sellaisia tietoja, jotka tilintarkastaja on saanut tietoonsa tilintarkastustehtävässänsä suorittaessaan. Tilintarkastajan salassapitovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun hänen tehtävänsä tilintarkastajana on päättynyt. Jos tilintarkastaja rikkoo salassapitovelvollisuuttaan, saattaa hän joutua vahingonkorvausvelvolliseksi sekä 165 §:n nojalla rikosoikeudellisten sanktioiden kohteeksi.

Kassankokous olisi 2 momentin mukaan toisessa asemassa tilintarkastajaan nähden kuin

yksityinen jäsen tai osakas. Kokouksella on periaatteessa oikeus saada kaikki tilintarkastajan hallussa olevat kassaa koskevat tiedot. Tilintarkastaja voisi kuitenkin kieltäytyä antamasta sellaisia tietoja, joiden paljastamisesta aiheutuisi kassalle olennaista haittaa.

69 §. Pykälässä säädettäisiin niin sanotusta erityisestä tarkastuksesta, joka on eräs vähemmistösuojan ilmenemismuoto. Nykyinen laki ei sisällä säännöksiä tällaisen tarkastuksen toimittamismahdollisuudesta. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 9 luvun 14 §:ää.

Vakuutuskassan yksityisellä osakkaalla tai jäsenellä olisi 1 momentin mukaan oikeus vaatia erityisen tarkastuksen suorittamista sellaisista asioista, jotka kohdistuvat tiettyyn päättyneeseen ajanjaksoon taikka tiettyihin toimenpiteisiin tai seikkoihin. Tarkastus voisi kohdistua sekä hallintoon että kirjanpitoon. Erityistä tarkastusta koskeva ehdotus on tehtävä kassankokouksessa. Lisäksi vaaditaan, että äänioikeutetut, joilla on vähintään yksi kolmannes kokouksessa edustetusta äänimäärästä, kannattavat ehdotusta. Näiden edellytysten täyttyessä osakas tai jäsen voi kuukauden määräajassa hakea sosiaali- ja terveysministeriöltä tarkastajan määräämistä.

Ennen kuin ministeriö ratkaisee asian, olisi sen 2 momentin mukaan kuultava kassan hallitusta. Jos tarkastus koskee tietyn henkilön toimenpiteitä, kuulemisvelvollisuus koskee tätä henkilöä. Ministeriö ei ole velvollinen suostumaan hakemukseen pelkästään sillä perusteella, että muodolliset edellytykset on täytetty, vaan sen tulee harkita, onko hakemuksen tueksi esitetty painavia syitä. Jos tällaisia syitä katsotaan olevan, ministeriön on määrättävä yksi tai useampi tarkastaja suorittamaan tarkastuksen. Ministeriön harkinnassa on, kuka määrätään tarkastajaksi ja kuinka monta tarkastajaa määrätään. Näiden kysymysten ratkaisu riippuu tarkastuksen laadusta ja laajuudesta. Erityisen tarkastuksen toimittajaksi voidaan määrätä myös tilintarkastusyhteisö.

Erityisen tarkastuksen suorittaja on useimpien tilintarkastajaa koskevien säännösten alainen, vaikkei häntä voidakaan pitää varsinaisena tilintarkastajana. Tästä on otettu nimenomainen säännös pykälän 3 momenttiin. Tilintarkastajan eroamista ja erottamista koskevat säännökset eivät ole voimassa erityisen tarkastajan osalta. Sosiaali- ja terveysministeriö voi vapauttaa määräämänsä tarkastajan tehtävästään. Erityisen tarkastajan ei tarvitsisi olla Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja.

Kun erityinen tarkastus on suoritettu loppuun, tarkastajan on annettava siitä kassankokoukselle lausunto. Lausunnon olisi 4 momentin mukaan oltava vähintään viikon ajan ennen kassankokousta jäsenten ja osakkaiden saatavana. Tarkastusta kassankokouksessa käsiteltäessä noudatetaan yleisiä kassankokousta koskevia säännöksiä. Tarkastajalla on oikeus saada kassalta palkkio.

6 luku. **Tilinpäätös**

Avustuskassan juoksevaan kirjanpitoon sovelletaan avustuskassalain 25—31 §:n ohella yleistä kirjanpitolainsäädäntöä sekä sosiaali- ja terveysministeriön antamia ohjeita.

Lakiehdotuksen tilinpäätöstä koskevat säännökset ovat monissa kohdissa uusia verrattuna nykyisen lain säännöksiin. Ehdotuksessa on annettu täsmälliset ohjeet tilinpäätöksen sisällöstä sekä siihen liitettävistä selvityksistä. Tilinpäätöksen luettavuuden lisäämiseksi tulee tilinpäätöksessä antaa sellaisia tietoja, joiden perusteella eri vuosien tuloksia pystytään vertailemaan. Uutta on myös kiinteistöjen ja osakkeiden verotusarvon ilmoittamisvelvollisuus sekä toimintakertomukseen liitettävä rahoituslaskelma. Kassan omaisuuden arvonkorotuksille ei nykyisestä poiketen enää vaadittaisi ministeriön suostumusta. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi luvussa on kassan omien pääomien rahastoja sekä alijäämän peittämistä koskevat säännökset.

70 §. Pykälä sisältäisi säännökset vakuutuskassan tilikaudesta, tilinpäätöksen sisällöstä sekä sosiaali- ja terveysministeriön oikeudesta antaa määräyksiä tilinpäätöstä koskevista asioista. Säännös vastaa vakuutusyhtiölain 10 luvun 1 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 10 luvun 1 §:ää. Vastuuvelkaa ja katetta koskevia säännöksiä ei vakuutusyhtiölaista poiketen ehdoteta sijoitettavaksi tilinpäätöstä koskevaan lukuun. Nämä säännökset ovat ehdotuksen seitsemännessä luvussa.

Pykälän 1 momentti sisältää kassan tilikauden määrityksen. Tilikautena on yleensä kalenterivuosi kuten nykyisin. Poikkeustapauksissa toiminnan alkaessa tai loppuessa tilikausi voisi tarkoituksenmukaisuussyistä olla lyhyempi tai pitempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Pykälän 2 momentissa on määritelty tilin-

päätöksen sisältö. Momentin mukaan tilinpäätös sisältäisi tuloslaskelman, taseen ja hallituksen antaman toimintakertomuksen. Nykyisin toimintakertomus ei sisälly tilinpäätökseen.

Kassan kirjanpidossa noudatetaan ensisijaisesti ehdotettua lakia ja sosiaali- ja terveysministeriön antamia ohjeita. Näiden lisäksi sovelletaan kirjanpitoon yleisen kirjanpidon säännöksiä. Tämä periaate on sanottu pykälän 3 momentissa. Vastaava säännös on myös nykyisessä laissa.

71 §. Pykälässä säädettäisiin tilinpäätöksen päiväämisestä ja allekirjoittamisesta sekä hallituksen jäsenten tai toimitusjohtajan eriävän mielipiteen merkitsemisestä tilinpäätökseen. Pykälässä säädettäisiin myös tilinpäätökseen sisällytettävästä edellistä tilikautta koskevasta tuloslaskelmasta ja taseesta sekä tilinpäätösasiakirjojen luovuttamisesta tilintarkastajille. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 10 luvun 2 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan hallituksen ja toimitusjohtajan on päivättävä ja allekirjoitettava tilinpäätös. Jos tilinpäätöksestä ilmenee erimielisyyttä, voivat hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja saada lausumansa liitetyksi tilinpäätökseen.

Tilinpäätöksen luettavuuden lisäämiseksi ehdotetaan 2 momentissa, että tilinpäätökseen tulee sisällyttää myös edellisen tilikauden tuloslaskelma ja tase. Kassa voi jostakin syystä muuttaa tuloslaskelman tai taseen erittelyä tilikauden aikana. Jos näin on tapahtunut, olisi aikaisemman tilinpäätöksen tietoja muutettava siten, että vanha ja uusi tilinpäätös ovat keskenään vertailukelpoisia.

Tilintarkastajien on 65 §:n mukaan luovutettava tilintarkastuskertomus hallitukselle viimeistään kaksi viikkoa ennen tilinpäätöstä käsittelevää kassankokousta. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä ajasta, jonka kuluessa tilinpäätös on viimeistään luovutettava tilintarkastajille. Tämä aika on yksi kuukausi ennen varsinaista kassankokousta. Tilintarkastuksen suorittamiseen on siten varattava kahden viikon vähimmäisaika.

72 §. Tässä pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta antaa eräitä tuloslaskelmaan ja taseeseen liittyviä lisätietoja ja erityisselvityksiä. Jolleivät tiedot ja selvitykset sisälly tuloslaskelmaan ja taseeseen, ne on annettava liitteiden muodossa. Tietojen antaminen yksinomaan toimintakertomuksessa ei olisi sallittua. Pykälä vastaa vakuutusyhtiölain 10 luvun 9 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 10 luvun 8 §:ää.

Pykälän 1 kohdan mukaan kassan omistamat osakeyhtiöiden osakkeet ja vastaavat osuudet muissa yrityksissä olisi ilmoitettava sosiaali- ja terveysministeriön määräämällä tavalla eriteltyinä. Kun ministeriö antaa kassan tuloslaskelmasta ja taseesta muutoinkin yksityiskohtaisia määräyksiä, voidaan tässäkin kohdassa tarkoitettu ilmoittamisvelvollisuus jättää näiden erityismääräysten varaan. Tarkoituksena on, että osakkeet ja osuudet eritellään vertailukelpoisuuden lisäämiseksi samalla tavalla kuin vakuutusyhtiöt ja -yhdistykset jo nykyisin tekevät.

Pykälän 2 kohdan mukaan takuupääoma olisi jaoteltava takuupääomalajeittain, jos kassan takuupääoma on jaettu erilajisiin takuuosuuksiin. Jos kassa on hankkinut omia takuuosuuksiaan, on niiden lukumäärä ja nimellisarvo myös ilmoitettava.

Pykälän 3 kohdan mukaan olisi ilmoitettava käyttö- ja sijoitusomaisuuteen kuuluvan kiinteän omaisuuden ja osakkeiden verotusarvo. Kun omaisuuden hankkimisesta saattaa olla kulunut useita vuosia, ei kirjanpitoarvo rahanarvon muuttumisen vuoksi enää anna todellista kuvaa omaisuuden käyvästä arvosta.

Verotusarvokaan ei yleensä edusta todellista käypää arvoa, mutta se antaa kuitenkin omaisuuden arvosta luotettavamman kuvan kuin kirjanpitoarvo. Osakkeiden osalta verotusarvo on vertailukelpoinen peruste, koska verotusarvoa käytettäessä eri osakkeiden arvot näyttäytyvät oikeassa suhteessa toisiinsa nähden.

Pykälän 4 kohta sisältää säännöksen, jonka mukaan tilinpäätöksessä tapahtuneista huomattavista muutoksista olisi annettava erityinen selostus. Säännöksellä pyritään siihen, että eri tilivuosien tilinpäätöksiä voitaisiin vertailla keskenään. Selvitysvelvollisuus koskee poistoissa tapahtuneita joko määrällisiä tai poistojen perusteissa tapahtuneita huomattavia muutoksia, esimerkiksi siirtymistä tasapoistoista regressiivisiin poistoihin. Muutoinkin kaikista sellaisista tilinpäätökseen sisältyvistä eristä, jotka merkittävällä tavalla vaikuttavat tuloksen vertailukelpoisuuteen edellisen tilinpäätöksen kanssa tai jotka muulla tavoin ovat huomattavia, on annettava selostus.

73 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten vakuutuskassan hallintoelintensä jäsenille ja

eräille heidän lähisukulaisilleen mahdollisesti antamat lainat ilmoitetaan tilinpäätöksessä.

Lainat olisi eriteltävä taseen liitteessä sen mukaisesti kuin sosiaali- ja terveysministeriö kirjanpito-ohjeissaan tarkemmin määrää. Säännöksen tarkoituksena on väärinkäytösten estäminen myönnettäessä lainoja hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenille, toimitusjohtajalle tai näiden lähisukulaisille.

74 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä vakuutuskassan toimintakertomuksen tulee sisältää. Säännös vastaa pääosin vakuutusyhtiölain 10 luvun 10 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 10 luvun 9 §:ää.

Toimintakertomuksen tarkoitus on täydentää tuloslaskelmaa ja tasetta tiedoilla sellaisista tärkeistä seikoista, jotka eivät ilmene muista tilinpäätösasiakirjoista. Kertomuksen tarkoituksena on myös helpottaa tuloslaskelman ja taseen lukemista. Toimintakertomus on 70 §:n 2 momentin mukaan pakollinen osa tilinpäätöstä.

Pykälän 1 momentti sisältäisi yleissäännöksen siitä, miten toimintakertomus tulee laatia ja mitä tietoja siitä tulee käydä ilmi. Toimintakertomuksessa olisi annettava tietoja kassan tilan ja toiminnan arvioinnin kannalta tärkeistä seikoista, jotka eivät ilmene tuloslaskelmasta tai taseesta. Myös muista kassan kannalta olennaisista tapahtumista on tehtävä selkoa. Jos esimerkiksi kassan toimintapiiri laajenee tai kassa ryhtyy myöntämään etuuksia, jotka merkittävällä tavalla lisäävät korvausmenoja, on näitä seikkoja selostettava toimintakertomuksessa. Kun myös sellaiset seikat, jotka ovat sattuneet tilinpäätöspäivän jälkeen, saattavat olennaisella tavalla vaikuttaa kassan tilaan ja asemaan, on näitäkin selostettava toimintakertomuksessa.

Koska sulautuminen, vastuun luovutus ja vastaanottaminen sekä jakautuminen saattavat hyvin oleellisesti vaikuttaa kassan toimintaedellytyksiin, olisi niistä 2 momentin mukaan annettava selostus toimintakertomuksessa.

Toimintakertomuksen tulisi 3 momentin mukaan sisältää myöskin hallituksen ehdotus siitä, mitä aiotaan tehdä kassan tuottaman yli- tai alijäämän suhteen.

Pykälän 4 momentin mukaan kassan toimintakertomukseen olisi sisällytettävä rahoituslaskelma, josta ilmenee kassan varojen hankinta ja niiden käyttö tilikauden aikana. Rahoituslaskelman lähempää muotoa ja sisältöä ei ole ehdotuksessa tarkemmin määritelty, vaan sosiaali- ja terveysministeriö tulee tarvittaessa antamaan tarkemmat määräykset näistä seikoista kirjanpito-ohjeissa.

75 §. Nykyisen lain 27 §:n mukaan kassalla tulee olla vararahasto. Jos kassalla on vakuutusmaksurahasto, ei vararahastoa kuitenkaan tarvitse perustaa, vaan tällöin kassalla tulee olla varmuusrahasto. Kassoilla voi olla myös muita kuin laissa säädettyjä oman pääoman rahastoja. Esimerkiksi sairauskassoilla on yleisesti niin sanottu lisäavustusrahasto, johon voidaan siirtää se osa ylijäämästä, jota ei lain mukaan tarvitse siirtää lakisääteisiin rahastoihin.

Vararahastoon siirretään voimassa olevan lain mukaan tuloslaskelmassa esiintyvänä eränä vähintään viisi prosenttia tilivuoden vakuutusmaksutulon kokonaismäärästä. Tilinpäätöksen osoittamasta ylijäämästä on vähintään 20 prosenttia siirrettävä vararahastoon. Jos vararahasto on vähintään kolmen edellisen tilivuoden vakuutusmaksutulon keskimäärän suuruinen, ei sitä enää ole pakko kartuttaa. Jos kassalla on varmuusrahasto, siirretään tilinpäätöksen osoittama ylijäämä kokonaisuudessaan varmuusrahastoon. Jos varmuusrahasto on vähintään viisi prosenttia vakuutusmaksurahastosta lisättynä, mikäli on kysymys kertakaikkisen avustuksen osalta muodostettavasta varmuusrahastosta, kahdella promillella sellaisten avustusten määrästä, ei siirto varmuusrahastoon enää ole pakollinen. Vararahaston ja varmuusrahaston varoja ei ilman sosiaali- ja terveysministeriön suostumusta saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin alijäämän peittämiseen.

Lakiehdotusta valmisteltaessa on harkittu, tulisiko vakuutusyhtiölain toimintapääomaa ja omien pääomien vähimmäismäärää vastaavia säännöksiä sisällyttää uuteen lakiin. Tällaista ratkaisua ei kuitenkaan ole kassatoiminnan erityisluonne huomioon ottaen pidetty toteuttamiskelpoisena. Tämän vuoksi ehdotetaan, että toimintapääomaan liittyviä säännöksiä ei otettaisi uuteen lakiin.

Kassan oman pääoman rahastoja koskevat säännökset ovat nykyisellään tarpeettoman monimutkaiset. Tuloslaskelman kautta tapahtuvaa siirtoa kassan vararahastoon voidaan pitää jopa kirjanpidon yleisten periaatteiden vastaisena. Kun kassan vakavaraisuutta voidaan turvata ottamalla lakiin kaikkia kassoja koskevat vakuutusteknistä vastuuvelkaa koskevat säännökset ja kun sosiaali- ja terveysministeriö

teriöllä olisi mahdollisuus vaatia riittävän takuupääoman tai pohjarahaston hankkimista, voidaan nykyisiä säännöksiä yksinkertaistaa siten, että kassoilla olisi vain vararahasto, jolloin varmuusrahastoon liittyvistä säännöksistä voidaan luopua. Myös tuloslaskelmassa esiintyvä siirto vararahastoon jäisi kokonaan pois.

Pykälän 1 momentissa on näiden periaatteiden mukainen säännös vararahastosta ja sen kartuttamisesta. Ehdotuksen 174 §:n 2 momentissa on lisäksi säännös nykyisen lain mukaisen vara- ja varmuusrahaston muuttumisesta uuden lain mukaiseksi vararahastoksi.

Vararahastoa kartutettaisiin voimassa olevan lain tapaan vähintään 20:llä prosentilla tilinpäätöksen osoittamasta ylijäämästä. Täyden vararahaston määrä muodostuisi tilikauden ja kahden edellisen tilikauden maksutulon keskimäärästä. Vararahaston ollessa täysimääräinen ylijäämää ei enää tarvitsisi siirtää vararahastoon, vaan se voitaisiin siirtää esimerkiksi lisäavustusrahastoon. Tällaisen säännöissä määriteltävän vapaamuotoisen rahaston varoja käytettäisiin ensisijaisesti alijäämän peittämiseen 76 §:n 1 momentin nojalla. Näistä varoista voitaisiin myös suorittaa harkintaan perustuvia ylimääräisiä korvauksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vararahaston käyttämisestä. Vararahastoa saataisiin käyttää ainoastaan vahvistetun taseen osoittaman alijäämän peittämiseen edellyttäen, ettei alijäämää voida kattaa 76 §:n 1 momentin mukaisesti käyttämättä jääneillä ylijäämävaroilla tai vapaaehtoisten rahastojen varoilla. Muihin tarkoituksiin vararahastoa ei saisi käyttää. Vararahaston käytöstä päättää aina kassankokous.

Täyden vararahaston määrää koskevat säännökset vaativat uudistamista, koska erityisesti sairauskassoissa on päässyt syntymään kassan toiminnan laajuuteen nähden suhteettoman suuriakin rahastoja. Nykyisen lain mukaan täyden vararahaston määrää ei voida alentaa siinäkään tapauksessa, että kassan toiminta jostakin syystä on supistunut, ellei tilinpäätös samalla osoita alijäämää, jota vararahastolla katetaan.

Pykälän 3 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi antaa kassalle luvan erityisestä syystä alentaa vararahaston määrää. Tällaisena erityisenä syynä voisi olla esimerkiksi vastuun siirto, kassan jakautuminen tai jäsenten joukkoeroaminen, jolloin kassan toiminta supistuu niin huomattavasti, että vararahasto kasvaa suhteettoman suureksi toimintaan nähden.

Pääsäännön mukaan ministeriö ei voisi antaa kassalle lupaa alentaa vararahastoa täyden vararahaston määrää alemmaksi. Täysi vararahasto kuitenkin lasketaan taannehtivasti tilikauden ja kahden edellisen tilikauden maksutulon keskimäärän perusteella. Tästä syystä ylisuurta vararahastoa olisi mahdollisuus alentaa toiminnan supistuessa vain asteittain kolmen seuraavan vuoden kuluessa. Sen vuoksi ministeriö voisi poikkeuksellisesti sallia näissä tilanteissa kassan alentaa vararahastoa pienemmäksikin kuin täyden vararahaston määrä.

Nykyisin ei ole nimenomaisia säännöksiä muista kuin vara- ja varmuusrahastoista. Kassassa voi kuitenkin olla vapaamuotoisiakin rahastoja kuten edellä tässä pykälässä on jo todettu. Epäselvyyksien välttämiseksi 4 momenttiin on kirjoitettu näitä rahastoja koskeva säännös. Vapaamuotoisia rahastoja kartutetaan ja käytetään säännöissä määrätyllä tavalla. Jos kassan tilinpäätös osoittaa alijäämää, olisi 76 §:n 1 momentin mukaan rahastojen ensisijainen käyttötarkoitus kuitenkin alijäämän peittäminen sääntömääräyksestä riippumatta.

76 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassalle syntyneen alijäämän peittämisestä, jäseniltä ja osakkailta taksoitettavan lisämaksun toteuttamisesta, lisämaksun suorittamisen laiminlyönnin seuraamuksista sekä tämän maksun ulosottokelpoisuudesta. Säännös vastaa periaatteiltaan nykyisen lain 30 §:ää.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi järjestys, jonka mukaisesti kassan alijäämän peittäminen tapahtuisi. Ennen rahastoihin puuttumista tulee käyttää vapaa ylijäämä edellisiltä tilikausilta. Sitten kun nämä varat on käytetty, tulee alijäämä peittää 75 §:n 4 momentin mukaisten vapaamuotoisten rahastojen varoilla. Säännöissä oleva määräys näiden rahastojen käyttötarkoituksesta ei estä niiden käyttämistä alijäämän peittämiseen. Sen jälkeen käytetään vararahaston ja mahdollisen pohjarahaston varat sekä viimeksi takuupääoma.

Jollei tämänkään jälkeen alijäämää saada peitetyksi, olisi niille, jotka tilikauden aikana ovat olleet velvollisia suorittamaan maksuja kassalle, määrättävä lisämaksu. Lisämaksuvelvollisuus olisi kuitenkin voimassa olevan lain tapaan riippuvainen siitä, onko kassan sään-

nöissä asiasta määräys. Maksuvelvollisilla tarkoitetaan tässä lainkohdassa vakuutusmaksun suorittajia siis jäseniä ja osakkaita. Nykyisestä laista poiketen lisämaksun suuruus olisi kuitenkin rajoitettu enintään tilikaudelta perittävän maksun määräiseksi. Lisäksi lisämaksun tulisi olla suhteellinen tähän maksuun nähden. Kolmantena rajoituksena on se, että lisämaksu saa ylittää enintään 20:lla prosentilla kattamatta jääneen alijäämän määrän.

Jollei se, jolle lisämaksu on määrätty maksettavaksi, määräaikana suorita maksua, olisi se pykälän 2 momentin mukaan viipymättä pantava ulosottotoimin perittäväksi. Siltä varalta, ettei lisämaksua yrityksistä huolimatta saada perityksi, säädettäisiin, että puuttuva määrä on jaettava toisten maksuvelvollisten suoritettavaksi. Muiden maksuvelvollisuus on kuitenkin rajoitettu heidän oman lisämaksuvelvollisuutensa määrään, toisin sanoen enintään tilivuodelta suoritettavan maksun suuruiseksi. Lisäksi edellytyksenä on, että puuttuvan määrän periminen on vielä tarpeen. Jos kassa on muuta kautta saanut varoja, joilla alijäämää voidaan kattaa, ei puuttuvaa lisämaksua enää muilta jäseniltä tai osakkailta ryhdyttäisi perimään.

Lisämaksun perimisen helpottamiseksi säädettäisiin pykälän 3 momentissa, että lisämaksu viivästyskorkoineen saadaan periä ulosottotoimin ilman tuomiota tai päätöstä sen mukaisesti kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

77 §. Ehdotuksen 70 §:n 3 momentissa säädetään sosiaali- ja terveysministeriön oikeudesta antaa vakuutustoiminnan erityisluonteesta johtuvia määräyksiä vakuutuskassan kirjanpidosta. Pykälän mukaan ministeriöllä olisi lisäksi oikeus antaa määräyksiä ja lausuntoja luvun säännösten soveltamisesta, jotta kassat toimisivat näiltä osin yhdenmukaisesti. Kassojen velvollisuutena olisi noudattaa näitä ministeriön toimivaltansa puitteissa antamia määräyksiä. Säännös vastaa vakuutusyhtiölain 10 luvun 11 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 10 luvun 12 §:ää.

7 luku. **Vakuutusmaksut ja vastuuvelka**

Lukuun on koottu vakuutuskassan vakuutusmaksuihin ja vastuuvelkaan liittyvät säännökset. Nykyisessä laissa vastaavia säännöksiä on lain 5 luvussa ja lain toimeenpanoasetuksen 2 luvussa.

Ehdotuksen mukaan vakuutuskassan vastuuvelka määritellään eri tavalla siitä riippuen, onko kyseessä eläkekassa vai muuta toimintaa harjoittava kassa. Jälkimmäisen kassan osalta vastuuvelalle asetettavat vaatimukset ovat lievemmät kuin eläkekassojen osalta sekä osittain sosiaali- ja terveysministeriön harkinnasta riippuvaisia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on eräissä tapauksissa sallinut toiminnassa olevan eläkekassan pitää vastuuvelkansa nykyisen lain 20 §:n edellyttämää määrää pienempänä. Lakiehdotuksessa on kuitenkin katsottu tarkoituksenmukaiseksi saattaa kaikki eläkekassat tältä osin samaan asemaan. Jotta uusi laki ei aiheuttaisi kohtuutonta haittaa näiden jaotusperiaatteella toimivien eläkekassojen toimintaedellytyksiin, ehdotuksen 180 §:ssä säädettäisiin siirtymäajasta, jonka kuluessa vastuuvelkaan liittyvä vajaus on katettava.

78 §. Pykälä sisältää kuten nykyisin säännöksen, jonka nojalla vakuutusmaksuille tai niiden perusteille olisi haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus. Maksu voi määräytyä pelkästään kassan säännöissä olevien määräysten perusteella tai erillisten perusteiden nojalla. Luvun 81 §:n 2 momentissa on säännös siitä, että vakuutusmaksuja tai niitä koskevia perusteita laadittaessa olisi ensisijaisesti otettava huomioon vakuutettujen etuuksien turvaaminen.

79 §. Pykälä sisältää eläkekassan vastuuvelkaan liittyvät säännökset. Muiden vakuutuskassojen vastuuvelasta on säännökset 80 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan eläkekassan sääntöjen mukaisista sitoumuksista aiheutuva vastuu kirjattaisiin vastuuvelaksi, jonka muodostavat vakuutusmaksuvastuu ja korvausvastuu. Nykyisen lain mukaista sanaa rahasto käytetään lakiehdotuksessa vain oman pääoman eristä.

Pykälän 2 momentti sisältää eläkekassan vakuutusmaksuvastuun määritelmän. Ehdotettu sääntely poikkeaa voimassa olevasta laista siinä, että vakuutusmaksuvastuu vaadittaisiin vain eläkekassoilta 80 §:n 2 momentissa mainituin poikkeuksin, kun taas vakuutusmaksurahaston on edellytetty olevan myös sellaisella vakuutuskassalla, joka myöntää sairausavustusta yhtä vuotta pidemmältä ajalta. Lisäksi alkaneista eläkkeistä kassalle aiheutuva vastuu ei voimassa olevan lain tapaan enää sisälly

vakuutusmaksuvastuuseen, vaan on siirretty korvausvastuuseen. Ehdotettu säännös vastaa soveltuvin osin vakuutusyhdistyslain 10 luvun 3 §:n 2 momenttia ja vakuutusyhtiölain 10 luvun 2 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentti sisältää eläkekassan korvausvastuun määrää koskevan säännöksen. Momentti vastaa vakuutusyhdistyslain 10 luvun 3 §:n 3 momenttia ja vakuutusyhtiölain 10 luvun 2 §:n 3 momenttia. Momenttiin on muuta vakuutuslainsäädäntöä vastaavalla tavalla sisällytetty säännös vastuuopillisesti laskettavasta tasoitusmäärästä.

80 §. Nykyisen lain 20 §:n 1 momentin mukaan myös sellaisella kassalla, joka myöntää sairausavustusta yhtämittaisesti pidemmältä ajalta kuin yhdeltä vuodelta, tulee olla vakuutusmaksurahasto. Sosiaali- ja terveysministeriö on voinut määrätä muodostettavaksi vakuutusmaksurahaston muulloinkin, jos erityinen syy on sitä vaatinut. Käytännössä vakuutusmaksurahastoja on eläkekassojen lisäksi ollut vain eräissä hautaus- ja eroavustuskassoissa. Sen sijaan nykyisen lain 21 §:n edellyttämä korvausrahasto on täytynyt olla kaikilla kassoilla.

Pykälässä säädettäisiin muiden vakuutuskassojen kuin eläkekassojen vastuuvelasta. Pykälä sisältää näiden kassojen korvausvastuuta koskevan pakottavan säännöksen, mutta vakuutusmaksuvastuun sisällyttäminen vastuuvelkaan jäisi riippumaan sosiaali- ja terveysministeriön harkinnasta.

Korvausvastuu vastaisi pykälän 1 momentin mukaan tilikauden päättyessä maksamatta olevia, sattuneisiin vakuutustapahtumiin liittyviä korvausmääriä. Eläkekassojen osalta noudatettava tasoitusmäärää koskeva vaatimus, jota 79 §:n 3 momentissa tarkoitetaan, ei näin ollen koskisi muita vakuutuskassoja.

Pykälän 2 momentin nojalla sosiaali- ja terveysministeriö voisi määrätä vakuutusmaksuvastuun sisällytettäväksi vastuuvelkaan, jos toiminnan laajuus, etuuksien laatu tai muu erityinen syy sitä vaatii. Määräajasta, jonka kuluessa tällöin syntyvä vajaus on katettava, säädettäisiin 82 §:n 2 momentissa.

81 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan toiminnassa noudatettavista perusteista. Pykälän 1 momentin mukaan kassan on toiminnassaan noudatettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamia perusteita, joissa on määrätty vastuuvelan laskemisesta sekä vapaakirjasta ja takaisinostosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä periaatteista, joita kassan tulee noudattaa vakuutusmaksuja määrättäessä ja 1 momentin mukaisia perusteita laadittaessa. Yksi kassatoiminnalle asetettavia vaatimuksia on kassan vakavaraisuus, toisin sanoen sen turvaaminen, että jäsenet ja muut edunsaajat saavat heille kuuluvat suoritukset. Kassan vakavaraisuuden varmistamisella pyritään siis vakuutettujen etujen turvaamiseen. Tästä periaatteesta seuraa, että kassalle tulevien vakuutusmaksujen tulee olla riittävän suuria, jotta ne peittäisivät kassalla olevan vastuun. Sen vuoksi momentissa on säännös, jonka mukaan vakuutusmaksut on määrättävä tai niiden perusteet on laadittava siten, että vakuutetut etuudet tulevat turvatuiksi. Myös vastuuvelan perusteet on laadittava samaa periaatetta noudattaen.

Vakuutettujen etuuksien turvaamisperiaatteen lisäksi vakuutustoiminnassa noudatetaan yleisesti myös kohtuusperiaatetta.

Lakiehdotuksen mukaan kohtuusperiaatetta on nimenomaisesti noudatettava vapaakirjan ja takaisinoston perusteita laadittaessa. Periaatteen ottamista lakiin puoltaa etenkin kassojen myöntämien etuuksien sosiaalinen merkitys. Kassatoiminnassa tätä periaatetta sovelletaan vastaavalla tavalla kuin muussakin vakuutustoiminnassa. Kohtuusperiaatteen täsmällistä sisältöä ei ole ollut mahdollista määritellä tarkemmin. Käsitys siitä, mikä on kohtuullista, voi vaihdella vakuutustoiminnassa ja yleensä yhteiskunnassa tapahtuvan kehityksen myötä.

Pykälän säännökset vastaavat soveltuvin osin vakuutusyhtiölain 13 luvun 2 ja 5 §:ää. Ehdotettu sääntely ei merkitse muutosta kassojen osalta nykyisin noudatettavaan käytäntöön.

82 §. Nykyisen lain 23 §:n mukaan vakuutusmaksurahaston perusteiden muuttamisesta aiheutuva suurempi vastuuvelka voidaan kattaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti enintään 15 vuoden kuluessa. Pykälän 1 momentti sisältää vastaavan säännöksen, jossa enimmäisaika on kuitenkin lyhennetty kymmeneen vuoteen. Käytännössä ei ole esiintynyt tarvetta pitempiin määräaikoihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin syntyvän vastuun kattamisesta silloin, kun muun kuin eläkekassan vastuuvelkaan joudutaan sisällyttämään vakuutusmaksuvastuu sosiaali- ja terveysministeriön määräyksestä. Enimmäisaika vastuun kattamiselle olisi tällöin kymmenen vuotta. Erityisistä syistä ministeriö voisi kui-

tenkin pidentää määräaikaa enintään 15 vuoteen saakka. Pidennetty määräaika voisi tulla sovellettavaksi lähinnä suurehkojen hautaus- ja eroavustuskassojen osalta, mikäli ministeriö uuden lain voimassa ollessa määräisi näille vakuutusmaksuvastuun muodostettavaksi.

83 §. Pykälä sisältää vakuutuskassan vastuuvelan katteen luetteloimista koskevat säännökset. Nykyisin katetta koskevat säännökset ovat avustuskassalain 24 §:ssä ja lain toimeenpanoasetuksen 4 §:ssä.

Nykyisin sellaisilla kassoilla, jotka myöntävät eläkkeitä tai sairausavustusta yhtämittaisesti pitemmältä ajalta kuin yhdeltä vuodelta, on täytynyt olla koko vastuuvelan määrää vastaava luetteloitu kate mainittujen avustuslajien osalta. Eräillä eläkekassoilla on kuitenkin ollut oikeus sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella pitää luetteloitu kate lain vaatimaa määrää pienempänä.

Pykälän 1 momentin mukaan katevaatimus koskisi ensisijaisesti eläkekassan vakuutusmaksuvastuuta ja korvausvastuuta. Katevaatimuksen ulottamista koskemaan muita kassoja ei ole pidetty tarpeellisena näiden kassojen vastuuvelan vähäisen merkityksen vuoksi. Jos sosiaali- ja terveysministeriö 80 §:n 2 momentin nojalla määrää, että muunkin kuin eläkekassan vastuuvelkaan on sisällyttävä vakuutusmaksuvastuu, katteen luetteloimisvaatimus koskisi myös sitä. Vastuuvelan kate olisi luetteloitava täyteen määrään asti. Vastuuvelkaan sisältyvää tasoitusmäärää ei kuitenkaan otettaisi huomioon luetteloitavan katteen määrää laskettaessa.

Pykälän 2 momentin sisältämä säännös siitä, mitä luetteloidun katteen tulee olla, vastaa vakuutusyhtiölain 10 luvun 3 §:n 1 momentin 1—6 kohtaa.

Pykälän 3 momentin mukaan luetteloitu kate voitaisiin korvata suomalaisen vakuutuksenantajan jälleenvakuutuksella. Säännös vastaa soveltuvin osin vakuutusyhtiölain 10 luvun 3 §:n 2 momenttia.

Luetteloitua katetta koskevien arvopapereiden ja sitoumuksien säilyttämisestä erillään kassan muusta omaisuudesta säädettäisiin pykälän 4 momentissa vakuutusyhtiölain 10 luvun 3 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla. Menettely vastaa sosiaali- ja terveysministeriön kassoille voimassa olevan lain nojalla antamia määräyksiä.

Pykälän 5 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö antaisi tarkemmat määräykset pykälän soveltamisesta.

8 luku. Vakuutuskassan vastuun rajoittaminen ja etuuden maksaminen

Luvussa on säännöksiä vakuutuskassan vastuusta siinä tapauksessa, että jäsen tai muu edunsaaja on jättänyt noudattamatta hänelle lain tai kassan sääntöjen mukaan kuuluvia velvollisuuksia. Luku sisältää säännöksiä jäsenen ja edunsaajan tiedonantovelvollisuudesta ja sen laiminlyönnistä, vakuutustapahtuman aiheuttamisesta sekä syyntakeettomuudesta ja pakkotilasta. Lisäksi luvussa säädettäisiin eräistä etuuden maksamiseen liittyvistä seikoista kuten etuuden maksamisesta ja vanhentumisesta, viivästyskorosta ja -korotuksesta sekä kassan oikeudesta kuitata liikaa maksettu etuus myöhemmin maksettavista korvauseristä. Luvussa on myös säännös jäsenen oikeudesta kassan varoihin sekä eräiden luvussa esiintyvien markkamäärien sitomisesta indeksiin. Vastaavia säännöksiä sisältyy voimassa olevaan lakiin.

Luvun säännökset koskisivat 95 §:n nojalla vakuutuskassojen harjoittamaa muuta kuin lakisääteistä toimintaa.

Ehdotuksessa on soveltuvin osin otettu huomioon eräitä uusia periaatteita, jotka liittyvät oikeusministeriössä valmisteilla olevaan vakuutussopimuslain kokonaisuudistukseen. Tällaisia ovat jäseneksi aikovan tiedonantovelvollisuutta ja sen laiminlyöntiä, korvauksen hakijan väärien tietojen antamista ja vakuutustapahtuman aiheuttamista koskevat säännökset.

84 §. Pykälässä säädettäisiin jäseneksi aikovan henkilön velvollisuudesta antaa tietoja vakuutuskassalle sekä tämän velvollisuuden laiminlyönnin seuraamuksista. Voimassa olevassa laissa asiasta on vastaava säännös.

Pykälän 1 momentin mukaan kassa voisi jäseneksi aikovalta pyytää ennen jäsenhakemuksen hyväksymistä kassan vastuun arvioimisen kannalta merkittäviä tietoja. Jäseneksi aikovan tiedonantovelvollisuus sisältää sen, että hänen tulee vastata kassan esittämiin kysymyksiin. Tietoja saisi pyytää siihen asti, kunnes kassa on tehnyt päätöksen jäsenyyden hyväksymisestä. Tähän ajankohtaan saakka kassa voi esimerkiksi ottaa esille uusia riskinmäärittämiseen liittyviä asioita. Tiedonantovelvollisuus kohdistuu ainoastaan jäseneksi pyrkivään henkilöön, mutta ei esimerkiksi hänen muka-

naan sivuvakuutetuksi tuleviin perheenjäseniin. Tosin kassa voi esittää jäsenyyden hakijalle myös perheenjäseniä koskevia kysymyksiä, jos heitä koskevilla tiedoilla on merkitystä kassan vastuun kannalta.

Jäseneksi aikovan tiedonantovelvollisuus koskisi siis ainoastaan seikkoja, joilla voi olla merkitystä kassan vastuun arvioimisen kannalta. Tavanomaisimpia tällaisia tietoja ovat jäseneksi hakijan ikä, terveydentila ja ammatti. Tiedustellun seikan ei yksinään tarvitse olla merkityksellinen vastuun arvioimisen kannalta. Kassa voi tiedustella myös esimerkiksi lievistä sairauksista selvittääkseen hakijan terveydentilan kokonaisuudessaan.

Ehdotuksen mukaan jäseneksi hakijan tulee antaa oikeat ja täydelliset vastaukset vakuutuskassan kysymyksiin. Sääntelyllä pyritään siihen, ettei jäseneksi hakijan tarvitsisi omaaloitteisesti antaa tietoja, vaan hänen tulee vain vastata esitettyihin kysymyksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan kassa olisi sattuneen vakuutustapahtuman osalta vastuusta vapaa, jos jäseneksi aikova on menetellyt vilpillisesti täyttäessään 1 momentissa säädettyä tiedonantovelvollisuuttaan. Ehdotus merkitsee sitä, että vilpillisesti menetellyt henkilö pysyy edelleen kassan jäsenenä ja kassalla on oikeus vakuutusmaksuun kuluneen jäsenyyden ajalta. Kassalla ei myöskään olisi suoranaista oikeutta erottaa vilpillistä jäsentä tämän säännöksen nojalla.

Vilpistä on kysymys silloin, kun jäsenyyden hakija on antanut vääriä tietoja kassalle tarkoituksenaan saada väärin perustein korvausta tai muutoin hyötyäkseen taloudellisesti kassan kustannuksella. Pelkästään se seikka, että hakija on tahallisesti antanut vääriä tietoja ei siis välttämättä merkitse vilpin olemassaoloa.

Momenttia sovellettaisiin vain siinä tapauksessa, että kassan sääntöihin on otettu asiasta määräys. Tähän ratkaisuun on päädytty siksi, että jäseneksi aikova jo hakemusvaiheessa kassan sääntöjä tutkiessaan tietäisi velvollisuutensa ja niiden laiminlyöntien seuraamukset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tapauksista, joissa kassalle on annettu tahallisesti tai huolimattomuudesta virheellisiä tietoja. Jos jäseneksi aikovan laiminlyönti on lievää huolimattomuutta, ei laiminlyönti vaikuttaisi kassan vastuuseen. Huolimattomuutta ei katsota lieväksi pelkästään sillä perusteella, ettei jäsenyyden hakija tuntenut ilmoittamatta jätetyn seikan merkitystä kassan kannalta. Tosin tällä seikalla voi olla merkitystä huolimattomuuden astetta arvioitaessa esimerkiksi silloin, kun kassan lomakkeessa esittämä kysymys on niin tulkinnanvarainen, ettei jäsenehdokas voi tarkoin tietää, miten siihen tulisi vastata.

Jollei kassa olisi lainkaan hyväksynyt jäsenhakemusta, mikäli oikeat ja täydelliset vastaukset olisi annettu, kassa olisi 2 momentin tavoin vastuusta vapaa sattuneen vakuutustapahtuman osalta. Ratkaisevaa on, millainen kassan arviointi jäsenyyden hyväksymistä harkittaessa olisi ollut, jos oikeat ja täydelliset vastaukset olisi annettu.

Pykälän 4 momentissa on annettu mahdollisuus korvauksen sovitteluun silloin, kun tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä koskeviin periaatteisiin vetoaminen johtaisi jäsenen tai muun vakuutetun kannalta ilmeiseen kohtuuttomuuteen. Sovittelumahdollisuus koskisi pykälän 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tapauksia. Sovittelusäännös on tarkoitettu käytettäväksi vain poikkeustapauksissa. Kohtuuttomuutta ei yleensä olisi pelkästään se, että jäsen on vaikeassa taloudellisessa asemassa. Tarkoituksena ei myöskään ole se, että salatun seikan ja vakuutustapahtuman välillä puuttuva syyyhteys ilman muuta johtaisi sovittelusäännöksen käyttämiseen.

Tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiin voitaisiin vedota myös sellaista sivuvakuutettua kohtaan, jota koskevia tietoja jäseneksi aikova on kassalta salannut tai ilmoittanut virheellisesti. Vaikka tämä on lähtökohta, täyden vaikutuksen antaminen jäseneksi aikovan hakijan menettelylle arvioitaessa muun vakuutetun oikeutta korvaukseen saattaa joskus olla kohtuutonta.

Edellä mainittujen kassan vastuuta rajoittavien lainsäännösten lisäksi kassa voisi ottaa sääntöihinsä muitakin rajoitusehtoja, joiden mukaan esimerkiksi tiettyjen sairauksien aiheuttamia kustannuksia ei korvata tai kustannuksista korvataan vain määrätty osa.

85 §. Pykälää sovellettaisiin silloin, kun korvauksen hakija on vakuutustapahtuman jälkeen vilpillisesti antanut kassalle vääriä tai puutteellisia tietoja, joilla on merkitystä etuuden saamiseen tai suuruuteen. Säännös koskisi sekä jäseniä että muita vakuutettuja. Vilpillisyys edellyttää tietoisuutta tiedon virheellisyydestä, sen merkityksestä kassalle ja tarkoitusta tämän menettelyn avulla saada korvausta. Pykälä koskisi sekä etuuden suorittamisen perustetta että sen määrää.

Ehdotuksen mukaan korvaus voitaisiin joko evätä tai sitä alentaa sen mukaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on kohtuullista. Pykälässä tarkoitettuna olosuhteena otettaisiin huomioon lähinnä menettelyn törkeysaste ja ne henkilökohtaiset syyt, jotka ovat vaikuttaneet vilpin käyttöön. Lähtökohtana on, että jokin osa korvauksesta suoritetaan. Korvauksen epääminen kokonaisuudessaan tulisi kysymykseen vain kaikkein törkeimmissä tapauksissa. Vakuutustapahtuman jälkeen annettujen väärien tai puutteellisten tietojen vaikutuksesta avustuksen saamisoikeuteen säädetään nykyisen lain 57 §:ssä.

Oikeus korvauksen epäämiseen tai määrän alentamiseen syntyisi suoraan lain nojalla. Tässä pykälässä ei edellytetä, että asiasta on kassan säännöissä määräys. Siitä huolimatta on suositeltavaa, että kassat ottavat lain sisältöä vastaavan määräyksen sääntöihinsä ja korvaushakemuslomakkeisiin.

86 §. Pykälän säännökset antaisivat vakuutuskassalle mahdollisuuden eräissä erityistilanteissa joko kokonaan evätä sääntöjen mukainen etuus tai myöntää etuus alennettuna.

Pykälän 1 momentissa on vakuutusalalla yleisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan vakuutuskassa on vastuusta vapaa, jos vakuutettu tai muu edunsaaja on tahallisesti aiheuttanut vakuutustapahtuman. Tahallisuudelta edellytetään yleensä sitä, että asianomainen henkilö on mieltänyt vakuutustapahtuman välttämättä seuraavan toiminnastaan. Sen sijaan ei vaadita, että teon tekijä on nimenomaan pyrkinyt vakuutustapahtuman aikaansaamiseen, eikä myöskään sitä, että tapahtuma on aiheutettu tarkoituksella saada korvausta. Säännös koskisi vain asianomaiselle itselleen maksettavaa etuutta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vakuutustapahtuman aiheuttamisesta törkeällä huolimattomuudella ja sen seuraamuksista. Ehdotuksen mukaan etuus voitaisiin joko kokonaan evätä tai jo myönnetyn etuuden suorittaminen keskeyttää. Etuutta voitaisiin vaihtoehtoisesti myös alentaa. Etuuden epääminen kokonaisuudessaan tulisi kysymykseen yleensä silloin, kun toiminta on ollut niin huolimatonta, että se lähenee tahallisuutta. Muissa tapauksissa korvausta sen sijaan olisi ensisijaisesti soviteltava. Sovittelu olisi toteutettava sen mukaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä kohtuullisena. Lähinnä tulisi pitää silmällä vakuutustapahtuman sattumiseen liittyviä olosuhteita. Mitä moitittavammasta menettelystä on kysymys, sitä enemmän korvausta tulisi alentaa. Vakuutetun tarve korvaukseen voisi myös olla apuna harkinnassa, joskaan ratkaisua ei tulisi tehdä pelkästään sillä perusteella. Vastaavasti kuin pykälän 1 momenttia myös 2 momenttia sovelletaan vain sitä vakuutettua tai muuta edunsaajaa kohtaan, jonka toiminnasta on kysymys.

Kassojen harjoittamaan lakisääteiseen toimintaan liittyen tulisivat sovellettaviksi työntekijäin eläkelain 8 b §:n ja sairausvakuutuslain 26 §:n 1 momentin säännökset. Viimeksi mainittu säännös koskee vain päivärahoja eikä lainkaan sairauskulukorvauksia, joten ehdotettu säännös on soveltamisalaltaan laajempi.

Pykälän 3 momentin nojalla kassan sääntöihin voitaisiin ottaa määräys, jonka nojalla 2 momentissa säädettyä menettelyä noudatetaan myös silloin, kun edunsaaja suoranaisesti estää parantumistaan taikka ei suostu lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon. Nykyisin ei ole vastaavaa säännöstä, mutta erityisesti sairauskassojen sääntöihin on sisältynyt vastaavia määräyksiä. Vakuutuskassan lakisääteisessä toiminnassa tulee ottaa huomioon työntekijäin eläkelain 8 b §:n 1 momenttiin ja sairausvakuutuslain 26 §:n 2 momenttiin sisältyvät säännökset. Näiden säännösten nojalla vakuutettu voi ilman etuuden menetystä kieltäytyä hengenvaarallisesta tutkimus- tai hoitotoimenpiteestä. Momentissa sanonta on korvattu lievemmällä ilmaisulla "vakavaa terveydellistä vahingonvaaraa aiheuttava toimenpide".

87 §. Pykälässä säädettäisiin alaikäisyyden, syyntakeettomuuden ja pakkotilan vaikutuksista etuuksien myöntämiseen.

Rikosoikeudellisesti syyntakeetonta kohtaan ei voitaisi vedota 86 §:n 1 momentin säännökseen, jossa säädetään vakuutustapahtuman aiheuttamisen vaikutuksesta etuuksien myöntämiseen. Iän vuoksi syyntakeeton on rikoslain 3 luvun 1 §:n mukaan alle 15-vuotias. Mielentilan vuoksi syyntakeettomalla tarkoitetaan saman luvun 3 §:n mukaista syyntakeetonta. Viimeksi mainittu syyntakeettomuus voi aiheutua esimerkiksi korkean iän aiheuttamasta vanhuudenheikkoudesta. Sen sijaan voimakaskaan humalatila ei tee henkilöstä rikosoikeudellisessa mielessä syyntakeetonta.

Rikoslain 3 luvun 10 §:n mukaan pakkotilalla tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa henkilö pelastaakseen itseään tai toista henkilöä taikka omaisuutta pakottavasta tilanteesta on tehnyt

rangaistavan teon. Ehdotettu säännös on kuitenkin laajempi kuin rikosoikeudellinen pakkotilakäsite. Ehdotuksen mukaan 86 §:n 1 momentin säännökseen ei voitaisi vedota, jos on toimittu henkilön tai omaisuuden vahingoittumisen estämiseksi sellaisissa olosuhteissa, että toimenpide on puolustettavissa. Säännös voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun henkilö on itse sairastunut koettaessaan pelastaa toista henkilöä hukkumasta. Pykälän tarkoittamassa pakkotilassa saatetaan olla myös silloin, kun yritetään pelastaa omaa tai toisen henkilön omaisuutta tulipalosta.

88 §. Pykälä sisältää etuuksien hakemiseen liittyvän säännöksen. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta sen sijaan lain toimeenpanoasetuksen 33 §:ssä säädetään korvauksen hakijan velvollisuudesta toimittaa kassalle vakuutustapahtumaan liittyviä selvityksiä. Kassojen säännöt sisältävät yleensä etuuksien hakemiseen liittyviä tarkentavia määräyksiä. Kassat voivat yleensä myös antaa sääntöjensä nojalla tarkempia ohjeita etuuksien hakemisesta. Kassojen harjoittaman lakisääteisen toiminnan osalta on otettava huomioon, mitä sairausvakuutuslain 30 §:ssä, sairausvakuutusasetuksen 14 §:ssä, työntekijäin eläkeasetuksen 11 §:ssä ja yrittäjien eläkeasetuksen 8—11 §:ssä säädetään etuuksien hakemisesta.

Vakuutuskassan etuutta olisi pykälän mukaan haettava kirjallisesti. Menettely edellyttää erillistä hakemusta, jonka hakija allekirjoittaa. Lain vaatimuksia hakemusmenettelystä ei täyttäisi esimerkiksi sairauskulukorvausten maksaminen pelkkiä kulutositteita vastaan.

Pykälän yhtenä tarkoituksena on täsmentää ja rajoittaa korvauksen hakijan selvitysvelvollisuutta. Korvauksen hakijan olisi esitettävä kassalle sen vastuun arvioimiseksi tarpeelliset asiakirjat ja tiedot. Näiden perusteella kassan olisi voitava todeta, onko vakuutustapahtuma sattunut, kuinka suuri etuus tulee suoritettavaksi ja kenelle etuus tulee maksaa. Nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla kassan säännöissä voitaisiin edelleen määrätä, millaisia selvityksiä tarvitaan kuten esimerkiksi kulutositteita, lääkärin-, virka- ja kuolintodistuksia.

Ehdotuksen mukaan korvauksen hakijan velvollisuutena olisi antaa vain sellaisia selvityksiä, joita häneltä voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon myös kassan mahdollisuus hankkia selvitys. Jos selvitys on kassan asiantuntemus, kokemus ja organisaatio huomioon ottaen suhteellisen helposti kassan itsensä hankittavissa, tulisi näin menetellä siitä huolimatta, että myös korvauksen hakijan olisi mahdollista hankkia selvitystä. Harkittaessa sitä, mitä hakijalta kohtuudella voidaan vaatia, kiinnitettäisiin suoritettavien toimien laadun ja kustannusten lisäksi huomiota selvitettävän seikan merkitykseen. Jos kysymyksessä on korvauksen suorittamisen kannalta olennaisesta seikasta, voidaan hakijalta vaatia suurempaa vaivannäköä kuin vähämerkityksellisen seikan suhteen.

89 §. Pykälässä säädettäisiin etuuksien hakemiseen liittyvistä määräajoista sekä eläkkeiden takautuvaan maksamiseen liittyvästä enimmäisajasta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä, mutta kassojen sääntöihin sisältyy yleensä etuuksien hakemiseen liittyviä sangen yksityiskohtaisia määräaikoja. Kassojen harjoittaman lakisääteisen toiminnan osalta on erillislaeissa asiaan liittyviä erityissäännöksiä.

Pykälän 1 momentti koskee muiden etuuksien kuin eläkkeiden hakemista. Kyseeseen tulevat tällöin esimerkiksi päivärahat, sairauskulukorvaukset ja hautausavustukset. Laissa olevan pääsäännön mukaan etuutta on haettava vuoden kuluessa siitä, kun oikeus suoritukseen on syntynyt. Etuuden hakuaikaa voitaisiin kassan säännöissä pidentää, mutta lyhentäminen ei olisi mahdollista. Etuuden myöntämiseen sovellettaisiin kohtuullisuusharkintaa, jos hakemus on myöhästynyt. Kohtuullisuusharkintaa sovellettaisiin silloinkin, kun etuuden hakemisaika säännöissä on laissa edellytettyä vähimmäisaikaa pitempi.

Ehdotettu 1 momentti vastaa soveltuvin osin sairausvakuutuslain 30 §:n 3 momenttia. Sairausvakuutuslaissa säädetty etuuksien hakuaika on tosin lyhyempi, kuusi kuukautta, mutta myös sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien osalta voidaan soveltaa kohtuullisuusharkintaa.

Pykälän 2 momentti koskee eläkkeiden takautuvaa suorittamista. Eläkkeiden suuren pääoma-arvon vuoksi olisi kohtuutonta, jos oikeus eläkkeeseen menetettäisiin kokonaan siitä syystä, että eläkehakemuksen tekeminen tietämättömyydestä tai muusta syystä on viivästynyt. Toisaalta eläkekassan oman toiminnan suojaksi on kohtuullista asettaa enimmäisaika, jolta eläkettä suoritettaisiin hakemukseen nähden taannehtivasti. Momentin mukaan eläkettä suoritettaisiin enintään eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Säännös koskisi kaikkia eläkelajeja ja

vastaisi työntekijäin eläkelain 4 §:n 3 momentissa ja 4 b §:n 1 momenttissa työkyvyttömyyseläkkeiden ja perhe-eläkkeiden osalta säädettyä menettelyä. Muiden eläkelajien osalta työntekijäin eläkelain 4 §:n 2 momentissa, 4 c §:n 2 momentissa ja 4 g §:n 1 momentissa olevat säännökset ovat ehdotettua säännöstä tiukemmat.

90 §. Pykälä koskee pienten eläkkeiden maksamista kertasuorituksena eläkkeensaajalle. Pykälässä oleva kuukausieläkkeen 50 markan vähimmäismäärä on 94 §:ssä sidottu TEL-indeksiin. Työntekijäin eläkelain 19 b §:n 4 momentissa säädetään vastaavasta menettelystä lakisääteisten eläkkeiden osalta. Kuten lakisääteisissä eläkkeissä myös vapaaehtoisissa lisäeläkkeissä kertasuoritus tulisi laskettavaksi sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

91 §. Pykälä sisältää etuuden suorittamisen viivästymisestä aiheutuvaan etuuden korotukseen liittyvät säännökset. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä. Avustuskassalain 60 § tosin sisältää säännöksen, jonka nojalla kassan täytyy ratkaista avustusten myöntäminen viimeistään 30 päivän kuluessa hakemuksen saapumisesta. Jos etuuden suorittaminen on vienyt pitemmän ajan, on voitu joutua soveltamaan korkolakia (633/82).

Eläkekassojen harjoittamassa lakisääteisessä toiminnassa viivästyskorotus on määräytynyt työntekijäin eläkelain 19 d §:n nojalla. Sairausvakuutuslakiin ei ole toistaiseksi lisätty viivästyskorotukseen tai -korkoon liittyviä säännöksiä.

Pykälän 1 ja 2 momentti koskevat eläkkeen tai päivärahan viivästymisen johdosta maksettavaa etuuden korotusta. Säännökset vastaisivat asiasisällöltään työntekijäin eläkelain 19 d §:ää. Vuotuinen etuudenkorotus olisi 16 prosenttia. Viivästysaika alkaisi, kun on kulunut kolme kuukautta sen kuukauden päättymisestä, jonka aikana vakuutettu on antanut riittävät tiedot kassalle asian ratkaisemiseksi. Etuuden korotusta ei kuitenkaan jouduttaisi maksamaan, jos etuuden suorittamiselle on niin sanottu ylivoimainen este. Alle 15 markan etuuden korotusta ei kuitenkaan maksettaisi. Markkamäärä sidottaisiin 94 §:n mukaan TEL-indeksiin.

Pykälän 3 momentti sisältää selventävän säännöksen, jonka mukaan vakuutuskassojen myöntämien muiden etuuksien kuin eläkkeiden ja päivärahojen viivästymisiin sovellettaisiin korkolakia. Vuotuinen viivästyskorko tulisi tällöinkin olemaan 16 prosenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi antaa määräyksiä pykälän soveltamisesta. Vastaava säännös on työntekijäin eläkelain 19 d §:n 5 momentissa.

92 §. Pykälä koskee perusteettomasti maksetun etuuden kuittaamista vastaisista etuuksista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Sairausvakuutuslain 57 §:n 3 momentin nojalla takaisin perittävä määrä on voitu kuitata myöhemmistä korvauseristä. Työntekijäin eläkelain 4 c §:n 6 momentin mukaan kuittaaminen on ollut mahdollista vain työttömyyseläkkeen takaisinperinnässä. Muissa kuin edellä esitetyissä tilanteissa kuittaaminen on tähän asti ollut mahdollista ainoastaan edunsaajan suostumuksella.

Perusteettomasti maksettu etuus voi johtua etuuspäätöksen virheellisyydestä tai etuuden maksatuksessa tapahtuneesta virheestä. Perusteettomasti maksetun etuuden palauttamista koskevista yleisistä periaatteista seuraa, että liikaa maksettu määrä on perittävä takaisin. Kassojen lakisääteisessä toiminnassa perinnästä on kuitenkin voitu luopua, jollei virheellinen maksatus ole perustunut vilpillisyyteen (TEL 21 a §:n 3 momentti) taikka vilpillisyyteen tai törkeään tuottamukseen (SVL 57 §:n 1 momentti). Sairausvakuutuslain nojalla takaisinperinnästä on lisäksi voitu luopua, jos perittävä määrä on ollut vähäinen. Kassojen muun toiminnan osalta on kassojen sääntöihin voinut sisältyä vastaavia säännöksiä.

Kassan takaisinperintäpäätös ei ole sellainen ulosottolain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu päätös, jonka nojalla voitaisiin ryhtyä ulosottoon. Mikäli edunsaaja ei ole vapaaehtoisesti suostunut palauttamaan liikaa maksettua etuutta eikä myöskään ole hyväksynyt liikaa maksetun määrän kuittaamista vastaisista suorituksista, on käytettäväksi jäänyt lähinnä kanne yleisessä alioikeudessa ja tämän jälkeinen ulosotto. Menettely on tarpeettoman monimutkainen erityisesti tilanteissa, joissa virheellisen suorituksen saanut henkilö on kassassa edunsaajana perustettoman suorituksen jälkeenkin.

Pykälän ensimmäisessä virkkeessä mahdollistettaisiin kassan myöntämän perusteettoman edun kuittaaminen vastaisista suorituksista. Kuittaminen olisi mahdollista vain silloin, kun kysymyksessä on ollut edunsaajan taholta vilpillinen menettely tai törkeä huolimattomuus. Kuittaaminen olisi mahdollista vain niistä suo-

rituksista, jotka maksettaisiin vilpilliseen menettelyyn syyllistyneelle itselleen. Jos virheellinen etuus on johtunut maksatusvirheestä, kuittaamisoikeutta ei yleensä syntyne, koska virhe useimmiten lienee aiheutunut muusta kuin edunsaajasta johtuvista syistä. Sekä päätösvirheiden että maksatusvirheiden osalta voidaan lisäksi ilman laissa olevaa erillistä säännöstäkin harkita takaisin perittävän määrän kohtuullistamista, jos erityiset syyt sitä puoltavat.

Pykälän toinen virke sisältää etuuseristä suoritettavaa kuittaamista koskevan rajoituksen, koska tarkoituksena ei ole kohtuuttomasti huonontaa edunsaajan toimeentuloa sinä aikana, kun kuittaus tapahtuu. Kuitattava määrä voisi yleensä olla enintään kuudennes siitä etuuden nettomäärästä, johon kuittaus kohdistuu. Säännöstä sovellettaisiin lähinnä eläkkeisiin ja päivärahoihin kohdistuviin suorituksiin. Menettely vastaa valtion eläkelain (280/66) 25 §:ssä ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 11 §:ssä säädettyä menettelyä.

93 §. Pykälä koskee kassasta eroavan jäsenen oikeutta kassan varoihin.

Nykyisen kassan jäsenellä on tietyissä tilanteissa ollut oikeus saada maksamansa jäsenmaksut takaisin ilman korkoa, jos oikeus kassan myöntämiin etuuksiin olisi alkanut vasta jäsenyyden päättymisen jälkeen. Tällainen tilanne on voinut syntyä esimerkiksi sairauskassan sääntöihin sisältyvän etuuksien suorittamista koskevan karenssisäännön johdosta. Lakiehdotuksen 3 §:n 4 kohdan nojalla kassan jäsen on kuitenkin aina kassassa vakuutettu henkilö eikä nykyisessä laissa oleva säännös tästä syystä enää ole tarpeellinen uudessa laissa.

Pykälän 1 momentti sisältää voimassa olevaa lakia vastaavan säännöksen, jonka nojalla kassasta eroavalla jäsenellä ei yleensä ole oikeutta kassan varoihin. Kassan säännöissä voitaisiin kuitenkin määrätä toisinkin, jolloin kyseessä voisi olla esimerkiksi jäsenmaksujen palautus. Poikkeuksen muodostaisivat myös 2 momentissa tarkoitetut tilanteet, jotka liittyvät vapaakirjan antamiseen.

Pykälän 2 momentti sisältää soveltuvin osin voimassa olevaa lakia vastaavan säännöksen eronneelle jäsenelle jäsenyyden päättyessä annettavasta vapaakirjasta. Jos vapaakirjan takaisinostoarvo jäisi pienemmäksi kuin 25 000 markkaa, voitaisiin se kuitenkin maksaa eronneelle jäsenelle rahana. Ehdotuksen 94 §:ssä säädetään markkamäärän sitomisesta TEL-indeksiin. Jos vapaakirjan takaisinostoarvo jäisi pienemmäksi kuin viidesosaan edellä tarkoitetusta markkamäärästä, säännöissä voitaisiin mahdollistaa palautus rahana ilman erillistä hakemusta. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on selventää nykyisen lain nojalla vakiintunutta käytäntöä sekä toisaalta vähentää kassojen toiminnan kannalta kohtuuttomia kustannuksia aiheuttavien pienten vapaakirjaeläkkeiden lukumäärää.

94 §. Pykälä sisältää säännöksen eräiden tässä luvussa säädettyjen markkamäärien sitomisesta TEL-indeksiin. Säännös koskisi rahana palautettavan vapaakirjan takaisinostoarvon enimmäismäärää, kertasuorituksena maksettavan eläkkeen enimmäismäärää ja viivästysajalta maksettavan etuuden korotuksen vähimmäismäärää. Lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä säädettäisiin, minkä vuoden indeksiin kyseiset markkamäärät sidotaan (189 §).

95 §. Luku sisältää useita sellaisia säännöksiä, joista on olemassa omat erityissäännöksensä sairausvakuutuslaissa, työntekijäin eläkelaissa tai yrittäjien eläkelaissa. Lisäksi ehdotus uudeksi vakuutussopimuslaiksi ei koske lakisääteisiä vakuutuksia. Näistä syistä luvun säännökset on rajattu koskemaan ainoastaan kassan myöntämiä vapaaehtoisia lisäetuuksia.

9 luku. **Vakuutuskassojen valvonta**

Kassojen toiminnan valvonta kuuluu voimassa olevan lain mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle. Valvontaa koskevat säännökset sisältyvät avustuskassalain 13 lukuun ja lain toimeenpanoasetuksen 8 lukuun. Ministeriön suorittama valvonta on käytännössä tapahtunut etupäässä sille toimitettujen tilastokertomusten ja muiden asiakirjojen perusteella. Kassan sääntöjen vahvistaminen on myös ollut eräs keino valvoa kassoja. Varsinainen kassoissa tapahtuva tarkastaminen ministeriön toimesta on jäänyt vähäiseksi. Sen sijaan kansaneläkelaitos ja eläketurvakeskus tarkastavat säännöllisesti lakisääteistä toimintaa harjoittavia kassoja.

Käsiteltävänä oleva luku sisältää vakuutuskassojen valvontaa koskevat säännökset. Sosiaali- ja terveysministeriön suorittama valvonta säilyisi lakiehdotuksen mukaan nykyisen laajuisena. Ministeriön valvontatehtäviä on täsmennetty voimassa olevaan lakiin verrattuna. Ministeriön tämän luvun nojalla antaman päätök-

sen tai määräyksen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädettäisiin 166 §:ssä.

96 §. Pykälän 1 momentti sisältää nykyisen lain 89 §:n mukaisen yleissäännöksen siitä, että sosiaali- ja terveysministeriö valvoo vakuutuskassojen toimintaa. Ministeriölle annettaisiin myös nimenomainen oikeus antaa kassoille erilaisia niiden toimintaa koskevia määräyksiä. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi muutosta nykyiseen käytäntöön, koska tällaisen valtuuden on katsottu sisältyvän ministeriön yleiseen valvontatehtävään.

Nykyisen lain 107 a §:n nojalla eräitä eläkekassojen TEL- ja YEL-toimintaan liittyviä valvontatehtäviä on siirretty eläketurvakeskukselle. Vastaavasti on eräitä sairauskassojen SVL-toimintaan liittyviä valvontatehtäviä siirretty sairausvakuutuslain 61 §:n 2 momentin nojalla kansaneläkelaitokselle (jakso 2.1.3.). On tarkoituksenmukaista, että lakisääteisen toiminnan osalta vastaava valvonta kuuluu edelleen mainituille laitoksille. Sen vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sosiaali- ja terveysministeriö voisi määrätä, että työntekijäin eläkelain ja yrittäjien eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkekassojen valvontatehtäviä siirretään mainittujen lakien mukaisen toiminnan osalta eläketurvakeskukselle. Vastaavasti ministeriö voisi siirtää sairausvakuutuslain mukaista toimintaa harjoittavien sairauskassojen valvontatehtäviä kansaneläkelaitokselle. Tehtävien siirrosta huolimatta kassatoiminnan yleinen valvontavalta säilyy ministeriöllä kaikkien kassojen osalta.

Avustuskassalain toimeenpanosta annetun asetuksen 27 §:n nojalla kassojen muodostaman lakisääteisen yhdistyksen, Avustuskassojen yhdistyksen eräänä tehtävänä on avustaa sosiaali- ja terveysministeriötä kassojen valvonnassa. Yhdistyksen rooli valvonnassa on kuitenkin jäänyt vähäiseksi. Kun toisaalta valvontatehtäviä suorittaisivat myös eläketurvakeskus ja kansaneläkelaitos, nämä yhdessä ministeriön valvontaoikeuksien täsmentämisen kanssa riittävät takaamaan valvonnan tehokkuuden. Sen vuoksi lakiehdotuksessa ei ole säännöksiä yhdistyksen valvontatehtävistä.

97 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan velvollisuudesta antaa tietoja sosiaali- ja terveysministeriölle, kansaneläkelaitokselle ja eläketurvakeskukselle.

Pykälän 1 momentin mukaan kassan tulisi vuosittain toimittaa ministeriölle tilinpäätös ja tilintarkastajien siitä antama lausunto sekä sen kassankokouksen pöytäkirja, jossa tilinpäätös on vahvistettu. Sama velvollisuus kassalla on ollut nykyisin. Asiakirjat tulisi toimittaa kuukauden kuluessa siitä kassankokouksesta, jossa tilinpäätös on vahvistettu, toisin sanoen kuukauden kuluessa varsinaisesta kassankokouksesta. Edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi kassan tulee toimittaa ministeriölle sen vahvistaman kaavan mukainen kertomus toiminnastaan. Kertomus tulisi toimittaa yleensä samassa yhteydessä kuin tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto. Yksittäistapauksessa ministeriö kuitenkin voisi hyväksyä pitemmänkin määräajan.

Edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi kassan olisi 2 momentin mukaan annettava ministeriölle kohtuullisessa ajassa muitakin valvontaa varten tarpeellisia tietoja. Vaikka nykyisessä laissa ei ole asiasta nimenomaista säännöstä, on ministeriöllä katsottu olevan tämä oikeus valvovana viranomaisena.

Kun eläketurvakeskus ja kansaneläkelaitos ovat sosiaali- ja terveysministeriöön verrattavia valvontaviranomaisia, on tärkeää, että myös näillä laitoksilla on ministeriön ohella oikeudet tietojen saantiin kassoilta. Pykälän 3 momentissa on tämän periaatteen mukainen säännös. Asiasta säädetään nykyisin jaksossa 2.1.3. selostetuissa valtioneuvoston ja sosiaaliministeriön päätöksissä, joiden mukaan eläketurvakeskuksen ja kansaneläkelaitoksen valvonnanalaisten kassojen tulee toimittaa näille laitoksille samat asiakirjat ja tiedot kuin ministeriöllekin.

98 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ministeriön tarkastusoikeudesta. Tätä oikeutta on ehdotuksessa täsmennetty nykyiseen lakiin nähden siten, että ministeriön edustajalla olisi nimenomainen oikeus olla läsnä kassan päättävien toimielinten kokouksissa. Edustajalla olisi oikeus ottaa osaa keskusteluun ja saada merkityksi pöytäkirjaan aiheelliseksi katsomansa huomautukset, mutta hänellä ei olisi oikeutta osallistua päätöksentekoon. Lisäksi ministeriölle on 2 momentissa annettu oikeus ottaa haltuunsa tarkastuksen alaisia asiakirjoja. Sääntely vastaa vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä koskevia lakeja.

99 §. Pykälässä säädettäisiin niistä pakotteista, joita sosiaali- ja terveysministeriö voi käyttää kassaa vastaan. Jos kassa menettelee lain, kassan sääntöjen, vakuutusta varten vahvistettujen perusteiden tai sosiaali- ja terveysministeriön lain nojalla antamien määräysten vastaisesti tai jolleivät kassan toiminnan perusteet

enää täytä lain vaatimuksia, ministeriön tulisi ensi vaiheessa 1 momentin mukaan kehottaa kassaa korjaamaan asia määräajassa. Määräaika ei saisi olla ilman pakottavia syitä pitempi kuin kuusi kuukautta. Uutta voimassa olevaan lakiin verrattuna on se, että ministeriöllä olisi 2 momentin mukaan oikeus kieltää edellä mainittuja seikkoja koskevan päätöksen täytäntöönpano tai, jos päätös on jo ehditty panna täytäntöön, vaatia kassaa ryhtymään toimenpiteisiin oikaisun aikaansaamiseksi.

Jos on epäiltävissä, ettei kassa noudata ministeriön kehotusta tai kieltoa, voisi ministeriö 3 momentin mukaan asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakko soveltuu käytettäväksi silloin, kun virheellinen menettely tai laiminlyönti on niin vähäinen, ettei sen vuoksi ole tarvetta käyttää ankarampia pakkokeinoja. Nykyisin ministeriö voi valvontaviranomaisena pyytää lääninhallitusta asettamaan uhkasakon silloin, kun kassa ei noudata ministeriön määräyksiä. Jos ministeriö itse voisi asettaa uhkasakon, valvontatoimet tehostuisivat ja nopeutuisivat.

Päätökseen, jolla uhkasakko asetetaan, ei voitaisi hakea muutosta valittamalla, koska päätös ei vielä velvoita kassaa maksamaan sakkoa. Vasta sitten kun kassa ei sakon uhallakaan tee ministeriön vaatimaa oikaisua, sakko tuomittaisiin maksettavaksi. Tämä päätös olisi normaalilla tavalla valituskelpoinen. Uhkasakon maksettavaksi tuomitsemisesta päättäisi Uudenmaan lääninhallitus, koska on tarkoituksenmukaista, että uhkasakkoasioita käsittelisi vain yksi lääninhallitus kassan kotipaikasta riippumatta. Asia tulisi lääninhallituksessa vireille ministeriön pyynnöstä. Ministeriö toimittaisi lääninhallitukselle selvityksen kassalle antamastaan määräyksestä sekä sen tehosteeksi asetetusta uhkasakosta. Samalla ministeriö pyytäisi uhkasakon tuomitsemista maksettavaksi määräyksen laiminlyönnin johdosta.

Siltä varalta, ettei kassa noudata ministeriön antamaa kehotusta tai kieltoa mahdollisesta uhkasakon asettamisesta ja tuomitsemisesta huolimatta, 4 momentissa säädettäisiin, että ministeriö voisi määrätä kassan toiminnan osittain lopetettavaksi tai kassan purettavaksi.

Ministeriöllä on periaatteessa vapaa harkintavalta arvioitaessa, milloin virheellinen menettely tai laiminlyönti on sen laatuinen, että toiminta voidaan määrätä lopetettavaksi tai kassa purettavaksi. Harkintavaltaa rajoittaa kuitenkin suhteellisuusperiaate, jonka mukaan käytettävän pakkokeinon tulee olla oikeassa suhteessa virheelliseen menettelyyn. Toisin sanoen aivan vähäisistä rikkeistä niin raskasta pakkokeinoa kuin toiminnan lopettamista ei tulisi käyttää. Sanottu toimenpide tulisi yleensä sovellettavaksi vain poikkeustapauksissa esimerkiksi silloin, kun laiminlyöntien vuoksi vakuutettuja etuja ei enää voida turvata. Objektiviteettiperiaatteen mukaan taas vapaa harkinta ei oikeuta mielivaltaan, vaan pakkokeinon käytön tulee aina olla objektiivisesti perusteltavissa ja puolustettavissa.

Selvyyden vuoksi viimeksi mainitussa momentissa on vielä säännös, jonka mukaan kassaa ministeriön päätöksellä purettaessa olisi soveltuvin osin noudatettava, mitä kassan purkamistilanteita varten yleensäkin 11 luvussa säädetään.

100 §. Pykälä sisältäisi säännökset sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltuuksista siinä tapauksessa, ettei vakuutuskassalla ole toimikelpoista hallitusta. Pykälä vastaa sisällöltään pääosin vakuutusyhtiölain 7 luvun 4 §:n 3 momenttia ja vakuutusyhdistyslain 6 luvun 4 §:n 3 momenttia. Vastaavanlainen säännös on myös nykyisessä lain 92 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa on säilytetty sosiaali- ja terveysministeriön oikeus määrätä yksi tai useampi toimitsija hoitamaan kassan asioita siinä tapauksessa, ettei kassalla ole lainkaan hallitusta tai ettei hallitus hoida tehtäviään. Toimitsijat tulisivat hallituksen sijaan ja heillä olisi hallituksen toimivalta ja vastuu. Toimitsijat hoitaisivat kassan asioita siihen asti, kunnes kassankokous on valinnut uuden hallituksen tai aikaisempi pystyy hoitamaan kassan asioita.

Pykälän 2 momentin mukaan kassan tulisi maksaa toimitsijoille palkkio sekä korvata heidän kustannuksensa. Koska kassan ja toimitsijoiden välille saattaa syntyä erimielisyyttä palkkion suuruudesta, olisi maksettava määrä ensin sosiaali- ja terveysministeriön hyväksyttävä. Näin voidaan valvoa palkkion kohtuullisuutta. Jos kassan tila on taloudellisesti niin huono, ettei sen varat riitä palkkion ja korvauksen maksuun, halukkaiden toimitsijoiden saaminen voi olla vaikeaa. Tästä syystä ehdotetaan, että puuttuva osa maksettaisiin niistä varoista, joita valtio perii kassoilta vakuutustarkastuksen kustannusten korvaamiseksi.

101 §. Tässä pykälässä annettaisiin sosiaali- ja terveysministeriölle oikeus kieltää kassaa luovuttamasta tai panttaamasta kassan hallinnassa olevaa omaisuutta. Säännös tulisi sovel-

lettavaksi, jos ministeriö katsoo kassan joutuneen tai olevan joutumassa sellaiseen tilaan, että kassa on purettava. Säännös on katsottu tarpeelliseksi vakuutettujen etujen turvaamiseksi purkutilanteessa. Vastaavan sisältöinen säännös on vakuutusyhtiölain 14 luvun 6 §:ssä ja vakuutusyhdistyslain 13 luvun 3 §:ssä.

10 luku. **Vakuutuskassarekisteri**

Lukuun sisältyvät vakuutuskassan rekisteröimiseen liittyvät säännökset. Voimassa olevassa laissa vastaavat säännökset ovat 11 luvussa ja lain toimeenpanoasetuksen 5 luvussa.

102 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rekisteröintiä koskevasta yleisperiaatteesta, jonka mukaan vakuutuskassoja koskevat ilmoitukset sekä eri viranomaisten päätökset ja tiedonannot merkitään sosiaali- ja terveysministeriössä pidettävään vakuutuskassarekisteriin.

Rekisterinpitäjänä sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus antaa määräyksiä tavasta, jolla rekisteri-ilmoitukset tulee tehdä. Tämä periaate on lausuttu pykälän 2 momentissa.

Kassoista saatavien tietojen merkitseminen rekisteriin tapahtuu julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Tällä periaatteella on paitsi valvonnallisia päämääriä myös merkitystä kolmansien henkilöiden tietojen saannin kannalta. Yleisimmin tarvittavia tietoja ovat hallintoelinten jäsenten ja kassan nimenkirjoittajien henkilötiedot. Rekisteritietojen julkisuuden varmistamiseksi ehdotetaan pykälän 3 momentissa, että vakuutuskassarekisteriin tehdyistä merkinnöistä ja niihin kuuluvista asiakirjoista on jokaisella oikeus saada tieto. Jokainen voisi käydä katsomassa rekisteriin kuuluvia asiakirjoja, pyytää niistä otteita ja saada valokopioita sekä myös pyytää tietoja puhelimitse.

103 §. Vakuutuskassarekisteriin tehtävät ilmoitukset jaetaan lakiehdotuksessa perusilmoituksiin ja muutosilmoituksiin kaupparekisteri-ilmoituksia vastaavalla tavalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, mitä vakuutuskassan perustamista koskevan perusilmoituksen tulee sisältää. Vastaava säännös on voimassa olevassa laissa.

Perusilmoitus poikkeaa voimassa olevasta laista lähinnä kassan nimeen, postiosoitteeseen, takuupääomaan ja pohjarahastoon sekä toimitusjohtajaan ja hallintoneuvostoon liittyvien kohtien osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan kassan perustamista koskeva ilmoitus olisi hallituksen jokaisen jäsenen allekirjoitettava.

104 §. Koska vakuutuskassarekisteriin tehtävistä merkinnöistä ei kuuluteta eikä myöskään ilman erillissäännöstä ilmoiteta kassalle, on lakiehdotukseen otettu säännös, jonka mukaan perusilmoituksen merkitsemisestä rekisteriin sosiaali- ja terveysministeriön olisi viivytyksettä ilmoitettava asianomaiselle kassalle. Vastaava säännös on nykyisen lain 65 §:n 1 momentissa.

105 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutosilmoituksesta. Kassan olisi tehtävä ilmoitus rekisteriin, jos asiantilassa, josta on aikaisemmin tehty merkintä rekisteriin, tapahtuu muutos. Nykyisin vastaava ilmoitusaika on 30 päivää. Ilmoitus on vähintään yhden hallituksen jäsenen allekirjoitettava. Vaihtoehtoisesti myös toimitusjohtaja voisi allekirjoittaa muutosilmoituksen.

Voimassa olevassa laissa sosiaali- ja terveysministerillä ei ole velvoitetta viran puolesta merkitä rekisteriin esimerkiksi sääntömuutoksiin liittyviä asioita. Ministeriö tosin on käytännössä merkinnyt muutokset rekisteriin sääntöjen vahvistamisen yhteydessä. Asiantilan selkiyttämiseksi pykälän 2 momentissa asetettaisiin ministeriölle velvollisuus viran puolesta merkitä rekisteriin kassan sääntöihin vahvistamansa muutos. Merkintä olisi tehtävä myös silloin, kun ministeriö määrää kassan toiminnan osittain lopetettavaksi tai kassan purettavaksi ja silloin, kun ministeriö määrää toimitsijan hoitamaan kassan asioita sekä silloin, kun kassaa kielletään luovuttamasta tai panttaamasta hallinnassaan olevaa omaisuutta.

106 §. Vakuutuskassan velkojien ja muiden sopimuskumppaneiden kannalta on tärkeää saada tieto kassan taloudellisesta tilanteesta, varsinkin jos se on niin huono, ettei kassa pysty vastaamaan sitoumuksistaan. Tällaiset tiedot on helposti tarkistettavissa vakuutuskassarekisteristä. Sen vuoksi tässä pykälässä on säännös, jonka mukaan tuomioistuimen olisi viivytyksettä toimitettava tieto rekisteriin merkittäväksi, kun kassan velkojille on annettu julkinen haaste, tai kun kassa on luovuttanut omaisuutensa konkurssiin taikka kun tämän omaisuus on määrätty luovutettavaksi konkurssiin. Tuomioistuimen olisi tehtävä ilmoitus myös silloin, kun konkurssi on varojen vähäisyyden vuoksi päätetty jättää sillensä tai kun päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu. Säännös vastaa

kaupparekisterilain (129/79) 19 §:n 1 momenttia. Vastaava säännös on myös nykyisen lain 68 §:ssä.

107 §. Hyvään hallintotapaan kuuluu, että jos viranomaiselle toimitetussa asiakirjassa on virhe tai puutteellisuus, asiakirjan toimittajalle on varattava tilaisuus oikaisun suorittamiseen. Tämä periaate on mainittu hallintomenettelylain (598/82) 9 §:ssä ja se sisältyy myös ehdotettuun pykälään. Sisällöllisesti pykälä vastaa kaupparekisterilain 21 §:ää.

Silloin kun vakuutuskassarekisteriin tehty ilmoitus on puutteellinen, ilmoituksen tekijälle olisi pykälän 1 momentin mukaan varattava tilaisuus ilmoituksen täydentämiseen tai oikaisemiseen. Jos rekisteröimiselle havaitaan muita esteitä, ilmoituksen tekijälle olisi vastaavalla tavalla annettava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta. Mikäli ilmoituksen tekijä pysyttelee passiivisena eikä tee oikaisua tai lausu mielipidettään asiasta, asia raukeaa. Ennen asian raukeamista ilmoituksen tekijää olisi kuitenkin vielä kehotettava kahden kuukauden määräajassa ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Jos rekisteröimiselle on olemassa este vielä senkin jälkeen, kun ilmoituksen tekijä on lausunut mielipiteensä asiasta, ministeriön tulee 2 momentin mukaan antaa päätös, jolla rekisteröiminen evätään. Tämä päätös olisi normaalilla tavalla valituskelpoinen. Ennen päätöksen antamista ministeriö voisi kuitenkin harkintansa mukaan vielä antaa uuden oikaisukehotuksen, jos katsoo siihen olevan aihetta.

108 §. Tässä pykälässä säädettäisiin kaupparekisterilain 23 §:ää vastaavalla tavalla tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa lainvoiman saaneesta ratkaisusta, jossa on todettu, että jokin rekisteröity päätös on pätemätön tai ettei jokin vakuutuskassarekisteriin merkitty tieto ole oikea. Kun sosiaali- ja terveysministeriö on saanut tiedon tästä tuomioistuimen lainvoimaisesta ratkaisusta, ministeriön tulee poistaa merkintä rekisteristä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavan sisältöistä säännöstä. Nykyisin ainoastaan siinä tapauksessa, että kassankokouksen päätöstä on moitittu ja tuomioistuin on välipäätöksellä kieltänyt päätöksen täytäntöönpanon, tuomioistuimen on lähetettävä tieto välipäätöksestä sosiaali- ja terveysministeriölle.

109 §. Sosiaali- ja terveysministeriöllä vakuutuskassarekisterin pitäjänä tulee olla oikeus määrätä rekisterin muodostamisesta, kehittämisestä ja yleensä rekisterin käytännön hoidosta. Tämä periaate on ehdotetussa pykälässä. Säännös mahdollistaa esimerkiksi sen, että rekisterin pitoa kehitetään käyttämällä hyväksi automaattista tietojenkäsittelyä.

11 luku. **Selvitystila ja purkaminen**

Luku sisältää muuta yhteisölainsäädäntöä vastaavat säännökset vakuutuskassan selvitystilasta ja purkamisesta. Voimassa olevassa laissa vastaavia säännöksiä on 12 luvussa.

Selvitystilan aikana on tarkoitus suorittaa ne toimenpiteet, jotka tähtäävät kassan purkamiseen.

Ehdotuksessa on pyritty nykyistä lakia huomattavasti yksityiskohtaisempaan sääntelyyn. Toisaalta ehdotuksesta on jätetty pois esimerkiksi erityistä selvityspesää koskevat säännökset, koska nämä ovat käytännössä jääneet merkityksettömiksi. Sama koskee sosiaali- ja terveysministeriön asettamia toimimiehiä koskevia säännöksiä.

Lakiehdotuksen selvitystilaa ja konkurssia koskevat säännökset tulisivat soveltuvin osin koskemaan eläkesäätiölain 20 §:n nojalla myös eläkesäätiöitä.

110 §. Pykälän mukaan vakuutuskassa asetetaan yleensä selvitystilaan kassankokouksen päätöksellä. Vastaava menettely ilmenee nykyisen lain 50 ja 70 §:stä. Valvontaviranomaisena toimivalla sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi kuitenkin 112 §:n 3 momentin mukaan eräissä poikkeustilanteissa oikeus päättää selvitystilaan asettamisesta.

111 §. Pykälä sisältää sekä vakuutuskassan pakolliseen että vapaaehtoiseen purkamiseen liittyviä säännöksiä.

Pykälän 1 momentti koskee tilanteita, joissa kassan purkamiseen on pakko ryhtyä. Voimassa olevan lain 69 § sisältää vastaavia säännöksiä. Lakiehdotukseen ei ole sisällytetty mainitun pykälän 3 kohdan mukaista säännöstä, jonka mukaan kassa on purettava, jollei hallitus ole ryhtynyt toimenpiteisiin maksujen tai avustusten muuttamiseksi kassan vakavaraisuuden parantamiseksi. Tällaista säännöstä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska muut käytettävissä olevat valvontakeinot todennäköisesti riittävät turvaamaan kassan vakavaraisuuden.

Momentin 1 kohta koskee tilanteita, jossa kassan jäsenmäärä ei täytä lain tai kassan sääntöjen asettamia vaatimuksia. Nykyisen lain 69 §:n 1 kohdasta säännös eroaa siinä, että tarkastelu tapahtuu kalenterivuoden päättyessä

vallitsevan tilanteen pohjalta. Jos jäsenmäärä kahden peräkkäisen kalenterivuoden päättyessä on ollut vaadittua määrää pienempi eikä ole todennäköistä, että jäsenmäärä neljän kuukauden kuluessa nousisi vaadittavaan määrään, kassa olisi purettava. Säännös on samansisältöinen kuin työntekijäin eläkeasetuksen 2 §, joka koskee eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvien työntekijöiden vähimmäismäärää.

Ehdotettu säännös on kassojen valvonnan kannalta tarkoituksenmukainen, koska valvontaviranomaisena toimiva sosiaali- ja terveysministeriö pystyisi tilastokertomusten avulla seuraamaan kassojen jäsenmäärätietoja vuodenvaihteen tilanteen mukaisesti. Mikäli yksittäinen kassa ei ole ryhtynyt lain edellyttämiin purkutoimiin, ministeriö voisi valvontatoimena kehottaa kassaa tekemään lain edellyttämän päätöksen kassan toiminnan lopettamisesta.

Momentin 2 kohta vastaa soveltuvin osin voimassa olevan lain 69 §:n 2 kohtaa ja koskee tilanteita, joissa kassan taloudellinen tilanne on pysyvästi heikentynyt niin, ettei toiminnan jatkamiseen ole edellytyksiä. Säännöksen nojalla kassalla saisi olla siirtyvää alijäämää ainoastaan satunnaisesti ja tällöinkin alijäämä olisi peitettävä kahden seuraavan tilikauden aikana. Muutoin kassa olisi purettava. Säännös koskee myös tilanteita, joissa kassan mahdollinen takuupääoma tai pohjarahasto on säännöissä määrättyä määrää pienempi. Vaikka siirtyvää alijäämää ei esiintyisikään, myös takuupääoma ja pohjarahasto olisi saatettava täysimääräisiksi kahden seuraavan tilikauden aikana.

Lakiehdotuksen 76 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta lisämaksun perimiseen tilanteissa, joissa syntyy siirtyvää alijäämää. Lisämaksun perimisestä seurannee, että siirtyvän alijäämän vuoksi suhteellisen harvoin joudutaan kassan purkutilanteeseen. Säännöksen soveltaminen voikin lähinnä tulla kysymykseen tilanteessa, jossa lisämaksua ei saada perityksi riittävästi. Tilanteesta voi myös seurata kassan konkurssi, jolleivät kassan varat riitä tiedossa olevien velkojen maksamiseen.

Momentin 3 kohta koskee tilanteita, joissa kassa on pakollisesti purettava kassan säännöissä olevan määräyksen vuoksi. Kassojen sääntöihin voi sisältyä muitakin kuin laissa säädettyjä pakolliseen purkamiseen liittyviä määräyksiä. Tällainen voi olla esimerkiksi vaatimus siitä, että kassan toiminnan jatkaminen on mahdollista vain, jos kassaan liittyy riittävästi uusia jäseniä säännöissä määrätyn ajanjakson kuluessa.

Pykälän 2 momentti liittyy 1 momentin 1 kohdassa olevaan säännökseen, jonka nojalla kassan toimintaa on jäsenmäärän pienenemisestä huolimatta mahdollista jatkaa, jos jäsenmäärä todennäköisesti kalenterivuoden päättymistä seuraavan neljän kuukauden aikana tulee ylittämään lain tai kassan sääntöjen mukaisen vähimmäisjäsenmäärän. Sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella kassa voisi toimia tällaisessa tilanteessa enintään yhden kalenterivuoden. Jollei jäsenmäärä tämän jälkeenkään ole noussut vaadittavaan määrään, kassa olisi purettava. Edellytyksenä ministeriön suostumuksen antamiselle on kuitenkin, etteivät vakuutetut edut vaarannu.

Pykälän 3 momentti koskee kassan vapaaehtoista purkamista. Kassa voidaan koska tahansa purkaa vapaaehtoisesti eikä selvitystilaan asettamiseen tällöin vaadita mitään erityisiä perusteita. Eläkekassojen osalta päätös voitaisiin kuitenkin tehdä vasta sen jälkeen, kun vastuunsiirto on toteutettu. Säännös estää hankaluudet, jotka syntyvät tilanteessa, jossa sopimusta vastuunsiirrosta ei saada aikaan selvitystilan alettua.

112 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan selvitystilapäätöksen vaatimasta määräenemmistöstä kassankokouksessa sekä selvitystilan alkamisesta. Pykälä sisältää myös säännökset sen tilanteen varalta, ettei kassa tee purkamispäätöstä, vaikka purkamiseen olisi olemassa pakottava peruste.

Kassankokouksessa tehtävän selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen pätevyys edellyttäisi 1 momentin mukaan erisuuruista määräenemmistöä riippuen siitä, onko selvitystilaan asettamisen peruste pakollinen vai vapaaehtoinen. Jos selvitystilaan asettaminen on pakollista, päätös tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Vapaaehtoinen selvitystilaan asettaminen edellyttää samansuuruista äänimäärää, joka vaaditaan kassan sääntöjen muuttamiseen eli vähintään kaksi kolmasosaa kokouksessa edustetusta äänimäärästä. Kassan säännöissä voitaisiin vapaaehtoisen selvitystilaan asettamisen edellyttämää määräenemmistöä tiukentaa. Momentti vastaa asiasisällöltään voimassa olevan lain 50 §:n 2 momenttia ja vakuutusyhdistyslain 13 luvun 1 §:n 4 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvitystilan alkamisajankohdasta. Selvitystila alkaa

yleensä sinä päivänä, jona selvitystilapäätös tehdään. Jos kassan purkaminen tapahtuu vapaaehtoisesti, kassankokous voisi määrätä selvitystilan alkavaksi myöhempänäkin ajankohtana. Momentti vastaa asiasisällöltään vakuutusyhdistyslain 13 luvun 1 §:n 5 momenttia.

Jollei vakuutuskassa tee päätöstä kassan asettamisesta selvitystilaan, vaikka päätös olisi lain tai kassan sääntöjen mukaan tehtävä, kassa voitaisiin 3 momentin mukaan asettaa selvitystilaan sosiaali- ja terveysministeriön määräyksellä. Ministeriön oikeudesta määrätä kassa purettavaksi on säännös ehdotuksen 99 §:ssä. Asiaa koskevan hakemuksen on ministeriölle velvollinen tekemään kassan hallitus. Hakemuksen on oikeutettu tekemään myös yksittäinen hallituksen jäsen, kassan toimitusjohtaja tai tilintarkastaja. Tällainen ministeriön päätös voitaisiin panna täytäntöön valituksesta huolimatta (166 §). Jolleivät hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja ryhdy toimenpiteisiin hakemuksen tekemiseksi, menettelystä seuraisi 4 momentin mukainen vahingonkorvausvelvollisuus kassaa kohtaan.

Pykälän 3 ja 4 momentti vastaavat soveltuvin osin vakuutusyhdistyslain 13 luvun 2 §:n 4 ja 5 momentissa säädettyä periaatetta. Ehdotettu 4 momentti on kuitenkin vakuutusyhdistyslain vastaavaa säännöstä lievempi, koska vakuutusyhdistyksissä hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisvastuullisesti yhdistykselle syntyvistä velvoitteista.

113 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan toimielimistä selvitystilan aikana. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 13 luvun 4 §:ää.

Samalla kun kassankokouksessa päätetään selvitystilaan asettamisesta, tulee kokouksen 1 momentin mukaisesti valita vähintään yksi selvitysmies, joka selvitystilan aikana hoitaa kassan asioita hallituksen, toimitusjohtajan ja mahdollisen hallintoneuvoston sijasta. Selvitysmiesten lukumäärä on vapaasti valittavissa eikä esimerkiksi kassan sääntöjen määräyksiä hallituksen jäsenten lukumäärästä voida soveltaa. Hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja voidaan valita selvitysmieheksi. Sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus määrätä kassankokouksen valitsemien selvitysmiesten lisäksi yksi selvitysmies. Tämä oikeus ministeriöllä on ollut voimassa olevan lain 84 §:n 2 momentin nojalla vain silloin, kun kassalla on ollut erityinen selvityspesä. Ministeriö on myös voinut lain 70 §:n 2 momentin mukaisesti määrätä toimimiehen yhdessä selvitysmiesten kassan toimittamaan kassan purkamista.

Selvitysmiesten asettamisesta tulisi tehdä 116 §:n 1 momentissa säädetty ilmoitus vakuutuskassarekisteriin. Jos ilmoitusvelvollisuus laiminlyödään tai jollei selvitysmiehiä ole lainkaan valittu, sosiaali- ja terveysministeriön tulisi määrätä väliaikainen selvitysmies. Määräys voitaisiin antaa ministeriön omasta aloitteesta. Se voitaisiin myös antaa kassan jäsenen, osakkaan, edustajiston jäsenen, velkojan tai muun henkilön hakemuksesta, jonka oikeus voi riippua siitä, että kassalla on joku, joka voi sitä edustaa. Väliaikaisen selvitysmiehen tehtävänä on kutsua koolle kassankokous, joka valitsee kassalle varsinaiset selvitysmiehet. Kun nämä on valittu, lakkaa väliaikaisen selvitysmiehen tehtävä.

Jos kassan asettaminen selvitystilaan tapahtuu ministeriön määräyksestä, määräisi ministeriö samalla 2 momentin mukaan yhden tai useamman selvitysmiehen.

Pykälän 3 momentista käy ilmi periaate, jonka mukaan selvitysmiehet ovat yleensä samassa asemassa kuin kassan hallituksen jäsenet. Selvitysmiesten asema vastaisi muista yhteisölaeista poiketen myös toimitusjohtajan asemaa. Selvitysmiehiin ei kuitenkaan sovellettaisi esimerkiksi hallituksen toimikautta koskevia säännöksiä. Selvitysmiesten tehtävät ovat myös suppeammat kuin hallituksen tehtävät, koska kassa ei enää harjoita normaalia toimintaa. Selvitysmiesten tehtävät tähtäävät ainoastaan kassan purkamiseen.

Pykälän 4 momentista käy ilmi, ettei tilintarkastajien tehtävä lakkaa kassan joutuessa selvitystilaan. Selvitystilankin aikana noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä lakiehdotuksessa säädettäisiin tilintarkastuksesta ja erityisestä tarkastuksesta. Selvitysmenettelyn jouduttamiseksi on momentin loppuun otettu säännös tilintarkastajien velvollisuudesta sisällyttää kertomukseensa lausuma siitä, onko selvitystilaa tarpeettomasti pitkitetty.

114 §. Kassankokous säilyttäisi asemansa kassan toimielimenä selvitystilan aikana. Siihen on selvitystilan aikana sovellettava pääasiassa samoja säännöksiä kuin muulloinkin. Esimerkiksi varsinaiset kassankokoukset olisi pidettävä myös selvitystilan aikana. Pykälä vastaa asiasisällöltään vakuutusyhdistyslain 13 luvun 5 §:ää.

115 §. Pykälässä säädettäisiin selvitysmiesten velvollisuudesta laatia tilinpäätös selvitystilan

alettua. Säännökset vastaavat vakuutusyhdistyslain 13 luvun 6 §:ää sillä erotuksella, että viimeksi mainitussa laissa vastaava velvollisuus on hallituksella ja toimitusjohtajalla. Nykyisin hallituksen tulee näissä tilanteissa antaa selvitysmiehille tili hallinnostaan edelleen esitettäväksi tilintarkastajille ja kassankokoukselle.

Ehdotettu sääntely perustuu käytännöllisyysnäkökohtaan. Kun kassa on asetettu selvitystilaan, selvitysmiehet ovat tulleet hallituksen ja toimitusjohtajan tilalle (113 §:n 1 mom.). Kun myös kirjanpitoaineisto on selvitystilan alettua siirtynyt selvitysmiesten haltuun, on tarkoituksenmukaisempaa, että selvitysmiehet laativat ja allekirjoittavat tilinpäätöksen, vaikkakin se ajallisesti kohdistuu selvitystilaa edeltävään aikaan. Selvitysmiehet näin ollen laatisivat tilinpäätöksen, mutta vastuuvapaus tulisi myönnettäväksi hallitukselle ja muille tilivelvollisille, joiden vastuulla kassan toiminta tilikauden aikana on ollut.

Selvitystilan alettua selvitysmiesten tulee 1 momentin mukaan tehdä tilinpäätös ajalta, jolta sitä ei vielä ole esitetty kassankokouksessa. Tilinpäätös olisi mahdollisimman pian esitettävä kassankokouksessa. Tilinpäätöksen osalta on soveltuvin osin voimassa, mitä lakiehdotuksessa on sanottu tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan olisi edelliseltä tilikaudelta annettava erillinen tilinpäätös, jos 1 momentissa tarkoitettu aika käsittää myös kyseisen tilikauden. Ehdotuksen 70 §:n 1 momentissa oleva mahdollisuus tilikauden jatkamisesta kassan toiminnan päättyessä ei näin ollen koske selvitystilaa edeltävältä viimeiseltä toimintavuodelta tehtävää tilinpäätöstä.

116 §. Pykälässä säädettäisiin selvitystilaa koskevien ilmoitusten tekemisestä vakuutuskassarekisteriin. Voimassa olevassa laissa on vastaava säännös.

Kassan asettamisesta selvitystilaan ja selvitysmiesten vaalista selvitysmiesten olisi 1 momentin mukaan tehtävä ilmoitus vakuutuskassarekisteriin. Voimassa olevan lain 70 §:n 2 momentissa säädetään kassan yleisestä velvollisuudesta ilmoittaa valvontaviranomaisena toimivalle sosiaali- ja terveysministeriölle vastaavista asioista. Ministeriölle tehtävällä ilmoituksella on ollut merkitystä erityisesti silloin, kun kassan suoritustila ei ole alkanut välittömästi päätöksen tekemisen jälkeen. Vastaavaa säännöstä ei kuitenkaan ehdoteta uuteen lakiin, koska selvitysmiesten tekemää ilmoitusta on pidettävä riittävänä jo siitäkin syystä, että sosiaali- ja terveysministeriö toimii sekä valvontaviranomaisena että rekisterinpitäjänä. Nykyistä lakia vastaava säännös ei ole tarpeellinen myöskään siksi, ettei siinä olevaa mahdollisuutta asettaa erillisiä toimimiehiä hoitamaan kassan suoritusta ole katsottu tarpeelliseksi sisällyttää uuteen lakiin.

Voimassa olevan lain tavoin myös kassan nimen kirjoittamisesta selvitystilan aikana olisi ilmoitettava vakuutuskassarekisteriin. Selvitysmiehet kirjoittavat kassan nimen yhdessä, mutta nimenkirjoittamisesta voidaan päättää toisinkin (117 §). Jos nimenkirjoitusoikeus on myönnetty esimerkiksi kullekin selvitysmiehelle erikseen, on tästä tehtävä ilmoitus rekisteriin.

Momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi ministeriölle tehtävän rekisteri-ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä. Tältä osin säännös vastaa kaupparekisteriasetuksen (208/79) 23 §:ssä selvitystilaan asettamista koskevien ilmoitusten osalta säädettyä menettelyä. Momentissa tarkoitettu ilmoitus tulisi kaikkien selvitysmiesten allekirjoittaa.

Pykälän 2 momentti koskee sitä tilannetta, että sosiaali- ja terveysministeriö määrää kassan selvitystilaan tai määrää sille selvitysmiehiä. Ministeriön olisi kummassakin tapauksessa tehtävä asiasta merkintä vakuutuskassarekisteriin oma-aloitteisesti ilman erillistä ilmoitusta.

117 §. Pykälä sisältää pääsäännön, jonka mukaan vakuutuskassan nimen selvitystilan aikana kirjoittavat selvitysmiehet yhdessä. Vaikka selvitysmiehet tulevat hallituksen tilalle, lakiehdotuksessa olevia hallitusta koskevia nimenkirjoitussäännöksiä (34 §) ei voitaisi soveltaa. Sama koskee kassan säännöissä olevia vastaavia määräyksiä. Pykälässä on kuitenkin annettu kassankokoukselle mahdollisuus päättää nimen kirjoittamisesta pääsäännöstä poikkeavalla tavalla. Jos on valittu useita selvitysmiehiä, saattaa olla tarkoituksenmukaista, että kukin selvitysmies kirjoittaa kassan nimen erikseen. Nimenkirjoitusoikeus voitaisiin antaa myös esimerkiksi kahdelle selvitysmiehelle yhdessä. Pykälä ei aseta estettä myöskään sille, että kassankokous antaisi muullekin henkilölle kuin selvitysmiehelle nimenkirjoitusoikeuden. Vaikkakaan tähän ei liene yleensä tarvetta, nimenkirjoitusoikeus saattaa joskus olla aiheellista myöntää esimerkiksi henkilölle, joka selvitysmiesten apuna hoitaa kassan purkamista olematta kuitenkaan itse selvitysmies kuten

esimerkiksi kassanhoitajan asemassa oleva henkilö.

118 §. Pykälässä säädettäisiin tilinpäätöksestä selvitystilan aikana. Säännös vastaa soveltuvin osin vakuutusyhdistyslain 13 luvun 9 §:ää ja voimassa olevan lain 75 §:ää.

Selvitysmiesten velvollisuutena on laatia tilinpäätös kultakin tilikaudelta ja esittää se neljän kuukauden kuluessa kassankokouksen hyväksyttäväksi. Voimassa olevassa laissa määräaika on kaksi kuukautta ja muissa yhteisölaeissa kolme kuukautta. Ehdotettu neljän kuukauden määräaika vastaa varsinaisen kassankokouksen pitämisen osalta säädettyä määräaikaa.

Kassan selvitystila tulisi pyrkiä saamaan päätökseen kahden vuoden kuluessa selvitystilan alkamisesta. Selvitysmiesten on toimintakertomuksessaan ilmoitettava syyt selvitystoimien viivästymiseen, mikäli selvitystila pitkittyy. Vastaava säännös on myös voimassa olevassa laissa.

119 §. Selvitysmiesten ensimmäisiä tehtäviä olisi hakea julkinen haaste vakuutuskassan velkojille. Selvitysmiesten tulisi myös mahdollisimman nopeasti muuttaa kassan omaisuus rahaksi edellyttäen, ettei siitä aiheudu ilmeistä vahinkoa. Säännös ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa selvitysmiesten tehtävänä on aikaansaada kassan vastuun siirtämistä koskeva sopimus (vrt. 122 §:n 1 mom.). Selvitysmiesten olisi tämän lisäksi maksettava mahdollisimman nopeasti kassan velat. Velan maksamisesta on tarkemmat säännökset 120 §:ssä.

Pykälä vastaa voimassa olevan lain 72 §:n 3 momenttia sekä pääosin vakuutusyhdistyslain 13 luvun 8 §:ää.

120 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan velkojen maksamisesta sekä kassan omaisuuden jakamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan omaisuuden jakamiseen saataisiin ryhtyä vasta velkojille haetun julkisen haasteen paikalletulopäivän jälkeen ja edellyttäen, että kaikki tiedossa oleva kassan velka on maksettu tai velan maksamisesta on asetettu riittävä vakuus. Ensin maksetaan takaisin mahdollinen takuupääoma korkoineen. Tämän jälkeen jaetaan jäljelle jäänyt omaisuus kassan sääntöjen määräämällä tavalla.

Menettely vastaa voimassa olevan lain 76 §:ssä säädettyä menettelyä. Avustuskassalaissa säädetään lisäksi siitä, että jäljelle jäävä omaisuus jaetaan laissa tarkemmin säädetyllä tavalla kassan jäsenille maksettujen jäsenmaksujen suhteessa, jollei kassan säännöissä ole muuta määrätty. Vastaavaa säännöstä ei sisälly lakiehdotukseen. Kassan säännöissä on avustuskassalain tapaan edelleenkin määrättävä, miten jäljelle jäävä omaisuus kassan purkautuessa on käytettävä (12 §). Koska omaisuuden jakaminen uuden lain voimassa ollessa jää pelkästään kassan sääntöjen varaan, ei kassan sääntöihin enää voitaisi ottaa määräystä, jonka mukaan jäljelle jäävät varat jaetaan ehdotetussa laissa säädetyllä tavalla. Vastaavia määräyksiä avustuskassalain osalta sisältyy voimassa oleviin kassojen sääntöihin.

Momentti sisältää lisäksi säännöksen, jonka mukaan määrältään vähäinen omaisuus voitaisiin jakaa sääntöjen edellyttämästä jakotavasta poikkeavalla tavalla. Edellytyksenä on kuitenkin, että menettelystä on määräykset kassan säännöissä. Varat voidaan tällöin esimerkiksi lahjoittaa kassatoimintaa sivuavaan yleishyödylliseen toimintaan. Harkittaessa jaettavan määrän vähäisyyttä tulee ottaa huomioon ainakin jaosta aiheutuvat kustannukset, jos jakoosuuden saajia olisi huomattava määrä.

Pykälän 2 momentissa on säännös sitä tilannetta varten, että varojen jakaminen viivästyy. Vastaavia säännöksiä ei ole voimassa olevassa laissa. Jottei selvitystilaa jouduttaisi jatkamaan tarpeettoman pitkään määrältään vähäisten nostamattomien jako-osuuksien vuoksi, lakiehdotuksessa on tehty mahdolliseksi näiden lankeaminen valtiolle tai käytettäväksi kassan toimintaan läheisesti liittyvään käyttötarkoitukseen. Edellytyksenä on, ettei varoja kahden vuoden kuluessa ole saatu jaetuksi sääntöjen määräämällä tavalla. Määräaika lasketaan selvitystilan alkamisesta. Menettelyn on perustuttava sosiaali- ja terveysministeriön selvitysmiesten ilmoituksesta antamaan määräykseen.

121 §. Pykälä sisältää säännökset vakuutettujen ja edunsaajien etuoikeudesta selvitystilassa olevan vakuutuskassan varoihin. Voimassa olevassa laissa asiasta säädetään 83 §:ssä.

Pykälän mukaan vakuutetuilla ja edunsaajilla olisi osuuksistaan vastuuvelkaan yhteisesti samanlainen etuoikeus kassan omaisuuteen kuin irtaimen pantin haltijalla. Kyseinen etuoikeus ei kuitenkaan huononna käteispantin eikä omaisuuteen vahvistetun kiinnityksen haltijan oikeutta. Pykälä vastaa soveltuvin osin vakuutusyhtiölain 15 luvun 10 §:n 1 momenttia.

122 §. Pykälä sisältää säännökset sellaisen tilanteen varalta, jossa selvitystilassa oleva va-

kuutuskassa ei saa tehdyksi vastuunsiirtosopimusta toisen vakuutuskassan tai vakuutusyhtiön kanssa. Pykälää sovellettaisiin vain vakuutuskassoihin, joilla on vakuutusmaksuvastuu. Jottei selvitystilaa tarpettomasti pitkitetä, pykälässä säädettäisiin erityistoimista tällaisessa tilanteessa. Pykälä vastaa soveltuvin osin vakuutusyhtiölain 15 luvun 14 §:ää ja nykyisen lain 87 §:ää.

Pykälä tulisi sovellettavaksi lähinnä vakuutuskassan pakolliseen purkamiseen liittyvissä tapauksissa. Vapaaehtoisissa purkamisissa pykälää voitaisiin soveltaa vain muihin kassoihin kuin eläkekassoihin, koska 111 §:n 3 momentin nojalla eläkekassa voidaan asettaa vapaaehtoisesti selvitystilaan vasta sen jälkeen, kun vastuunsiirto on tapahtunut.

Pykälän 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tulisi määrätä ajankohta, jolloin kassan omaisuus on muutettava rahaksi, jollei vastuunsiirto ole tapahtunut kahden vuoden kuluessa selvitystilan alkamisesta. Näillä varoilla olisi nykyistä lakia vastaavalla tavalla ostettava vastuuvelkaosuutta vastaava osuus toisesta vakuutuskassasta tai vakuutusyhtiöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan pienet vastuuvelkaosuudet voitaisiin kuitenkin luovuttaa rahana edellyttäen, että osuus on sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaa enimmäismäärää pienempi. Voimassa olevassa laissa kyseinen markkamäärä on ollut sidoksissa TEL-indeksiin. Määrä on vuoden 1984 indeksitasossa ollut 3 000 markkaa. Jollei kassa saa aikaan kohtuullista sopimusta etuuden ostosta toisen vakuutuskassan tai vakuutusyhtiön kanssa, varat jaettaisiin vastuuvelkaosuuksien mukaisessa suhteessa niille, joilla kassan sääntöjen mukaan on siihen oikeus. Sopimusten kohtuullisuuden harkitsee viime kädessä sosiaali- ja terveysministeriö, jonka hyväksyminen vaaditaan varojen jakoon. Momenttia ei lainkaan sovellettaisi työntekijäin eläkelain eikä yrittäjien eläkelain mukaiseen vastuuseen, koska näiden lakien mukaisia vastuuvelkaosuuksia ei voida luovuttaa rahana, vaan ne tulee aina käyttää vastaavan vakuutuksen ottamiseen toisesta eläkekassasta tai vakuutusyhtiöstä.

Pykälän 3 momentissa on säännökset selvitysmiesten velvollisuudesta laatia luettelo jaossa noudatettavista suhdeluvuista, luettelon nähtävillä pitämisestä sosiaali- ja terveysministeriössä ja nähtävilläoloa koskevasta ilmoittamisesta sekä oikeudesta hakea ministeriöltä oikaisua mainittuihin suhdelukuihin. Vastaavia säännöksiä ei ole voimassa olevassa laissa. Se, mitä 124 §:ssä säädetään omaisuuden jaon moittimisesta, ei tulisi sovellettavaksi tässä pykälässä tarkoitetussa omaisuuden jaossa.

123 §. Lopputilitys on pykälässä säännelty huomattavasti yksityiskohtaisemmin kuin avustuskassalain 77 §:ssä. Pykälän säännökset vastaavat vakuutusyhdistyslain 13 luvun 12 §:ää.

Selvitysmiesten saatua selvitystehtävän suoritetuksi, heidän olisi 1 momentin mukaan laadittava selvitysmenettelystä lopputilitys. Lopputilitys muodostuu koko selvitysmenettelyn käsittävältä ajalta annettavasta kertomuksesta, johon myös sisältyy selostus kassan varojen jaosta. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätöksiä koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Kertomuksen johdosta on suoritettava tilintarkastus.

Pykälän 2 momentin mukaan kertomus ja tilintarkastuskertomus olisi hyväksyttävä kassankokouksessa, joka on pidettävä mahdollisimman pian selvitysmiesten saatua tilintarkastuskertomuksen käyttöönsä.

124 §. Pykälä koskee selvitysmiesten antaman lopputilityksen moittimista. Säännös vastaa voimassa olevan lain 78 §:ää. Nykyisessä laissa oleva yhden vuoden moiteaika lopputilityksen esittämisestä kassankokouksessa on kuitenkin lyhennetty kolmeen kuukauteen. Voimassa olevasta laista poiketen ehdotettu säännös koskisi myös selvitysmiesten suorittaman kassan omaisuuden jaon moittimista silloin, kun kassan vastuuvelkaan ei sisälly vakuutusmaksuvastuuta (vrt. 122 §). Tältä osin säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 13 luvun 10 §:n 2 momenttia.

125 §. Pykälä sisältää säännökset vakuutuskassan purkamisajankohdasta sekä lopputilitykseen liittyvien asiakirjojen säilyttämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan vakuutuskassa katsotaan puretuksi, kun lopputilitys on esitetty kassankokouksessa. Vastaava periaate ilmenee nykyisen lain 77 §:stä. Purkautuminen edellyttää luonnollisesti lopputilityksen hyväksymistä, muutoin selvitystä on jatkettava. Selvitysmiesten tehtävänä olisi ilmoittaa kassan purkamisesta vakuutuskassarekisteriin.

Voimassa olevassa laissa on vaatimus lopputilitystä käsittelevän kassankokouksen ilmoittamisesta myös eläkkeensaajille. Tämä on ehdotuksessa jätetty tarpeettomana pois, koska eläkkeensaajat eivät yleensä ole kassan jäseniä eivätkä he siten voi osallistua päätöksentekoon kassankokouksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan lopputilitykseen liittyvät asiakirjat olisi säilytettävä kymmenen vuotta sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä tavalla. Ministeriö tulee antamaan tarkemmat ohjeet asiakirjojen säilyttämisestä siinä vaiheessa, kun selvitysmiehet ilmoittavat ministeriölle oman säilyttämissuunnitelmansa. Ministeriön ohjeiden lisäksi tulisi ottaa huomioon myös kirjanpitolain säännökset kirjanpitoaineiston säilyttämisestä.

Pykälää laadittaessa on soveltuvin osin otettu huomioon vakuutusyhdistyslain 13 luvun 13 §:n 1 momentin ja 14 §:n säännökset.

126 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan selvitystilan lopettamisesta ja kassan purkamisesta sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä. Yksinkertaistettu purkamismenettely on tarkoituksenmukainen toimenpide silloin, kun kassan jäljellä olevat varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä. Ehdotettu pykälä vastaa soveltuvin osin vakuutusyhdistyslain 13 luvun 18 §:ssä säädettyä menettelyä.

Jolleivät kassan varat riitä selvityskuluihin, selvitysmiehet voisivat kassan konkurssiin asettamisen sijasta ilmoittaa asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle. Sairausvakuutuslain mukaisen työpaikkakassan osalta olisi tätä ennen kuitenkin selvitettävä, voiko kansaneläkelaitos sairausvakuutuslain 63 §:n 2 momentin mukaisesti osallistua selvityskuluihin. Ministeriö voi saatuaan selvitysmiesten ilmoituksen määrätä selvitystilan lopetettavaksi ja julistaa kassan puretuksi. Tällöin ei noudatettaisi tämän luvun tilinpäätöksen laatimista ja kassankokoukselle esittämistä, julkista haastetta sekä lopputilitystä ja sen moittimista koskevia säännöksiä. Ministeriölle tehtävään ilmoitukseen olisi liitettävä tilintarkastajan antama todistus siitä, että kassan velat on maksettu.

Jos purkamismenettely aiheuttaa kustannuksia, joita ei voida kattaa selvitystilassa olevan kassan varoista, loppuosa selvityskuluista maksettaisiin vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/44) nojalla vakuutuskassoilta perityistä varoista. Ministeriö poistaa tämän jälkeen kassan rekisteristä ilman selvitysmiesten erillistä ilmoitusta.

127 §. Pykälässä säädettäisiin selvitystilan jatkamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentti vastaa vakuutusyhdistyslain 13 luvun 19 §:ää. Vakuutuskassan selvitystilaa voitaisiin momentin nojalla jatkaa tietyissä tilanteissa sen jälkeen, kun kassa on purettu. Selvitystä voitaisiin ensinnäkin jatkaa, jos kassalle tulee uusia varoja. Paitsi että kassa voi saada ulkopuolisia varoja, myös jakamatta jäänyt huomattava jako-osuus voi aiheuttaa selvitystilan jatkamisen (vrt. 120 §:n 2 mom.). Toiseksi selvitystä voidaan joutua jatkamaan, jos kassaa vastaan nostetaan kanne. Selvitys voisi edellä mainittujen tilanteiden lisäksi jatkua muistakin syistä kuten esimerkiksi silloin, kun varojen jakaminen osoittautuu moitteen johdosta virheelliseksi (vrt. 124 §).

Selvitystilan jatkaminen kuuluu aikaisemmille selvitysmiehille. Heidän tulee ilmoittaa selvitystilan jatkamisesta vakuutuskassarekisteriin ja kutsua koolle jatketun selvitystilan ensimmäinen kassankokous. Jollei kassalla enää ole toimikelpoisia selvitysmiehiä, sosiaali- ja terveysministeriön tulee määrätä väliaikainen selvitysmies joko omasta aloitteestaan tai erillisestä hakemuksesta sen mukaan kuin 113 §:n 1 momentissa säädetään. Myös väliaikaisen selvitysmiehen tehtävät määräytyvät kyseisen momentin mukaisesti.

Selvitystilan jatkaminen ei ole kustannussyistä mielekästä, jos kassalle tulevien uusien varojen määrä jää vähäiseksi. Pykälän 2 momentti sisältää tästä syystä säännöksen, jonka nojalla varojen käytöstä voitaisiin päättää ilman jatkettua selvitystilaakin. Selvitysmiehet voisivat hakea tällaista päätöstä sosiaali- ja terveysministeriöltä. Varat lankeavat tällöin joko valtiolle tai ne voidaan vaihtoehtoisesti käyttää johonkin kassan toimintaan läheisesti liittyvään tarkoitukseen. Säännös vastaa jakamatta jääneiden määrältään vähäisten jako-osuuksien osalta 120 §:n 2 momentissa säädettyä menettelyä.

128 §. Pykälässä säädettäisiin selvitystilan lopettamisesta kassankokouksen päätöksellä. Säännös vastaa pääosin vakuutusyhdistyslain 13 luvun 20 §:ää. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan kassankokous voisi päättää selvitystilan lopettamisesta ja kassan toiminnan jatkamisesta silloin, kun kassa on asetettu selvitystilaan vapaaehtoisesti. Päätös selvitystilan lopettamisesta edellyttää samaa määräenemmistöä kuin selvitystilaan asettaminen. Jos kassan säännöissä on tiukennettu laissa olevia määräenemmistövaatimuksia, on sääntöjä sovellettava myös selvitystilan peruuttamista koskevassa päätöksenteossa. Päätöstä

selvitystilan lopettamisesta ei kuitenkaan saisi tehdä ennen kuin tilintarkastajat ovat antaneet asiasta lausuntonsa.

Selvitystilan lopettamispäätöstä ei saa tehdä, jos selvitystilan aikana on syntynyt myös lakiin perustuva purkamisperuste ja peruste on edelleen voimassa. Sama koskee tilannetta, jossa kassan omaisuutta on ehditty jakaa, tai jos kassa on siirtänyt vastuunsa toiselle vakuutuskassalle tai vakuutusyhtiölle.

Kun kassankokouksessa päätetään selvitystilan lopettamisesta ja kassan toiminnan jatkamisesta, on samalla 2 momentin mukaan valittava kassalle hallitus tai kassan säännöistä riippuen hallintoneuvosto.

Pykälän 3 momentin mukaan selvitysmiesten tulee ilmoittaa vakuutuskassarekisteriin selvitystilan lopettamista koskevasta päätöksestä ja uuden hallituksen sekä mahdollisen hallintoneuvoston valitsemisesta. Kassa voisi jatkaa toimintaansa vasta sen jälkeen, kun asianomaiset rekisterimerkinnät on tehty. Velkojien suojaksi momentissa lisäksi säädettäisiin, että velkojille mahdollisesti jo haettu julkinen haaste jää vaikutuksetta, kun selvitystila on lopetettu.

129 §. Pykälä sisältää vakuutuskassan konkurssia koskevia erityissäännöksiä. Muutoin kassan konkurssiin sovelletaan yleisiä konkurssisäännöksiä. Asiasisällöltään pykälä vastaa vakuutusyhdistyslain 13 luvun 21 §:ää.

Kassan omaisuus voitaisiin 1 momentin mukaan luovuttaa konkurssiin ainoastaan hallituksen päätöksen perusteella. Jos kassa on selvitystilassa, konkurssiin asettaminen tapahtuisi selvitysmiesten päätöksen perusteella. Konkurssissa olevaa kassaa edustavat hallitus ja toimitusjohtaja tai ennen konkurssin alkamista valitut selvitysmiehet. Estettä ei ole siihen, että konkurssin aikana valitaan uusia hallituksen jäseniä tai selvitysmiehiä.

Ehdotuksen 106 §:n mukaan tuomioistuin on velvollinen ilmoittamaan sosiaali- ja terveysministeriölle kassan asettamisesta konkurssiin. Tuomioistuimen tulisi lisäksi 2 momentin mukaan ministeriön niin esittäessä määrätä yksi henkilö uskottuna miehenä osallistumaan konkurssipesän hallintoon. Voimassa olevan lain 79 §:n nojalla ministeriöllä on ollut oikeus määrätä yksi toimimies yhdessä uskottujen miesten ja toimitsijamiesten kanssa hoitamaan pesää.

Pykälän 3 momentin mukaan konkurssitilan aikana olisivat voimassa 121 ja 122 §:n etuoikeussäännökset, jotka koskevat vakuutettujen ja edunsaajien osuutta vastuuvelkaan.

Jos kassan velat konkurssin päättyessä ovat varoja suuremmat, kassa purkautuu. Purkautumisajankohta on 4 momentin mukaan konkurssihallinnon antama lopputilitys. Kassan purkamisesta olisi konkurssihallinnon ilmoitettava vakuutuskassarekisteriin. Ilmoituksen tulisi allekirjoittaa vähintään yksi konkurssihallinnon jäsen.

Jos kassalla on omaisuutta jäljellä konkurssin päättyessä, kassa ei purkaudu. Pykälän 5 momentin mukaan kassankokouksen olisi tällöin kutsuttava koolle päättämään kassan asettamisesta selvitystilaan. Jos kassa jo oli selvitystilassa, kun se asetettiin konkurssiin, selvitystä olisi jatkettava 127 §:ssä säädetyllä tavalla.

130 §. Vakuutuskassan harjoittama vakuutustoiminta päättyy selvitystilan tai konkurssin alkamiseen. Pykälä sisältää avustuskassalain 81 §:ää vastaavat säännökset siitä, ettei uusia jäseniä tällöin enää voida ottaa eikä kassalle enää voida periä vakuutusmaksuja. Selvitys- tai konkurssitilan alkamispäivän jälkeen erääntyneitä etuuksia ei myöskään voitaisi maksaa. Tämä ei kuitenkaan koske konkurssin aikaisia eläke-eriä edellyttäen, että eläke on myönnetty ennen konkurssin alkamista. Lisäksi edellytetään, ettei suoritus loukkaa jäsenten, edunsaajien tai velkojien etua.

131 §. Voimassa olevan lain 71 §:n 1 momentin nojalla suoritustilassa olevan kassan nimeen on täytynyt lisätä sana "suoritustilassa". Ehdotetussa pykälässä on ilmaistu toiminimilain (128/79) 31 §:n 2 momenttia vastaava periaate, jonka mukaan kassan nimi on konkurssin tai selvitystilan aikana kirjoitettava muuttunutta asiantilaa koskevin lisäyksin. Pykälän mukaan selvitystilassa olevan kassan nimeen olisi lisättävä sana "selvitystilassa" ja konkurssissa olevan kassan nimeen sana "konkurssitilassa".

12 luku. **Sulautuminen ja vastuun siirtäminen**

Luku sisältää sulautumiseen ja vastuun siirtämiseen liittyvät säännökset. Voimassa olevassa laissa ei ole lainkaan sulautumiseen liittyviä säännöksiä. Vastuun siirtämiseen liittyvät säännökset ovat avustuskassalain 12 luvussa ja lain toimeenpanoasetuksen 7 luvussa. Sääntelyn puutteellisuuden vuoksi lakiehdotuksessa on

pyritty antamaan sulautumisen ja vastuun siirron osalta täsmälliset säännökset, jotka soveltuvin osin ovat yhtenevät vakuutusyhtiölain 16 luvun ja vakuutusyhdistyslain 14 luvun kanssa. Ehdotuksen 140 ja 141 §:ssä on otettu huomioon myös osakeyhtiölain vastaava sääntely.

132 §. Pykälän 1 momentissa on yleissäännös, jonka mukaan vakuutuskassa voi tehdä sopimuksen sulautumisesta toiseen vakuutuskassaan taikka siirtää vastuunsa toiselle kassalle tai vakuutusyhtiölle. Muita vakuutusyhteisöjä koskevien lakien tapaan toimenpiteeseen olisi saatava sosiaali- ja terveysministeriön suostumus.

Pykälän 2 momentin mukaan sulautumissopimus olisi sekä sulautuvan että vastaanottavan kassan kassankokouksen hyväksyttävä. Edellä sanottu koskee myös vastuun siirtämissopimusta. Kassankokouksen hyväksymispäätös vaatii sulautuvassa tai luovuttavassa kassassa saman määräenemmistön kuin kassan asettaminen selvitystilaan vapaaehtoisella päätöksellä. Hyväksymispäätös olisi siis tehtävä kahden kolmasosan äänten enemmistöllä kokouksessa edustetusta äänimäärästä, jollei kassan säännöissä vaadita tätäkin suurempaa äänimäärää. Vastaanottavan vakuutuskassan osalta sulautumisessa ja vastuun vastaanottamisessa sen sijaan riittäisi yksinkertainen äänten enemmistö, jollei kassan säännöissä toisin määrätä.

Pykälän 3 momenttiin on kassasta annettavan informaation lisäämiseksi otettu luettelo niistä asiakirjoista, jotka olisi vähintään kahden viikon ajan ennen sulautumisesta tai vakuutuskannan luovuttamisesta päättävää kassankokousta pidettävä jäsenten ja osakkaiden tai edustajiston jäsenten nähtävänä kassan toimistossa. Asiakirjaluettelo on pääosin samansisältöinen kuin vakuutusyhtiölaissa ja vakuutusyhdistyslaissa. Asiakirjat olisi pidettävä nähtävillä myös siinä kassankokouksessa, joka päättää sulautumisesta tai vastuun siirtämisestä.

Jotta tieto asiakirjojen nähtävilläpidosta tehokkaasti saadaan kassan jäsenille ja osakkaille, säädettäisiin pykälän 4 momentissa, että asiakirjojen nähtävilläpidosta on ilmoitettava siinä kokouskutsussa, joka toimitetaan sulautumista tai vastuun siirtämistä käsittelevään kassankokoukseen.

Joissakin tilanteissa voi olla tarkoituksenmukaista, että kassa siirtää vain osan vastuutaan toiselle kassalle tai vakuutusyhtiölle. Itse vastuunsiirtomenettelyyn tällä seikalla ei kuitenkaan ole merkitystä, vaan kassan olisi myös silloin noudatettava samaa menettelyä kuin jos koko vastuu siirrettäisiin. Tämä periaate on pykälän 5 momentissa.

133 §. Pykälä sisältää säännöksen niin sanotusta kombinaatiosulautumisesta, jossa sulautuminen tapahtuu siten, että sulautuvat kassat muodostavat uuden vakuutuskassan. Uuden kassan perustaminen kassojen sulautuessa saattaa olla tarkoituksenmukainen vaihtoehto esimerkiksi silloin, kun kassojen toiminta etuuksien tai toimintapiirin erilaisuuden vuoksi poikkeaa toisistaan niin paljon, ettei tavanomaista sulautumissopimusta saada aikaan. Säännös vastaa vakuutusyhtiölain 16 luvun 2 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 14 luvun 3 §:ää.

Kombinaatiosulautumiseen sovellettaisiin normaaleja 132 §:ssä selostettuja sulautumissääntöjä. Tämä periaate on pykälän 1 momentissa.

Uuden vakuutuskassan perustamisesta ei tarvitsisi laatia erillistä perustamiskirjaa, vaan sen korvaisi 2 momentin mukaan sulautumissopimus. Sulautumista koskevaan sopimukseen tulisi tämän vuoksi sisältyä ehdotus uuden kassan säännöiksi. Siitä tulisi ilmetä myös kassan hallituksen ja muun johdon sekä tilintarkastajien valitsemistapa. Momentissa säädetään myös siitä ajankohdasta, jolloin nämä valinnat on suoritettava. Koska sulautumiseen on saatava sosiaali- ja terveysministeriön suostumus, sekä kassan säännöille ministeriön vahvistus, ei valintoja näin ollen voida suorittaa ennen kuin sulautumissopimuksen hyväksymisen lisäksi nämä edellytykset on täytetty.

134 §. Eläkesäätiölain 24 §:n mukaan eläkesäätiö voi siirtää vastuunsa joko kokonaan tai osaksi avustuskassalle. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin, että vastuun siirtoa koskevia 132 §:n säännöksiä on soveltuvin osin noudatettava myös silloin, kun säätiö siirtää vastuunsa tai osan siitä vakuutuskassalle. Lakiehdotuksen säännöksiä noudatettaisiin vain vastaanottavan vakuutuskassan osalta.

135 §. Vakuutuskassa voisi sulautua toiseen vakuutuskassaan taikka luovuttaa vastuunsa toiselle kassalle tai vakuutusyhtiölle ainoastaan sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella. Ministeriön suostumuksen lisäksi sulautuminen edellyttää tuomioistuimen lupaa. Ehdotetussa pykälässä säädetään ministeriön suostumuksen hakemisesta. Säännös vastaa vakuutusyhtiölain

16 luvun 3 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 14 luvun 4 §:ää.

Kun sekä sulautuminen että vastuun siirto ovat kassan toiminnassa merkittäviä toimenpiteitä, on lakiehdotuksessa katsottu tarpeelliseksi säätää erityiset määräajat ministeriön suostumuksen ja tuomioistuimen luvan hakemiselle, jotta kohtuullisessa ajassa saadaan tieto siitä, tuleeko tällainen toimenpide voimaan. Ministeriön hyväksymistä varten tehtävälle hakemukselle on pykälän 1 momentissa kahden kuukauden määräaika laskettuna siitä, kun kassa ja vakuutusyhtiö ovat hyväksyneet sulautumista tai vastuun siirtämistä koskevan sopimuksen. Jos toimenpide vaatii kassan sääntöjen muuttamista, muutoksen vahvistamista olisi haettava samassa ajassa. Sama määräaika koskee uuden vakuutuskassan sääntöjen vahvistamista kombinaatiosulautumisessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muita vakuutuslaitoksia koskevien lakien tapaan ministeriön velvollisuudesta kuuluttaa sulautumista tai vastuun siirtoa koskevasta hakemuksesta.

Pykälän 3 momentissa on säännös ministeriön harkintavallan laajuudesta arvioitaessa, voidaanko hakemukseen suostua. Ministeriön harkintavalta on sidottua harkintaa. Suostumus voitaisiin evätä ainoastaan siinä tapauksessa, että toimenpide loukkaa vakuutusten käsittämiä etuja. Ministeriö tutkii siis lähinnä sen, loukkaako sulautuminen tai vastuun siirto jäsenten, muiden edunsaajien tai osakkaiden oikeuksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vastuun siirtymisen ajankohdasta. Sulautumisen ajankohdasta on säännös 139 §:ssä. Pääsäännön mukaan vastuunsiirto tapahtuu silloin, kun ministeriö on antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. Ehdotuksen mukaan ministeriö voisi kuitenkin hakemuksesta vahvistaa vastuun siirtymiselle muunkin ajankohdan kuten esimerkiksi vuodenvaihteen.

Sulautuminen ja vastuun siirto raukeaa pykälän 5 momentin mukaan, jos ministeriön suostumuksen hakeminen laiminlyödään säädetyssä kahden kuukauden määräajassa. Raukeaminen olisi seurauksena myös siinä tapauksessa, ettei toimenpiteeseen saada ministeriön suostumusta.

136 §. Kassan sulautumisella on merkitystä kassan itsensä lisäksi myös kolmansien henkilöiden kannalta. Tästä syystä sulautuminen tulee rekisteröidä vakuutuskassarekisteriin, jossa tämä tieto on helposti saatavissa. Ministeriön olisi ehdotuksen mukaan merkittävä tieto sulautumisesta rekisteriin ilman erillistä ilmoitusta.

137 §. Sulautumisen tapahtuessa on tärkeää varmistaa, etteivät sulautuvan kassan velkojat kärsi oikeudenmenetyksiä. Näiden takeiden luomiseen on pyritty pykälän säännöksin, joissa kassoille asetetaan velvollisuus hakea tuomioistuimen lupa sulautumiselle. Menettely on pääosin samansisältöinen kuin osakeyhtiölain 14 luvun 5 §:n 1 momentissa sekä vakuutusyhdistyslain 14 luvun 6 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan sekä sulautuvan että vastaanottavan kassan tulisi kahden kuukauden määräajassa sosiaali- ja terveysministeriön antamasta suostumuksesta lukien hakea tuomioistuimen lupa sulautumissopimuksen täytäntöönpanoon. Hakemus olisi tehtävä sulautuvan kassan kotipaikan tuomioistuimelle tai kombinaatiosulautumisessa vastaanottavalle kassalle säännöissä määrätyn kotipaikan tuomioistuimelle. Hakemukseen olisi liitettävä selvitys sulautumissopimuksen rekisteröimisestä sekä luettelo sulautuvan kassan tunnetuista velkojista. Mikäli tuomioistuimen luvan hakeminen laiminlyödään, on seurauksena sulautumisen raukeaminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuomioistuimen kuulutusmenettelystä. Kuulutusmenettelyn tarkoituksena on saada tieto sulautumisesta mahdollisimman tehokkasti kassojen tunnetuille ja tuntemattomille velkojille. Kuulutus olisi pantava tuomioistuimen ilmoitustaululle ja myös kaksi kertaa julkaistava virallisessa lehdessä. Lisäksi tuomioistuimen olisi oma-aloitteisesti annettava tieto hakemuksesta sosiaali- ja terveysministeriölle ja kaikille tunnetuille velkojille sekä eräässä erityistilanteessa, josta säädetään 141 §:ssä, myös patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkittäväksi.

Pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuimen olisi annettava lupa sulautumiseen, jos on varmistauduttu siitä, että sulautuvan kassan velkojat ovat saaneet täyden maksun tai vakuuden saamisistaan tai etteivät he ole vastustaneet hakemusta. Luvan myöntämisestä tai epäämisestä tuomioistuimen tulee toimittaa tieto sosiaali- ja terveysministeriölle. Jos kysymyksessä on 141 §:n tarkoittama osakeyhtiön sulautuminen vakuutuskassaan, tulee ilmoitus tehdä myös patentti- ja rekisterihallitukseen kaupparekisteriin merkittäväksi.

138 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuomioistuimen lupaa koskevasta rekisteri-ilmoituksesta, jonka perusteella puolestaan määräytyy sulautumisen tapahtumisajankohta (139 §). Sulautumiseen osallistuvien kassojen on ilmoitettava tuomioistuimen luvasta sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi kahden kuukauden kuluessa siitä, kun lupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman. Mikäli rekisteri-ilmoituksen tekeminen laiminlyödään, on seuraamuksena sulautumisen raukeaminen. Kombinaatiosulautumisessa olisi tuomioistuimen luvan lisäksi tehtävä ilmoitus uuden kassan perustamisesta 103 §:n tarkoittamalla tavalla.

Jos sulautuminen raukeaa siitä syystä, ettei tuomioistuimen lupaa ole määräajassa haettu tai tuomioistuin on evännyt luvan, tulisi sosiaali- ja terveysministeriön pykälän 2 momentin mukaan tehdä siitä merkintä vakuutuskassarekisteriin sulautuvan kassan ilmoituksesta. Myös siinä tapauksessa, etteivät kassat määräajassa tee tuomioistuimen luvasta rekisteri-ilmoitusta, ministeriön tulee tehdä rekisteriin merkintä sulautumisen raukeamisesta.

139 §. Pykälässä säädettäisiin sulautumisen ajankohdasta, joka riippuu siitä, onko kyse normaalista sulautumisesta vai kombinaatiosulautumisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan sulautuminen normaalitapauksessa katsotaan tapahtuneeksi silloin, kun tuomioistuimen lupa sulautumiseen on merkitty vakuutuskassarekisteriin. Kombinaatiosulautumisessa sen sijaan vastaanottavan kassan täytyy ensin olla olemassa ennen kuin sulautumisen voidaan katsoa tapahtuneen. Ennen rekisteröimistä vakuutuskassa ei voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Sen vuoksi kombinaatiosulautumisen katsottaisiin tapahtuneen vasta sitten, kun sekä tuomioistuimen lupa että vastaanottavan kassan perustaminen on rekisteröity.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että sulautuvan kassan varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle kassalle sekä sulautuvan kassan jäsenet ja osakkaat tulevat vastaanottavan kassan jäseniksi ja osakkaiksi 1 momentissa mainitulla sulautumishetkellä. Kysymyksessä on yleisseuraanto eli vastaanottava kassa astuu sulautuvan kassan sijaan sopimuspuoleksi viimeksi mainitun kassan tekemiin sopimuksiin ja muihin velvoitteisiin. Vastaanottavalle kassalle ei kuitenkaan siirtyisi sulautuvan kassan oikeutta vaatia vahingonkorvausta 151—153 §:n nojalla.

140 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutuskassan oikeudesta ja velvollisuudesta lunastaa sellaisen osakeyhtiön osakkeita, jossa kassalla on määräysvalta. Pykälä vastaa pääosin vakuutusyhtiölain 16 luvun 6 §:ää sekä osakeyhtiölain 14 luvun 8 §:ää. Lunastusmenettely saattaa olla tarkoituksenmukaista kassan toimintojen järkeistämiseksi. Samoin pykälä on tarkoitettu vähemmistöosakkeenomistajan aseman turvaamiseksi, koska tällaisella osakkaalla olisi ehdotuksen mukaan oikeus vaatia osakkeidensa lunastamista. Sääntelyllä on merkitystä etenkin eläkekassojen toiminnassa.

Pykälän 1 momentin mukaan lunastamisoikeus syntyy, jos kassa yksin tai yhdessä sellaisen yhteisön kanssa, jossa kassalla on enemmän kuin puolet osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava määräämisvalta, omistaa enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa osakeyhtiön osakkeista.

Vähemmistöosakkaiden oikeuksien turvaamiseksi ehdotetaan, että lunastettavista osakkeista on suoritettava käypä hinta. Myös vähemmistöosakkailla olisi oikeus vaatia osakkeidensa lunastamista, jos momentissa mainitut lunastamisen edellytykset ovat olemassa. Kukin osakkeenomistaja erikseen voi vaatia kassaa lunastamaan osakkeensa, vaikka muut vähemmistöosakkeenomistajat eivät olisikaan kiinnostuneita lunastuksesta.

Tarkoituksena on, että lunastamisesta voitaisiin sopia asianomaisten kesken vapaaehtoisella sopimuksella. Mikäli sopimusta ei kuitenkaan saada aikaan, tulee kassan saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi, joka ratkaisee sen, millaisin ehdoin lunastus tapahtuu. Jos lunastamista esittää vähemmistöön kuuluva osakkeenomistaja, olisi hänen saatettava asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentti koskee tällaista riitatilannetta. Kassan tulee ilmoittaa osakeyhtiön hallitukselle, ettei lunastamisesta ole päästy sopimukseen, jonka jälkeen yhtiön hallituksen tulee hakea tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä valvomaan tuntemattomien osakkeenomistajien etuja riidan aikana. Säännöstä voidaan soveltaa myös silloin, kun lunastettavien osakkeiden omistajat eivät halua myötävaikuttaa lunastamismenettelyyn.

Pykälän 3 momentissa säädetään siitä menettelystä, jota on noudatettava sen jälkeen, kun on päästy sopimukseen lunastushinnasta tai kun lunastushintaa koskeva tuomioistuimen päätös on saanut lainvoiman. Momentin mu-

kaan lunastusmenettelyyn sovellettaisiin soveltuvin osin sitä, mitä osakeyhtiölaissa säädetään emoyhtiön ja tytäryhtiön välisestä lunastusmenettelystä.

Niinpä osakkeenomistajan on luovutettava osakekirja lunastushintaa vastaan kuukauden kuluessa lunastussopimuksen tekemisestä tai tuomioistuimen lainvoimaisesta päätöksestä lukien. Jollei osakkeenomistaja näin menettele, kassan tulee tallettaa lunastushinta ulosotonhaltijan huostaan. Jollei osakkeenomistaja ole riitaututtanut lunastusoikeutta tai jos lunastusoikeutta koskeva päätös on saanut lainvoiman, kassalla olisi oikeus saada osakekirja antamalla lunastushinnasta vakuus. Osakeyhtiölain säännöksestä poiketen kassan antaman vakuuden hyväksyisi sosiaali- ja terveysministeriö. Vakuutuskassa katsotaan osakkeen omistajaksi, kun lunastushinnan tallettaminen tai vakuuden asettaminen on tapahtunut. Jollei aikaisempi osakkeenomistaja ole luovuttanut osakekirjaa vuoden kuluessa siitä, kun kassa on tullut osakkeen omistajaksi, kassalle voitaisiin antaa uusi osakekirja.

Osakeyhtiölain 14 luvun 8 §:n mukaista lunastusmenettelyä ei sovelleta asunto-osakeyhtiöihin. Vastaavalla tavalla myöskään ehdotetun lain lunastusmenettelyä ei pykälän 4 momentin mukaan sovellettaisi asunto-osakeyhtiöihin. Asunto-osakeyhtiölain sosiaalisten tavoitteiden vastaista olisi antaa vakuutuskassalle oikeus lunastaa asunto-osakeyhtiön jäljellä olevat osakkeet ja siten pakottaa niiden omistajat muuttamaan pois asunnostaan.

141 §. Pykälä sisältää vakuutusyhtiölain 16 luvun 7 §:n ja osakeyhtiölain 14 luvun 7 §:n mukaisen säännöksen yksinkertaistetusta sulautumismenettelystä tilanteessa, jossa vakuutuskassa omistaa osakeyhtiön koko osakekannan.

Pykälän tarkoittamassa tapauksessa sulautumisessa ei esiinny eturistiriitoja sulautuvien yhteisöjen välillä. Kassankokouksen myötävaikutus sulautumisen aikaansaamiseksi ei tällöin ole välttämätön, vaan hallitusten päätökset sulautumisesta riittävät. Sopimuksesta olisi kassan tehtävä ilmoitus vakuutuskassarekisteriin ja yhtiön kaupparekisteriin merkittäväksi. Sulautumissopimus pantaisiin täytäntöön noudattaen edellä tässä luvussa olevia säännöksiä sulautumissopimuksen rekisteröimisestä, tuomioistuimen luvan hankkimisesta ja sulautumisen rekisteröimisestä.

13 luku. **Jakautuminen**

Luvussa säädetään vakuutuskassan jakautumisesta eli kassan varojen jakamisesta toisen kassan kanssa. Voimassa olevassa laissa ei ole asiasta säännöksiä.

Jakautuminen on käsitteellisesti erotettava vastuun siirrosta, jonka yhteydessä vakuutustekninen vastuuvelka ja sen katteena olevat varat siirtyvät vastaanottavalle kassalle. Jakautumisessa sen sijaan on kysymys vain varojen ja velkojen erotuksen jakamisesta kahden tai useamman kassan välillä.

142 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, minkälaiset vakuutuskassat voivat jakautua. Ne ongelmat, joita sääntelyllä halutaan vähentää, ovat esiintyneet ensi sijassa sairauskassoissa. Tämän luvun säännöksiä sovellettaisiinkin etupäässä sairauskassoihin. Estettä ei kuitenkaan ole sille, etteikö myöskin hautaus- ja eroavustuskassa voisi jakautua. Sen sijaan eläkekassojen jakautumiselle ei käytännössä ole ilmennyt tarvetta. Jakautumista koskevia säännöksiä ei sen vuoksi sovellettaisi eläkekassoihin.

143 §. Pykälässä on perussäännös niistä edellytyksistä, joiden vallitessa kassan jakautuminen voi tapahtua ja siitä, miten eroavien jäsenten osuus kassan varoista lasketaan.

Pykälän 1 momentin mukaan jakautumisen edellytyksenä olisi, että vakuutuskassan jäsenistä vähintään yksi kymmenesosa eroaa kassasta ja siirtyy toisen kassan jäsenyyteen. Jakautuminen useampien kassojen kesken voisi tapahtua silloin, kun jäsensiirtymä tapahtuu kahteen tai useampaan kassaan edellyttäen, että kuhunkin niistä siirtyy vähintään kymmenesosa jakautuvan kassan jäsenistöstä. Jolleivät eroavat jäsenet siirry minkään kassan jäsenyyteen, kassalla ei ole velvollisuutta luovuttaa varoja. Sen vuoksi kassan jakamista ei olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi silloin, kun jäsenet joukkoirtisanomisen tapahtuessa jäävät työttömiksi. Kymmenesosan vaatimus on asetettu siksi, ettei jakamista ole tarkoituksenmukaista toteuttaa aivan vähäisten jäsensiirtymien vuoksi.

Vastaanottava kassa voisi olla joko toimiva kassa tai eroavat jäsenet voisivat vaihtoehtoisesti perustaa tätä tarkoitusta varten kokonaan uuden kassan. Jakautuminen voisi tapahtua vain pääasiallisesti samaa toimintaa harjoittavien kassojen kesken. Jos jäsenet siirtyvät esimerkiksi sairauskassasta eläkekassan jäsenyyteen, ei edellisellä kassalla olisi velvollisuutta luovuttaa varoja jälkimmäiselle. Pienemmät

erot kassojen toiminnassa sen sijaan eivät estä jakautumista. Jos jäsenien siirtyminen tapahtuu kahden työpaikkakassan välillä ja näiden kassojen myöntämät lisäetuudet poikkeavat määrältään tai laadultaan toisistaan, tämä seikka ei estäisi jakautumista.

Jakautumisen tunnusmerkkeihin kuuluu, että jäsenten siirtyminen toiseen kassaan tapahtuu suhteellisen lyhyen ajan kuluessa. Tästä syystä sääntöihin tulisi ottaa määräys, minkä ajan sisällä jäsenyydestä eroamisen ja siirtymisen toiseen kassaan tulisi tapahtua. Jotta sääntömääräyksellä jakautumista ei voitaisi laajentaa koskemaan myös tavanomaista, pitemmän ajanjakson kuluessa tapahtuvaa jäsenpoistumaa, on momenttiin kirjoitettu ehdoton määräaika yksi vuosi, jonka kuluessa jäsensiirtymän joka tapauksessa tulisi tapahtua. Pykälässä ei ole määritelty sitä, mistä yhden vuoden määräaika alkaa. Käytännössä tästä ei kuitenkaan syntyne ongelmia, koska jakautuminen tavallisesti tulee kysymykseen yrityskauppojen yhteydessä, jolloin tietyn suuruinen ryhmä jäseniä eroaa samanaikaisesti kassasta. Tässä yhteydessä jakautumisen edellytykset tai niiden puuttuminen ovat selkeästi todettavissa.

Mikäli edellä kerrotut jakautumisen edellytykset toteutuvat, jakautuvan kassan olisi luovutettava vastaanottavalle tai uudelle kassalle 149 §:n 2 momentissa tarkoitettujen jäsenten jako-osuutta vastaava osa nettovaroistaan. Viitatussa lainkohdassa on kysymys niistä toiseen kassaan siirtyneistä jäsenistä, jotka ovat säilyttäneet jäsenyytensä vielä siinä vaiheessa, kun hallitus tekee jakautuvalle kassalle ilmoituksen saamistaan uusista jäsenistä. Jolleivät siirtyneet jäsenet ole enää uudenkaan kassan jäseniä ilmoitusta tehtäessä, heidän jako-osuutensa varoista jäisi vanhaan kassaan.

Jako tapahtuisi kassan nettovarojen perusteella toisin sanoen siitä ylijäämästä, joka syntyy, kun varoista vähennetään velat. Näin ollen kassan kaikki velat mukaan lukien myös vakuutustekninen vastuuvelka, säilyvät jakautuvalla kassalla. Nettovarojen määrä laskettaisiin omaisuuden käyvän arvon perusteella. Lisäksi kaikki kirjanpidolliset erät kuten varaukset ja ennakkokulukirjaukset, otettaisiin huomioon varojen määrää selvitettäessä.

Vakuutuskassan jakaminen ei sovellu kaikkiin käytännön tilanteisiin, vaikka laissa säädetyt edellytykset täyttyisivätkin. Sääntelyn lähtökohtana onkin, että jakautuminen voitaisiin toteuttaa vain silloin, kun se kassan sääntöjen mukaan on mahdollista. Näin menetellen kunkin kassan yksilölliset olosuhteet voidaan ottaa huomioon harkittaessa, sovelletaanko jakautumista koskevaa sääntelyä kassan osalta vai ei.

Pykälän 2 momentissa on säännös siitä, miten toiseen kassaan siirtyvien jäsenten osuus kassan nettovaroista lasketaan. Säännösehdotuksen mukaan kassa voisi tästäkin seikasta ottaa määräyksen sääntöihinsä. Jollei tällaista määräystä ole, kunkin jäsenen osuus on laskettava samassa suhteessa kuin hänen viiden edellisen kalenterivuoden aikana suorittamansa jäsenmaksut ovat koko jäsenmaksukertymään. Osakkaiden maksamia kannatusmaksuja ei otettaisi huomioon suhdelukua määrättäessä. Ehdotus merkitsee sitä, että eroavalla jäsenellä on sitä suurempi osuus kassan varoihin, mitä kauemmin hän on ollut kassan jäsenenä. Sairauskassojen säännöissä on yleensä samansisältöinen määräys, joka koskee varojen jakamista jäsenille kassaa purettaessa.

144 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, millä tavoin jakautumisprosessi laitetaan vireille.

Pykälän mukaan eroavien jäsenten on kolmen kuukauden kuluessa sen määräajan päättymisestä, jonka kuluessa jäsenten eroamisen on tapahduttava, kirjallisesti ilmoitettava kassan hallitukselle siirtymisestään toisen kassan jäsenyyteen tai uuden kassan perustamisesta. Jotta epätietoisuus kassan tulevaisuudesta ei kestäisi pitkää aikaa, tulee ilmoitus tehdä suhteellisen lyhyen ajan kuluessa määräajan päättymisestä. Ilmoituksen voisi tehdä jokainen jäsen henkilökohtaisesti itse tai se voidaan toteuttaa jokaisen jäsenen allekirjoittamalla yhteisilmoituksella. Mikäli ilmoitusvelvollisuus laiminlyödään, jakautumisprosessi raukeaa eikä kassalla olisi enää velvollisuutta luovuttaa varoja.

145 §. Pykälässä on säännös jakautumista koskevasta päätöksenteosta kassassa.

Pykälän mukaan jakautumisesta päättäisi kassankokous. Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä. Kassankokouksen päätöksellä olisi kuitenkin vain toteava luonne, koska vastaanottavalle tai uudelle kassalle on syntynyt oikeus saada jakautuvan kassan varoja jo siinä vaiheessa, kun 143 §:ssä säädetyt jakautumisen aineelliset edellytykset ovat täyttyneet. Kassankokouksen olisi siis tehtävä myönteinen päätös, mikäli edellytykset siihen ovat olemassa. Jollei kassankokous tee näin, hallituksen tulee hakea päätöstä sosiaali- ja

terveysministeriöltä. Jollei hallituskaan hae päätöstä, hakemuksen voi tehdä yksityinen hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, tilintarkastaja tai eroava jäsen.

Jakautuvan kassan hallituksen on ehdotuksen mukaan kutsuttava kassankokous viipymättä koolle tekemään päätös jakautumisesta sen jälkeen, kun hallitus on saanut eroavien jäsenten siirtymisilmoituksen. Jos kassan sääntöjen mukaan kassankokouksen koolle kutsuminen on hallintoneuvoston tehtävä, tulee sen toimittaa kutsu. Kokouskutsu olisi toimitettava viipymättä eli niin pian kuin se teknisesti on käytännössä mahdollista. Ennen kuin kokouskutsu toimitetaan, hallituksen on varmistauduttava, että säännöissä on määräys jakautumisesta ja että 144 §:n mukaisen ilmoituksen on määräajan kuluessa tehnyt riittävä määrä eroavia jäseniä.

146 §. Pykälässä säädettäisiin jakautumisen vaatimasta nettovarallisuuden selvittämisestä sekä siitä johtuvasta tilintarkastuksesta.

Sen jälkeen kun päätös jakautumisesta on kassankokouksessa tehty, hallituksen olisi 1 momentin mukaan ryhdyttävä nettovarojen määrän selvittämiseen. Selvitys olisi tehtävä kolmen kuukauden kuluessa kassankokouksen päätöksestä. Nettovarojen selvittäminen saattaa viedä huomattavan pitkän ajan varsinkin suurilta kassoilta, minkä vuoksi kolmen kuukauden määräaika voi osoittautua liian lyhyeksi. Sen vuoksi kassa voisi hakea sosiaali- ja terveysministeriöltä määräajan pidennystä enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Hallituksen olisi myös laadittava ehdotus varojen jakamisesta sekä pois siirtyvien jäsenten jako-osuudesta. Tämän jälkeen asiasta olisi pyydettävä tilintarkastajien lausunto, joka tulisi antaa kuukauden kuluessa lausuntopyynnöstä. Tilintarkastajien tulee lausunnossaan erityisesti kiinnittää huomiota siihen, onko varojen määrä laskettu oikein, esimerkiksi onko kiinteistön arvo määritetty todellisen käyvän arvon perusteella sekä siihen, että jakoosuudet on oikein laskettu.

Jakautuminen saattaa olla pitkäaikainen prosessi varsinkin silloin, kun jäsenten siirtyminen tapahtuu kokonaan uuteen perustettavaan kassaan. Sen vuoksi laissa tulee olla täsmällisesti määritelty, minkä ajankohdan mukaan jakautuvan kassan varat ja velat jakautumisprosessia ajatellen määräytyvät ja jäsenten osuus kassan varoista lasketaan. Asiasta on säännös 2 momentissa. Ehdotuksen mukaan kassan varat ja velat laskettaisiin sen ajankohdan perusteella, jolloin päätös jakautumisesta on kassankokouksessa tai sosiaali- ja terveysministeriössä tehty. Jos kassankokouksen päätöksen pätevyyden edellytyksenä sääntöjen mukaan on, että asia on käsiteltävä kahdessa kokouksessa, nettovarojen määrä lasketaan siitä, kun päätös on tehty jälkimmäisessä kokouksessa.

147 §. Vastaavalla tavalla kuin sulautuminen myös jakautuminen voisi tapahtua vain sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella. Jakautumiseen ei kuitenkaan tarvitse hakea tuomioistuimen lupaa. Esillä olevassa pykälässä säädetään ministeriön suostumuksen hakemisesta. Säännös on pyritty kirjoittamaan siten, että hakemusmenettely sekä sulautumisessa että jakautumisessa olisi mahdollisimman yhdenmukainen.

Kun tilintarkastajat ovat antaneet hallitukselle lausuntonsa jakoehdotuksesta, ministeriön suostumusta olisi tämän jälkeen haettava kuukauden kuluessa. Jollei määräaikaa noudateta, jakautuminen raukeaa. Tällöin hallituksen jäsenet olisivat vahingonkorvausvelvollisia vastaanottavan tai uuden kassan saamatta jääneistä varoista tämän lakiehdotuksen 14 luvun periaatteiden mukaisesti.

Ministeriön käsitellessä hakemusta on noudatettava samanlaista menettelyä kuin kassojen sulautuessa. Ministeriön olisi siis kuulutettava hakemuksesta virallisessa lehdessä sekä velvoitettava jakautuva kassa antamaan tieto kuulutuksesta jäsenille ja osakkaille säännöissä määrätyllä tavalla. Ministeriön olisi annettava suostumuksensa jakautumiseen, jollei toimenpide loukkaa vakuutettujen käsittämiä etuja eikä muutakaan vastasyytä ole. Tällaisena muuna vastasyynä olisi esimerkiksi se, että jakautuva kassa ja perustettava uusi kassa jakautumisen vuoksi muodostuvat niin pieniksi yksiköiksi, ettei niillä käytännössä olisi toimintaedellytyksiä. Jakautuminen saattaisi joissakin tapauksissa loukata jakautuvan kassan velkojien etuja, mikä seikka myös voisi olla esteenä jakautumiselle.

148 §. Jakautuminen on niin merkittävä tapahtuma kassan toiminnassa, että se tulee merkitä vakuutuskassarekisteriin. Kun sosiaali- ja terveysministeriö on antanut suostumuksensa jakautumiseen, olisi se pykälän mukaan rekisteröitävä ilman erillistä ilmoitusta.

149 §. Vastaanottavalla tai uudella kassalla

on oikeus jakautuvan kassan varoihin jo siinä vaiheessa, kun jakautumisen edellytykset ovat syntyneet. Varojen siirto on kuitenkin tarkoituksenmukaisinta toteuttaa vasta sitten, kun todetaan, ketkä jäsenet ovat pysyvästi siirtyneet toiseen kassaan. Tästä syystä pykälän 1 momentin mukaan vastaanottavan tai uuden kassan hallituksen olisi ilmoitettava jakautuvalle kassalle ensinnäkin ne 144 §:n mukaisen ilmoituksen tehneet henkilöt, jotka ovat siirtyneet vastaanottavaan tai uuteen kassaan. Tällä ilmoituksella varmistetaan se, että siirtyviä jäseniä on vähintään 10 prosenttia jakautuvan kassan jäsenistöstä. Kuitenkaan ei vaadittaisi, että kaikki siirtymisilmoituksen tehneet jäsenet siirtyvät toiseen kassaan. Toiseksi hallituksen olisi ilmoitettava myös ne 144 §:n mukaisen ilmoituksen tehneet henkilöt, jotka ilmoitushetkellä edelleen ovat vastaanottavan tai uuden kassan jäseniä.

Viimeksi mainitulla ilmoituksella on merkitystä pykälän 2 momentissa säädetyn varojen luovuttamistapahtuman kannalta. Tässä momentissa nimittäin määritellään ne jäsenet, joiden jako-osuus jakautuvan kassan varoista siirretään toiseen kassaan. Tähän jäsenryhmään kuuluisivat ne henkilöt, jotka 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekohetkellä ovat vastaanottavan tai uuden kassan jäseniä. Ryhmään eivät kuulu ne henkilöt, jotka ovat siirtyneet toiseen kassaan, mutta jotka ilmoituksen tekohetkellä eivät enää ole tämän kassan jäseniä. Ratkaisulla on haluttu varmistaa se, että ainoastaan pysyvästi toiseen kassaan siirtyneiden jäsenten jako-osuus siirtyy heidän mukanaan. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kassan varoja ryhdytään jakamaan tilapäisten jäsensiirtymien vuoksi. Säännösehdotus merkitsee sitä, että se jäsenryhmä, jonka osuus varoista siirtyy, saattaa olla pienempikin kuin 10 prosenttia jakautuvan kassan jäsenistöstä.

Jos jakautuvasta kassasta siirtyy toiseen kassaan myös sellaisia jäseniä, jotka eivät ole tehneet 144 §:n mukaista ilmoitusta, heidän siirtymisellään ei ole merkitystä jakautumisprosessin kannalta.

150 §. Kaikkien osapuolten kannalta on tarkoituksenmukaista, että jakautuminen saadaan päätökseen mahdollisimman pian. Tässä pykälässä on säännös sitä tilannetta varten, että uuden kassan perustaminen viivästyy. Ehdotuksen mukaan uusi kassa olisi ilmoitettava rekisteröitäväksi vuoden kuluessa sosiaali- ja terveysministeriön antamasta suostumuksesta uhalla, että jakautuvan kassan velvollisuus luovuttaa varoja muuten raukeaa. Yksi vuosi on yleensä riittävän pitkä aika kassan perustamiselle. Estettä ei ole sille, että kassan perustamistoimiin ryhdytään jo ennen ministeriön antamaa suostumusta, jos on epäiltävissä, ettei perustamista muuten ennätetä suorittaa loppuun määräajassa.

14 luku. Vahingonkorvausvelvollisuus

Luku sisältää vakuutuskassoja koskevat erityiset vahingonkorvaussäännökset. Lakiehdotuksen korvaussäännöksissä on omaksuttu samat vastuuperiaatteet kuin muissakin yhteisölaeissa. Esimerkiksi perustajien vahingonkorvausvelvollisuus olisi yhtä laaja kuin varsinaisten hallintoelinten. Hallintoelinten ja tilintarkastajien korvausvastuuta on laajennettu suhteessa jäseniin ja osakkaisiin sekä sivullisiin henkilöihin nähden. Lakiehdotukseen on otettu nimenomainen jäsenen, osakkaan ja edustajiston jäsenen korvausvelvollisuutta koskeva säännös. Luvussa säädettäisiin myös vahingonkorvausvelvollisuuden sovittelusta. Aineellisoikeudellisen vahingonkorvausvelvollisuuden lisäksi luvussa säädettäisiin korvauskanteen nostamisesta, vastuuvapaudesta sekä kanneoikeuden vanhentumisesta.

151 §. Pykälässä säädettäisiin kassan hallintoelinten jäsenten vahingonkorvausvelvollisuudesta. Lainkohdan ensimmäinen lause koskee korvausvelvollisuutta kassaa ja toinen lause korvausvelvollisuutta jäsentä, osakasta ja kolmatta henkilöä kohtaan.

Hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten korvausvastuu kassaa kohtaan olisi ehdotuksen mukaan yhtä laaja kuin voimassa oleva lain 39 ja 40 §:ssä säädetty vastuu. Ehdotuksen 113 §:n 3 momentista seuraa, että samoja sääntöjä olisi noudatettava myös kassan selvitysmiehiin. Toimitusjohtajan vastuu on ehdotuksen mukaan yhtä laaja kuin muidenkin hallintoelinten jäsenten vastuu eli hän vastaa kassalle tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttamastaan vahingosta. Yhtä laaja korvausvastuu on ulotettu myös perustajiin, jotka nykyisen lain 11 §:n mukaan ovat vastuussa ainoastaan takuuosuuksien merkitsijöiden suoritusten palauttamisesta. Pykälässä oikeus korvaukseen laajennetaan koskemaan myös jäseniä, osakkaita ja muita henkilöitä. Muuna henkilönä tulee kysymykseen esimerkiksi kassan velkoja. Näihin tahoihin

kohdistuva korvausvelvollisuus olisi kuitenkin suppeampi kuin itse vakuutuskassaan kohdistuva korvausvastuu. Korvausvelvollisuus syntyy nimittäin vain ehdotetun lain, kassan sääntöjen tai vakuutusta varten vahvistettujen perusteiden rikkomisesta. Hallintoelinten jäsenet sen sijaan ovat velvollisia korvaamaan kassalle kaiken tuottamuksellaan aiheuttamansa vahingon.

Vahingolla lakiehdotuksessa tarkoitetaan yleisten vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden mukaan korvattavaa vahinkoa. Vahingolla ei tarkoiteta esimerkiksi sitä, että kassan myöntämiä etuuksia pienennetään sääntöjä muuttamalla.

Yksi vahingonkorvausvelvollisuuden syntymisen edellytys on, että pykälässä mainittu henkilö on aiheuttanut vahingon hoitaessaan tehtäväänsä. Tehtäväpiirin rajat määräytyvät lain, kassan sääntöjen ja kassankokousten päätösten perusteella. Mikäli vahinko on aiheutettu muutoin kuin tuossa tehtävässä, sovelletaan yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita.

152 §. Pykälässä on säännös tilintarkastajan korvausvelvollisuudesta. Säännös vastaa osakeyhtiölain 15 luvun 2 §:ää sekä vakuutusyhdistyslain 15 luvun 2 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan tilintarkastajalla olisi periaatteessa sama vastuu kuin 151 §:ssä mainituilla henkilöillä. Vastuu perustuu tahallisuuteen tai tuottamukseen. Tilintarkastajan tehtävä on toisenlainen kuin hallintoelinten jäsenillä ja hän vastaa vain sellaisesta vahingosta, joka on syy-yhteydessä hänen omaan toimintaansa. Tällöin on yleensä kysymys laiminlyönnistä. Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu on voimassa olevan lain mukaan rajoitettu koskemaan ainoastaan kassaa. Ehdotus laajentaa vahingonkorvausvastuun koskemaan myös jäseniä, osakkaita ja kolmansia henkilöitä 151 §:n toisesta lauseesta ilmenevän periaatteen mukaisesti. Tällöin edellytetään, että tilintarkastaja on toiminut vastoin ehdotettua lakia tai kassan sääntöjä.

Jos tilintarkastaja käyttää apulaista, hän vastaa myös tämän aiheuttamasta vahingosta. Apulaisen oma vastuu kassaa kohtaan määräytyy vahingonkorvauslain (412/74) 4 luvun sääntöjen mukaan.

Milloin tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö, sen tulee nimetä henkilö, jolla on päävastuu tilintarkastuksesta. Tällä henkilöllä on pykälän 2 momentin mukaan samanlainen vastuu kuin yksityisellä tilintarkastajalla ja hänellä on myös henkilökohtainen vastuu tilintarkastuksesta. Sen lisäksi myös tilintarkastusyhteisö olisi vastuussa vahingosta. Tilintarkastusyhteisö ja päävastuussa oleva henkilö vastaavat vahingosta yhteisvastuullisesti.

153 §. Pykälässä säädettäisiin jäsenen, osakkaan ja edustajiston jäsenen vahingonkorvausvelvollisuudesta. Säännös vastaa soveltuvin osin osakeyhtiölain 15 luvun 3 §:ää ja vakuutyshdistyslain 15 luvun 3 §:ää. Nykyisessä laissa ei sen sijaan ole säännöksiä näiden henkilöiden korvausvelvollisuudesta.

Lakiehdotuksessa on jäsenelle, osakkaalle ja edustajiston jäsenille asetettu nimenomainen vahingonkorvausvelvollisuus kassaa, jäsentä, osakasta tai muuta henkilöä kohtaan. Vastuun syntymisen edellytyksenä olisi 151 §:n toisen lauseen mukaisesti, että vahingon aiheuttaja on toiminut vastoin ehdotettua lakia, kassan sääntöjä tai vakuutusta varten vahvistettuja perusteita. Hallintoelinten vastuuseen nähden jäsenen ynnä muun vastuu on kuitenkin sikäli lievempi, että sen syntyminen edellyttää toiminnalta joko tahallisuutta tai törkeää tuottamusta.

Tämän pykälän mukainen korvausvastuu voi syntyä siten, että jäsen tai osakas kassankokouksessa tai edustajiston jäsen edustajiston kokouksessa myötävaikuttaa ehdotetun lain tai kassan sääntöjen vastaisen päätöksen tekemiseen. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi tilinpäätössäännösten vastainen päätös. Lisäksi vaadittaisiin, että asianomainen henkilö tiesi tai että hänen olisi pitänyt tietää päätöksen olevan lain tai kassan sääntöjen vastainen. Korvausvastuu voi perustua toimintaan myös muualla kuin kassankokouksessa tai edustajiston kokouksessa.

154 §. Pykälässä säädettäisiin korvausvelvollisuuden sovittelusta ja korvausvastuun jakautumisesta useamman korvausvelvollisen kesken. Voimassa olevassa laissa ei ole tällaista säännöstä. Säännös vastaa vakuutusyhtiölain 17 luvun 2 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 15 luvun 4 §:ää.

Korvausvelvollisen tulee yleensä suorittaa täysimääräinen korvaus. Tästä periaatteesta kuitenkin poiketaan muun muassa vahingonkorvauslaissa. Vahingonkorvausoikeudessa tapahtunut kehitys huomioon ottaen on tarpeen, että myös ehdotetun lain mukaista vahingonkorvausta voidaan sovitella. Pykälän 1 momentissa viitataankin vahingonkorvauslakiin siltä

osin kuin on kysymys vahingonkorvauksen sovittelusta sekä vastuun jakautumisesta useamman korvausvelvollisen kesken.

Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vahingonkorvausta voidaan sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahinkoa kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet. Jos vahinko on tahallisesti aiheutettu, on kuitenkin täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta. Vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:ssä on sovittelusäännös sitä tilannetta varten, että vahinkoa kärsinyt on myötävaikuttanut vahingon syntyyn tai että muu vahingon aiheuttaneeseen tekoon kuulumaton seikka on myös ollut vahingon syynä.

Jos vahingon on aiheuttanut kaksi tai useampi henkilö, sovelletaan korvausvastuun jakautumiseen heidän kesken vahingonkorvauslain 6 luvun 2 ja 3 §:ää. Korvausvelvolliset vastaavat pääsäännön mukaan yhteisvastuullisesti vahinkoa kärsineelle. Se, jota ei ole tuomittu maksamaan täyttä korvausta, vastaa kuitenkin vain tuomitusta määrästä. Korvausvelvollisten kesken korvaus jaetaan sen mukaan kuin harkitaan kohtuulliseksi ottaen huomioon kunkin korvausvelvollisen viaksi jäävä syyllisyyden määrä, vahingosta ehkä saatu etu ja muut seikat. Sillä, joka on maksanut vahingonkorvausta yli oman osuutensa, on oikeus saada muilta korvausvelvollisilta, mitä hän on tämän osalta maksanut. Jos joku korvausvelvollisista on maksukyvytön tai hänen oleskelupaikkansa on tuntematon, on kunkin muista korvausvelvollisista maksettava osuutensa vajauksesta.

Pykälän 2 momentissa on tiukennettu korvauksen sovittelumahdollisuutta perustajan, hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen, toimitusjohtajan ja tilintarkastajan osalta. Korvauksen sovittelu heidän osaltaan olisi mahdollista vain siinä tapauksessa, että heidän syykseen jää lievä huolimattomuus. Näiden toimielinten tehtävät ovat sellaisia, että niissä toimivien henkilöiden tulee olla tiukemman vastuun alaisena kuin esimerkiksi tavallisten jäsenten.

155 §. Tässä ja sitä seuraavassa pykälässä säädettäisiin vahingonkorvauskanteen nostamisesta kassan lukuun 151—153 §:n nojalla sekä vastuuvapaudesta tehdyn päätöksen vaikutuksesta. Säännös vastaa osakeyhtiölain 15 luvun 5 §:ää sekä vakuutusyhdistyslain 15 luvun 5 §:ää. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä siitä, miten korvausvastuu toteutetaan, jos vahinko on aiheutettu jäsenelle, osakkaalle tai sivulliselle henkilölle. Näissä tapauksissa vahinkoa kärsinyt voi nostaa kanteen vahingon aiheuttajaa vastaan, jollei asiassa päästä sovintoon tai jollei ole sovittu asian käsittelemisestä välimiesmenettelyssä.

Myös kassalle aiheutetun vahingon korvaamisesta voivat osapuolet sopia keskenään. Jollei sovintoon päästä, tulisi asia 1 momentin mukaan viedä kassankokoukseen, joka päättää, nostetaanko kanne vai ei. Kassan säännöissä voidaan tällaisten riitojen käsittely siirtää välimiesten ratkaistavaksi. Jos korvauskanne perustuu rangaistavaan tekoon, asiaa ei tarvitsisi käsitellä kassankokouksessa, vaan hallitus voisi nostaa kanteen. Mikäli hallitus ei nosta kannetta, sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus määrätä asiamies ajamaan kannetta kassan lukuun. Ministeriön määräämisoikeus koskee lähinnä tilanteita, joissa on kyseessä tärkeä yleinen etu. Vähäisten rikkeiden vuoksi asiamiehen määrämistä ei yleensä tulisi käyttää. Asiamiehellä on oikeus saada palkkio ja kustannusten korvaus kassan varoista. Palkkion hyväksyy ministeriö. Jos kassan varat ovat niin vähäiset, etteivät ne riitä palkkion ja korvauksen maksuun, puuttuva osa maksettaisiin kassoilta perittävästä vakuutustarkastusmaksusta.

Vahingonkorvauskanteen nostamisesta tai nostamatta jättämisestä voitaisiin päättää joko vastuuvapauskysymyksen yhteydessä tai muutoin. Vastuuvapauskysymys kuuluu normaalisti varsinaisen kassankokouksen käsiteltäviin asioihin. Kassankokouksessa myönnetty vastuuvapaus ja päätös olla nostamatta korvauskannetta yleensä estävät sen, että kanne nostettaisiin myöhemmin. Näin ei kuitenkaan tapahdu, jos kassankokoukselle on annettu asiassa väärä tai puutteellisia tietoja. Tällaisessa tapauksessa kassankokous voisi myöhemminkin päättää korvauskanteen nostamisesta. Asiasta on säännös pykälän 2 momentissa.

Konkurssin sattuessa vakuutuskassan oikeus vaatia korvausta 151—153 §:n nojalla siirtyy kassalta konkurssipesälle. Jos kassa on luopunut vaatimasta korvausta, sen oikeus korvauksen saamiseen on lakannut. Sen estämiseksi, että kassa luopumalla oikeudestaan korvaukseen vähän ennen konkurssin alkamista voisi riistää konkurssipesältä mahdollisuuden kassan kanneoikeuden käyttämiseen, säädetään pykä-

län 3 momentissa, että konkurssipesä voisi kassan tekemästä luopumispäätöksestä huolimatta ajaa kannetta, jos konkurssihakemus on jätetty tuomioistuimelle kahden vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä.

156 §. Jos kassankokouksessa on tehty päätös vastuuvapauden myöntämisestä tai korvauskanteen nostamatta jättämisestä, vahingonkorvausta ei kassan lukuun voitaisi enää tuomioistuinteitse vaatia lukuun ottamatta 155 §:n 2 ja 3 momentissa mainittuja poikkeustapauksia. Ehdotettu pykälä sisältää kuitenkin lisäpoikkeuksen mainittuun sääntöön antaessaan määrävähemmistölle mahdollisuuden itsenäiseen kanteen nostamiseen kassan puolesta. Säännös vastaa sisällöltään osakeyhtiölain 15 luvun 6 §:ää, vakuutusyhtiölain 17 luvun 3 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 15 luvun 6 §:ää. Vähemmistön kanneoikeudesta on säännös avustuskassalain 103 §:ssä.

Määrävähemmistön kanneoikeuden edellytyksenä 1 momentin mukaan on, että korvausasiaa on vastuuvapauskysymyksen muodossa tai muutoin käsitelty kassankokouksessa tai edustajiston kokouksessa ja että myönnettyä vastuuvapautta tai päätöstä korvauskanteen nostamatta jättämisestä on vastustanut vähemmistö, jolla on vähintään yksi kolmasosa kokouksessa edustetusta äänimäärästä. Vähemmistövaatimus on tiukempi kuin avustuskassalaissa oleva neljäsosan vaatimus.

Kanteen voisivat 2 momentin mukaan nostaa jäsenet, osakkaat tai edustajiston jäsenet, joiden äänimäärä edustaa 1 momentissa mainitun suuruista äänimäärää. Kuitenkaan ei ole tarpeen, että kysymyksessä ovat samat henkilöt, jotka kassankokouksessa tai edustajiston kokouksessa ovat vastustaneet vastuuvapautta tai kanteesta luopumista. Kanteen jatkamista ei estäisi se, että joku kanteen nostamiseen osallistuneista luopuu siitä eikä myöskään se, etteivät kannetta jatkavat enää edusta kanteen vireillepanoon vaadittavaa vähemmistöä.

Pykälän 3 momentin mukaisesti vähemmistön kanneoikeus on määräaikainen. Kanne olisi pantava vireille kolmen kuukauden kuluessa kassankokouksen päätöksestä. Jos kanne nostetaan osakkaan tai jäsenen vaatiman erityisen tarkastuksen johdosta, määräaika laskettaisiin tarkastuksesta annetun lausunnon esittämisestä kassankokouksessa tai jos hakemus erityisen tarkastajan määräämisestä on hylätty, hakemuksen hylkäämisestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että kanteen vireille panneet ovat vastuussa syntyneistä oikeudenkäyntikuluista. Heillä olisi kuitenkin oikeus saada kassalta korvaus kuluistaan, mikäli kassalle oikeudenkäynnillä voitetut varat siihen riittävät. Periaate on sama kuin voimassa olevan lain 101 §:n 3 momentissa.

157 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vakuutuskassan lukuun ajettavien korvauskanteiden erityisistä vanhentumisajoista. Nämä vanhentumisajat ovat lyhyempiä kuin yleinen kanteen nostamiselle asetettu kymmenen vuoden määräaika. Erityiset vanhentumisajat eivät koskisi rangaistavaan tekoon perustuvia korvauskanteita. Niissä kanneoikeus vanhenee aikaisintaan syyteoikeuden kanssa. Pykälän 2 momentin säännös koskee 155 §:n 3 momentin tarkoittamaa tapausta, jonka mukaan konkurssipesällä on oikeus ajaa kannetta vastuuvapauden myöntämisestä huolimatta. Jos kassan lukuun ajettavan kanteen nostamiselle 1 momentissa säädetty määräaika on kulunut umpeen silloin, kun kanteen nostaminen tulee ajankohtaiseksi, voitaisiin kanne siitä huolimatta nostaa vielä kuukauden kuluessa konkurssissa toimitetusta valvonnasta.

15 luku. **Erinäisiä säännöksiä**

Luvussa säädettäisiin muun muassa vakuutuskassarikoksesta ja -rikkomuksesta sekä vakuutussalaisuuden luvattomasta ilmaisemisesta tuomittavista rangaistuksista. Samoin luvussa säädettäisiin rangaistavaksi teoksi vakuutuskassatoiminnan luvaton harjoittaminen. Luvussa on säännöksiä myös välimiesmenettelyn käyttömahdollisuudesta riitojen ratkaisijana sekä kassaa koskevasta oikeudenkäyntimenettelystä. Nykyiseen lakiin verrattuna useimmat luvun säännökset ovat uusia.

158 §. Pykälä sisältää säännöksiä oikeuspaikasta ajettaessa 155 ja 156 §:ssä tarkoitettua kannetta kassan lukuun. Yleisten prosessioikeudellisten säännösten mukaan kannetta ajetaan tavallisesti vastaajan kotipaikan yleisessä alioikeudessa. Koska vastaaja ei aina asu kassan kotipaikalla ja koska käytännölliset syyt saattavat vaatia kanteen ajamista kassan kotipaikan tuomioistuimessa, olisi ehdotuksen mukaan tämäkin tuomioistuin toimivaltainen. Säännös koskee myös sitä tapausta, että korvausvaatimus perustuu rangaistavaan tekoon. Se, missä kanne pannaan vireille, jää riippu-

maan kantajasta. Pykälä vastaa osakeyhtiölain 16 luvun 1 §:ää sekä vakuutusyhdistyslain 16 luvun 1 §:ää.

159 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten vakuutuskassa haastetaan vastaamaan kanteeseen. Lisäksi pykälässä säädettäisiin hallituksen kanteesta kassaa vastaan. Säännös vastaa osakeyhtiölain 16 luvun 2 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 16 luvun 2 §:ää.

Kassa katsotaan tulleen haastetuksi 1 momentin mukaan, jos haaste on toimitettu jollekin hallituksen jäsenelle. Hallituksen jäsenten lisäksi olisi toimitusjohtaja sekä jokainen henkilö, jolla on oikeus kassan nimen kirjoittamiseen, oikeutettu ottamaan haasteen vastaan. Avustuskassalain 36 §:n 1 momentin mukaan haaste on annettava tiedoksi ainoastaan sellaiselle hallituksen jäsenelle, joka on oikeutettu kirjoittamaan kassan nimen.

Jos hallitus tahtoo nostaa kanteen kassaa vastaan, on sen 2 momentin mukaan kutsuttava kassankokous koolle valitsemaan asiamies edustamaan kassaa. Kokouksen valitsema asiamies edustaisi kassaa kaikessa kanteeseen liittyvässä. Tällaisessa tapauksessa kassa tulee haastetuksi, kun haaste on esitetty kassankokouksessa. Asiasta on nykyisin säännös avustuskassalain 36 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa on erityissäännös moiteajasta siinä tapauksessa, että hallitus tahtoo moittia kassankokouksen päätöstä. Kassankokouksen päätöstä on yleensä moitittava kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Hallitus säilyttäisi kuitenkin kannevaltansa, jos kutsu 2 momentissa tarkoitettuun kassankokoukseen toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa sen kassankokouksen pitämisestä, jonka päätöstä halutaan moittia, vaikka itse kokous pidettäisiinkin moiteajan umpeen kuluttua.

160 §. Pykälässä säädettäisiin kassankokouksen päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä. Säännös vastaa muista yhteisöistä voimassa olevaa sääntelyä.

Tuomioistuin voisi määrätä täytäntöönpanokiellon sellaiseen kassankokouksen päätöksen osalta, jota koskeva kanne on tuomioistuimessa pantu vireille. Vastaava oikeus on tuomioistuimella ollut avustuskassalain 101 §:n 2 momentin perusteella. Voimassa olevasta laista poiketen myös tuomioistuimen puheenjohtaja voisi antaa väliaikaisen täytäntöönpanokiellon. Väliaikainen kielto olisi voimassa ainoastaan siihen asti, kunnes moitekannetta aletaan käsitellä tuomioistuimessa, jolloin tuomioistuin kantajan vaatimuksesta päättää, jatketaanko kieltoa vai ei. Tuomioistuin voisi kuitenkin peruuttaa antamansa täytäntöönpanokiellon, milloin siihen ilmaantuu aihetta.

Pykälän 2 momentin mukaan täytäntöönpanokiellosta voitaisiin valittaa vain pääasian eli moitekannetta koskevan ratkaisun yhteydessä. Vaikka tämä seuraa jo yleisistä prosessioikeudellisista periaatteista, on asiaa koskevan säännöksen ottaminen lakiin kuitenkin tarpeen. Tuomioistuin olisi velvollinen viran puolesta ilmoittamaan täytäntöönpanokiellosta sosiaali- ja terveysministeriölle.

161 §. Pykälässä on säännös välimiesmenettelystä kassan ja sen johdon, jäsenen tai osakkaan välillä syntyvien riitaisuuksien varalta. Säännös vastaa osakeyhtiölain 16 luvun 4 §:ää ja vakuutusyhdistyslain 16 luvun 4 §:ää sillä poikkeuksella, että välimiesmenettely koskee ainoastaan lakiehdotuksen 14 luvun mukaisesta vahingonkorvausvelvollisuudesta syntyvää riitaa.

Sen sijaan, että nämä riidat yleensä käsitellään tuomioistuimessa, voitaisiin niiden ratkaisu 1 momentin mukaan siirtää kassan sääntöihin otettavalla määräyksellä välimiesten ratkaistavaksi. Tällöin tämä sääntöjen määräys korvaisi välimiesmenettelystä annetun lain (46/28) edellyttämän välityssopimuksen. Momentissa mainituilla riidoilla tarkoitetaan lakiehdotuksen 14 luvun mukaisesta vahingonkorvausvelvollisuudesta syntyviä riitoja kassan ja sen johtohenkilöiden, osakkaiden tai jäsenten välillä. Kassan sääntöihin otettavalla välimieslausekkeella voitaisiin myös vain tietyt riidat saattaa välimiesmenettelyn alaisiksi ja muut riidat jättää yleisten tuomioistuinten ratkaistaviksi.

Kassan vastapuolena pykälässä on mainittu nimenomaisesti hallitus ja hallituksen jäsen sekä toimitusjohtaja, tilintarkastaja, jäsen ja osakas. Säännös koskee 113 §:n 3 momentin nojalla myös selvitysmiehiä. Samoin säännöstä sovellettaisiin mainittujen henkilöiden varamiehiin sekä erityiseen tarkastajaan.

Välimiesmenettelyssä ratkaistavan riidan osalta on sovellettava 159 §:n yhteydessä selostettuja säännöksiä kassan edustajaksi valittavasta asiamiehestä sekä siitä ajasta, missä riita on saatettava välimiesmenettelyyn.

162 §. Avustuskassalain 96—99 §:ään sisältyy eräitä rangaistussäännöksiä. Näissä pykälissä on sanktioitu avustuskassatoiminnan lu-

vaton harjoittaminen, viranomaisille annettavien ilmoitusten ja tietojen toimittamatta jättäminen, eräiden kieltojen noudattamatta jättäminen, väärien tai harhaanjohtavien tietojen antaminen, salassapitovelvollisuuden laiminlyöminen sekä vilpillisin keinoin tapahtunut avustuksen hankkiminen tai sen yritys.

Lakiehdotukseen otetut rangaistussäännökset on koottu neljään eri pykälään. Tässä pykälässä ovat säännökset vakuutuskassatoiminnan luvattomasta harjoittamisesta ja 163 §:ssä on lueteltu vakuutuskassarikokseksi luonnehdittavat teot. Lievemmät vakuutuskassarikkomukset on säännelty 164 §:ssä ja 165 §:ään on otettu rangaistussäännös salassapitovelvollisuuden rikkomisesta.

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan vakuutuskassatoimintaa saa harjoittaa ainoastaan tämän lain alainen vakuutuskassa. Lakiehdotuksen 111 §:n 1 momentissa puolestaan on säännelty ne tilanteet, jolloin kassa on asetettava selvitystilaan ja purettava. Näiden säännösten vastainen toiminta on pykälän 1 kohdassa kriminalisoitu vakuutuskassatoiminnan luvattomana harjoittamisena.

Lakiehdotuksen 130 §:ssä säädetään, ettei selvitystilan tai konkurssin aikana vakuutuskassa saa ottaa uusia jäseniä eikä periä kassalle suoritettavia maksuja eikä myöskään suorittaa etuuksia. Lakiehdotuksen 99 §:n 4 momentin nojalla sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä kassan toiminnan osittain lopetettavaksi tai kassan purettavaksi. Mainitun kiellon ja ministeriön määräyksen vastainen toiminta olisi sekin vakuutuskassatoiminnan luvatonta harjoittamista ja siten rangaistusuhan alaista.

Rangaistukseksi vakuutuskassatoiminnan luvattomasta harjoittamisesta säädettäisiin, jpllei teko ole vähäinen, sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Rangaistusasteikkoa on tiukennettu avustuskassalain 96 §:ään verrattuna, jossa säädetään seuraamukseksi sakkoa. Rangaistusasteikko on katsottu tarkoituksenmukaiseksi yhdenmukaistaa vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain vastaavan säännöksen kanssa.

163 §. Pykälässä säädettäisiin rangaistus vakuutuskassarikoksesta. Tämän nimikkeen alle on koottu kaikki ne tämän lain vastaiset vakavammat teot, jotka rangaistavuudeltaan ovat verrattavissa edellisessä pykälässä kriminalisoituun vakuutuskassatoiminnan luvattomaan harjoittamiseen. Pykälän sisältämät rangaistavat teot vastaavat soveltuvin osin vakuutusyhtiölain 18 luvun 4 §:ssä vakuutusyhtiörikoksena sekä vakuutusyhdistyslain 16 luvun 8 §:ssä vakuutusyhdistysrikoksena kriminalisoituja tekoja.

Pykälän 1 kohdassa on saatettu rangaistusuhan alaiseksi väärien tietojen antaminen sosiaali- ja terveysministeriölle asiakirjassa, joka on annettava ehdotetun lain nojalla. Voimassa olevan lain 97 § sisältää sanktion väärien tai harhaanjohtavien tietojen antamisesta ja kattaa myös tämän kohdan mukaisen sanktioinnin. Vakuutuskassoihin kohdistuva viranomaisvalvonta perustuu olennaiselta osalta ministeriölle annettuihin tietoihin. Sen tehosteeksi, että annetut tiedot ovat oikeat, on rangaistusseuraamus muiden sanktioiden ohella paikallaan.

Toisen välikätenä toimiminen tarkoituksena kiertää äänioikeuden käyttämistä koskevat kiellot ja rajoitukset olisi rangaistavaa 2 kohdan mukaisesti. Säännös ei koske muita hallinoimisoikeuksia kuin äänestämistä kassankokouksessa tai edustajiston kokouksessa. Säännös koskee välikätenä toimimista sekä osakkaan että jäsenen puolesta. Teon rangaistavuus ei edellyttäisi hyötymistarkoitusta. Teko olisi rangaistava silloinkin, kun välikäden osallistuminen äänestykseen ei ole vaikuttanut kokouksen päätökseen. Nykyinen laki ei sisällä tämän kohdan mukaista kriminalisointia.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi tilinpäätöksen tai tilintarkastuskertomuksen laatimista tai vakuutuskassan selvitystilaa koskevan lopputilityksen antamista koskevien säännösten rikkominen. Kohdassa mainittujen säännösten rikkominen on yhdenmukaisesti vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain kanssa saatettu rangaistusuhan alaiseksi. Nykyisessä laissa ei ole vastaavaa rangaistussäännöstä.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi 101 §:n nojalla kieltää kassaa luovuttamasta tai panttaamasta hallinnassaan olevaa omaisuutta. Tämän kiellon vastainen omaisuuden luovutus tai panttaus on kriminalisoitu 4 kohdassa.

Rangaistuksena edellä luetelluista teoista olisi sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

164 §. Pykälä sisältää luettelon niistä lievemmistä teoista, jotka lakiehdotuksen mukaan olisivat rangaistavia vakuutuskassarikkomuksina.

Pykälän 1 kohdassa ehdotetaan vakuutusyhtiölain ja vakuutusyhdistyslain tavoin rangais-

tavaksi kassankokouksen pöytäkirjan nähtävillä pitämistä koskevan säännöksen rikkominen. Velvollisuus kassankokouksen pöytäkirjan nähtävillä pitämiseen seuraa lakiehdotuksen 50 §:stä.

Kassan varojen laiton jakaminen olisi 2 kohdan mukaan rangaistava teko. Kassan varojen jakamista koskevia säännöksiä on muun muassa selvitystilaa ja purkamista koskevassa 11 luvussa ja jakautumista koskevassa 13 luvussa. Myös kassan sääntöjen vastainen varojen jako on rangaistavaa tämän lainkohdan nojalla.

Lakiehdotuksen 7 §:n 2 ja 3 momentissa on yksityiskohtaiset säännökset kassan oikeudesta ottaa lainaa sekä siitä, kuinka suuren osan kassa voi omistaa toisesta yrityksestä. Jotta vakuutuskassa voisi omistaa suuremman osan yrityksestä kuin laissa säädetään tai ottaa lainaa tietyissä tapauksissa, tulee sen hakea siihen sosiaali- ja terveysministeriön lupa. Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi se, ettei kassa hae puheena olevaa ministeriön lupaa.

Pykälän 4 kohdan mukaan rangaistaan vakuutuskassarikoksena myös se, että viranomaisille jätetään toimittamatta sille lakiehdotuksen mukaan annettava ilmoitus tai muu tieto. Vastaava rangaistussäännös on avustuskassalain 96 §:n 2 momentissa.

Lakiehdotuksen 19 §:n 1 momentissa ovat säännökset niistä edellytyksistä, joiden täyttyminen on todettava ennen kuin päätös kassan perustamisesta voidaan tehdä. Jos kassa päätetään perustaa, vaikka jokin laissa säädetty päätöksenteon edellytys puuttuu, menettelystä voi seurata 5 kohdan nojalla rangaistus.

Pykälässä mainituista rikkomuksista olisi tuomittava sakkoon, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

165 §. Pykälässä säädettäisiin rangaistus vakuutussalaisuuden rikkomisesta. Salassapitovelvollisuutta koskeva säännös on myös avustuskassalain 98 §:ssä. Salassapitovelvollisuus koskee sellaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet tietoja tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaisia tehtäviä täyttäessään kuten hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä, toimitusjohtajaa, tilintarkastajaa, erityistä tarkastajaa, kassan toimihenkilöitä, sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehiä, vakuutuskassojen yhdistyksen henkilökuntaa, vakuutuuskassalautakunnan jäseniä ja henkilökuntaa sekä eläketurvakeskuksen ja kansaneläkelaitoksen toimihenkilöitä.

Salassapitovelvollisuus on 1 momentissa ulotettu koskemaan paitsi vakuutuskassan tai jonkun toisen taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta saatuja tietoja, myös henkilön terveydentilasta saatuja tietoja. Hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan ja tilintarkastajan salassapitovelvollisuus rajoittaa heidän velvollisuuttaan antaa tietoja kassankokoukselle, edustajistolle ja hallintoneuvostolle. Erityisesti on huomattava, että osakkaana olevalla työnantajalla ei ole oikeutta muutoin kuin osakkaan ominaisuudessa ja kassan hallintoelinten välityksellä saada tietoa kassan sisäisistä asioista.

Muun muassa avustuskassojen maksamat eläkkeet ja muut toimeentuloetuudet tulivat ulosmittauskelpoisiksi vuoden 1990 alusta. Ulosmittauksen toimittamiseksi ulosottoviranomaiset tarvitsevat toimeentuloetuuksien maksajilta tietoja eläkkeen tai muun toimeentuloetuuden määrästä. Ulosottolain 4 luvun 18 e §:n 3 momentissa säädettyä työnantajan ja viranomaisen tietojenantovelvollisuutta ei voida sellaisenaan soveltaa kassoihin. Sen vuoksi pykälän 2 momentissa on ulosoton täytäntöönpanon mahdollistamiseksi säännös, jonka mukaan salassapitosäännös ei koske ulosottoviranomaisia. Vakuutuskassan olisi 1 momentin estämättä ilmoitettava ulosottomiehelle tämän pyynnöstä edunsaajalle maksettavan eläkkeen tai muun toimeentuloetuuden määrä sekä tiedossa olevat muut toimeentuloetuuksia maksavat laitokset.

Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta olisi pykälän mukaan mahdollista nykyisen lain tavoin tuomita vain sakkoon. Rikos on avustuskassalain tavoin asianomistajarikos eli asianomistaja päättää nostetaanko syyte vai ei.

166 §. Voimassa olevan lain 95 §:n 2 momentin mukaisesti tässä pykälässä säädettäisiin eräiden sosiaali- ja terveysministeriön päätösten ja määräysten täytäntöönpanokelpoisuudesta valituksesta huolimatta. Tämä periaate on lakiehdotuksessa säilytetty ministeriön valvonnan tehokkuuden ja nopeuden takaamiseksi.

Säännös koskee ensinnäkin ministeriön 28 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä silloin, kun kassalla ei ole hallitusta tai toimitusjohtajaa. Toiseksi säännös koskee päätöksiä tai määräyksiä, jotka ministeriö on antanut 9 luvussa

säädettyjen valvontaoikeuksiensa nojalla. Kolmanneksi pykälän tarkoittama tilanne on kyseessä silloin, kun ministeriö on määrännyt kassan selvitystilaan ja nimennyt samassa yhteydessä kassalle selvitysmiehen.

167 §. Viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta säädetään yleisten asiakirjain julkisuudesta annetussa laissa (83/51). Mainittu laki koskee myös vakuutuskassoista tietoja sisältäviä asiakirjoja. Viranomaisia ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö sekä patentti- ja rekisterihallitus.

Yksi osa valtiovallan harjoittamaa vakuutuslaitosten valvontaa on niin sanotun julkisuusperiaatteen noudattaminen, jonka mukaan vakuutuslaitokset velvoitetaan julkaisemaan tietoja, joiden perusteella on mahdollista arvioida laitoksen toimintaa ja tilaa.

Tämän periaateen mukaisesti pykälän 1 momentissa on säännös, joka oikeuttaa sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemaan vakuutuskassojen toimintaa, asemaa ja kehitystä valaisevia tilastoja sekä niihin verrattavia tietoja. Vertailukelpoisuuden vuoksi tilastot ja tiedot olisi laadittava yhtenäisen perusteen mukaisesti kaikista kassoista. Sen sijaan ministeriö ei voisi julkaista niitä erityistietoja tai -selvityksiä, jotka se saa esimerkiksi jonkun yksittäisen kassan tilasta, tuloksesta tai organisaatiosta.

Vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistysten viralliset tilinpäätöstiedot ovat julkisia. Tästä syystä ja ottaen huomioon kassojen harjoittaman toiminnan luonne ja vakuutustarkastustoiminnassa omaksuttu julkisuusperiaate on tarkoituksenmukaista, että myös vakuutuskassojen tilinpäätöstiedot ovat julkisia. Asiasta on säännös pykälän 2 momentissa. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa lakia.

168 §. Pykälä sisältää säännökset vakuutuskassojen yhteiselimestä. Nykyisin asiasta on säännöksiä avustuskassalain 105 §:ssä ja avustuskassalain toimeenpanosta annetun asetuksen 9 luvussa.

Pykälän mukaan kassojen on kuuluttava sosiaali- ja terveysministeriön valvonnan alaiseen yhdistykseen. Laissa omaksutun terminologian mukaisesti yhdistyksen nykyinen nimi Avustuskassojen yhdistys tulisi muuttumaan vakuutuskassojen yhdistykseksi. Yhdistyksen lakisääteiset tehtävät huomioon ottaen ehdotetaan, että yhdistyksen säännöt nykyisen käytännön mukaisesti vahvistaisi sosiaali- ja terveysministeriö. Säännöissä olisi määrättävä yhdistyksen tehtävistä, hallinnosta ja kassojen velvollisuudesta osallistua yhdistyksen menoihin. Avustuskassalain toimeenpanosta annetun asetuksen 27 §:ssä säädettyä velvollisuutta osallistua kassojen valvontaan ei yhdistyksellä enää olisi. Nykyisen käytännön mukaan Avustuskassojen yhdistys ilmoittaa sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen jäsenten nimet ja asuinpaikat sekä vastaavat tiedot yhdistyksen nimenkirjoittajista. Tarkoituksena on, että nykyinen käytäntö tältä osin jatkuu. Asiasta on tarkoitus ottaa säännös ehdotetun lain täytäntöönpanosta annettavaan asetukseen.

169 §. Tässä pykälässä säädettäisiin vakuutuskassojen yhdistyksen yhteydessä toimivasta vakuutuskassalautakunnasta. Avustuskassojen yhdistyksessä toimii nykyisinkin korvauslautakunta, joka ei kuitenkaan ole lakisääteinen, vaan perustuu sopimukseen. Lautakunnan tehtävänä on antaa lausuntoja kassojen lisäetuuksien myöntämiseen liittyvissä asioissa.

Pykälän 1 momentissa on yleissäännös, jonka mukaan vakuutuskassojen yhdistyksen yhteydessä toimii vakuutuskassalautakunta.

Lautakunnan tehtävänä olisi pykälän 2 momentin mukaan antaa lausuntoja ja ratkaisusuosituksia toisaalta kassan ja toisaalta jäsenen, osakkaan tai edunsaajan välisistä vakuutuskassa-asioista. Lautakunnan toimivalta on tarkoitettu mahdollisimman laajaksi. Toimivaltaan kuuluisi ensiksikin antaa ratkaisusuosituksia kassan ja vakuutetun välisissä erimielisyyksissä, jotka koskevat kassan sääntöjen tulkintaa korvaustapauksissa. Sen lisäksi lausuntoja ja ratkaisusuosituksia voitaisiin antaa myös jäsenen ja kassan sekä osakkaan ja kassan välisissä yhteisöoikeudellisissa ja hallinnoimisoikeuksia koskevissa kysymyksissä. Toimivalta on rajoitettu vakuutuskassa-asioihin ja sen edellytyksenä on, että toisena osapuolena on aina vakuutuskassa. Lautakunta ei kuitenkaan voisi antaa ratkaisusuositusta, jos tiedetään, että sama asia on vireillä tuomioistuimessa tai että siinä on annettu tuomioistuimen ratkaisu.

Joissakin tapauksissa saattaa olla tarkoituksenmukaista, että lautakunnan asiantuntemusta voisivat käyttää hyväkseen myös viranomaiset käsitellessään vakuutuskassoihin liittyviä kysymyksiä. Tästä syystä lautakunnan olisi ehdotuksen mukaan annettava lausuntoja myös viranomaisille, mikäli nämä sitä pyytävät vakuutuskassa-asioissa.

Pykälän 3 momentin mukaan lautakunta ei voi antaa lausuntoja tai ratkaisusuosituksia asioissa, jotka koskevat kassan harjoittamaa

lakisääteistä toimintaa. Sairausvakuutuslain, työntekijäin eläkelain ja yrittäjien eläkelain mukaisten etuuksien osalta edunsaajalla on käytettävissä näissä laeissa säädetyt muutoksenhakukeinot. Ratkaisukäytännön yhdenmukaisuuden säilyttämisen ja muutoksenhakukeinojen päällekkäisyyden välttämisen vuoksi on tarpeen, ettei vakuutuskassalautakunta tutki lakisääteisistä vakuutuksista syntyviä riitaisuuksia.

Pykälän 4 momentissa on säännös lautakunnan kokoonpanosta. Lautakunnassa olisi puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä vähintään neljä muuta jäsentä, jotka sosiaali- ja terveysministeriö määräisi enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan olisi oltava lainopillisen koulutuksen saaneita ja tuomarin tehtäviin perehtyneitä. Kaikkien jäsenten olisi oltava vakuutuskassaasioihin perehtyneitä. Jotta lautakunnan asiantuntemus olisi turvattu, tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä siihen, että ainakin yksi lautakunnan jäsen olisi vakuutusmatemaatikko ja samoin yksi jäsen lääketieteellisen koulutuksen saanut henkilö. Lautakunnan tulisi lisäksi voida tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Jäsenistä määrättäisiin ainakin kaksi vakuutuskassojen yhdistyksen ehdotuksesta, jonka tulee sisältää vähintään neljä ehdokasta. Estettä ei ole sille, että yhdistys tekee ehdotuksen kaikista lautakunnan jäsenistä. Lautakunta voisi tarvittaessa jakaantua jaostoihin.

Pykälän 5 momentin mukaan lautakunnan toiminnasta aiheutuvat palkkiot ja muut kulut tulisivat maksettaviksi vakuutuskassojen yhdistyksen varoista. Lautakunnan hallintoa ja toimintaa koskevat tarkemmat määräykset annettaisiin lautakunnan ohjesäännössä, jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi. Sääntöjä vahvistettaessa ministeriön olisi ensin kuultava vakuutuskassojen yhdistystä.

Käsitellessään asioita, jotka koskevat esimerkiksi kassan jäsenen oikeutta työttömyyseläkkeeseen, lautakunta tarvitsee jäsenen terveydentilaa koskevia tietoja. Tällaiset tiedot on kuitenkin säädetty salassa pidettäviksi, eivätkä terveyden- tai sairaanhoidon alalla toimivat henkilöt saa antaa niistä tietoja ilman asianomaisen henkilön lupaa. Luvan pyytäminen saattaisi viivästyttää asian käsittelyä. Henkilö saattaisi myös kieltäytyä antamasta häneltä pyydettyä lupaa esimerkiksi hänen oman myötävaikuttamisensa selvittämiseen liittyvien tietojen antamiseen. Tämän vuoksi pykälän 6 momentissa ehdotetaan, että lautakunnalle annettaisiin oikeus saada sen käsiteltävän olevan asian selvittämiseksi tarpeelliset tiedot sen estämättä, mitä salassapidosta muutoin säädetään.

170 §. Voimassa olevassa laissa ei säädetä avustuskassoille velvollisuutta pitää palveluksessaan vakuutusmatemaatikkoa. Kun otetaan huomioon eläkekassojen toiminnan laatu ja laajuus on tarkoituksenmukaista, että näillä kassoilla on velvollisuus vakuutusmatemaatikon pitämiseen. Asiasta on säännös pykälän 1 momentissa. Lainkohdassa ei edellytetä, että vakuutusmatemaatikko olisi kassan päätoimisessa palveluksessa. Vakuutusmatemaatikon tehtävänä olisi vakuutusteknisten laskelmien ja selvitysten laatiminen ja hänen olisi täytettävä sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiölain 18 luvun 8 §:n 1 momentin nojalla määräämät vakuutusyhtiön vakuutusmatemaatikon kelpoisuusehdot. Tehtävien suorittaminen vaatisi asianomaiselta erityistä perehtyneisyyttä vakuutusmatematiikkaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vakuutusyhtiölain 18 luvun 8 §:n 2 momentin tavoin, että vakuutusmatemaatikon ottamisesta ja eroamisesta eläkekassan olisi tehtävä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle.

171 §. Pykälän mukaan eläkekassan tilasta olisi suoritettava vakuutustekninen tutkimus vähintään joka toinen vuosi. Voimassa olevan lain mukaan tutkimus on suoritettava vähintään joka kymmenes vuosi. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi määrätä tutkimuksen suoritettavaksi muulloinkin, jos se katsoo sen tarpeelliseksi. Velvollisuutta tutkimuksen suorittamiseen ei olisi pelkästään sairauskorvauksia maksavilla sairauskassoilla. Jos kuitenkin kassan vastuuvelkaan sisältyy 79 §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutusmaksuvastuu, olisi vakuutustekninen tutkimus suoritettava kassatyypistä riippumatta. Tutkimuksen suorittajan tulisi täyttää 170 §:ssä mainitut vakuutusmatemaatikon kelpoisuusehdot.

172 §. Pykälän mukaan lain täytäntöönpanosta annettaisiin yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksella.

16 luku. **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

173 §. Lain voimaantulopäivämäärä on lakiehdotuksessa jätetty avoimeksi. Laki tulisi

saattaa voimaan kalenterivuoden alusta, koska vakuutuskassan tilikausi on kalenterivuosi. Ehdotetulla lailla (uusi laki) on tarkoitus korvata kokonaan voimassa oleva avustuskassalaki (vanha laki). Samalla kumoutuisi viimeksi mainitun lain nojalla annettu asetus avustuskassalain toimeenpanosta.

174 §. Pykälän 1 momentti sisältää selventävän säännöksen, jonka mukaan rekisterissä oleva avustuskassa muuttuu uudessa laissa tarkoitetuksi vakuutuskassaksi lain voimaan tullessa. Kassan nimeen mahdollisesti sisältyvää sanaa "avustuskassa" ei kuitenkaan voitaisi korvata sanalla "vakuutuskassa" ennen kuin asiaan liittyvä sääntömuutos on toteutettu ja kassan uusi nimi rekisteröity. Samoin sosiaali- ja terveysministeriössä pidettävä avustuskassarekisteri muuttuisi uudessa laissa tarkoitetuksi vakuutuskassarekisteriksi sekä avustuskassojen yhdistys vakuutuskassojen yhdistykseksi lain voimaantulohetkellä.

Momenttiin sisältyy lisäksi selventävä säännös siitä, että vanhaa lakia sovellettaisiin uuden lain voimaantulon jälkeen ainoastaan niissä tapauksissa, joista tässä luvussa erikseen säädetään.

Uusi laki ei sisällä lainkaan vanhan lain 28 §:ää vastaavia säännöksiä avustuskassan varmuusrahastosta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tästä syystä, että varmuusrahastot muuttuvat uuden lain mukaisiksi vararahastoiksi uuden lain voimaan tullessa. Myös vanhan lain mukaisiin vararahastoihin sovellettaisiin uuden lain vararahastoa koskevia säännöksiä.

175 §. Vakuutuskassan säännöt ovat uuden lain tultua voimaan pätemättömät sellaisten säännösten osalta, jotka eivät ole uuden lain pakottavien säännösten mukaisia. Pykälän 1 momenttiin on selvyyden vuoksi sisällytetty säännös siitä, että uuden lain kanssa ristiriitaisten kassan sääntöjen määräysten sijasta on noudatettava uuden lain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa velvoitetaan vakuutuskassat määräajassa muuttamaan sääntönsä uuden lain säännöksiä vastaaviksi. Muutokset tulisi pyrkiä tekemään mahdollisimman pian uuden lain tultua voimaan. Muutetuille säännöille olisi haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus kahden vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta. Jos kassa laiminlyö sääntöjensä muuttamisen säädetyssä määräajassa, ministeriö voisi käyttää niitä pakotteita, joista säädetään 99 §:ssä.

Ehdotuksen 178 §:ssä säädetään sääntöjen muuttamisesta uuden lain mukaisiksi silloin, kun kassan päätös tehdään lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen uuden lain voimaantuloa.

176 §. Koska avustuskassalaissa ei ole kassan toimintapiiriä rajoittavia säännöksiä, on joidenkin kassojen sääntöihin voitu hyväksyä määräyksiä, jotka ulottavat toimintapiirin laajemmalle kuin lakiehdotuksen 4 § sallii. Edellä olevan 175 §:n mukaan tällaisessa tilanteessa kassan olisi noudatettava lakiehdotuksen toimintapiiriä koskevaa säännöstä heti lain voimaantulosta. Tästä seuraa, että sellaiset kassan jäsenet ja osakkaat, jotka jäävät toimintapiirisäännöksen ulkopuolelle, joutuisivat eroamaan kassasta.

Uuden lain tavoitteena ei kuitenkaan ole se, että aikoinaan kassaan laillisesti liittyneet jäsenet ja osakkaat joutuisivat eroamaan kassasta toimintapiirin muutoksen johdosta. Tämän vuoksi pykälässä on poikkeussäännös, jonka mukaan sellaiset kassan jäsenet ja osakkaana olevat työnantajat, jotka jäävät kassan uuden toimintapiirin ulkopuolelle, saisivat edelleen jatkaa kassan toimintapiirissä uuden lain voimaantulon jälkeenkin. Myös kassassa sivuvakuutettuina olevat henkilöt kuten varsinaisten jäsenten perheenjäsenet voisivat jatkaa toimintapiirissä.

Poikkeussäännös koskee paitsi niitä jäseniä ja osakkaita, jotka ovat liittyneet kassaan ennen uuden lain voimaantuloa, myös osakkaan palvelukseen lain voimaan tulon jälkeen tulleita henkilöitä. Sen sijaan uusia uuden lain vastaisia osakkaita kassa ei enää lain voimaantulon jälkeen saisi ottaa.

Edellä olevan 175 §:n 2 momentin mukaan kassan säännöt on muutettava uuden lain mukaisiksi kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Säännös koskee myös vanhan lain aikana sääntöihin vahvistettua kassan toimintapiiriä. Kun pykälän mukaan kassa voi säilyttää kaikki sellaisetkin jäsenet ja osakkaat, jotka jäävät uuden lain mukaisen toimintapiirin ulkopuolelle, tulisi sääntöjen toimintapiirimääräykseen sen vuoksi ottaa näitä jäseniä ja osakkaita koskeva poikkeusmääräys. Tälle poikeusmääräykselle olisi haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus saman ajan kuluessa kuin muillekin sääntömuutoksille.

177 §. Pykälä sisältää säännöksen, jonka mukaan ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröitäväksi ilmoitettu kassa saataisiin rekisteröidä vanhan lain säännösten mukaisesti sil-

loinkin, kun rekisteröiminen tapahtuu uuden lain tultua voimaan. Säännöt olisi tällöinkin kuitenkin muutettava uuden lain mukaisiksi 175 §:n 2 momentin mukaisessa määräajassa. Sama koskee sääntömuutoksia, joille on haettu vahvistusta ennen uuden lain voimaantuloa, mutta jotka on vahvistettu uuden lain voimaantulon jälkeen.

178 §. Pykälän mukaan on mahdollista, että kassa uuden lain vahvistamisen jälkeen mutta ennen sen voimaantuloa, tekee sääntöihinsä tarvittavat muutokset. Sääntömuutoksen vahvistamista koskeva hakemus voitaisiin tällöin tehdä ennen uuden lain voimaantuloa. Muutoksen rekisteröiminen olisi kuitenkin mahdollista vain siten, että muutos tulee voimaan aikaisintaan uuden lain voimaantulohetkestä.

179 §. Kassojen vähimmäisjäsenmäärää koskevia vaatimuksia on uuden lain 6 §:n 1 momentissa tiukennettu voimassa olevaan lakiin verrattuna. Eräiden toiminnassa olevien kassojen säännöissä on vähimmäisjäsenmäärää koskevia määräyksiä, jotka eivät täytä uuden lain vaatimuksia. Lisäksi monien kassojen pakollista jäsenyyttä koskevat sääntömääräykset ovat ristiriidassa uuden lain 15 §:n kanssa. Ehdotetun pykälän nojalla kassojen olisi täytettävä uuden lain mukaiset vaatimukset sekä vähimmäisjäsenmäärän että pakollisen jäsenyyden osalta kahden vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta. Jolleivät vähimmäisjäsenmäärää koskevat vaatimukset täyty, kassa olisi purettava. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi kuitenkin erittäin painavista syistä jatkaa määräaikaa vielä viiden vuoden ajaksi edellyttäen, etteivät vakuutetut edut määräajan pidennyksen johdosta vaarannu. Lisäksi ministeriö voisi 6 §:n 2 momentin nojalla erityisistä syistä, kuten esimerkiksi kassan vakavaraisuuden ja toiminnan taso huomioon ottaen, myöntää kassalle poikkeusluvan jatkaa toimintaa lain edellyttämää vähimmäisjäsenmäärää pienemmälläkin jäsenmäärällä.

180 §. Eräät eläkekassat ovat saaneet pitää vastuuvelkansa sosiaali- ja terveysministeriön antamien poikkeuslupien perusteella lain edellyttämää määrää pienempänä. Tarkoituksena on, että poikkeusluvat lakkaisivat olemasta voimassa uuden lain tultua voimaan. Jotta vastuiden kattaminen ei aiheuttaisi kohtuuttomia taloudellisia rasitteita näiden eläkekassojen toiminnalle, pykälässä säädettäisiin lain voimaantulohetkestä laskettavasta enintään 15 vuoden ajasta, jonka kuluessa vajaus olisi katettava. Sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyisi suunnitelman, jonka mukaisesti vajaus kyseisen ajanjakson aikana katettaisiin.

181 §. Sosiaali- ja terveysministeriö on avustuskassalain 107 §:n nojalla myöntänyt avustuskassoille lain säännöksistä muitakin kuin 180 §:n perusteluissa mainittuja poikkeuslupia. Esimerkiksi silloin kun sairausajan palkka maksetaan jäsenelle sairauskassan kautta täydennyspäivärahana, työnantajan kannatusmaksua ei ministeriön poikkeusluvan johdosta ole tarvinnut ottaa huomioon täyden vararahaston määrää laskettaessa. Uuden lain voimaantulo merkitsee sitä, että poikkeuslupien sijasta kassojen olisi noudatettava uuden lain säännöksiä. Monille kassoille sopeutuminen uuden lain vaatimuksiin saattaa kuitenkin merkitä huomattavia vaikeuksia ilman riittävän pitkää siirtymäaikaa. Tästä syystä pykälään on otettu säännös, jonka mukaan poikkeusluvat olisivat voimassa kaksi vuotta uuden lain voimaantulosta.

Joissakin tapauksissa saattaa olla tarpeen, että poikkeuslupia jatketaan vielä kahden vuoden siirtymäajan jälkeenkin. Ehdotuksen mukaan ministeriöllä olisi oikeus kassan hakemuksesta jatkaa lupien voimassaoloa vielä enintään viiden vuoden ajaksi. Hakemus olisi tehtävä ministeriölle kahden vuoden siirtymäajan kuluessa. Kassalla ei ole ehdotonta oikeutta saada jatkolupaa, vaan luvan myöntäminen olisi ministeriön vapaassa harkinnassa. Kassalla ei myöskään ole oikeutta saada pisintä mahdollista jatkoaikaa, vaan ministeriö voisi harkintansa mukaan jatkaa poikkeusluvan voimassaoloa viittä vuotta lyhyemmäksikin ajaksi. Tarkoituksena on, että ministeriö tapaus tapaukselta tutkii, onko poikkeusluvan jatkaminen tarkoituksenmukaista kassatoiminnan kannalta. Pykälässä on ehdoton kielto jatkaa poikkeuslupia vain siinä tapauksessa, että vakuutetut edut vaarantuvat.

182 §. Lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentissa vakuutuskassan oikeutta omistaa osakeyhtiön osakkeita on olennaisella tavalla rajoitettu. Saman pykälän 5 momentin mukaan omistusoikeusrajoitukset koskisivat myös muita yrityksiä kuin osakeyhtiöitä.

Avustuskassalaissa ei ole kassan osakeomistusta rajoittavia säännöksiä. Sen vuoksi joidenkin kassojen omistusosuudet saattavat ylittää lakiehdotuksen mukaiset enimmäisrajat. Kun kassa on hankkinut osakeomistuksensa vanhan lain aikana laillisesti, ei uuden lain voimaantu-

lo saa merkitä sitä, että kassan pitäisi myydä liikaa omistamansa osakkeet. Pykälässä on siksi poikkeussäännös, jonka mukaan vakuutuskassa saa edelleenkin omistaa ne osakkeet tai osuudet, jotka se sai omistaa ennen uuden lain voimaantuloa. Toisaalta tällainen kassa ei saisi nostaa suhteellista omistus- tai määräämisvaltaosuuttaan enää siitä, mitä se oli ennen lain voimaantuloa. Lain voimaan tullessa vallitseva omistusosuus ei loisi jatkuvaa uutta ylärajaa sallittavalle omistusoikeudelle. Niinpä, jos suhteellinen omistusosuus on jossakin vaiheessa lain voimaantulon jälkeen laskenut, mutta edelleen ylittää lain salliman enimmäismäärän, omistusosuus ei voisi nousta uudelleen tästä alentuneesta määrästä.

183 §. Pykälässä säädettäisiin vakuutusyhdistyslain 17 luvun 5 §:ää vastaavalla tavalla siitä, kumpaa lakia kassan purkamista ja vastuun siirtämistä koskevissa asioissa noudatetaan. Pykälän 1 momentin mukaan vakuutuskassan purkamista koskeva asia käsiteltäisiin vanhan lain mukaan, jos julkista haastetta on haettu ennen uuden lain voimaantuloa. Pykälän 2 momentin mukaan vastuun siirtämisen osalta ratkaisevaa on suostumuksen hakeminen sosiaali- ja terveysministeriöltä. Jos ministeriön suostumusta on haettu ennen uuden lain voimaantuloa, asia käsiteltäisiin vanhan lain mukaan.

184 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulosta laskettavasta kahden vuoden määräajasta, jonka kuluessa kassojen on järjestettävä hallintoelintensä kokoonpano uuden lain säännösten mukaiseksi. Toimitusjohtaja olisi puolestaan valittava ja ilmoitettava vakuutuskassarekisteriin kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kassalla on uuden lain mukaiset vahvistetut säännöt, joista ilmenee, kenelle toimitusjohtajan valitseminen kuuluu. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kassan hallinnossa toimivien henkilöiden oikeudesta saada jatkaa tehtävässään, vaikka he eivät täyttäisikään uuden lain vaatimuksia. Henkilö voisi jatkaa tehtävässään siihen asti, kun uusi vaali toimitetaan. Tämä aika saa olla enintään kaksi vuotta lain voimaantulosta.

Pykälä vastaa soveltuvin osin vakuutusyhdistyslain 17 luvun 6 §:ää.

185 §. Pykälä sisältää vakuutusyhdistyslain 17 luvun 7 §:ää vastaavan säännöksen siitä, että vanhan lain voimassaoloaikana ja sen mukaisesti toimitettu kutsu kassankokoukseen on laillinen, vaikka itse kokous pidettäisiinkin uuden lain tultua voimaan.

186 §. Lakiehdotuksessa olevat säännökset kassankokouksen päätösten pätemättömyydestä ja päätösten moittimisesta poikkeavat monissa kohdin nykyisen lain säännöksistä. Tästä syystä pykälä sisältää vakuutusyhdistyslain 17 luvun 8 §:ää vastaavan säännöksen, jonka mukaan kanne tai muu oikeudellinen vaatimus ratkaistaisiin vanhan lain mukaisesti, mikäli kanne on pantu vireille tai välimiesmenettely on aloitettu ennen uuden lain voimaantuloa.

187 §. Ennen uuden lain voimaantuloa tehtävät tilinpäätökset laadittaisiin aikaisempaa lakia noudattaen. Jos tilinpäätös laaditaan uuden lain tultua voimaan sellaiselta tilikaudelta, joka on alkanut ennen uuden lain voimaantuloa, olisi tilinpäätös esillä olevan pykälän mukaan laadittava vanhan lain tilinpäätössäännösten perusteella. Säännös vastaa vakuutusyhdistyslain 17 luvun 9 §:ää.

188 §. Muualla lainsäädännössä esimerkiksi verolainsäädännössä on avustuskassatoimintaan liittyviä säännöksiä. Koska muun lainsäädännön muuttaminen pelkästään terminologisista syistä ei ole tarkoituksenmukaista, pykälään on sisällytetty selventävä säännös siitä, että avustuskassoja koskevat säännökset muualla laissa koskisivat myös vakuutuskassoja. Vastaavasti viittaukset avustuskassalakiin tarkoittaisivat vakuutuskassalakia lain voimaantulon jälkeen.

189 §. Lakiehdotuksen 8 luvussa on eräitä markkamääriä, jotka on sidottu työntekijäin eläkelain mukaiseen palkkaindeksiin. Markkamäärät on tarkoitus sitoa vuodelle 1991 vahvistettuun palkkaindeksilukuun.

1.2. Sairausvakuutuslaki

61 §. Pykälän 2 momentissa on säännös sosiaali- ja terveysministeriön oikeudesta siirtää työpaikkakassojen valvontaa ja rekisteröintiä koskevia tehtäviä kansaneläkelaitokselle. Säännös ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi, koska tästä ministeriön oikeudesta on otettu säännös ehdotetun vakuutuskassalain 96 §:n 2 momenttiin. Lisäksi työpaikkakassojen rekisteröinti on tarkoitus siirtää kansaneläkelaitokselta sosiaali- ja terveysministeriölle.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain 172 §:ään on sisällytetty lain täytäntöönpanoa koskeva asetuksenantovaltuus. Lisäksi joudutaan uudistamaan kassojen valvontaan ja rekisteröimiseen liittyviä valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö joutuisi lain voimaantulon yhteydessä antamaan uuteen lakiin liittyviä ohjeita ja määräyksiä esimerkiksi kassojen kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Vakuutuskassalautakunnan hallintoa ja toimintaa koskevat tarkemmat määräykset annettaisiin lautakunnan ohjesäännössä, jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi.

3. Voimaantulo

Lakiehdotukseen sisältyy huomattavia muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna muun muassa tilinpäätöksen osalta. Kassojen tilikautena on kalenterivuosi. Tämän vuoksi lain olisi tultava voimaan sen hyväksymistä ja vahvistamista seuraavan kalenterivuoden alusta. Toiminnassa olevien kassojen osalta on ehdotuksen 16 luvussa varattu monissa kohdin melko pitkä siirtymäaika. Esimerkiksi vastuuvelan vajaus on katettava viimeistään 15 vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

4. Säätämisjärjestys

Eläkekassojen maksamien eläkkeiden kasvua sääntelee tavallisesti sääntöihin otettu indeksiehto. Lakiehdotuksen 53 §:n 2 momenttiin sisältyy säännös, jonka mukaan sääntöihin sisältyvää indeksiehtoa voidaan muuttaa myös jo myönnettyjen eläkkeiden ja muiden etuuksien osalta siten, että etuuden kasvu tulevaisuudessa heikentyy siitä, mitä se oli etuutta myönnettäessä. Paitsi että indeksiehtoa voidaan muuttaa, voidaan se tarvittaessa myös poistaa kokonaan, jolloin etuuden markkamääräinen kasvu lakkaa.

Eläkkeiden koskemattomuus on yleensä pyritty hyvin pitkälle turvaamaan. Eläkkeet ja muut etuudet on laskettu niin sanottuihin saavutettuihin oikeuksiin, joihin puuttuminen tavalla tai toisella on edellyttänyt perustuslain säätämisjärjestyksen noudattamista. Tätä periaatetta ei kuitenkaan ole noudatettu indeksijärjestelmää muutettaessa, koska indeksin muutos ei johda kenenkään eläkkeensaajan eläkkeen markkamääräiseen pienenemiseen siitä, mitä eläke oli ennen muutoksen voimaantuloa. Tästä syystä lakiehdotus ehdotetaan käsiteltäväksi valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Vakuutuskassalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

Vakuutuskassa on vakuutuslaitos, joka vakuutustoimintaa liikemäisesti harjoittamatta myöntää toimintapiirissään:

1) vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys-, perhe- ja osa-aikaeläkkeitä;

2) korvausta sairauden, vian tai vamman johdosta;

3) korvausta sairauden tai työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi annetusta kuntoutuksesta aiheutuviin kustannuksiin;

4) hautausavustusta; tai

5) muita etuuksia, joiden voidaan katsoa kuuluvan sosiaalisen henkilövakuutustoiminnan piiriin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua toimintaa saa harjoittaa, jollei muualla laissa toisin säädetä, ainoastaan tämän lain alainen vakuutuskassa.

Tämä laki ei koske työttömyyskassalaissa (603/84) tarkoitettua työttömyyskassaa.

2 §

Vakuutuskassaan, joka harjoittaa työntekijäin eläkelain (395/61), yrittäjien eläkelain (468/69) tai sairausvakuutuslain (364/63) mukaista toimintaa, sovelletaan tämän lain säännöksiä, mikäli mainituista laeista ei muuta johdu. Sama kassa ei saa harjoittaa sairausvakuutuslain mukaista toimintaa ja eläkevakuutustoimintaa.

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *eläkekassalla* vakuutuskassaa, jonka pääasiallisena tarkoituksena on myöntää eläkkeitä;

2) *sairauskassalla* vakuutuskassaa, jonka pääasiallisena tarkoituksena on myöntää korvausta sairauden johdosta;

3) *toimintapiirillä* niitä henkilöitä, jotka voivat olla kassassa vakuutettuina;

4) *jäsenellä* vakuutuskassassa vakuutettua henkilöä, jolla on äänioikeus kassankokouksessa; henkilö, jonka vakuutettuna oleminen riippuu toisen henkilön vakuutettuna olemisesta, ei ole kassan jäsen; sekä

5) *osakkaalla* jatkuvan kannatusmaksun suorittajaa.

4 §

Vakuutuskassan toimintapiirin voi muodostaa:

1) yhden työnantajan työntekijät;

2) kahden tai useamman työnantajan työntekijät edellyttäen, että työnantajat muodostavat taloudellisen ja hallinnollisen kokonaisuuden;

3) kahden tai useamman työnantajan työntekijät edellyttäen, että työnantajat toimialan samankaltaisuuden tai muun seikan vuoksi muodostavat sellaisen kokonaisuuden, että vakuutuskassatoiminnan harjoittaminen tämän ryhmän keskuudessa on perusteltua; sekä

4) henkilöryhmä, joka on määritelty ammatin tai ammattialaan kuulumisen taikka rekisteröidyn yhdistyksen jäsenyyden perusteella, mikäli vakuutuskassatoiminnan harjoittaminen tämän ryhmän keskuudessa on perusteltua.

Kassan toimintapiirin voi muodostaa myös määrätty osa 1 momentissa luetelluista henkilöryhmistä.

Kassan toimintapiiriin voivat kuulua myös henkilöt, jotka olisivat joutuneet eroamaan kassasta, jollei heidän vakuutustaan kassassa olisi jatkettu.

Toimintapiiriin voivat kuulua myös 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden perheenjäsenet sekä työnantajan palveluksesta eläkkeelle siirtyneet henkilöt ja heidän perheenjäsenensä.

5 §

Vakuutuskassan toimintapiiri on määriteltävä siten, ettei toimintapiirin laajuuteen voida vaikuttaa rekisteröidyn yhdistyksen sääntöjä muuttamalla.

6 §

Milloin vakuutuskassa harjoittaa 2 §:ssä

tarkoitettua lakisääteistä toimintaa tai myöntää työkyvyttömyys- tai perheeläkkeitä, tulee kassassa olla vähintään 300 jäsentä. Pelkästään muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavassa kassassa tulee olla vähintään 100 jäsentä.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisistä syistä myöntää poikkeuksia 1 momentin säännöksestä.

7 §

Vakuutuskassa ei saa harjoittaa muuta toimintaa kuin 1 §:ssä mainittua vakuutuskassatoimintaa.

Kassan on sopeutettava toimintansa sellaiseksi, että sen harjoittaminen on mahdollista ilman lainanottoa. Kassa saa kuitenkin ottaa maksuvalmiuden hoitamiseen tarvittavia lyhytaikaisia luottoja, omien toimitilojen tarkoituksenmukaiseen hankkimiseen tarvittavia luottoja sekä sosiaali- ja terveysministeriön luvalla erityisen painavista syistä tarvittavia muita luottoja.

Kassa ei saa ilman ministeriön lupaa omistaa osakeyhtiön osakepääomasta enempää kuin määrän, joka vastaa 20 prosenttia yhtiön osakepääomasta ja kaikkien osakkeiden äänimäärästä. Kassan sijoittama määrä yhden tällaisen yhtiön tai samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden osakkeisiin saa ilman ministeriön lupaa olla enintään 10 prosenttia kassan taseen loppusummasta. Tässä momentissa säädetyt rajoitukset eivät koske yhtiötä, jonka toimintaa voidaan pitää kassan toimintaan liittyvänä ja sen kannalta tarkoituksenmukaisena eikä asunto- tai kiinteistöyhtiötä.

Edellä 3 momentissa säädettyjä rajoituksia kassaan sovellettaessa otetaan huomioon myös sellaisten muiden osakeyhtiöiden omistamat osakkeet ja määräämisvalta, joissa kassalla on enemmän kuin puolet osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Mitä 3 ja 4 momentissa säädetään osakeyhtiön osakepääomasta ja osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, sovelletaan vastaavaan määräämisvaltaan myös muussa yrityksessä. Kassa ei saa olla osakkaana yrityksessä, jossa se joutuu rajoittamattomaan vastuuseen yrityksen sitoumuksista.

8 §

Vakuutuskassan on sijoitettava varansa turvaavasti ja tuloa tuottavasti sekä kassan maksuvalmiutta silmällä pitäen. Kassan varoja ei saa käyttää kassan toiminnalle ilmeisesti vieraaseen tarkoitukseen.

9 §

Vakuutuskassan on jälleenvakuutuksella tai muulla tavoin järjestettävä toimintansa siten, että syntyy vakuutettuja etuja turvaava suhde vastuumenojen todennäköisen vaihtelun ja kassan vastuukyvyn välillä.

2 luku

Vakuutuskassan perustaminen

10 §

Vakuutuskassan voi perustaa yksi tai useampi perustaja. Perustajan tulee olla Suomen tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan muun valtion kansalainen taikka yhteisö tai säätiö, jonka kotipaikka on Suomessa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa muussa valtiossa. Avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö voi olla perustajana edellyttäen, että yhtiön velvoitteista henkilökohtaisessa vastuussa olevat yhtiömiehet ovat Suomen tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan muun valtion kansalaisia. Sosiaali- ja terveysministeriön luvalla voi muukin henkilö, yhteisö tai säätiö olla perustajana.

Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla perustajana.

11 §

Perustamisesta on tehtävä perustamiskirja, joka on päivättävä ja perustajien allekirjoitettava.

Perustamiskirjan tulee sisältää ehdotus kassan säännöiksi, minkä lisäksi siinä on mainittava:

1) perustajien ammatti, kansalaisuus, kotipaikka ja postiosoite; sekä

2) milloin ja miten perustamiskokous kutsutaan koolle.

Jos vakuutuskassalla on takuupääoma tai pohjarahasto, on lisäksi mainittava:

1) takuupääoman tai pohjarahaston määrä ja pohjarahaston osalta sen antaja;

2) kustakin takuupääoman osuudesta (*takuuosuus*) kassalle maksettava määrä;

3) takuuosuuksien määrä, jonka perustaja sitoutuu merkitsemään;

4) aika, jonka kuluessa muut kuin perustajan merkitsemät takuuosuudet on merkittävä; sekä

5) aika, jonka kuluessa merkityt takuuosuudet on maksettava.

12 §

Vakuutuskassan säännöissä on mainittava:

1) kassan nimi;

2) kassan kotipaikkana oleva Suomen kunta;

3) kassan toimintapiiri;

4) jos kassalla on takuupääoma, sen määrä, takuuosuuksien nimellisarvo sekä mitä on määrätty takuupääoman korosta ja takaisinmaksamisesta;

5) jos kassalla on pohjarahasto, sen vähimmäismäärä;

6) kassan pienin jäsenmäärä;

7) ketkä ovat kassassa jäseniä tai muita vakuutettuja, miten he eroavat ja missä tapauksessa heidät voidaan erottaa kassasta;

8) ketkä ovat kassan osakkaita, miten osakas eroaa ja missä tapauksessa hänet voidaan erottaa kassasta;

9) etuudet, niiden suuruus tai määräytymisperuste;

10) etuuksien saamisen edellytykset;

11) etuuksien suorittamisaika;

12) miten kassan varat on sijoitettava;

13) kassan ottaman lainan määrä, josta hallitus voi päättää;

14) ketkä ovat velvollisia suorittamaan kassalle vakuutusmaksua ja miten maksu määräytyy;

15) vakuutusmaksun suorittajan vastuu kassan sitoumuksista ja sen määrä (*lisämaksuvelvollisuus*);

16) seuraus vakuutusmaksun ja lisämaksun suorittamisen laiminlyönnistä;

17) hallituksen jäsenten ja mahdollisten varajäsenten sekä tilintarkastajien ja varatilintarkastajien lukumäärä tai vähimmäis- ja enimmäismäärä, toimikausi sekä eroamisikä;

18) jos kassalla on hallintoneuvosto, sen tehtävät, toimikausi, jäsenten lukumäärä tai vähimmäis- ja enimmäismäärä sekä eroamisikä;

19) jos kassalla on kassankokouksena toimiva edustajisto, sen jäsenmäärä ja toimikausi sekä jäsenten valitsemistapa;

20) kenellä on äänioikeus kassankokouksessa ja miten äänimäärät jakautuvat;

21) millä tavalla kutsu kassankokoukseen ja muut tiedonannot jäsenille ja osakkaille toimitetaan;

22) varsinaisessa kassankokouksessa käsiteltävät asiat;

23) kenellä on oikeus kirjoittaa kassan nimi; sekä

24) miten jäljelle jäävä omaisuus on kassan purkautuessa käytettävä.

13 §

Vakuutuskassan säännöille ja niiden muutoksille on haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus. Perustettavan kassan sääntöjen vahvistaminen edellyttää, että osakkaaksi aikova on hyväksynyt säännöt.

Ministeriön on vahvistettava säännöt tai niiden muutos, jollei aiotun vakuutustoiminnan katsota vaarantavan alan tervettä kehitystä.

Sääntöjen tai niiden muutosten vahvistamisen ehdoksi ministeriö voi asettaa kassan toiminnan laadun ja laajuuden huomioon ottaen riittävän takuupääoman tai pohjarahaston hankkimisen.

14 §

Vakuutuskassalla on oltava joko suomen- tai ruotsinkielinen nimi. Suomenkieliseen nimeen on sisällytettävä sana "vakuutuskassa". Eläkekassan nimeen voi tämän sanan sijasta kuitenkin sisältyä sana "eläkekassa" ja sairauskassan nimeen sana "sairauskassa". Vakuutuskassan ruotsinkieliseen nimeen on vastaavasti sisällytettävä sana "försäkringskassa", "pensionskassa" tai "sjukkassa".

Vakuutuskassan nimen on selvästi erotuttava muiden vakuutuskassojen nimistä. Nimi ei saa olla hyvän tavan vastainen eikä omiaan johtamaan harhaan.

Jos kassa aikoo käyttää nimeään kaksi- tai useampikielisenä, on jokainen nimen ilmaisu mainittava kassan säännöissä. Erikielisten nimien on sisällöltään vastattava toisiaan.

15 §

Sairausvakuutuslain mukaista toimintaa harjoittavan vakuutuskassan säännöissä voi kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta olla määräys, jonka mukaan jäsenyys kassassa on pakollinen kassan toimintapiirissä oleville työntekijöille sanotun toiminnan osalta. Tätä koskevan määräyksen kassan sääntöihin saa vahvistaa vain, jos työnantaja on antanut siihen suostumuksensa.

Jos 1 momentissa mainittu suostumus peruutetaan, on se kuitenkin voimassa vielä kuusi kuukautta sen jälkeen, kun ilmoitus peruuttamisesta on saapunut kassalle.

Jos työnantaja joko omalla kustannuksellaan

tai työntekijäin eläkelain 11 §:n tarkoittamassa tapauksessa työntekijäin osallistuessa kustannuksiin järjestää työntekijöilleen vakuutusturvan kassassa, voidaan kassan sääntöihin ottaa pakollista jäsenyyttä koskeva määräys tämän järjestelyn osalta.

16 §

Jos perustettavana olevalla vakuutuskassalla on takuupääoma, on takuuosuuksien merkitseminen tehtävä asiakirjaan (*merkintäasiakirja*), johon on jäljennetty perustamiskirja ja sääntöjen vahvistamisesta annettu sosiaali- ja terveysministeriön päätös. Muulla tavoin tapahtuneeseen takuuosuuksien merkintään ei kassa voi vedota, mikäli merkitsijä ennen kassan merkitsemistä vakuutuskassarekisteriin ilmoittaa virheestä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Jos takuuosuus on merkitty ehdoin, joka ei ole perustamiskirjan määräysten mukainen, on merkintä pätemätön. Jollei pätemättömyydestä ole ilmoitettu ministeriölle ennen kassan rekisteröimistä, on merkintä kuitenkin sitova. Merkitsijä ei tässä tapauksessa voi vedota mainittuun ehtoon.

Sitten kun kassa on rekisteröity, ei merkitsijä voi merkinnän pätemättömyyden perusteeksi vedota siihen, että perustamiskirjassa olevaa ehtoa ole täytetty.

17 §

Merkinnän hyväksymisestä ja merkitsijälle annettavien takuuosuuksien lukumäärästä päättävät perustajat. Jos perustaja on perustamiskirjassa ilmoittanut merkitsevänsä tietyn määrän takuuosuuksia, on hänelle annettava vähintään tämä määrä.

Jos takuuosuuksia ei anneta merkinnän mukaisesti, on perustajien viivytyksettä ilmoitettava siitä merkitsijöille.

18 §

Vakuutuskassan perustamisesta päätetään perustamiskokouksessa. Perustamiskokous on pidettävä yhden vuoden kuluessa siitä, kun säännöt on vahvistettu.

Kassan perustamisesta päättävät sen perustajat. Jos takuuosuuden omistajilla on kassan sääntöjen mukaan äänioikeus, päättävät he perustamisesta.

Jos kassan perustamisesta päättävät yksinomaan perustajat, voidaan perustamiskokous pitää ilman kutsua. Muussa tapauksessa perustajien tulee kutsua hyväksymänsä takuuosuuden merkitsijät perustamiskokoukseen perustamiskirjassa määrätyllä tavalla. Perustamiskirja, sosiaali- ja terveysministeriön sääntöjen vahvistamista koskeva päätös ja merkintäasiakirja on perustajien toimesta vähintään viikon ajan ennen kokousta pidettävä kutsussa mainitussa paikassa merkitsijöiden nähtävinä.

Perustamiskokouksessa on perustajien esitettävä 3 momentissa mainitut asiakirjat alkuperäisinä. Samoin perustajien on ilmoitettava hyväksymiään merkintöjä vastaava takuuosuuksien lukumäärä, takuuosuuksien jakautuminen merkitsijöille ja takuuosuuksista maksettu määrä. Nämä tiedot on otettava kokouksen pöytäkirjaan.

19 §

Vakuutuskassa on perustettu, jos perustamista on 18 §:n 1 momentissa mainitussa määräajassa pidetyssä perustamiskokouksessa kannattanut enemmistö kokouksessa läsnä tai edustettuina olevista perustajista tai enemmistö takuuosuuden omistajista ja jos perustamiskokouksessa voidaan osoittaa, että kassan säännöt on vahvistettu ja että sen takuupääoman kaikki osuudet on merkitty ja maksettu tai että pohjarahasto on luovutettu perustajille kassaa varten. Muissa tapauksissa kassan perustaminen on katsottava rauenneeksi.

Kun kassa on perustettu, on perustamiskokouksessa toimitettava kassan sääntöjen mukaan kassankokoukselle kuuluvat vaalit.

Muutoin perustamiskokouksessa on soveltuvin kohdin noudatettava kassankokousta koskevia tämän lain säännöksiä ja kassan sääntöjen määräyksiä.

20 §

Vakuutuskassan perustamisesta on kolmen kuukauden kuluessa perustamispäätöksen tekemisestä tehtävä ilmoitus vakuutuskassarekisteriin. Jollei kassaa mainitussa ajassa ole ilmoitettu rekisteröitäväksi tai jos rekisteröiminen evätään, on perustaminen rauennut.

Rekisteri-ilmoitukseen on liitettävä kassan hallituksen kaikkien jäsenten vakuutus siitä, että kassan perustamisessa on noudatettu tämän lain säännöksiä ja että takuupääoma ja pohjarahasto ovat kassan hallussa. Ilmoitukseen on myös liitettävä kassan tilintarkastajien todistus siitä, että maksua koskevia säännöksiä on noudatettu.

21 §

Vakuutuskassan perustamisen rauetessa pe-

rustajat vastaavat yhteisvastuullisesti takuupääoman ja pohjarahaston sekä niiden tuoton palauttamisesta.

22 §

Takuuosuudesta maksettava määrä ei saa olla takuuosuuden nimellisarvoa pienempi.

Takuuosuuden merkintään perustuvan velan kuittaaminen saamisella vakuutuskassalta voi tapahtua vain hallituksen suostumuksella. Suostumusta ei saa antaa, jos siitä aiheutuisi vahinkoa kassalle tai sen velkojille.

Kassa ei saa luovuttaa eikä pantata takuuosuuden merkintään perustuvaa saamistaan. Jos kassa asetetaan konkurssiin, kuuluu saaminen konkurssipesään.

Jos takuuosuus luovutetaan toiselle ennen kuin siitä maksettava määrä on kokonaisuudessaan suoritettu, on myös luovutuksensaaja ilmoitettuaan saantonsa kassalle vastuussa maksun suorittamisesta.

23 §

Jos perustajat ovat sopineet, että pohjarahaston maksaminen tai takuuosuuden merkitseminen voi tapahtua panemalla vakuutuskassaan muuta omaisuutta kuin rahaa (*apporttiomaisuus*), on siitä otettava määräys perustamiskirjaan. Apporttiomaisuuden tulee soveltua kassan harjoittaman vakuutustoiminnan tarkoitukseen.

24 §

Ennen rekisteröimistä vakuutuskassa ei voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia eikä myöskään hakea, kantaa tai vastata tuomioistuimissa tai muiden viranomaisten luona. Hallitus voi kuitenkin käyttää puhevaltaa kassan perustamista koskevissa asioissa.

Kassan puolesta ennen sen rekisteröimistä tehdystä toimesta aiheutuneesta velvotteesta vastaavat toimeen osallistuneet tai siitä päättäneet yhteisvastuullisesti. Perustamiskirjasta johtuvasta tai perustamiskokouksen jälkeen syntyneestä velvoitteesta siirtyy vastuu kuitenkin kassalle sen jälkeen, kun se on rekisteröity.

Jos kassan puolesta on ennen sen rekisteröimistä tehty sopimus sellaisen henkilön kanssa, joka tiesi kassan olevan rekisteröimätön, voi hän, jollei toisin ole sovittu, luopua sopimuksesta, mikäli hakemusta rekisteröimisestä ei ole tehty 20 §:ssä säädetyssä ajassa tai jos rekisteröiminen on evätty. Jollei sopimuskumppani tiennyt kassan olevan rekisteröimätön, voi hän luopua sopimuksesta siihen asti, kunnes kassa on rekisteröity.

3 luku

Vakuutuskassan johto

25 §

Vakuutuskassalla tulee olla hallitus, johon kuuluu vähintään kolme jäsentä. Hallituksessa voi lisäksi olla enintään yhtä monta varajäsentä kuin on jäseniä. Sairausvakuutuslain 61 §:n mukaisen työpaikkakassan hallituksessa tulee kuitenkin olla vähintään viisi jäsentä, joilla on oltava henkilökohtaiset varajäsenet.

Hallituksen valitsee kassankokous. Kassan säännöissä voidaan määrätä, että osakkailla on oikeus valita enintään puolet hallituksen jäsenistä. Muiden hallituksen jäsenten vaaliin osakkaat eivät saa osallistua. Hallituksen vaalista silloin, kun kassalla on hallintoneuvosto, säädetään 38 §:n 2 momentissa.

Hallituksen toimikauden tulee päättyä viimeistään neljäntenä vaalin jälkeisenä tilikautena joko uuden vaalin toimittavan kassankokouksen tai tilikauden päättyessä. Kassan säännöissä voidaan määrätä, että toimitusjohtaja voidaan valita määräämättömäksi ajaksi hallituksen jäseneksi.

Mitä tässä laissa säädetään hallituksen jäsenestä, on vastaavasti sovellettava hallituksen varajäseneen.

26 §

Vakuutuskassalla tulee olla toimitusjohtaja. Kassan säännöissä voidaan määrätä, että toimitusjohtajasta käytetään nimitystä kassanjohtaja. Toimitusjohtajan nimittää hallitus tai, jos kassan säännöissä niin määrätään, hallintoneuvosto.

27 §

Toimitusjohtajan on oltava Suomessa asuva Suomen tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan muun valtion kansalainen. Hallituksen jäsenten on oltava Suomen tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan muun valtion kansalaisia.

Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla hallituksen jäsenenä eikä toimitusjohtajana.

28 §

Hallituksen jäsen voi erota toimestaan ennen

toimikauden päättymistä. Ennenaikaisesta eroamisesta on ilmoitettava hallitukselle. Hallituksen jäsenen voi erottaa toimestaan se, joka on hänet valinnut.

Jos hallituksen jäsenen toimi tulee kesken toimikautta avoimeksi tai jos hallituksen jäsen menettää 27 §:n mukaisen kelpoisuutensa sanottuun toimeen eikä varajäsentä ole, hallituksen muiden jäsenten on huolehdittava siitä, että uusi jäsen valitaan jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Kassankokoukselle kuuluva vaali voidaan kuitenkin, jos jäljellä oleva hallitus varajäsenet mukaan luettuina on päätösvaltainen, siirtää siihen seuraavaan kassankokoukseen, jossa hallituksen vaali muutoinkin on toimitettava.

Jollei vakuutuskassalla ole vakuutuskassarekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta, tulee sosiaali- ja terveysministeriön kutsua kassankokous tai, jos hallintoneuvosto valitsee hallituksen, tämä valitsemaan hallitusta. Jollei kassalla ole rekisteriin merkittyä toimitusjohtajaa, tulee ministeriön kutsua hallitus tai, jos hallintoneuvosto valitsee toimitusjohtajan, tämä valitsemaan toimitusjohtaja. Jollei hallitusta tai toimitusjohtajaa valita taikka tätä viipymättä ilmoiteta vakuutuskassarekisteriin, tulee ministeriön määrätä yksi tai useampi toimitsija hoitamaan kassan asioita, kunnes hallitus tai toimitusjohtaja on valittu ja merkitty rekisteriin.

Hakemuksen 3 momentissa tarkoitetussa tapauksessa saa, jollei ministeriö jo ole ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin, ministeriölle tehdä hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, osakas, jäsen, velkoja tai muu, jonka oikeus saattaa riippua siitä, että kassalla on toimikelpoinen hallitus ja toimitusjohtaja.

29 §

Hallituksessa tulee olla puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee hallitus, jollei vakuutuskassan säännöissä toisin määrätä tai hallitusta valittaessa ole toisin päätetty. Äänten mennessä hallituksessa tasan arpa ratkaisee puheenjohtajan vaalin. Toimitusjohtaja saa olla hallituksen puheenjohtajana vain, milloin kassalla on hallintoneuvosto.

Puheenjohtajan tulee huolehtia siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa. Puheenjohtajan on kutsuttava hallitus koolle, jos hallituksen jäsen sitä vaatii. Toimitusjohtajalla on, vaikkei hän olisikaan hallituksen jäsen, oikeus olla läsnä hallituksen kokouksissa ja käyttää niissä puhevaltaa, jollei hallitus määrätyssä tapauksessa toisin päätä.

30 §

Hallituksen kokouksesta on laadittava pöytäkirja, jonka allekirjoittavat kokouksen puheenjohtaja ja pöytäkirjan laatija. Hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan.

31 §

Hallitus on päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet sen jäsenistä, mikäli vakuutuskassan säännöissä ei vaadita suurempaa määrää. Päätöstä ei kuitenkaan saa tehdä, ellei kaikille hallituksen jäsenille ole mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuutta osallistua asian käsittelyyn. Jos hallituksen jäsen on estyneenä, on hänen tilalleen tulevalle varajäsenelle varattava sellainen tilaisuus.

Hallituksen päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmän kuin puolet läsnäolevista on kannattanut, jollei kassan sääntöjen mukaan vaadita määräenemmistöä. Äänten mennessä tasan päätökseksi tulee se mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt. Jos hallitus on päätösvaltainen kahden jäsenen läsnäollessa, on päätöksen syntymisen edellytyksenä jäsenten yksimielisyys.

32 §

Hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa osallistua sellaisen asian käsittelyyn, joka koskee hänen ja vakuutuskassan välistä suhdetta tai muutoin hänen yksityistä etuaan.

33 §

Hallitus huolehtii vakuutuskassan hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Toimitusjohtaja hoitaa kassan juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimiin, jotka ovat kassan toiminnan laajuuden ja laadun huomioon ottaen epätavallisia tai laajakantoisia, toimitusjohtaja saa ryhtyä vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta kassan toiminnalle olennaista haittaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa hallitukselle on niin pian kuin mahdollista annettava toimenpiteestä tieto.

Hallituksen on huolehdittava, että kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Toimitusjohtajan on huolehdit-

tava, että kassan kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

34 §

Hallitus edustaa vakuutuskassaa ja kirjoittaa sen nimen. Kassan säännöissä voidaan määrätä, että hallituksen jäsenellä tai toimitusjohtajalla on oikeus kassan nimen kirjoittamiseen tai että hallitus voi antaa tällaisen oikeuden jäsenelleen, toimitusjohtajalle tai muulle henkilölle. Mitä 27 ja 32 §:ssä säädetään toimitusjohtajasta, on voimassa sellaisen nimenkirjoittajan osalta, joka ei ole hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja.

Nimen kirjoittamisoikeutta voidaan rajoittaa niin, että kahdella tai useammalla henkilöllä on vain yhdessä oikeus kirjoittaa nimi. Muuta rajoitusta ei saa merkitä vakuutuskassarekisteriin.

Hallitus voi milloin tahansa peruuttaa antamansa nimenkirjoittamisoikeuden.

35 §

Toimitusjohtajalla on oikeus edustaa vakuutuskassaa sellaisessa asiassa, joka 33 §:n mukaan kuuluu hänen tehtäviinsä.

36 §

Hallitus tai muu 34 §:ssä tarkoitettu vakuutuskassan edustaja ei saa ryhtyä sellaiseen oikeustoimeen tai muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan jäsenelle, osakkaalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua kassan, toisen jäsenen tai osakkaan kustannuksella.

Kassan edustaja ei saa noudattaa kassankokouksen tai kassan muun toimielimen päätöstä, joka on tämän lain tai kassan sääntöjen vastaisena pätemätön.

37 §

Sosiaali- ja terveysministeriö voi vakuutuskassan toiminnan laadun ja laajuuden huomioon ottaen vahvistaa kassalle säännöt, joiden mukaan kassalla on hallintoneuvosto.

Hallintoneuvostosssa on oltava vähintään viisi jäsentä. Toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen ei saa olla hallintoneuvoston jäsenenä.

Hallintoneuvoston valitsee kassankokous. Kassan säännöissä voidaan määrätä, että osakkailla on oikeus valita enintään puolet hallintoneuvoston jäsenistä. Muiden hallintoneuvoston jäsenten vaaliin osakkaat eivät saa osallistua.

Mitä 25 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 27 ja 28 §:ssä säädetään hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä, on vastaavasti sovellettava hallintoneuvoston jäseniin ja varajäseniin. Hallintoneuvostosta ja sen jäsenistä on lisäksi soveltuvin kohdin voimassa, mitä hallituksesta ja sen jäsenistä 29—32 §:ssä säädetään.

38 §

Hallintoneuvoston tulee valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa vakuutuskassan hallintoa ja antaa varsinaiselle kassankokoukselle lausuntonsa tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen johdosta. Hallituksen ja toimitusjohtajan on annettava hallintoneuvostolle ja sen jäsenelle ne tiedot, joita nämä pitävät tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi. Hallintoneuvoston jäsenen on pyydettävä tiedot hallintoneuvoston kokouksessa. Hallintoneuvosto voi antaa hallitukselle ohjeita asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä.

Hallintoneuvoston on valittava hallitus ja määrättävä hallituksen jäsenten palkkio, jollei hallituksen valitsemista kassan säännöissä määrätä kassankokouksen tehtäväksi. Kassan säännöissä voidaan myös määrätä, että hallintoneuvosto valitsee toimitusjohtajan ja päättää hänen palkkaeduistaan. Hallintoneuvoston oikeudesta vaatia ylimääräisen kassankokouksen koollekutsumista sekä kutsua koolle kassankokous säädetään 45 ja 47 §:ssä. Muita kuin tässä laissa mainittuja tehtäviä ei saa antaa hallintoneuvostolle.

4 luku

Kassankokous

39 §

Jäsenet ja osakkaat käyttävät vakuutuskassan kassankokouksessa päättämisvaltaansa kassan asioissa.

Jokaisella jäsenellä ja osakkaalla on oikeus osallistua kassankokoukseen ja siellä käyttää puhevaltaa.

Kassan säännöissä voidaan määrätä, että jäsenen ja osakkaan on saadakseen osallistua kassankokoukseen ilmoittauduttava kassalle viimeistään kokouskutsussa mainittuna päivänä, joka voi olla aikaisintaan viisi päivää ennen kokousta.

40 §

Vakuutuskassan säännöissä voidaan määrätä, että päättämisvaltaa kassankokouksessa käyttävät jäsenten ja osakkaiden sijasta heidän keskuudestaan valitsemansa edustajat (*edustajisto*).

Edustajistoon tulee kuulua vähintään kymmenen edustajaa. Edustajiston jäsenten toimikausi voi olla enintään neljä vuotta. Edustajiston vaalia koskevat tarkemmat säännökset on sisällytettävä kassan sääntöihin tai erilliseen vaalijärjestykseen.

41 §

Kassankokouksessa on kullakin jäsenellä yksi ääni.

Jäsen käyttää oikeuttaan kassankokouksessa henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä. Asiamiehenä voi toimia ainoastaan kassan toinen jäsen ja hänellä on oikeus edustaa enintään kahta jäsentä. Asiamiehen tulee esittää päivätty ja yksilöity valtakirja.

Kassankokouksessa on osakkaalla säännöissä määrätty äänimäärä. Osakkaalla tai, mikäli heitä on useampia, heillä yhteisesti ei kuitenkaan saa olla suurempaa äänimäärää kuin kokouksessa edustettuina olevien jäsenten äänimäärä yhteensä. Osakkaan äänioikeuden käyttäjän tulee esittää päivätty ja yksilöity valtakirja.

Jos päättämisvalta kassankokouksessa kuuluu valituille edustajille, on heidän äänioikeudestaan vastaavasti voimassa, mitä jäsenen ja osakkaan äänioikeudesta säädetään. Edustajiston jäsen ei voi valtuuttaa toista käyttämään äänivaltaansa kassankokouksessa.

42 §

Kassankokous on pidettävä vakuutuskassan kotipaikassa, jollei kassan säännöissä määrätä, että kokous on pidettävä tai voidaan pitää jossakin toisessa nimetyssä kunnassa Suomessa. Erittäin painavista syistä saadaan kassankokous pitää sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella muuallakin.

43 §

Jäsen tai osakas ei saa itse tai asiamiehen välityksellä eikä edustajiston jäsen äänestää kassankokouksessa asiasta, joka koskee vastuuvapauden myöntämistä hänelle, kannetta häntä vastaan taikka hänen vapauttamistaan vahingonkorvausvelvollisuudesta tai muusta velvoitteesta vakuutuskassaa kohtaan. Hän ei myöskään saa äänestää asiasta, joka koskee kannetta muuta henkilöä vastaan tai tämän vapauttamista velvoitteesta, jos hänellä on asiassa odotettavana olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa kassan edun kanssa. Mitä tässä säädetään jäsenestä, on voimassa myös jäsenen asiamiehestä.

Hallituksen jäsen ei saa ottaa osaa päätöksen tekemiseen tilinpäätöksen vahvistamisesta tai vastuuvapauden myöntämisestä eikä sellaisten tilintarkastajien valitsemiseen, joiden tehtävänä on hallinnon ja tilien tarkastaminen hänen toimikaudeltaan. Hallintoneuvoston jäsen ei saa ottaa osaa päätöksen tekemiseen vastuuvapauden myöntämisestä hallintoneuvoston jäsenille.

44 §

Varsinainen kassankokous on pidettävä neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Sosiaali- ja terveysministeriö voi kuitenkin vakuutuskassan laatua ja laajuutta silmällä pitäen vahvistaa säännöt, joiden mukaan kassankokous saadaan pitää myöhempänäkin ajankohtana, ei kuitenkaan myöhemmin kuin kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Kokouksessa on esitettävä tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus sekä, jos kassalla on hallintoneuvosto, sen lausunto niistä.

Kokouksessa on päätettävä:

1) tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta;

2) toimenpiteistä, joihin vahvistetun taseen mukainen ylijäämä tai alijäämä antaa aihetta;

3) vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille, hallintoneuvoston jäsenille ja toimitusjohtajalle; sekä

4) muista asioista, jotka tämän lain tai kassan sääntöjen mukaan kuuluvat varsinaiselle kassankokoukselle.

Päätöksen tekeminen asiassa, jota tarkoitetaan 3 momentin 1—3 kohdassa, on kuitenkin siirrettävä tiettynä päivänä vähintään kuukautta ja enintään kahta kuukautta myöhemmin pidettävään jatkokokoukseen, jos äänioikeutetut, joilla on enemmistö kokouksessa edustetusta äänimäärästä, sitä vaativat. Päätöksen tekemistä ei saa toistamiseen siirtää.

45 §

Ylimääräinen kassankokous on pidettävä, kun hallitus tai hallintoneuvosto katsoo siihen olevan aihetta.

Ylimääräinen kassankokous on pidettävä,

jos jäsenet ja osakkaat, joilla on vähintään yksi kymmenesosa tai vakuutuskassan säännöissä määrätty pienempi osa kassan jäsenten ja osakkaiden yhteenlasketusta äänimäärästä, kirjallisesti sitä vaativat ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Sama oikeus on edustajiston jäsenillä, joiden äänimäärä on vähintään yksi kymmenesosa kaikkien edustajien äänimäärästä.

Ylimääräinen kassankokous on niin ikään pidettävä, jos sosiaali- ja terveysministeriö tai vakuutuskassan tilintarkastaja sitä kirjallisesti vaatii ilmoittamansa asian käsittelyä varten.

Kokouskutsu on toimitettava 14 päivän kuluessa 2 tai 3 momentissa tarkoitetun vaatimuksen esittämisestä.

46 §

Jäsenellä ja osakkaalla on oikeus saada haluamansa asia kassankokouksen käsiteltäväksi, jos hän kirjallisesti sitä vaatii hallitukselta niin hyvissä ajoin, että asia voidaan sisällyttää kokouskutsuun.

47 §

Hallitus kutsuu kassankokouksen koolle. Mikäli vakuutuskassalla on hallintoneuvosto, voidaan kassan säännöissä kuitenkin määrätä, että hallintoneuvoston on kutsuttava kassankokous koolle.

Jollei kassankokousta, joka tämän lain, kassan sääntöjen tai kassankokouksen päätöksen mukaan on pidettävä, ole kutsuttu säädetyssä järjestyksessä koolle, sosiaali- ja terveysministeriön tulee hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen, toimitusjohtajan, tilintarkastajan, jäsenen, osakkaan tai edustajiston jäsenen hakemuksesta kutsua kokous koolle kassan kustannuksella. Ministeriö voi kutsua kassankokouksen koolle, vaikkei tässä sanottua hakemusta tehdäkään.

48 §

Kutsu kassankokoukseen on toimitettava aikaisintaan neljä viikkoa ja, jollei vakuutuskassan säännöissä ole määrätty pitempää aikaa, viimeistään viikkoa ennen kokousta tai 39 §:n 3 momentin mukaista viimeistä ilmoittautumispäivää. Jos päätöksen tekeminen kassankokouksessa käsiteltävässä asiassa siirretään jatkokokoukseen, on siihen toimitettava eri kutsu, jos kokous pidetään myöhemmin kuin neljän viikon kuluttua. Jos kassan sääntöjen mukaan päätöksen pätevyyden edellytyksenä on, että päätös tehdään kahdessa kokouksessa, ei kutsua jälkimmäiseen kokoukseen saa toimittaa, ennen kuin edellinen kokous on pidetty. Kutsussa on mainittava edellisessä kokouksessa tehty päätös.

Kutsu on toimitettava kassan sääntöjen mukaisesti. Erittäin painavista syistä saadaan kutsu toimittaa sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella muullakin tavalla. Kutsussa on mainittava kassankokouksessa käsiteltävät asiat. Jos asia koskee kassan sääntöjen muuttamista, on muutoksen pääasiallinen sisältö mainittava kutsussa.

Milloin kassankokouksessa käsitellään tilinpäätöstä, on tilinpäätöstä koskevat asiakirjat tai niiden jäljennökset pidettävä vähintään viikon ajan ennen kokousta kassan toimistossa tai säännöissä määrätyssä muussa paikassa kassankokouksessa äänioikeutettujen nähtävinä. Vastaavasti on meneteltävä, mikäli kassankokouksessa käsitellään sääntöjen muuttamista koskevaa asiaa. Nähtävilläolosta on ilmoitettava kokouskutsussa.

Kassankokouksessa äänioikeutetulla on korvattuaan kassan kulut oikeus saada jäljennökset 3 momentissa tarkoitetuista asiakirjoista.

49 §

Asiasta, jossa ei ole noudatettu tätä lakia taikka vakuutuskassan sääntöjen kokouskutsua tai asiakirjan nähtäväksi asettamista koskevia määräyksiä, ei saa tehdä päätöstä ilman niiden jäsenten tai osakkaiden suostumusta, joita laiminlyönti koskee. Jos päättämisvalta kassankokouksessa on valituilla edustajilla, on kassankokous kuitenkin laillinen kutsusta riippumatta, jos kaikki edustajat ovat saapuvilla. Jos asia lain tai kassan sääntöjen mukaan on kokouksessa käsiteltävä, saa kassankokous päättää siitä, vaikkei asiaa ole mainittu kokouskutsussa. Kassankokous voi niin ikään aina päättää ylimääräisen kassankokouksen koolle kutsumisesta määrättyä asiaa käsittelemään.

50 §

Kassankokouksen puheenjohtajan valitsee kassankokous.

Puheenjohtajan on huolehdittava siitä, että kassankokouksessa pidetään pöytäkirjaa. Pöytäkirjaan on merkittävä saapuvilla olleet äänioikeutetut ja heidän äänimäräänsä, kokouk-

sessa tehdyt päätökset sekä, milloin päätöksestä on äänestetty, äänestyksen tulos. Pöytäkirja on puheenjohtajan ja vähintään yhden kokouksessa sitä varten valitun äänioikeutetun tarkastettava ja allekirjoitettava. Pöytäkirja on viimeistään kahden viikon kuluttua kokouksesta pidettävä vakuutuskassan toimistossa jäsenten ja osakkaiden nähtävänä. Pöytäkirjat on säilytettävä luotettavalla tavalla. Jäsenellä ja osakkaalla on korvattuaan kassan kulut oikeus saada jäljennös kassankokouksen pöytäkirjasta tai sen osasta.

51 §

Kassankokouksen päätökseksi tulee, jollei tästä laista tai vakuutuskassan säännöistä muuta johdu, se mielipide, jota on kannattanut enemmän kuin puolet annetuista äänistä tai äänten mennessä tasan, johon puheenjohtaja yhtyy. Vaaleissa katsotaan valituksi se, joka saa eniten ääniä. Äänten mennessä tasan ratkaistaan vaali arvalla. Milloin päättämisvalta jossakin asiassa kuuluu vain osalle jäseniä ja osakkaita, noudatetaan, mitä tässä pykälässä säädetään.

52 §

Vakuutuskassan sääntöjen muuttamisesta päättää kassankokous. Päätös, joka koskee sääntöjen muuttamista, on pätevä vain, jos jäsenet ja osakkaat tai edustajiston jäsenet, joilla on vähintään kaksi kolmasosaa tai säännöissä määrätty suurempi äänimäärä kokouksessa edustetusta äänimäärästä, ovat sitä kannattaneet. Jos sääntöjen muutos koskee välittömästi osakkaan oikeuksia tai velvollisuuksia, on sen lisäksi, mitä muutoin säädetään, muutoksen vahvistamisen edellytyksenä, että osakas on kassankokouksessa tai muutoin muutoksen hyväksynyt. Mikäli osakkaita on useampia, on muutoksen vahvistamisen edellytyksenä, että vähintään kaksi kolmannesta kaikista osakkaista on muutoksen kassankokouksessa tai muutoin hyväksynyt. Lisäksi edellytetään muutoksen hyväksyneiden osakkaiden äänimäärän edustavan vähintään kahta kolmannesta siitä äänimäärästä, joka osakkailla yhteensä olisi ollut, mikäli kaikki osakkaat olisivat olleet edustettuina kassankokouksessa.

53 §

Sellaista sääntöjen muutosta, joka koskee etuuden pienentämistä, ei saa soveltaa vakuutustapahtumaan, joka on sattunut ennen muutoksen voimaantuloa. Uutena vakuutustapahtumana tätä momenttia sovellettaessa ei pidetä työttömyyseläkkeen muuttumista työkyvyttömyyseläkkeeksi, eläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi eikä oikeuden syntymistä perhe-eläkkeen saamiseen eläkkeensaajan jälkeen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta sääntömuutokseen, joka rajoittaa etuuden tulevaa kasvua.

54 §

Kassankokouksessa ei saa tehdä päätöstä, joka on omansa tuottamaan jäsenelle, osakkaalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua vakuutuskassan tai toisen jäsenen taikka toisen osakkaan kustannuksella.

55 §

Jollei kassankokouksen päätös ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä tai jos se muutoin on tämän lain, vakuutuskassan sääntöjen tai vakuutusta varten vahvistettujen perusteiden vastainen, voi jäsen, osakas, edustajiston jäsen, kassan hallitus, hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja nostaa kanteen kassaa vastaan päätöksen julistamiseksi pätemättömäksi tai sen muuttamiseksi.

Kanne on pantava vireille kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Jos jäsenellä tai osakkaalla on ollut hyväksyttävä syy viivästymiseen ja päätöksen päteväksi jääminen olisi hänelle ilmeisen kohtuutonta, kanne saadaan panna vireille viimeistään vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä. Jollei kannetta nosteta määräajassa, on päätöstä pidettävä pätevänä.

Mitä 2 momentissa säädetään, ei kuitenkaan ole voimassa:

1) jos päätös on sellainen, ettei sitä lain mukaan voida tehdä edes kaikkien jäsenten tai osakkaiden taikka edustajiston jäsenten suostumuksella;

2) jos päätökseen vaaditaan lain tai kassan sääntöjen mukaan kaikkien tai tiettyjen osakkaiden suostumus eikä sellaista suostumusta ole annettu; tai

3) ellei kokouksesta ole toimitettu kutsua tai jos kokouskutsusta voimassa olevia säännöksiä tai määräyksiä on olennaisesti rikottu.

Tuomioistuimen ratkaisu, jolla kassankokouksen päätös on julistettu pätemättömäksi tai muutettu, on myös voimassa niihin jäseniin ja osakkaisiin nähden, jotka eivät ole yhtyneet kanteeseen. Tuomioistuin voi muuttaa kassan-

kokouksen päätöstä vain, jos voidaan todeta, minkä sisältöinen päätöksen olisi pitänyt olla.

Jos kassankokouksen päätös kumotaan tai muutetaan, tulee se, mitä voitetaan, vakuutuskassalle. Kanteen nostaneet ovat kuitenkin oikeutettuja saamaan kassalta korvauksen oikeudenkäyntikuluistaan siinä määrin kuin kassalle oikeudenkäynnillä voitetut varat siihen riittävät.

Mitä tässä pykälässä säädetään, koskee soveltuvin osin myös perustamiskokouksen päätösten moittimista. Edellä 2 momentissa tarkoitettu määräaika lasketaan tällöin kuitenkin kassan rekisteröimispäivästä.

5 luku

Tilintarkastus ja erityinen tarkastus

56 §

Vakuutuskassassa tulee olla vähintään kaksi tilintarkastajaa. Tilintarkastajat valitsee kassankokous. Kassan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että osakkailla on oikeus määrätä enintään puolet tilintarkastajien yhteismäärästä. Muiden tilintarkastajien vaaliin osakkaat eivät saa osallistua.

Varsinaisten tilintarkastajien lisäksi on valittava vähintään kaksi varatilintarkastajaa. Mitä tässä laissa säädetään tilintarkastajasta, on vastaavasti sovellettava varatilintarkastajaan.

57 §

Tilintarkastajan toimikausi on määrättävä kassan säännöissä. Tilintarkastajan tehtävä päättyy sen varsinaisen kassankokouksen lopussa, joka pidetään hänen toimikauteensa sisältyvän viimeisen tilikauden päätyttyä, tai jos hänet on valittu tehtäväänsä toistaiseksi, silloin kun uusi tilintarkastaja on valittu hänen tilalleen.

Tilintarkastaja voi erota toimestaan ilmoittamalla siitä hallitukselle, vaikkei hänen toimikautensa vielä ole päättynyt. Tilintarkastajan voi erottaa toimestaan se, joka on hänet valinnut.

Jos tilintarkastajan toimi tulee avoimeksi kesken toimikautta tai jos tilintarkastaja menettää kelpoisuutensa sanottuun toimeen, eikä varatilintarkastajaa enää ole, hallituksen on huolehdittava siitä, että uusi tilintarkastaja valitaan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

58 §

Tilintarkastajan on oltava luonnollinen henkilö tai 2 momentissa tarkoitettu yhteisö. Tilintarkastajalla on oltava sellainen laskentatoimen, taloudellisten ja oikeudellisten asioiden sekä tilintarkastuksen tuntemus ja kokemus kuin vakuutuskassan toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden on tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla tilintarkastajana.

Tilintarkastajaksi voidaan valita Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Keskuskauppakamarin hyväksymään yhteisöön on vastaavasti sovellettava, mitä tässä luvussa sanotaan Keskuskauppakamarin hyväksymästä tilintarkastajasta ja kauppakamarin hyväksymään yhteisöön, mitä kauppakamarin hyväksymästä tilintarkastajasta sanotaan. Tilintarkastajaksi valitun yhteisön on ilmoitettava asianomaisen kassan hallitukselle, kenellä on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. Tämän henkilön tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymässä yhteisössä Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja ja kauppakamarin hyväksymässä yhteisössä Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Häneen on sovellettava 60 ja 67 §:n säännöksiä.

59 §

Vakuutuskassassa tulee olla vähintään yksi Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisistä syistä hakemuksesta määrätä, että kassa saa Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan sijasta valita muun 58 §:n 1 momentissa mainitut kelpoisuusehdot täyttävän tilintarkastajan.

60 §

Tilintarkastajana ei saa olla:

1) vakuutuskassan taikka sellaisen yhteisön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen, jossa kassa omistaa yli 20 prosenttia osakepääomasta tai omaa vastaavan määräämisvallan, toimitusjohtaja tai se, jonka tehtävänä on kassan kirjanpidon tai varojen hoito taikka hoidon valvonta;

2) se, joka on kassan palveluksessa tai muutoin alistus- tai riippuvuussuhteessa kas-

saan, sen hallituksen jäseneen tai muuhun 1 kohdassa mainittuun henkilöön; eikä

3) edellä 1 ja 2 kohdassa mainitun henkilön aviopuoliso, veli tai sisar taikka se, joka on hänen suoraan ylenevässä tai alenevassa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa taikka sellaisessa lankoussuhteessa, että toinen heistä on naimisissa toisen veljen tai sisaren kanssa.

Tilintarkastajalla ei saa olla rahalainaa kassalta tai muulta 1 momentin 1 kohdassa mainitulta yhteisöltä.

61 §

Sosiaali- ja terveysministeriön on ilmoituksesta määrättävä vakuutuskassalle kelpoisuusehdot täyttävä tilintarkastaja, jos:

1) tilintarkastajaa ei ole valittu 59 §:n mukaisesti;

2) tilintarkastajalla ei ole 58 §:n 1 momentissa tarkoitettua kelpoisuutta tai jos hän on 60 §:n mukaan esteellinen; tai

3) kassan sääntöihin otettua tilintarkastajien lukumäärää tai kelpoisuutta koskevaa määräystä on rikottu.

Ilmoituksen 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa saa tehdä kuka tahansa. Hallitus on velvollinen tekemään ilmoituksen, jollei se, jolle tilintarkastajan valitseminen kuuluu, viivytyksettä valitse kelpoisuusehdot täyttävää tilintarkastajaa.

Ennen kuin tässä pykälässä mainittu määräys annetaan, on kassan hallitusta kuultava. Määräys on voimassa siihen asti, kun kassalle on valittu tilintarkastaja ministeriön määräämän tilalle.

62 §

Tilintarkastajan tulee hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa tarkastaa tilinpäätös ja kirjanpito sekä vakuutuskassan hallinto.

Tilintarkastajan tulee noudattaa kassankokouksen antamia erityisiä ohjeita, mikäli ne eivät ole ristiriidassa lain, kassan sääntöjen tai hyvän tilintarkastustavan kanssa.

63 §

Hallituksen ja toimitusjohtajan on varattava tilintarkastajalle tilaisuus toimittaa tarkastus siinä laajuudessa kuin tämä katsoo tarpeelliseksi sekä annettava sellaista selvitystä ja apua, jota tilintarkastaja pyytää.

64 §

Kun tilintarkastus on suoritettu, tilintarkastajan tulee tehdä siitä tilinpäätökseen merkintä, jossa viitataan tilintarkastuskertomukseen. Jos tilintarkastaja katsoo, ettei tuloslaskelmaa tai tasetta ole vahvistettava, on hänen tehtävä siitäkin merkintä.

65 §

Tilintarkastajien on kultakin tilikaudelta annettava tilintarkastuskertomus kassankokoukselle. Kertomus on luovutettava vakuutuskassan hallitukselle viimeistään kaksi viikkoa ennen varsinaista kassankokousta.

Tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää lausunto siitä, onko tilinpäätös laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Jollei tilinpäätöksessä ole annettu sellaisia tietoja, joita 6 luvun mukaan on annettava, tilintarkastajan tulee mainita siitä ja, jos se käy päinsä, antaa kertomuksessaan nämä tiedot.

Jos tarkastuksessa havaitaan, että kassan hallituksen jäsen, toimitusjohtaja tai hallintoneuvoston jäsen on syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus, taikka muutoin rikkonut tätä lakia tai kassan sääntöjä, on kertomuksessa tehtävä siitä muistutus. Tilintarkastuskertomuksessa tulee olla myös vastuuvapautta koskeva lausunto. Tilintarkastajilla on muutoinkin oikeus antaa kertomuksessaan tietoja, joiden saattamista osakkaiden ja jäsenten tietoon he pitävät tarpeellisena.

Tilintarkastuskertomuksen tulee aina sisältää erityinen lausuma tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta sekä toimintakertomukseen sisältyvästä ehdotuksesta kassan yli- tai alijäämää koskeviksi toimenpiteiksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi lisäksi antaa tilintarkastuskertomuksesta tarkempia määräyksiä.

66 §

Tilintarkastajan hallitukselle tai toimitusjohtajalle esittämät huomautukset on merkittävä pöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan, joka on annettava hallitukselle ja säilytettävä luotettavalla tavalla.

67 §

Tilintarkastajalla on oikeus olla kassankokouksessa saapuvilla. Hänen tulee olla siinä saapuvilla, jos käsiteltävät asiat ovat sellaisia, että hänen läsnäolonsa on tarpeen.

68 §

Tilintarkastaja ei saa antaa jäsenelle, osakkaalle tai ulkopuoliselle tietoja sellaisista vakuutuskassan asioista, jotka hän tehtäväänsä suorittaessaan on saanut tietoonsa, jos siitä voi aiheutua haittaa kassalle.

Tilintarkastajan tulee vaadittaessa antaa kassankokoukselle kaikki kassaa koskevat tiedot, mikäli siitä ei aiheudu olennaista haittaa kassalle.

69 §

Vakuutuskassan jäsen tai osakas voi vaatia erityisen tarkastuksen toimittamista kassan hallinnosta ja kirjanpidosta tietyltä päättyneeltä ajanjaksolta taikka tietyistä toimenpiteistä tai seikoista. Tätä koskeva ehdotus on tehtävä varsinaisessa kassankokouksessa tai siinä kassankokouksessa, jossa asia kokouskutsun mukaisesti on käsiteltävä. Jos äänioikeutetut, joilla on vähintään yksi kolmasosa kokouksessa edustetusta äänimäärästä, ovat ehdotusta kannattaneet, jäsen tai osakas voi kuukauden kuluessa kassankokouksesta hakea sosiaali- ja teveysministeriöltä tarkastajan määräämistä.

Ennen tarkastajan määräämistä ministeriön on kuultava kassan hallitusta ja, jos tarkastus hakemuksen mukaan koskee tietyn henkilön toimenpiteitä, tätä henkilöä. Hakemukseen on suostuttava, jos tarkastuksen toimittamiseen katsotaan olevan painavia syitä. Ministeriö voi määrätä yhden tai useamman tarkastajan.

Mitä tilintarkastajasta säädetään 58, 60, 63, 66 ja 67 §:ssä, on vastaavasti sovellettava tässä pykälässä tarkoitettuun tarkastajaan.

Tarkastuksesta on annettava kassankokoukselle lausunto. Lausunto on pidettävä vähintään viikon ajan ennen kassankokousta kassan toimistossa jäsenten ja osakkaiden nähtävänä ja viivytyksettä lähetettävä heistä sille, joka sitä pyytää, sekä asetettava nähtäväksi kassankokouksessa. Tarkastajalla on oikeus saada kassalta palkkio.

6 luku

Tilinpäätös

70 §

Vakuutuskassan tilikautena on kalenterivuosi. Kassan toiminnan alkaessa tai päättyessä tilikausi saa olla tätä lyhyempi tai pitempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Kultakin tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman, taseen ja toimintakertomuksen.

Kassan kirjanpidossa on sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, noudatettava tämän luvun säännöksiä ja sosiaali- ja terveysministeriön antamia vakuutustoiminnan erityisluonteesta johtuvia määräyksiä.

71 §

Hallituksen ja toimitusjohtajan tulee päivätä ja allekirjoittaa tilinpäätös. Jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja on esittänyt eriävän mielipiteen tilinpäätöksestä, on tätä koskeva lausuma liitettävä siihen hänen vaatimuksestaan.

Tilinpäätökseen on sisällytettävä tuloslaskelma ja tase viimeistä edelliseltä tilikaudelta. Jos tilikauden aikana tuloslaskelman tai taseen erittelyä on muutettu, on aikaisempaan tilinpäätökseen sisältyviä tietoja mahdollisuuksien mukaan yhdisteltävä niin, että niitä voidaan verrata myöhempään tilinpäätökseen.

Tilinpäätös on annettava tilintarkastajille vähintään kuukautta ennen varsinaista kassankokousta.

72 §

Tuloslaskelmassa tai taseessa taikka niiden liitteenä on annettava seuraavat tiedot:

1) vakuutuskassan omistamat osakeyhtiöiden osakkeet ja osuudet muissa yrityksissä on ilmoitettava sen mukaan eriteltyinä kuin sosiaali- ja terveysministeriö määrää;

2) jos kassalla on erilajisia takuuosuuksia, on takuupääoma jaoteltava takuupääomalajeittain; niin ikään on ilmoitettava kassan hallussa olevien omien takuuosuuksien lukumäärä sekä niiden nimellisarvo;

3) käyttö- ja sijoitusomaisuuteen kuuluvan kiinteän omaisuuden ja osakkeiden osalta on ilmoitettava verotusarvo tase-erien mukaan eriteltynä; sekä

4) jos tilikauden poistot määriltään tai perusteiltaan huomattavasti eroavat edellisen tilinpäätöksen poistoista, on siitä annettava perusteltu selostus; muutoinkin on annettava selostus sellaisista tilikauden tulokseen sisältyvistä tuotto- ja kulueristä, jotka merkittävällä tavalla vaikuttavat tuloksen vertailukelpoisuuteen edellisen tilinpäätöksen kanssa tai jotka muulla tavoin ovat merkitykseltään huomattavia.

73 §

Jos vakuutuskassa on antanut rahalainoja kassan hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenille tai toimitusjohtajalle, on ne ilmoitettava taseen liitteenä sen mukaan kuin sosiaali- ja terveysministeriö määrää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin rinnastetaan tällaisen henkilön aviopuoliso, veli ja sisar sekä se, joka on häneen suoraan ylenevässä tai alenevassa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa taikka sellaisessa lankoussuhteessa, että toinen heistä on naimisissa toisen veljen tai sisaren kanssa.

74 §

Toimintakertomus on laadittava hyvän kirjanpitotavan mukaisesti ja siinä on annettava tietoja sellaisista vakuutuskassan tilan ja toiminnan arviointia varten tärkeistä seikoista, joista ei ole tehtävä selkoa tuloslaskelmassa tai taseessa, sekä kassan kannalta olennaisista tapahtumista.

Jos kassa tilikauden aikana on sulautumisen, jakautumisen tai vastuun siirron nojalla vastaanottanut tai luovuttanut varoja ja velkoja, on siitä annettava toimintakertomuksessa selostus.

Hallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys kassan yli- tai alijäämää koskeviksi toimenpiteiksi.

Kassan toimintakertomukseen on liitettävä rahoituslaskelma. Siinä on annettava selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

75 §

Vakuutuskassalla on oltava vararahasto, jota tulee vuosittain kartuttaa vähintään 20 prosentilla tilinpäätöksen osoittamasta ylijäämästä. Kun vararahasto on vähintään yhtä suuri kuin tilikauden ja kahden edellisen tilikauden maksutulon keskimäärä, ei siirto vararahastoon enää ole pakollinen.

Vararahastoa saadaan alentaa kassankokouksen päätöksen mukaisesti ainoastaan vahvistetun taseen osoittaman alijäämän peittämiseksi.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, sosiaali- ja terveysministeriö voi hakemuksesta antaa kassalle luvan erityisistä syistä alentaa vararahaston määrää, ei yleensä kuitenkaan 1 momentin mukaista täyden vararahaston määrää pienemmäksi.

Kassalla voi olla myös muita rahastoja, joita kartutetaan ja käytetään säännöissä määrätyllä tavalla.

76 §

Jos vakuutuskassan tilinpäätös osoittaa alijäämää, tulee sen peittämiseen käyttää ensin ylijäämä edellisiltä tilikausilta ja sitten 75 §:n 4 momentin mukaiset rahastot. Tämän jälkeen alijäämän peittämiseen tulee käyttää vararahasto, pohjarahasto ja takuupääoma. Jollei alijäämää saada peitetyksi, on niille, jotka tilikauden aikana ovat olleet velvollisia suorittamaan maksuja kassalle, viipymättä määrättävä lisämaksu, jos kassan säännöissä on lisämaksun suorittamiseen velvoittava määräys. Lisämaksun tulee olla suhteellinen tilikaudelta suoritettavaan maksuun ja enintään sen suuruinen. Lisämaksu saa ylittää enintään 20 prosentilla puuttuvan määrän.

Jollei maksuvelvollinen määräaikana suorita hänelle määrättyä lisämaksua, on se viipymättä pantava ulosottotoimin perittäväksi. Jollei lisämaksua saada perityksi, on puuttuva määrä, siinä määrin kuin sen periminen vielä on tarpeen, jaettava toisten maksuvelvollisten maksettavaksi ottaen kuitenkin huomioon 1 momentissa mainittu rajoitus.

Lisämaksu viivästyskorkoineen saadaan periä ulosottotoimin ilman tuomiota ja päätöstä noudattaen, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

77 §

Sosiaali- ja terveyministeriö voi antaa määräyksiä ja lausuntoja tämän luvun säännösten soveltamisesta.

7 luku

Vakuutusmaksut ja vastuuvelka

78 §

Vakuutuskassalle suoritettaville vakuutusmaksuille tai niiden perusteille on haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus.

79 §

Eläkekassan sääntöjen mukaisista sitoumuksista aiheutuva vastuu kirjataan vastuuvelaksi. Sen muodostavat vakuutusmaksuvastuu ja korvausvastuu.

Vakuutusmaksuvastuu vastaa voimassa olevissa sitoumuksissa tarkoitetuista tulevista va-

kuutustapahtumista johtuvien suoritusten ja näistä sitoumuksista aiheutuvien muiden menojen pääoma-arvoa vähennettynä tulevien vakuutusmaksujen pääoma-arvolla.

Korvausvastuu vastaa sattuneiden vakuutustapahtumien johdosta suoritettavia, maksamatta olevia korvaus- ja muita määriä sekä runsasvahinkoisten vuosien varalta vastuuopillisesti laskettavaa tasoitusmäärää.

80 §

Muun kuin eläkekassan vastuuvelan muodostaa korvausvastuu, joka vastaa sattuneiden vakuutustapahtumien johdosta suoritettavia ja tilikauden päättyessä maksamatta olevia korvausmääriä.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä, että vastuuvelkaan on sisällyttävä myös 79 §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutusmaksuvastuu, jos kassan toiminnan laajuus, etuuksien laatu tai muu erityinen syy sitä vaatii.

81 §

Vakuutustoiminnassa on noudatettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamia perusteita, joissa määrätään:

1) miten vastuuvelka lasketaan; sekä

2) vapaakirjasta ja takaisinostosta.

Perusteet, jotka mainitaan 1 momentin 1 kohdassa ja 78 §:ssä, on laadittava sekä viimeksi mainitussa lainkohdassa tarkoitetut vakuutusmaksut määrättävä silmällä pitäen lähinnä vakuutettujen etuuksien turvaamista sekä perusteet, jotka mainitaan 1 momentin 2 kohdassa, on laadittava silmällä pitäen lähinnä niiden kohtuullisuutta.

82 §

Jos vastuuvelan perusteita muutetaan, on uusia perusteita sovellettava myös ennen muutosta jäseniksi tulleisiin, jollei heitä varten vahvisteta eri perusteita. Jos uusien perusteiden mukainen vastuuvelka on vanhojen perusteiden mukaista suurempi, voi sosiaali- ja terveysministeriö myöntää vakuutuskassalle luvan pitää vastuuvelka tältä osin pienempänä määrätyn ajan, kuitenkin enintään kymmenen vuotta. Erotusta on vuosittain vähennettävä ministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Edellä 80 §:n 2 momentin tarkoittamassa tapauksessa vakuutusmaksuvastuu voidaan pitää pienempänä enintään kymmenen vuoden ajan ministeriön antamasta määräyksestä lukien. Ministeriö voi pidentää määräaikaa erityisistä syistä enintään viidellä vuodella. Erotusta on vuosittain vähennettävä ministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

83 §

Edellä 79 §:ssä ja 80 §:n 2 momentissa tarkoitetun vastuuvelan kate on sosiaali- ja terveysministeriön antamien määräysten mukaisesti luetteloitava. Luetteloitavaa katetta laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon vastuuvelkaan sisältyvää tasoitusmäärää.

Luetteloidun katteen tulee olla:

1) obligaatioita ja muita velkasitoumuksia, jotka on antanut tai taannut Suomen valtio, kunta tai kuntainliitto;

2) obligaatioita, jotka kuuluvat suomalaisen hypoteekkiyhdistyksen tai pankkilaitoksen ottamaan obligaatiolainaan;

3) saamistodistuksia, joista vastaa suomalainen pankkilaitos;

4) velkasitoumuksia, joiden vakuudeksi on voimassa kiinnitys Suomessa olevaan kiinteään omaisuuteen tai toisen maalla olevaan laitokseen ja vuokraoikeuteen itse maahan, kuitenkin vain ehdolla, että kassan saaminen sekä ne saamiset, joilla on sama tai parempi etuoikeus, eivät yhteensä ole suuremmat kuin 70 prosenttia tai, jos on kysymys sellaisen yrityksen omaisuudesta, jossa kassalla on ehdoton määräämisvalta, 85 prosenttia siitä arvosta, joka kiinnitetyllä omaisuudella pätevän ammattimiehen arvion perusteella voidaan katsoa olevan;

5) Suomessa olevaa kiinteää omaisuutta, kuitenkin niin, että luetteloon otettu omaisuuden arvo ynnä ne saamiset, joiden vakuutena on kiinnitys tähän omaisuuteen, eivät yhteensä ole suuremmat kuin 85 prosenttia 4 kohdassa mainituin tavoin määrättävästä omaisuuden arvosta; tai

6) muita arvopapereita ja sitoumuksia, jotka niiden laatuun ja varmuuteen nähden voidaan rinnastaa 1—4 kohdassa mainittuihin ja joihin ministeriö katteen sijoittamisen sallii.

Luetteloidun katteen veroisena on pidettävä suomalaisen jälleenvakuutuksenantajan vastuuta tämän pykälän mukaisesta vastuuvelasta, jollei jälleenvakuutuksenantaja ole selvitystilassa tai vakuutusyhtiölain (1062/79) 14 luvun 6 §:ssä tarkoitetussa asemassa, sekä maksamattomien vakuutusmaksujen niitä osia, jotka vakuutusmaksuvastuuta laskettaessa on oletettu maksetuiksi.

Luetteloitua katetta koskevat arvopaperit ja

sitoumukset on säilytettävä erillään kassan muusta omaisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarkemmat määräykset tämän pykälän soveltamisesta.

8 luku

Vakuutuskassan vastuun rajoittaminen ja etuuden maksaminen

84 §

Vakuutuskassa voi jäseneksi aikovalta pyytää ennen hänen jäseneksi hyväksymistään sellaisia tietoja, joilla voi olla merkitystä kassan vastuun arvioimisen kannalta. Jäseneksi aikovan tulee antaa oikeat ja täydelliset vastaukset kassan kysymyksiin.

Jos jäseneksi aikova on täyttäessään 1 momentissa säädettyä tiedonantovelvollisuuttaan menetellyt vilpillisesti, kassa on sattuneen vakuutustapahtuman osalta vastuusta vapaa, mikäli kassan sääntöihin on otettu tästä määräys.

Mitä 2 momentissa säädetään, on voimassa myös, jos jäseneksi aikova on tahallisesti tai huolimattomuudella, jota ei voida pitää vähäisenä, laiminlyönyt tiedonantovelvollisuutensa, ja siinä tapauksessa, ettei häntä olisi otettu jäseneksi, vaikka oikeat ja täydelliset vastaukset olisi annettu.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos se johtaisi jäsenen tai muun vakuutetun kannalta ilmeiseen kohtuuttomuuteen.

85 §

Jos korvauksen hakija on vakuutustapahtuman sattumisen jälkeen vilpillisesti antanut vakuutuskassalle vääriä tai puutteellisia tietoja, joilla on merkitystä kassan sääntöjen mukaisen etuuden saamiseen tai suuruuteen, voidaan hänelle kuuluva etuus evätä tai sitä alentaa sen mukaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on kohtuullista.

86 §

Vakuutuskassa on vastuusta vapaa sellaista vakuutettua tai muuta edunsaajaa kohtaan, joka on tahallisesti aiheuttanut vakuutustapahtuman.

Jos vakuutettu tai muu edunsaaja on aiheuttanut vakuutustapahtuman törkeällä huolimattomuudellaan, voidaan hänelle kuuluva etuus evätä tai sitä alentaa tai jo myönnetyn etuuden suorittaminen keskeyttää sen mukaan kuin olosuhteet huomioon ottaen on kohtuullista.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos vakuutettu tai muu edunsaaja on tahallaan estänyt parantumistaan tai ilman hyväksyttävää syytä ei ole suostunut kassan osoittaman lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon, vakavaa terveydellistä vahingonvaaraa aiheuttavaa toimenpidettä lukuun ottamatta, mikäli kassan sääntöihin on otettu tästä määräys.

87 §

Vakuutuskassa ei saa vastuusta vapautuakseen tai sen rajoittamiseksi vedota 86 §:n 1 momentin säännökseen, jos vakuutettu tai muu edunsaaja oli sellaisessa iässä tai mielentilassa, ettei häntä olisi voitu tuomita rangaistukseen rikoksesta tai jos vakuutettu tai muu edunsaaja oli toiminut henkilön tai omaisuuden vahingoittumisen estämiseksi sellaisissa olosuhteissa, että toimenpide on puolustettavissa.

88 §

Etuutta on haettava kirjallisesti. Hakijan on annettava vakuutuskassalle sellaiset asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen kassan vastuun arvioimiseksi ja joita häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös kassan mahdollisuus hankkia selvitys.

89 §

Muuta etuutta kuin eläkettä on oikeuden menettämisen uhalla haettava vuoden kuluessa siitä, kun oikeus suoritukseen on syntynyt, jollei vakuutuskassan säännöissä ole määrätty pitempää aikaa. Myöhästymisestä huolimatta etuus voidaan kuitenkin myöntää joko kokonaan tai osaksi, jos sen epäämistä on pidettävä kohtuuttomana.

Eläkettä ei suoriteta takautuvasti pitemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta.

90 §

Vakuutuskassalla on oikeus maksaa kertasuorituksena vanhuus- tai perhe-eläke taikka vapaakirjaan perustuva työkyvyttömyyseläke, joka on pienempi kuin 50 markkaa kuukaudessa. Kertasuoritus lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

91 §

Eläkkeen tai päivärahan viivästyessä vakuutuskassan on maksettava viivästynyt korvaus viivästysajalta korotettuna. Korotus on vuotta kohden laskettuna 16 prosenttia ja se lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä. Viivästysajan katsotaan alkavan, kun kolme kalenterikuukautta on kulunut sen kuukauden päättymisestä, jona vakuutettu on jättänyt kassalle hakemuksensa ja 88 §:ssä tarkoitetut asiakirjat ja tiedot. Saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettavalle etuuserälle korotus kuitenkin lasketaan eräpäivästä.

Milloin 1 momentissa tarkoitettua etuutta ei ole voitu edunsaajasta johtuvasta syystä maksaa oikeassa ajassa, kassa ei ole velvollinen maksamaan etuutta korotettuna pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este kassan tieten on lakannut. Jos etuuden suorittaminen viivästyy lain säännöksen johdosta taikka yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytymisen taikka muun sen kaltaisen ylivoimaisen esteen vuoksi, kassa ei ole velvollinen maksamaan etuutta korotettuna tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta. Etuuden korotusta, jonka määrä on pienempi kuin 15 markkaa, ei ole maksettava.

Muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen etuuksien viivästymiseen sovelletaan korkolain (633/82) säännöksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa määräyksiä tämän pykälän soveltamisesta.

92 §

Jos vakuutettu tai muu edunsaaja on saanut kassan sääntöjen mukaista etuutta enemmän kuin hänellä olisi ollut oikeus ja tämä on johtunut hänen tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai törkeästä huolimattomuudesta, voidaan liikaa maksettu määrä kuitata niistä korvauseristä, jotka myöhemmin hänelle maksetaan. Kulloinkin suoritettavasta etuuserästä ei kuitenkaan saa kuitata enempää kuin kuudennes siitä etuuserän osasta, joka jää jäljelle ennakkoperintälain (418/59) nojalla suoritetun ennakonpidätyksen jälkeen.

93 §

Jos jäsenyys on kassassa päättynyt kassan jatkaessa toimintaansa, ei jäsenellä ole osuutta kassan varoihin, ellei säännöissä toisin määrätä.

Jos jäsenyys päättyy ennen vakuutustapahtuman sattumista, on 1 momentin estämättä eronneelle jäsenelle kuitenkin annettava vapaakirjana vähintään hänen omia maksujaan vastaava osuus vakuutusmaksuvastuusta. Tämä osuus vakuutusmaksuvastuusta voidaan ilman kuulutusmenettelyä siirtää vakuutusyhtiöön tai toiseen vakuutuskassaan. Jos vapaakirjan takaisinostoarvo on pienempi kuin 25 000 markkaa, suoritetaan se hakemuksesta eronneelle jäsenelle. Jos vapaakirjan takaisinostoarvo on pienempi kuin yksi viidesosa edellä mainitusta määrästä, saadaan se suorittaa rahana ilman hakemusta, mikäli sääntöihin on otettu tästä määräys.

94 §

Edellä 90 §:ssä, 91 §:n 2 momentissa sekä 93 §:n 2 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuosittain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

95 §

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta sairausvakuutuslain, työntekijäin eläkelain eikä yrittäjien eläkelain mukaisiin etuuksiin.

9 luku

Vakuutuskassojen valvonta

96 §

Vakuutuskassojen toimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriöllä on oikeus antaa kassojen toimintaa koskevia määräyksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä, että työntekijäin eläkelain ja yrittäjien eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkekassojen valvontatehtäviä siirretään eläketurvakeskukselle. Samoin ministeriö voi siirtää sairausvakuutuslain mukaista toimintaa harjoittavien sairauskassojen valvontatehtäviä kansaneläkelaitokselle.

97 §

Vakuutuskassan on vuosittain kuukauden kuluessa siitä kassankokouksesta, jossa tilinpäätös on vahvistettu, toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle tilinpäätös, tilintarkastajien lausunto ja sanotun kassankokouksen pöytäkirja sekä samalla tai ministeriön määräämänä myöhempänä ajankohtana vahvistetun kaavan mukainen kertomus toiminnastaan.

Kassan on ministeriön määräämässä kohtuullisessa ajassa annettava sille toiminnastaan muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, jotka ovat tarpeellisia tässä laissa säädettyä valvontaa varten.

Kassan on toimitettava myös kansaneläkelaitokselle ja eläketurvakeskukselle 1 ja 2 momentissa tarkoitetut asiakirjat ja tiedot, jos ministeriö on siirtänyt valvontaan liittyviä tehtäviä näille laitoksille.

98 §

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus milloin tahansa tarkastaa vakuutuskassan toimintaa. Ministeriön edustajalla on oikeus olla läsnä niissä kokouksissa, joissa päättämisvaltaa kassan asioissa käytetään, ottaa osaa keskusteluun ja saada pöytäkirjaan merkityksi ne huomautukset, joihin hän katsoo olevan aihetta.

Ministeriö voi erityisestä syystä ottaa haltuunsa kassan asiakirjoja. Kassan pyynnöstä on niistä maksutta annettava kassalle jäljennös.

99 §

Jollei vakuutuskassa noudata lakia, sääntöjään tai vakuutusta varten vahvistettuja perusteita taikka sosiaali- ja terveysministeriön tämän lain nojalla antamia määräyksiä tai jolleivät sen toiminnan perusteet enää ole lain mukaiset, ministeriön tulee kehottaa kassaa korjaamaan asia määräajassa, joka ilman pakottavia syitä ei saa olla kuutta kuukautta pitempi.

Ministeriöllä on oikeus kieltää kassankokouksen, hallintoneuvoston tai hallituksen 1 momentissa mainittua asiaa koskevan päätöksen toimeenpano. Jos päätös jo on pantu täytäntöön, ministeriö voi velvoittaa kassan ryhtymään toimenpiteisiin oikaisun aikaansaamiseksi.

Tässä pykälässä mainitun kehotuksen tai kiellon tehosteeksi ministeriö voi asettaa uhkasakon. Päätökseen, jolla uhkasakko on asetettu, ei voida hakea muutosta valittamalla. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi Uudenmaan lääninhallitus.

Jollei tässä pykälässä mainittua kehotusta tai kieltoa noudateta, ministeriö voi määrätä kassan toiminnan osittain lopetettavaksi tai kassan purettavaksi. Kassaa purettaessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä 11 luvussa säädetään.

100 §

Jollei vakuutuskassalla ole hallitusta tai jollei hallitus hoida tehtäviään, sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä yhden tai useamman toimitsijan hoitamaan kassan asioita, kunnes uusi hallitus on valittu tai aikaisempi ryhtyy uudelleen hoitamaan tehtäviään.

Toimitsijoille maksetaan ministeriön hyväksymä palkkio ja kustannusten korvaus kassan varoista. Jolleivät kassan varat riitä palkkion ja korvauksen maksuun, puuttuva osa maksetaan niistä varoista, jotka kassoilta peritään vakuutustarkastuksen kustannusten korvaamiseksi.

101 §

Milloin sosiaali- ja terveysministeriö katsoo vakuutuskassan joutuneen tai olevan joutumassa sellaiseen tilaan, että kassa on purettava, ministeriö voi kieltää kassaa luovuttamasta tai panttaamasta kassan hallinnassa olevaa omaisuutta.

10 luku

Vakuutuskassarekisteri

102 §

Sosiaali- ja terveysministeriössä pidettävään vakuutuskassarekisteriin merkitään vakuutuskassoja koskevat ilmoitukset sekä viranomaisten päätökset ja tiedonannot sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Ilmoitukset rekisteriin tehdään ministeriölle sen määräämällä tavalla.

Rekisteriin tehdyistä merkinnöistä ja niihin kuuluvista asiakirjoista on jokaisella oikeus saada tieto.

103 §

Vakuutuskassan perustamisesta on vakuutuskassarekisteriin merkitsemistä varten tehtävä ilmoitus (*perusilmoitus*), jossa on mainittava:

1) kassan nimi ja nimen erikieliset ilmaisut;
2) kassan kotipaikkana oleva Suomen kunta;
3) kassan postiosoite;
4) kassan toimintapiiri;
5) takuupääoman tai pohjarahaston määrä ja takuuosuuksien nimellisarvo, jos kassan säännöissä on näitä koskevia määräyksiä;
6) etuudet, joita kassa myöntää;
7) päivä, jona kassan säännöt on vahvistettu;
8) miten kutsu kassankokoukseen ja muut tiedonannot toimitetaan;
9) kassan hallituksen puheenjohtajan, vara-

puheenjohtajan, jokaisen muun jäsenen ja varajäsenen sekä toimitusjohtajan täydellinen nimi ja kotipaikka;

10) jos kassalla on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen täydellinen nimi ja kotipaikka; sekä

11) sääntöjen määräys kassan nimen kirjoittamisesta ja niiden henkilöiden täydelliset nimet ja kotipaikat, joilla on oikeus kassan nimen kirjoittamiseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu ilmoitus on hallituksen jokaisen jäsenen allekirjoitettava.

104 §

Vakuutuskassan merkitsemisestä vakuutuskassarekisteriin on sosiaali- ja terveysministeriön viivytyksettä ilmoitettava kassalle.

105 §

Jos asiantilassa, josta on tehty merkintä vakuutuskassarekisteriin, tapahtuu muutos, on siitä viivytyksettä tehtävä ilmoitus rekisteriin (*muutosilmoitus*). Ilmoitus on vähintään yhden hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan allekirjoitettava.

Sosiaali- ja terveysministeriön vakuutuskassan sääntöihin vahvistama muutos, ministeriön 99 §:n 4 momentin ja 100 §:n 1 momentin perusteella antama määräys sekä 101 §:n mukainen kielto on merkittävä rekisteriin ilman erillistä ilmoitusta.

106 §

Kun vakuutuskassarekisteriin merkityn vakuutuskassan velkojille on annettu julkinen haaste taikka kun kassa on luovuttanut omaisuutensa konkurssiin tai tämän omaisuus on määrätty luovutettavaksi konkurssiin taikka kun tuomioistuin on päättänyt kassan varojen vähyyden vuoksi jättää konkurssin sillensä tai kun päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu, tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava siitä tieto sosiaali- ja terveysministeriölle rekisteriin merkittäväksi.

107 §

Jos vakuutuskassarekisteriin tehty ilmoitus on puutteellinen tai jos sosiaali- ja terveysministeriö havaitsee muun esteen rekisteröimiselle, ilmoituksen tekijälle on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen taikka ilmoituksen täydentämiseen tai oikaisemiseen. Jollei ilmoituksen tekijä kohtuullisessa ajassa käytä tällaista tilaisuutta hyväkseen, ministeriön on kirjallisesti kehotettava häntä ryhtymään tarvittaviin toimiin kahden kuukauden kuluessa kehotuksen lähettämisestä uhalla, että asia muuten raukeaa.

Jos rekisteröimiselle on olemassa este senkin jälkeen, kun kehotuksessa tarkoitettu lausunto on annettu, rekisteröiminen on evättävä. Ministeriö voi kuitenkin antaa uuden kehotuksen, jos siihen on aihetta.

108 §

Kun tuomioistuimen lainvoiman saaneella ratkaisulla on todettu, että rekisteröity päätös on pätemätön tai ettei muutoin tietty vakuutuskassarekisteriin merkitty tieto ole oikea, sosiaali- ja terveysministeriön on poistettava merkintä rekisteristä. Tuomioistuimen on lähetettävä ministeriölle jäljennös lainvoiman saaneesta ratkaisusta tässä tarkoitetuissa asioissa.

109 §

Tarkemmat määräykset vakuutuskassarekisteristä ja sen pitämisestä antaa tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriö.

11 luku

Selvitystila ja purkaminen

110 §

Vakuutuskassan asettamisesta selvitystilaan päättää kassankokous, jollei tässä laissa toisin säädetä.

111 §

Vakuutuskassa on asetettava selvitystilaan ja purettava:

1) jollei kassan jäsenmäärä kahden viimeksi kuluneen kalenterivuoden päättyessä ole täyttänyt 6 §:ssä säädettyä tai kassan säännöissä määrättyä vähimmäismäärää, eikä voida pitää todennäköisenä, että jäsenmäärä lähinnä seuraavan neljän kuukauden aikana tulee nousemaan tähän määrään;

2) jos tilinpäätös osoittaa alijäämää tai jos mahdollinen takuupääoma tai pohjarahasto on sosiaali- ja terveysministeriön säännöissä vahvistamaa määrää pienempi, eikä alijäämää ole peitetty taikka takuupääomaa tai pohjarahastoa täytetty kahden seuraavan tilikauden aikana; tai

3) jos kassa sääntöjen mukaan on purettava.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi pidentää 1

momentin 1 kohdassa mainittua määräaikaa enintään vuodeksi, jollei vakuutettuja etuja näin vaaranneta.

Kassankokous voi sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, päättää kassan asettamisesta selvitystilaan ja sen purkamisesta. Eläkekassan osalta tässä tarkoitetun päätöksen saa kuitenkin tehdä vain, jos kassa on luovuttanut koko vastuunsa toiselle eläkekassalle tai vakuutusyhtiölle.

112 §

Kassankokouksen päätös vakuutuskassan asettamisesta selvitystilaan ja sen purkamisesta on tehtävä 51 §:n mukaisesti, jos kassa on purettava 111 §:n 1 momentin nojalla. Muussa tapauksessa päätös on pätevä vain, jos sitä ovat kannattaneet ne, joilla on vähintään kaksi kolmasosaa tai säännöissä määrätty suurempi äänimäärä kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Selvitystila alkaa, kun sitä koskeva päätös on tehty. Kassankokous voi kuitenkin 111 §:n 3 momentissa tarkoitetussa tapauksessa määrätä selvitystilan alkamisajankohdaksi muunkin myöhemmän päivän.

Jollei kassankokous tee päätöstä kassan asettamisesta selvitystilaan 111 §:n 1 momentin tarkoittamassa tapauksessa, hallituksen tulee hakea sellaista päätöstä sosiaali- ja terveysministeriöltä. Hakemuksen voi tehdä myös hallituksen jäsen, toimitusjohtaja tai tilintarkastaja.

Jos hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja laiminlyövät 3 momentissa säädetyn velvollisuutensa, ovat he velvollisia korvaamaan laiminlyönnistä kassalle aiheutuneen vahingon.

113 §

Kun kassankokous tekee päätöksen selvitystilasta, on samalla valittava vähintään yksi selvitysmies hallituksen, mahdollisen hallintoneuvoston ja toimitusjohtajan tilalle. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on lisäksi oikeus määrätä yksi selvitysmies. Jollei selvitystilassa olevalla vakuutuskassalla ole rekisteriin merkittyjä toimikelpoisia selvitysmiehiä, tulee ministeriön määrätä väliaikainen selvitysmies joko omasta aloitteestaan taikka jäsenen, osakkaan tai edustajiston jäsenen, velkojan tai muun henkilön hakemuksesta, jonka oikeus voi riippua siitä, että kassalla on joku, joka voi sitä edustaa. Väliaikaisen selvitysmiehen tulee viivytyksettä kutsua kassankokous toimittamaan selvitysmiehen vaali. Väliaikaisen selvitysmiehen tehtävä lakkaa, kun kassankokous on valinnut selvitysmiehet.

Kun ministeriö määrää kassan selvitystilaan ja purettavaksi, on sen samalla määrättävä vähintään yksi selvitysmies.

Mitä tässä laissa säädetään hallituksesta, hallituksen jäsenistä ja toimitusjohtajasta, on soveltuvin osin voimassa selvitysmiehistä ja väliaikaisesta selvitysmiehestä, mikäli tämän luvun säännöksistä ei muuta johdu.

Tilintarkastajien tehtävä ei lakkaa kassan joutuessa selvitystilaan. Mitä 5 luvussa säädetään tilintarkastuksesta ja erityisestä tarkastuksesta, on soveltuvin osin noudatettava selvitystilan aikana. Tilintarkastuskertomuksen tulee lisäksi sisältää lausuma siitä, onko selvitystilaa tilintarkastajien mielestä tarpeettomasti pitkitetty.

114 §

Selvitystilassa olevan vakuutuskassan kassankokouksessa on sovellettava tämän lain kassankokousta koskevia säännöksiä, jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu.

115 §

Kun vakuutuskassa on asetettu selvitystilaan, selvitysmiesten on viivytyksettä laadittava tilinpäätös siltä selvitystilaa edeltävältä ajalta, jolta tilinpäätöstä ei vielä ole esitetty kassankokouksessa. Tämä tilinpäätös on mahdollisimman pian esitettävä kassankokouksessa. Soveltuvin osin on noudatettava, mitä tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta säädetään.

Jos 1 momentissa tarkoitettu aika käsittää myös edellisen tilikauden, on tältä tilikaudelta annettava erillinen tilinpäätös.

116 §

Selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä selvitystilaa koskevasta päätöksestä sekä selvitysmiesten vaalista ja vakuutuskassan nimen kirjoittamista koskevasta mahdollisesta päätöksestä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi. Ilmoituksessa on mainittava jokaisen selvitysmiehen täydellinen nimi, postiosoite sekä hänen kotipaikkanaan oleva Suomen kunta. Ilmoitus on jokaisen selvitysmiehen allekirjoitettava.

Jos sosiaali- ja terveysministeriö on määrännyt kassan asetettavaksi selvitystilaan tai määrännyt selvitysmiehiä, ministeriön on tehtävä tästä merkintä rekisteriin.

117 §

Vakuutuskassan nimen selvitystilan aikana kirjoittaa selvitysmies, tai mikäli heitä on useampia, selvitysmiehet yhdessä, jollei kassankokous toisin päätä.

118 §

Selvitysmiesten on laadittava kultakin tilikaudelta tilinpäätös, joka on esitettävä neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä kassankokouksen hyväksyttäväksi. Jollei selvitystilaa ole kahden vuoden kuluessa saatettu loppuun, on heidän samalla ilmoitettava, mistä syystä se on viivästynyt.

119 §

Selvitysmiesten on viipymättä haettava julkinen haaste vakuutuskassan velkojille sekä niin pian kuin se ilmeistä vahinkoa aiheuttamatta käy päinsä, muutettava rahaksi kassan omaisuus sekä maksettava kassan velat.

120 §

Vakuutuskassan velkojille haetun julkisen haasteen paikalletulopäivän jälkeen tulee selvitysmiesten maksaa kaikki tiedossa oleva velka. Jos velka on riitainen tai erääntymätön tai jos sitä ei muusta syystä voida maksaa, on tarpeelliset varat pantava erilleen. Mikäli kassalla on takuupääoma, on se tämän jälkeen maksettava korkoineen takaisin. Jäljelle jäävä omaisuus jaetaan kassan sääntöjen määräämällä tavalla. Jos jaettava omaisuus on vähäinen, voidaan kassan säännöissä määrätä, että sen käytöstä voidaan päättää toisinkin.

Jollei varoja kahden vuoden kuluessa ole saatu jaetuksi sääntöjen edellyttämällä tavalla ja jakamatta jäänyt jako-osuus on vähäinen jaettuun omaisuuteen verrattuna, sosiaali- ja terveysministeriö voi selvitysmiesten ilmoituksesta määrätä sen lankeavaksi valtiolle tai käytettäväksi johonkin kassan toimintaan läheisesti liittyvään käyttötarkoitukseen. Muussa tapauksessa noudatetaan, mitä 127 §:ssä säädetään.

121 §

Kun vakuutuskassa on selvitystilassa, on vakuutetuilla ja edunsaajilla osuudestaan vastuuvelkaan yhteisesti samanlainen etuoikeus kassan omaisuuteen kuin irtaimen pantin haltijalla. Tässä pykälässä säädetty etuoikeus ei huononna käteispantin eikä omaisuuteen myönnetyn kiinnityksen haltijan oikeutta.

122 §

Jos eläkekassa tai muu sellainen vakuutuskassa, jonka vastuuvelkaan kuuluu myös vakuutusmaksuvastuu, ei ole kahden vuoden kuluessa selvitystilan alkamisesta tehnyt sopimusta vastuun siirtämisestä, tulee sosiaali- ja terveysministeriön määrätä ajankohta, jolloin kassan omaisuus on muutettava rahaksi. Näillä varoilla on ostettava niille, joilla on kassassa vastuuvelkaosuus, tätä osuutta vastaava etu toisesta kassasta tai vakuutusyhtiöstä.

Jos vastuuvelkaosuus on ministeriön vahvistamaa enimmäismäärää pienempi, voidaan se luovuttaa rahana. Mikäli 1 momentin tarkoittamaa sopimusta etuuden ostosta ei kohtuullisin ehdoin saada aikaan, on varat jaettava niille, joilla kassan sääntöjen perusteella on siihen oikeus, heidän vastuuvelkaosuuksiensa mukaisessa suhteessa. Varojen jakoon on haettava sosiaali- ja terveysministeriön hyväksyminen. Tätä momenttia ei sovelleta työntekijäin eläkelain eikä yrittäjien eläkelain mukaiseen vastuuseen.

Selvitysmiesten tulee viipymättä laatia luettelo jaossa noudatettavista suhdeluvuista. Luettelo on toimitettava ministeriölle, jossa luettelo on pidettävä asianomaisten nähtävänä 30 päivän ajan. Ministeriön tulee ilmoittaa luettelon nähtävilläolosta 135 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Suhdelukuihin saa hakea oikaisua ministeriöltä 30 päivän kuluessa luettelon nähtävilläoloajan päättymisestä.

123 §

Suoritettuaan tehtävänsä selvitysmiesten tulee mahdollisimman pian antaa lopputilitys hallinnostaan laatimalla koko selvitysmenettelyä koskeva kertomus. Kertomukseen tulee sisältyä myös selostus vakuutuskassan omaisuuden jaosta. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätöksiä koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Kertomus liitteineen on annettava tilintarkastajille, joiden tulee kuukauden kuluessa antaa lopputilitystä ja selvitystilan aikaista hallintoa koskeva tilintarkastuskertomus.

Tilintarkastuskertomuksen saatuaan tulee selvitysmiesten viivytyksettä kutsua kassankokous hyväksymään lopputilitys.

124 §

Jos joku tahtoo moittia 120 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoa tai selvitysmiesten tiliä, on kanne vakuutuskassaa vastaan pantava vireille kassan kotipaikan yleisessä alioikeudes-

sa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lopputilitys esitettiin kassankokouksessa.

125 §

Vakuutuskassa katsotaan puretuksi, kun lopputilitys on esitetty kassankokouksessa. Purkamisesta on selvitysmiesten viivytyksettä ilmoitettava sosiaali- ja terveysministeriölle kassan poistamiseksi vakuutuskassarekisteristä.

Lopputilitys, tilikirjat ja lopputilitystä käsitelleen kassankokouksen pöytäkirja on säilytettävä kymmenen vuotta sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä tavalla.

126 §

Jos selvitystilassa olevan vakuutuskassan varat sen jälkeen kun kaikki tiedossa oleva velka on maksettu, eivät riitä selvityskulujen suorittamiseen, tulee sosiaali- ja terveysministeriön selvitysmiesten ilmoituksesta määrätä selvitystila lopetettavaksi ja julistaa kassa puretuksi. Tällöin ei noudateta 114, 115, 118—120, 123, 124 eikä 125 §:n 1 momentin säännöksiä. Ilmoitukseen on liitettävä tilintarkastajan antama todistus siitä, että kaikki tiedossa oleva velka on maksettu. Puuttuva osa selvityskuluista maksetaan niistä varoista, jotka kassoilta peritään vakuutustarkastuksen kustannusten korvaamiseksi. Ministeriön on tämän jälkeen poistettava kassa vakuutuskassarekisteristä.

127 §

Jos vakuutuskassan purkamisen jälkeen ilmaantuu uusia varoja tai kassaa vastaan nostetaan kanne taikka muutoin tarvitaan selvitystoimenpiteitä, on selvitystä jatkettava. Selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä tästä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin tehtävää merkintää varten. Kutsu jatketun selvitystilan ensimmäiseen kassankokoukseen on toimitettava kassan sääntöjen mukaisesti. Jollei kassalla selvitystä jatkettaessa ole toimikelpoisia selvitysmiehiä, on sosiaali- ja terveysministeriön määrättävä hakemuksesta väliaikainen selvitysmies sen mukaan kuin 113 §:ssä säädetään.

Mikäli kassalle tulevien uusien varojen määrä on vähäinen, ministeriö voi määrätä ne lankeavaksi valtiolle tai käytettäväksi johonkin kassan toimintaan läheisesti liittyvään käyttötarkoitukseen ilman selvitysmenettelyä.

128 §

Jos vakuutuskassa on asetettu selvitystilaan 111 §:n 3 momentin tarkoittamassa tapauksessa, kassankokous voi tilintarkastajien annettua asiasta lausuntonsa 112 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä säädetyllä äänten enemmistöllä päättää, että selvitystila lopetetaan ja kassan toimintaa jatketaan. Päätöstä ei kuitenkaan saa tehdä, jos selvitystilaan on 111 §:n 1 momentin mukainen peruste tai jos kassan omaisuutta on jaettu taikka jos vastuunsiirto on jo toteutettu.

Kun päätös selvitystilan lopettamisesta ja kassan toiminnan jatkamisesta on tehty, kassalle on sen sääntöjen mukaisesti valittava hallitus tai mahdollinen hallintoneuvosto.

Kun hallitus on valittu, selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä selvitystilan lopettamista koskevasta päätöksestä ja hallituksen vaalista ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi. Päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen rekisteröintiä. Kassan velkojille haettu julkinen haaste jää vaikutuksetta, kun selvitystila on lopetettu tämän pykälän säännösten mukaisesti.

129 §

Vakuutuskassan omaisuus voidaan luovuttaa konkurssiin vain hallituksen tai, kun kassa on selvitystilassa, selvitysmiesten päätöksen perusteella. Konkurssin aikana edustaa kassaa konkurssivelallisena hallitus ja toimitusjohtaja tai ennen konkurssin alkamista valitut selvitysmiehet. Konkurssin aikana voidaan kuitenkin valita uusia hallituksen jäseniä tai uusia selvitysmiehiä.

Tuomioistuimen tulee, jos sosiaali- ja terveysministeriö tekee siitä esityksen, määrätä uskotuksi mieheksi myös yksi ministeriön ehdottama henkilö.

Mitä 121 ja 122 §:ssä vakuutuskassan selvitystilan varalta säädetään saamisten etuoikeudesta, on noudatettava sen estämättä, että kassan omaisuus on luovutettu konkurssiin.

Jollei konkurssin päättyessä omaisuutta ole jäljellä, on kassa katsottava puretuksi, kun konkurssihallinto on antanut lopputilityksen. Purkamisesta konkurssihallinnon on viivytyksettä tehtävä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi. Ilmoitus on vähintään yhden konkurssihallinnon jäsenen allekirjoitettava.

Jos omaisuutta on jäljellä eikä kassa ollut selvitystilassa, kun sen omaisuus luovutettiin konkurssiin, on hallituksen mahdollisimman pian kutsuttava kassankokous koolle päättämään kassan asettamisesta selvitystilaan. Mil-

loin kassa on selvitystilassa, kun se asetetaan konkurssiin, on noudatettava, mitä 127 §:ssä säädetään.

130 §

Selvitystilan tai konkurssin aikana vakuutuskassa ei saa ottaa uusia jäseniä eikä periä kassalle suoritettavia maksuja eikä myöskään suorittaa etuuksia, mikäli ne ovat erääntyneet maksettaviksi selvitys- tai konkurssitilan alkamispäivänä tai sen jälkeen. Eläke-erä, joka on erääntynyt maksettavaksi konkurssin alkamispäivänä tai sen jälkeen, voidaan kuitenkin suorittaa, jos eläke on myönnetty sitä ennen ja jollei suorituksen voida katsoa loukkaavan jäsenten, edunsaajien tai velkojien etuja.

131 §

Selvitystilassa tai konkurssissa olevan vakuutuskassan nimeen on lisättävä sanat "selvitystilassa" tai "konkurssitilassa".

12 luku

Sulautuminen ja vastuun siirtäminen

132 §

Vakuutuskassa (*sulautuva kassa*) voi sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella tehdä sopimuksen sulautumisesta toiseen vakuutuskassaan (*vastaanottava kassa*) siten, että sulautuvan kassan vastuu sekä muut velat ja varat siirtyvät selvitysmenettelyttä vastaanottavalle kassalle. Vakuutuskassa (*luovuttava kassa*) voi niin ikään siirtää ministeriön suostumuksella vastuunsa toiselle kassalle tai vakuutusyhtiölle (*vastaanottava vakuutuslaitos*).

Sulautumista koskeva sopimus on kummankin kassan kassankokouksen hyväksyttävä. Vastuun siirtämistä koskeva sopimus on luovuttavan kassan kassankokouksen sekä, jos vastuun siirtäminen tapahtuu toiselle vakuutuskassalle, vastaanottavan kassan kassankokouksen hyväksyttävä. Päätös on sulautuvan tai luovuttavan kassan osalta pätevä vain, jos sitä on kannattanut sama äänten enemmistö, joka vaaditaan asetettaessa kassa selvitystilaan 111 §:n 3 momentissa tarkoitetussa tapauksessa. Sulautumisesta ja vastuun siirtämisestä voidaan päättää, vaikka sulautuva tai luovuttava kassa on asetettu selvitystilaan.

Seuraavat asiakirjat on vähintään kahden viikon ajan ennen kassankokousta pidettävä kassan toimistossa jäsenten ja osakkaiden tai edustajiston jäsenten nähtävinä sekä asetettava nähtäviksi kassankokouksessa:

1) sulautumista tai vastuun siirtämistä koskeva sopimus;

2) hallituksen selostus niistä seikoista, joilla voi olla merkitystä harkittaessa sulautumista tai vastuun siirtämistä koskevan sopimuksen hyväksymistä;

3) jos vastaanottava vakuutuslaitos on vakuutuskassa, sen säännöt ja niitä koskeva sulautumisesta tai vastuun siirtämisestä johtuva muutosehdotus; sekä

4) jäljennökset sulautuvan ja vastaanottavan kassan viimeistä tilinpäätöstä koskevista asiakirjoista tai, jos kyseessä on vastuun siirtäminen toiseen kassaan, luovuttavan kassan ja vastaanottavan kassan tilinpäätöstä koskevista asiakirjoista.

Kokouskutsussa, joka toimitetaan sulautumista tai vastuun siirtämistä käsittelevään kassankokoukseen, on ilmoitettava 3 momentissa mainittujen asiakirjojen nähtävilläpidosta.

Siirrettäessä vastuun osa on vastaavasti noudatettava, mitä vastuun siirtämisestä säädetään.

133 §

Mitä 132 §:ssä säädetään sulautumisesta, on soveltuvin osin noudatettava myös sellaisessa sulautumisessa, jossa kaksi tai useampia vakuutuskassoja yhtyy perustamalla uuden vakuutuskassan.

Vastaanottavan kassan perustamisessa sulautumissopimus korvaa perustamiskirjan. Sopimuksen tulee sisältää ehdotus vastaanottavan kassan säännöiksi. Sopimuksessa on mainittava, miten vastaanottavan kassan johto ja tilintarkastajat valitaan. Nämä valinnat on suoritettava, kun sulautumissopimus on hyväksytty sekä sosiaali- ja terveysministeriö on antanut suostumuksen sulautumiseen ja vahvistanut uuden kassan säännöt.

134 §

Mitä 132 §:ssä säädetään vastuun siirrosta, on soveltuvin osin noudatettava myös silloin, kun eläkesäätiö siirtää vastuunsa tai osan siitä vakuutuskassalle.

135 §

Kahden kuukauden kuluessa siitä, kun sulautuva tai luovuttava kassa ja vastaanottava vakuutuslaitos ovat hyväksyneet sulautumista tai vastuun siirtämistä koskevan sopimuksen,

niiden on haettava sosiaali- ja terveysministeriön suostumus sopimukseen ja vahvistus sulautumisen tai vastuun siirtämisen vaatimalle kassan sääntöjen muutokselle sekä, jos on kysymys 133 §:ssä tarkoitetusta sulautumisesta, uuden vakuutuskassan säännöille.

Sulautumista tai vastuun siirtämistä koskevasta hakemuksesta on ministeriön, jollei se katso, että hakemus on enemmittä selvityksittä hylättävä, kuulutettava vastaanottavan vakuutuslaitoksen kustannuksella virallisessa lehdessä. Kuulutuksessa on kehotettava niitä, jotka tahtovat tehdä muistutuksia hakemusta vastaan, esittämään ne ministeriölle sen määräämässä ajassa, joka saa olla enintään kaksi kuukautta. Ministeriön on velvoitettava sulautuva tai luovuttava kassa viipymättä antamaan tieto kuulutuksesta sulautuvan tai luovuttavan kassan jäsenille ja osakkaille kassan säännöissä määrätyllä tavalla.

Ministeriön on annettava suostumuksensa 1 momentissa mainittuun toimenpiteeseen, jollei toimenpide loukkaa vakuutusten käsittämiä etuja.

Vastuu siirtyy vastaanottavalle vakuutuslaitokselle, kun ministeriö on antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. Ministeriö voi hakemuksesta vahvistaa vastuun siirtymiselle muunkin ajankohdan.

Jollei suostumusta ole määräajassa haettu tai, jos se on evätty, on sulautuminen tai vastuu siirtäminen rauennut.

136 §

Sosiaali- ja terveysministeriön on merkittävä suostumuksensa vakuutuskassojen sulautumiseen vakuutuskassarekisteriin.

137 §

Kahden kuukauden kuluessa siitä, kun 135 §:ssä tarkoitettu suostumus on annettu, vakuutuskassojen on haettava sulautuvan kassan kotipaikan yleisen alikoikeuden tai 133 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa, vastaanottavalle kassalle kassan säännöissä määrätyn kotipaikan alioikeuden lupa sulautumissopimuksen täytäntöönpanoon uhalla, että sulautuminen muuten raukeaa. Hakemukseen on liitettävä selvitys 136 §:ssä tarkoitetusta rekisteröimisestä sekä luettelo sulautuvan kassan tunnetuista velkojista ja heidän postiosoitteistaan.

Tuomioistuimen tulee antaa kuulutus kassan tunnetuille ja tuntemattomille velkojille kehottaen sitä, joka haluaa vastustaa hakemusta, ilmoittamaan siitä kirjallisesti viimeistään kaksi viikkoa ennen paikalletulopäivää uhalla, että hänen muussa tapauksessa katsotaan suostuneen hakemukseen. Kuulutus on pantava tuomioistuimen ilmoitustaululle kolme kuukautta ennen paikalletulopäivää sekä julkaistava tuomioistuimen toimesta virallisessa lehdessä kaksi kertaa, ensimmäisen kerran viimeistään kahta kuukautta ja toisen kerran viimeistään yhtä kuukautta ennen paikalletulopäivää. Hakemuksesta tuomioistuimen on erikseen annettava tieto sosiaali- ja terveysministeriölle ja kaikille tunnetuille velkojille sekä 141 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa myös patentti- ja rekisterihallitukselle.

Hakemukseen on suostuttava, jollei kukaan velkojista sitä vastusta tai jos paikalletulopäivänä osoitetaan, että hakemusta vastustaneet velkojat ovat saaneet täyden maksun saamisistaan tai että heidän saamisistaan on asetettu tuomioistuimen hyväksymä vakuus. Luvan myöntämistä tai epäämistä koskevasta päätöksestä on tuomioistuimen viivytyksettä toimitettava tieto sosiaali- ja terveysministeriölle sekä 141 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa myös patentti- ja rekisterihallitukselle.

138 §

Vakuutuskassojen on tehtävä 137 §:ssä tarkoitetusta tuomioistuimen luvasta ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi kahden kuukauden kuluessa siitä, kun lupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman. Kun tuomioistuimen luvasta ilmoitetaan 133 §:n tarkoittamassa tapauksessa, on samalla tehtävä 103 §:ssä tarkoitettu perusilmoitus.

Jos sulautuminen on 137 §:n 1 momentin mukaan rauennut, on sulautuvan kassan viivytyksettä tehtävä siitä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle rekisteriin merkittäväksi. Jollei 1 momentissa tarkoitettua rekisteri-ilmoitusta ole säädetyssä ajassa tehty tai jos tuomioistuin on hylännyt hakemuksen, ministeriön tulee tehdä rekisteriin merkintä sulautumisen raukeamisesta.

139 §

Sulautuminen katsotaan tapahtuneeksi, kun tuomioistuimen lupa sulautumiseen on merkitty vakuutuskassarekisteriin. Lisäksi vaaditaan 133 §:n tarkoittamassa sulautumisessa, että

vastaanottavan kassan perustaminen on merkitty rekisteriin.

Sulautuvan kassan varat ja velat, lukuun ottamatta 151—153 §:ssä tarkoitettua korvausvaatimusta, siirtyvät vastaanottavalle kassalle sekä sulautuvan kassan jäsenet ja osakkaat tulevat vastaanottavan kassan jäseniksi ja osakkaiksi sulautumishetkellä.

140 §

Jos vakuutuskassa yksin tai sellaisen yhteisön kanssa, jossa kassalla on enemmän kuin puolet osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava määräämisvalta, omistaa enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa osakeyhtiön osakkeista, on kassalla oikeus käypään hintaan lunastaa jäljellä olevat osakkeet osakeyhtiön muilta osakkeenomistajilta.

Sillä, jonka osakkeet voidaan lunastaa, on oikeus vaatia kassaa lunastamaan hänen osakkeensa.

Jollei lunastamisesta voida sopia, kassan tulee kirjallisesti ilmoittaa asiasta osakeyhtiön hallitukselle, jonka tulee yleiseltä alioikeudelta hakea uskotun miehen määräämistä valvomaan yhtiön tuntemattomien osakkeenomistajien etuja riidan aikana.

Mitä osakeyhtiölain (734/78) 14 luvun 9 §:ssä säädetään emoyhtiön ja tytäryhtiön välisestä lunastusmenettelystä, on soveltuvin osin noudatettava kassan ja 1 momentissa tarkoitetun osakeyhtiön välisessä lunastusmenettelyssä. Mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitetun vakuuden hyväksyy kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriö.

Tämän pykälän säännöksiä ei sovelleta asunto-osakeyhtiölaissa (809/91) tarkoitettuihin asunto-osakeyhtiöihin.

141 §

Jos vakuutuskassa omistaa kaikki osakeyhtiön osakkeet, voivat kassan ja yhtiön hallitukset tehdä sopimuksen yhtiön sulautumisesta vakuutuskassaan. Sopimuksesta on kassan tehtävä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi sekä yhtiön patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkittäväksi.

Kahden kuukauden kuluessa siitä, kun sopimus on tehty, kassan on haettava osakeyhtiön kotipaikan yleisen alioikeuden lupa sulautumissopimuksen täytäntöönpanoon uhalla, että sulautuminen muuten raukeaa. Hakemukseen on liitettävä selvitys 1 momentissa tarkoitetuista rekisteröimisistä sekä luettelo sulautuvan yhtiön tunnetuista velkojista ja heidän postiosoitteistaan. Tuomioistuimen käsitellessä lupahakemusta on noudatettava, mitä 137 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Kahden kuukauden kuluessa siitä, kun 2 momentissa tarkoitettua tuomioistuimen lupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman, kassan on tehtävä luvasta ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuskassarekisteriin merkittäväksi sekä yhtiön patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkittäväksi. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun sulautuminen on 2 momentin mukaan rauennut. Tuomioistuimen lupaa koskevan päätöksen rekisteröimisestä patentti- ja rekisterihallituksen on ilmoitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

Jollei 3 momentissa tarkoitettuja rekisteri-ilmoituksia ole tehty säädetyssä ajassa tai jos tuomioistuin on hylännyt hakemuksen, sosiaali- ja terveysministeriön tulee tehdä rekisteriin merkintä sulautumisen raukeamisesta.

13 luku

Jakautuminen

142 §

Muu vakuutuskassa kuin eläkekassa voi jakautua sen mukaisesti, mitä tässä luvussa säädetään.

143 §

Jos vakuutuskassan (*jakautuva kassa*) jäsenistä vähintään yksi kymmenesosa säännöissä määrätyn ajan kuluessa, joka voi olla enintään yksi vuosi, eroaa kassasta ja siirtyy toisen kassan (*vastaanottava kassa*) tai uuden, pääasiallisesti samaa toimintaa harjoittavan kassan (*uusi kassa*) jäseneksi, on vastaanottavalla kassalla tai uudella kassalla oikeus saada 149 §:n 2 momentissa tarkoitettujen jäsenten osuutta vastaava osa jakautuvan kassan varojen ja velkojen erotuksesta (*nettovarat*), jos jakautuvan kassan sääntöihin on otettu tästä määräys.

Vastaanottavaan tai uuteen kassaan siirtyvien jäsenten osuus jakautuvan kassan nettovaroista lasketaan heidän viiden edellisen kalenterivuoden aikana suorittamiensa jäsenmaksujen ja niiden kokonaismäärän välisessä suhteessa, jollei kassan säännöissä muuta laskentaperustetta määrätä.

144 §

Eroavien jäsenten on kolmen kuukauden

kuluessa 143 §:n 1 momentissa tarkoitetun määräajan päättymisestä kirjallisesti ilmoitettava jakautuvan kassan hallitukselle, siirtyvätkö he toisen kassan jäsenyyteen vai perustavatko he uuden kassan. Jollei ilmoitusta ole määräajassa tehty, jakautuvan kassan velvollisuus luovuttaa varoja raukeaa.

145 §

Vakuutuskassan jakautumisesta päättää kassankokous. Hallituksen on viipymättä 144 §:ssä tarkoitetusta ilmoituksesta kutsuttava kokous koolle päättämään jakautumisesta. Päätös on tehtävä 51 §:n mukaisesti. Jollei kassankokous tee päätöstä, hallituksen tulee hakea sitä sosiaali- ja terveysministeriöltä. Hakemuksen voi tehdä myös hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, tilintarkastaja tai eroava jäsen.

146

Sen jälkeen kun päätös jakautumisesta on tehty, jakautuvan kassan hallituksen on kolmen kuukauden kuluessa selvitettävä kassan nettovarojen määrä, tehtävä ehdotus varojen jakamisesta sekä pyydettävä asiasta tilintarkastajien lausunto. Tilintarkastajien on annettava lausuntonsa hallitukselle kuukauden kuluessa lausuntopyynnöstä. Sosiaali- ja terveysministeriö voi pidentää nettovarojen määrän selvittämiseksi varattua määräaikaa enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Nettovarojen määrä lasketaan sen ajankohdan perusteella, jolloin päätös jakautumisesta on tehty.

147 §

Kuukauden kuluessa siitä, kun tilintarkastajat ovat antaneet lausuntonsa jakoehdotuksesta, jakautuvan kassan on haettava sosiaali- ja terveysministeriön suostumus jakautumisen täytäntöönpanoon uhalla, että jakautuminen muuten raukeaa.

Jakautumista koskevasta hakemuksesta on ministeriön, jollei se katso, että hakemus on enemmittä selvityksittä hylättävä, kuulutettava jakautuvan kassan kustannuksella virallisessa lehdessä. Kuulutuksessa on kehotettava niitä, jotka haluavat tehdä muistutuksia hakemusta vastaan, esittämään ne ministeriölle sen määräämässä ajassa, joka saa olla enintään kaksi kuukautta. Ministeriön on velvoitettava jakautuva kassa viipymättä antamaan tieto kuulutuksesta jäsenilleen ja osakkailleen kassan säännöissä määrätyllä tavalla.

Ministeriö antaa suostumuksensa jakautumisen täytäntöönpanoon, jollei toimenpide loukkaa vakuutettujen etuja eikä muutakaan vastasyytä ole.

148 §

Sosiaali- ja terveysministeriön on merkittävä suostumuksensa vakuutuskassan jakautumiseen vakuutuskassarekisteriin.

149 §

Vastaanottavan tai uuden kassan hallituksen on ilmoitettava jakautuvalle kassalle 144 §:n mukaisen ilmoituksen tehneistä henkilöistä ne, jotka ovat siirtyneet vastaanottavan tai uuden kassan jäseniksi sekä ne, jotka ilmoituksentekohetkellä edelleen ovat jäseniä.

Kun 1 momentin mukainen ilmoitus on tehty, ilmoitushetkellä jäseninä olevien jakoosuus jakautuvan kassan nettovarallisuudesta on luovutettava vastaanottavalle tai uudelle kassalle.

150 §

Jollei uutta kassaa ilmoiteta merkittäväksi vakuutuskassarekisteriin yhden vuoden kuluessa 147 §:ssä tarkoitetusta sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksesta, jakautuvan kassan velvollisuus luovuttaa varoja uudelle kassalle on rauennut.

14 luku

Vahingonkorvausvelvollisuus

151 §

Perustaja, hallituksen jäsen, hallintoneuvoston jäsen ja toimitusjohtaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut vakuutuskassalle. Sama koskee vahinkoa, jonka edellä mainitut henkilöt tätä lakia, kassan sääntöjä tai vakuutusta varten vahvistettuja perusteita rikkomalla ovat aiheuttaneet jäsenelle, osakkaalle tai muulle henkilölle.

152 §

Tilintarkastaja on korvausvelvollinen 151 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaisesti. Hän vastaa myös vahingosta, jonka hänen apulaisensa tahallisesti tai tuottamuksesta on aiheuttanut.

Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, vastaavat vahingosta yhteisö sekä se, jolla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta.

153 §

Jäsen, osakas tai edustajiston jäsen on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän myötävaikuttamalla tämän lain, vakuutuskassan sääntöjen tai vakuutusta varten vahvistettujen perusteiden rikkomiseen tahallisesti tai törkeästä tuottamuksesta on aiheuttanut kassalle, jäsenelle, osakkaalle tai muulle henkilölle.

154 §

Vahingonkorvauksen sovittelusta sekä korvausvastuun jakaantumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/74) 2 ja 6 luvussa säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään vahingonkorvauksen sovittelusta, on perustajan, hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen, toimitusjohtajan ja tilintarkastajan osalta noudatettava vain, jos hänen syykseen jää lievä huolimattomuus.

155 §

Vahingonkorvauskanteen nostamisesta vakuutuskassan lukuun 151—153 §:n nojalla päätetään kassankokouksessa. Hallituksella on kuitenkin oikeus päättää rangaistavaan tekoon perustuvan korvauskanteen nostamisesta. Jollei hallitus tee päätöstä kanteen nostamisesta, sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä asiamiehen ajamaan kannetta kassan lukuun. Asiamiehelle maksetaan ministeriön hyväksymä palkkio ja kustannusten korvaus kassan varoista. Jolleivät kassan varat riitä palkkion ja korvauksen maksuun, puuttuva osa maksetaan niistä varoista, jotka kassoilta peritään vakuutustarkastuksen kustannusten korvaamiseksi.

Kassankokouksen päätös vastuuvapauden myöntämisestä tai kanteen nostamatta jättämisesta ei estä kassaa nostamasta kannetta, milloin kassankokoukselle ei tilinpäätöksessä tai tilintarkastuskertomuksessa taikka muutoin ole annettu olennaisesti oikeita ja täydellisiä tietoja kanteen perustana olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä.

Jos kassa asetetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty kahden vuoden kuluessa siitä, kun kassankokouksessa päätettiin myöntää vastuuvapaus tai olla nostamatta kannetta, saa konkurssipesä tämän päätöksen estämättä ajaa kannetta.

156 §

Jos kassankokouksessa on myönnetty vastuuvapaus tai muutoin päätetty olla nostamatta korvauskannetta, mutta vakuutuskassan jäsenet ja osakkaat tai edustajiston jäsenet, joilla on vähintään yksi kolmasosa kokouksessa edustetusta äänimäärästä, ovat äänestäneet päätöstä vastaan, voidaan kannetta ajaa kassan puolesta sen estämättä, mitä 155 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Kanteen voivat nostaa jäsenet ja osakkaat tai edustajiston jäsenet, joilla on vähintään vastaava äänimäärä kuin 1 momentissa tarkoitetuilla päätöstä vastustaneilla jäsenillä ja osakkailla tai edustajiston jäsenillä. Jos osakas tai jäsen taikka edustajiston jäsen luopuu kanteesta sen nostamisen jälkeen, voivat muut kanteen nostaneet kuitenkin jatkaa sitä.

Kanne on pantava vireille kolmen kuukauden kuluessa kassankokouksen päätöksestä tai, milloin on vaadittu 69 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamista, siitä kun tarkastuksesta annettu lausunto on esitetty kassankokouksessa tai tarkastajan määräämistä tarkoittava hakemus on hylätty.

Kanteen nostaneet jäsenet ja osakkaat tai edustajiston jäsenet vastaavat oikeudenkäyntikuluista. He ovat kuitenkin oikeutettuja saamaan kassalta korvauksen niistä siinä määrin kuin kassalle voitetut varat siihen riittävät.

157 §

Vakuutuskassan lukuun 151—153 §:n nojalla ajettavaa kannetta ei voida nostaa, ellei kanne perustu rangaistavaan tekoon:

1) perustajaa vastaan kolmen vuoden kuluttua siitä, kun perustamiskokouksessa tehtiin päätös kassan perustamisesta;

2) hallituksen jäsentä, hallintoneuvoston jäsentä tai toimitusjohtajaa vastaan kolmen vuoden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jona se päätös, johon kanne perustuu, tehtiin tai sitä koskevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin;

3) tilintarkastajaa vastaan kolmen vuoden kuluttua siitä, kun se tilintarkastuskertomus, lausunto tai todistus, johon kanne perustuu, esitettiin kassankokouksessa; eikä

4) jäsentä, osakasta tai edustajiston jäsentä vastaan kahden vuoden kuluttua päätöksestä tai toimenpiteestä, johon kanne perustuu.

Jos kassan lukuun ajettavan kanteen nostamisen määräaika on kulunut loppuun, ei 155 §:n 3 momentissa tarkoitettua kannetta voida nostaa sen jälkeen, kun kuukausi on kulunut konkurssissa toimitetusta valvonnasta.

15 luku

Erinäisiä säännöksiä

158 §

Sen estämättä, mitä riita-asiain oikeuspaikasta säädetään, saa 155 ja 156 §:ssä tarkoitettua korvauskannetta ajaa vakuutuskassan kotipaikan yleisessä alioikeudessa. Sama tuomioistuin voi käsitellä myös rikokseen perustuvan korvausvaatimuksen.

159 §

Haaste katsotaan vakuutuskassalle toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi hallituksen jäsenelle tai muulle henkilölle, jolla 34 §:n mukaan on oikeus yksin tai yhdessä toisen kanssa kirjoittaa kassan nimi.

Jos hallitus tahtoo nostaa kanteen kassaa vastaan, on sen kutsuttava kassankokous koolle valitsemaan asiamies edustamaan kassaa. Haaste katsotaan tällöin kassalle toimitetuksi, kun se on esitetty kassankokouksessa.

Jos hallitus tahtoo moittia kassankokouksen päätöstä, kannevaltaa ei ole 55 §:n 2 momentin mukaan menetetty, mikäli kutsu kassankokoukseen, jossa asiamies asetetaan, on toimitettu kolmen kuukauden kuluessa siitä kassankokouksesta, jonka päätöstä kanne koskee.

160 §

Kun kassankokouksen päätöksen moittimista koskeva kanne on pantu vireille, tuomioistuin voi kantajan vaatimuksesta ennen asian ratkaisemista määrätä, ettei päätöstä saa panna täytäntöön. Tuomioistuimen puheenjohtaja voi väliaikaisesti antaa tällaisen määräyksen, kunnes asia tulee tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tuomioistuin voi, milloin aihetta siihen ilmaantuu, peruuttaa antamansa määräyksen.

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta ratkaisusta ei saa erikseen valittaa. Ratkaisusta on viran puolesta viivytyksettä annettava tieto sosiaali- ja terveysministeriölle.

161 §

Vakuutuskassan säännöissä voi olla määräys, jonka mukaan riita 14 luvun mukaisesta vahingonkorvausvelvollisuudesta toisaalta kassan ja toisaalta hallituksen, hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan, tilintarkastajan, jäsenen tai osakkaan välillä on välimiesten ratkaistava. Tällaisella määräyksellä on sama vaikutus kuin välityssopimuksella.

Kun kassan ja hallituksen välinen riita siirretään välimiesten ratkaistavaksi, on noudatettava, mitä 159 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään asiamiehen asettamisesta ja määräajan laskemisesta.

162 §

Joka

1) olematta siihen oikeutettu harjoittaa tämän lain alaista vakuutustoimintaa tai harjoittaa sitä 111 §:n 1 momentin säännösten vastaisesti; tai

2) ottaa vakuutuskassaan uusia jäseniä tai perii kassalle suoritettavia maksuja 130 §:n vastaisesti tai toimii sosiaali- ja terveysministeriön 99 §:n nojalla antaman kiellon vastaisesti,

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen, *vakuutuskassatoiminnan luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

163 §

Joka

1) antaa sosiaali- ja terveysministeriölle asiakirjassa, joka on annettava tämän lain nojalla, vääriä tietoja;

2) toimii toisen välikätenä tässä laissa tai vakuutuskassan säännöissä olevan äänioikeuden rajoittamista koskevan säännöksen tai määräyksen kiertämiseksi;

3) rikkoo tämän lain säännöksiä tilinpäätöksen tai tilintarkastuskertomuksen laatimisesta tai kassan selvitystilaa koskevan lopputilityksen antamisesta; tai

4) ministeriön 101 §:n nojalla määräämän kiellon vastaisesti luovuttaa tai panttaa kassan hallinnassa olevaa omaisuutta,

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vakuutuskassarikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

164 §

Joka

1) rikkoo kassankokouksen pöytäkirjan nähtävillä pitämistä koskevaa säännöstä;

2) jakaa vakuutuskassan varoja tämän lain säännösten tai kassan sääntöjen vastaisesti;

3) laiminlyö 7 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetussa tapauksessa hakea sosiaali- ja terveysministeriön lupaa;

4) jättää toimittamatta tämän lain mukaan viranomaiselle annettavan ilmoituksen tai muun tiedon; tai

5) jättää noudattamatta, mitä 19 §:n 1 mo-

mentissa säädetään päätöksenteon edellytyksistä perustamiskokouksessa,

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vakuutuskassarikkomuksesta* sakkoon.

165 §

Joka luvattomasti ilmaisee, mitä hän tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaisia tehtäviä täyttäessään tai vakuutuskassan muun kuin tämän lain mukaisen toimielimen jäsenenä on saanut tietää kassan tai jonkun muun taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta taikka jonkun henkilön terveydentilasta, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vakuutussalaisuuden luvattomasta ilmaisemisesta* sakkoon.

Kassan on 1 momentin säännösten estämättä ilmoitettava ulosottomiehen pyynnöstä maksamansa eläkkeen tai muun toimeentuloetuuden määrä sekä tiedossaan olevat muut laitokset, jotka maksavat edunsaajalle toimeentuloetuuksia.

Tässä pykälässä mainitusta rikoksesta ei virallinen syyttäjä saa tehdä syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi.

166 §

Sosiaali- ja terveysministeriön päätös tai määräys, joka on annettu 28, 98—101, 112 tai 113 §:ssä olevan säännöksen nojalla, voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

167 §

Viranomaisen hallussa olevan tässä laissa tarkoitetun asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä yleisten asiakirjain julkisuudesta säädetään. Sen estämättä, mitä asiakirjojen salassa pitämisestä säädetään, sosiaali- ja terveysministeriö voi julkaista vakuutuskassojen toimintaa, asemaa ja kehitystä valaisevia tilastoja ja niihin verrattavia tietoja, jotka on laadittu yhtäläisen perusteen mukaan kaikista kassoista.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallussa olevista kassojen tilinpäätöksistä on jokaisella oikeus saada tieto.

168 §

Vakuutuskassojen on kuuluttava sosiaali- ja terveysministeriön valvonnan alaiseen vakuutuskassojen yhdistykseen. Vakuutuskassojen yhdistyksen tähän lakiin liittyvistä tehtävistä, sen hallinnosta ja vakuutuskassojen velvollisuudesta osallistua yhdistyksen menoihin määrätään yhdistyksen säännöissä, jotka vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö.

169 §

Vakuutuskassojen yhdistyksen yhteydessä toimii vakuutuskassalautakunta.

Lautakunnan tehtävänä on antaa lausuntoja ja ratkaisusuosituksia vakuutuskassan, osakkaan, jäsenen tai muun edunsaajan pyynnöstä asioissa, jotka koskevat toisaalta kassan ja toisaalta jäsenen, osakkaan tai edunsaajan välistä vakuutuskassa-asiaa. Jos tiedetään, että sama asia on vireillä tuomioistuimessa tai että siinä on annettu tuomioistuimen ratkaisu, lautakunta ei saa antaa ratkaisusuositusta. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on pyydettäessä antaa lausuntoja viranomaisille vakuutuskassa-asioissa.

Lautakunta ei voi antaa lausuntoa tai ratkaisusuositusta asiassa, joka koskee kassan harjoittamaa sairausvakuutuslain, työntekijäin eläkelain tai yrittäjien eläkelain mukaista toimintaa.

Lautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä vähintään neljä muuta jäsentä, jotka sosiaali- ja terveysministeriö määrää enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnan jäsenten on oltava vakuutuskassa-asioihin perehtyneitä. Lisäksi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita ja tuomarin tehtäviin perehtyneitä. Jäsenistä määrätään ainakin kaksi vakuutuskassojen yhdistyksen ehdotuksesta, jonka tulee sisältää vähintään neljä ehdokasta.

Lautakunnan kustannukset maksetaan vakuutuskassojen yhdistyksen varoista. Tarkemmat määräykset lautakunnan hallinnosta ja toiminnasta annetaan ohjesäännössä, jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vakuutuskassojen yhdistystä kuuultuaan.

Lautakunnalla on oikeus saada sen käsiteltävänä olevan asian selvittämiseksi tarpeelliset tiedot viranomaisilta ja terveyden- tai sairaanhoitotoimintaa harjoittavilta sen estämättä, mitä viranomaisen tai lääkärin ja sairaanhoitohenkilökunnan salassapitovelvollisuudesta on säädetty.

170 §

Vakuutusteknisten laskelmien ja selvitysten laatimista varten eläkekassalla tulee olla vakuutusmatemaatikko, jonka on täytettävä so-

siaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiölain 18 luvun 8 §:n nojalla määräämät vakuutusmatemaatikon kelpoisuusehdot.

Vakuutusmatemaatikon ottamisesta ja eroamisesta on kassan tehtävä ilmoitus ministeriölle.

171 §

Eläkekassan tilasta on suoritettava vakuutustekninen tutkimus vähintään joka toinen vuosi sekä muulloinkin, jos ministeriö pitää sitä tarpeellisena. Tutkimus on suoritettava muunkin vakuutuskassan tilasta, jos kassan vastuuvelkaan sisältyy 79 §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutusmaksuvastuu. Tutkimuksen suorittajan tulee täyttää 170 §:n 1 momentissa mainitut vakuutusmatemaatikon kelpoisuusehdot.

172 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

16 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

173 §

Tämä laki, jäljempänä *uusi laki,* tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Uudella lailla kumotaan, jäljempänä mainituin poikkeuksin, 19 päivänä kesäkuuta 1942 annettu avustuskassalaki (471/42), jäljempänä *vanha laki,* siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

174 §

Vanhan lain aikana rekisteröity avustuskassa muuttuu vakuutuskassaksi, avustuskassarekisteri vakuutuskassarekisteriksi ja avustuskassojen yhdistys vakuutuskassojen yhdistykseksi uuden lain voimaan tullessa. Uutta lakia sovelletaan kassoihin mainitun ajankohdan jälkeen, jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu.

Vanhan lain 27 §:n mukainen vararahasto ja 28 §:n mukainen varmuusrahasto muuttuvat uuden lain voimaan tullessa tämän lain mukaiseksi vararahastoksi.

175 §

Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyn vakuutuskassan sääntöihin sisältyy uuden lain vastaisia määräyksiä, on niiden sijasta noudatettava uuden lain säännöksiä.

Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyn kassan säännöt ovat uuden lain mukaan puutteelliset tai sisältävät uuden lain vastaisia määräyksiä, on kassan hallituksen viivytyksettä tehtävä kassankokoukselle ehdotus sääntöjen muuttamisesta uuden lain mukaisiksi. Sääntöjen muutoksille on kahden vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus.

176 §

Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyn vakuutuskassan toimintapiiri on määritelty siten, että kassaan on voinut kuulua sellaisia jäseniä ja muita vakuutettuja sekä osakkaita, jotka 4 §:n mukaan eivät voi kuulua kassan toimintapiiriin, voivat nämä jäsenet, vakuutetut ja osakkaat jatkaa kassan toimintapiirissä 175 §:n säännösten estämättä myös uuden lain voimaantulon jälkeen, jos kassan sääntöihin on tästä otettu määräys. Tämän määräyksen nojalla kassassa voivat olla vakuutettuina myös ne henkilöt, jotka ovat tulleet osakkaan palvelukseen uuden lain voimaantulon jälkeen. Kassan on haettava tämän pykälän mukaiselle sääntömääräykselle sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus 175 §:n 2 momentissa säädetyssä ajassa.

177 §

Ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröitäväksi ilmoitettu vakuutuskassa sekä sellainen sääntöjen muutos, jolle on haettu vahvistusta ennen uuden lain voimaantuloa, saadaan rekisteröidä vanhan lain säännösten mukaisesti.

178 §

Vakuutuskassa voi uuden lain vahvistamisen jälkeen 175 §:n säännösten estämättä tehdä päätöksen sääntöjen muuttamisesta uuden lain mukaisiksi. Päätös tehdään vanhan lain mukaisessa järjestyksessä. Hakemus sääntömuutoksen vahvistamisesta voidaan tehdä ja sosiaali- ja terveysministeriön hakemuksen johdosta antama päätös rekisteröidä ennen uuden lain voimaantuloa merkinnällä, että vahvistetut säännöt tulevat voimaan aikaisintaan uuden lain voimaantulosta.

179 §

Ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyn vakuutuskassan tulee täyttää 6 ja 15 §:n vaatimukset kahden vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta. Sosiaali- ja terveysminis-

teriö voi erittäin painavista syistä jatkaa määräaikaa kassan hakemuksesta enintään viiden vuoden ajaksi, jolleivät vakuutetut edut siten vaarannu.

180 §

Niiden vakuutuskassojen, joiden vastuuvelka ei uuden lain voimaan tullessa täytä uudessa laissa säädettyjä vaatimuksia, on katettava vajaus enintään 15 vuoden kuluessa lain voimaantulosta sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

181 §

Sosiaali- ja terveysministeriön vanhan lain 107 §:n nojalla antamat poikkeusluvat ovat voimassa kaksi vuotta uuden lain voimaantulosta. Ministeriö voi kassan hakemuksesta jatkaa poikkeuslupien voimassaoloa kahden vuoden jälkeenkin enintään viiden vuoden ajaksi, jolleivät vakuutetut edut siten vaarannu. Hakemus luvan jatkamiseksi on tehtävä ministeriölle kahden vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta.

182 §

Sen estämättä, mitä 7 §:n 3 momentissa säädetään, vakuutuskassa saa edelleen omistaa ne osakkeet tai osuudet, jotka se sai omistaa ennen uuden lain voimaantuloa. Jos kassan omistamien osakkeiden tai osuuksien määrä tai laissa tarkoitettu määräämisvalta ylittää uuden lain voimaan tullessa siinä säädetyn enimmäismäärän, kassan suhteellinen osuus omistettavan yrityksen osakkeista, osuuksista tai määräämisvallasta ei saa nousta uuden lain voimaan tullessa olleesta määrästä. Mikäli kassan osuus on uuden lain voimaantulon jälkeen alentunut, mutta edelleen ylittää laissa säädetyn enimmäismäärän, kassan suhteellinen omistusosuus ei enää saa nousta näin alentuneesta määrästä.

183 §

Vakuutuskassan purkamista koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava sekä ilmoitettava rekisteröitäväksi vanhan lain mukaan, jos julkista haastetta on haettu ennen uuden lain voimaantuloa.

Vastuun siirtämistä koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava vanhan lain mukaan, jos sosiaali- ja terveysministeriön suostumusta on haettu ennen uuden lain voimaantuloa.

184 §

Ennen uuden lain voimaantuloa valitun hallituksen tai hallintoneuvoston taikka edustajiston kokoonpano on muutettava uuden lain mukaiseksi kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Toimitusjohtaja on ilmoitettava vakuutuskassarekisteriin kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut vakuutuskassan uuden lain mukaiset säännöt.

Ennen uuden lain voimaantuloa valittu hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen, tilintarkastaja tai selvitysmies voi siitä huolimatta, ettei hän uuden lain mukaan saisi toimia kyseisessä tehtävässä, jäädä toimeensa uuden vaalin toimittamiseen saakka, enintään kuitenkin kahden vuoden ajaksi uuden lain voimaantulosta. Edellä sanottu koskee myös soveltuvin osin kassan nimenkirjoittajaa, joka on nimetty ennen uuden lain voimaantuloa.

185 §

Vanhan lain voimassa ollessa annettua kutsua kassankokoukseen on pidettävä laillisena, jos se on annettu sen lain säännöksiä noudattaen.

186 §

Ennen uuden lain voimaantuloa tehdyn kassankokouksen päätöksen pätemättömyyttä koskeva kanne tai muu vaatimus, joka on pantu vireille säädetyssä ajassa, on käsiteltävä loppuun ja ratkaistava vanhan lain mukaan.

187 §

Tilinpäätökseen, joka laaditaan ennen uuden lain voimaantuloa alkaneelta tilikaudelta, on sovellettava ennen uuden lain voimaantuloa voimassa ollutta lakia.

188 §

Mitä muualla laissa säädetään avustuskassasta, sovelletaan vastaavasti vakuutuskassaan. Jos muualla laissa viitataan avustuskassalakiin, on viittauksen katsottava tarkoittavan uutta lakia.

189 §

Uuden lain 8 luvussa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1991 vahvistettua 94 §:ssä tarkoitettua palkkaindeksilukua.

2.

Laki

sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 61 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 13 päivänä toukokuuta 1988 annetussa laissa (448/88), seuraavasti:

61 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Työpaikkakassasta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään sosiaalivakuutustoimikunnasta. Muutoin siitä on voimassa vakuutuskassalaki.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 1992

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

ESKO AHO

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*

Liite

2.

Laki

sairasvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 61 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 13 päivänä toukokuuta 1988 annetussa laissa (448/88), seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
61 §	61 §
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
Työpaikkakassasta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään sosiaalivakuutustoimikunnasta. Muutoin siitä on voimassa avustuskassalaki. *Sosiaali- ja terveysministeriöllä on kuitenkin valta siirtää työpaikkakassan sääntöjen ja perusteiden vahvistamista, rekisteröimistä ja valvontaa koskevia tehtäviä kansaneläkelaitokselle.*	Työpaikkakassasta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään sosiaalivakuutustoimikunnasta. Muutoin siitä on voimassa *vakuutuskassalaki.*
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .